

Index. capitulorum et paragraphorum.

Acceptimus de fide instrumentorum.

ad nostram de probat.

ad nostram et 1^o de iur. iurand.

ad nostram et 2^o de iur. iurand.

ad nostram et 3^o de iur. iurand.

afferte mihi gladium de presumpt.

a liberis de testib. et attestacionibus.

Brevi institutus de iur. iurand.

Causam de probationibus

causam de testibus et attestacionibus.

causam et 1^o de testibus et attestacionibus.

causam de testibus cogendis.

ceterum de testibus cogendis.

clericus de iur. iurand.

constitutio de testibus et attestat.

constitutio et 1^o de testib. et attestat.

constitutio de testibus et attestat.

contingit de fid. instrumentorum.

cum a nobis de test. et attestat.

cum bonis de probationibus.

cum causa de testibus et attestat.

cum causam de probat.

cum causam de testibus et attestat.

cum clamor de testibus et attestacionibus.

cum contingat de iur. iurand.

cum contra de testibus cogendis.

cum dilectus de fid. instrument.

cum in iur. iur. de presumptionibus.

cum Ioannes de fid. instrument.

cum nuntius de testib. et attestat.

cum olim de testib. et attestacionibus.

cum P. de fid. instrumentorum.

cum quidam de iur. iurand.

147. * cum tu de testibus et attestacionibus.

46. cum tu de testib. et attestat.

196. * cum super de testib. cogend.

213. cum uenissent de testib. et attestat.

214. Debitores de iur. iurand.

169. de cetero de testib. et attestat.

113. de testibus de testib. et attestat.

208. dilecto de testibus et attestat.

48. dilectorum de testibus cogend.

61. dudum de presumptionibus.

12. Ea te de iur. iurand.

131. ego n. de iur. iurand.

134. * ex administrat. de iur. iurand.

249. ex epistola de probationibus.

116. ex literis de probat.

110. ex literis de fid. instrumentorum.

90. * et si creditus de iur. iurand.

148. ex literis de iur. iurand.

81. ex parte de testibus et attestacionibus.

50. ex parte de fid. instrument.

112. ex rescripto de iur. iurand.

47. ex studiis de presumptionibus.

100. ex tenore de testib. et attestat.

124. Fraternitati de testib. et attestat.

232. G. perpetuus de fid. instrument.

131. Licet de probat. In omni reg. et 160.

155. licet de testib. et attestat.

182. licet dilectus de testib. et attestat.

157. licet ex quadam de testib. et attestat.

69. literas de presumpt.

95. literis de presumptionibus.

165. Mandata selecta de presumpt.

203. quidam de iur. iurand.

NICOLAI TVDESCHII CATINENSIS SICVLII,
Panormi Archiepiscopi, vulgò

ABBATIS PANORMITANI COMMENTARIA

Secundæ Partis in Secundum Librum DECRETALIVM.

Quæ præter ea, quæ superioribus hucusque Editionibus in lucem eductis ad hæc
illustranda accesserant, ornatiora & auctiora reddita sunt

IACOBI ANELLI DE BOTTIS NEAPOLITANI,

Regij Consiliarij, Adnotationibus;

ATQVE

Antonij Corsetti, Iur. Cons. Clarissimi,

REPERTORIO integro: nunc primum ordinario Indici ita permixto, una cum materijs, quæ ab
Adnotantibus obseruata sunt, ut nihil supra desiderari possit.

Tomus Quartus.

CVM PRIVILEGIIS.

GATTINI
D
146/4



Antonius
Materan
Neap.

Passarellus
studens
1602



UONO EREDI DI

NICOLA E NICOLETTA

VENETIIS, M D XXCIIX.
Apud Iuntas.

Antonij Passarelli Materanen.

* nullus dubitat de presumptionibus.	171.	* Scripta vero de fid. instrumentis.	141.
nimis de iur. iurando.	243.	sicut constructus de probat.	5.
non debet de testibus et attestat.	130.	sicut et infra de iur. iurando.	241.
nonne benedicimus de presumpt.	171.	sicut ex literis de iur. iurando.	204.
* nullus de iur. iurando.	194.	sicut nobis de testib. et attestat.	64.
nuper nobis de test. et attestat.	123.	sicut nobis de iur. iurando.	231.
Pastoralis de fide instrument.	154.	sicut nobis de presumpt.	169.
personas de test. et attestat.	79.	significaverunt de testib. et attestat.	98.
per tuas de probationibus.	31.	significaverunt de testib. et attestat.	110.
per tuas de testib. et attestat.	119.	si instrument. de fid. instrument.	161.
peruenit de testibus cogendis.	134.	si scriptura de fid. instrument.	139.
peruenit et r. de testibus cogendis.	134.	sicut de testib. et attestat.	63.
peruenit de iur. iurando.	190.	si vero de iur. iurando.	191.
peruenit et r. de iur. iurando.	191.	super de testib. et attestat.	70.
petitis uestra de iur. iurando.	244.	super et r. de testib. et attestat.	80.
placuit de testib. et attestat.	50.	super de eo de testib. cogendis.	133.
post cessionem de probat.	15.	super his de testib. cogendis.	137.
presentata de testib. et attestat.	121.	tertio loco de probat.	12.
presentia de testib. et attestat.	90.	tertio loco de presumpt.	179.
præterea de testib. et attestat.	85.	* tam literis de testib. et attestat.	94.
præterea de testibus cogendis.	135.	testimoniis de testib. et attestat.	125.
propositi de probationibus.	10.	tua not de iur. iurando.	202.
Quanto et infra de presumpt.	173.	tua not et r. de iur. iurando.	226.
quantes de iur. iurando.	209.	tuis questionibus de testib. et attestat.	118.
quemadmodum de iur. iurando.	221.	Venerabili de testib. et attestat.	123.
quarrelam de iur. iur.	201.	venerabilis de testib. cogendis.	138.
quia veritatis de presumpt.	175.	veritatis de iur. iurando.	203.
quintanallis de iur. iurando.	216.	verum de iur. iurando.	206.
* quoniam contra de probat.	38.	veniens de testib. et attestat.	63.
quoniam de testib. et attestat.	54.	veniens et r. de testib. et attestat.	105.
quod super de fid. instrument.	153.	veniens de iur. iurando.	206.
quoddam de presumptionibus.	173.	venientes de iur. iurando.	212.
quæres de testib. et attestat.	55.	ultra te reia. de testibus, et attestat.	129.
Series de testib. et attestat.	84.	Elencus paragraphorum.	21.
* scribam de presumpt.	175.	Adulterij de iudic.	253.
sicantis de fid. instrument.	163.	Sane de iur. iurando.	

Titulorum huius Tomi elenchus.

Fide instrumentorum . fol.	139
Iureiurando . fol.	187
Præsumptionibus . fol.	169
De Probationibus . fol.	2
Testibus , & attestationibus . fol.	80 50
Testibus cogendis . fol.	131

*Ant. Passarelli sum studens
Neq. ibon*

ABBATIS PANORMITANI IN SECVNDAM SECVNDI LIBRI DECRET. PARTEM

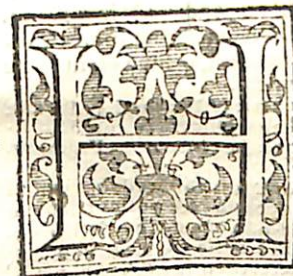
Commentaria pene Diuina , quamplurium Iurifconsultorum
Adnotationibus illustrata.

*Et hac omnium postrema Editione ab innumeris propè mendis, quibus undiq;
scatebant, sic purgata, ut si cum alijs editionibus conferas
nostram proculdubio diligentiam probabis.*

De Probationibus. Rubrica.

S V M M A R I V M.

- 1 Probatio est rei dubia per argumenta ostensio.
- 2 Probatio est proba actio.
- 3 Confessio non est probatio, sed probationis releuatio.



AE C Rubrica

fatis continuata fuit superius in precedenti rubrica, ^a sed magis specificè pōt sic continuari. Supra in precedenti titulo visum est de cōfessione per quas aduersarius releuatur ab onere probandi: verum tamē, quia parte negante habet asseuerans probare. 6. q. vlt. accusator merito subiicit de probatio. & pramittit primo genus ut postea facilius ^b descendat ad species, sic et fecit compilator fforū. & C. Hic Io. And. super rubrica format duas quæstiones & duas oppositiones, & quia satis viles sunt ad illuminandum intellectū inueniunt, ideo eas annectā. Primo namq; quærit, quid sit probatio. Secundo vnde dicatur. † Ad primum respondetur secundū Azo. & Accur. C. eo. super rubrica, qd est rei dubiæ per argumenta ostensio. Goffr. hanc diffinitionem impugnatur, quia ex ea sequitur qd probatio nō fiat testibus & instris, cum simpliciter dicat in diffinitione per argumenta &c. nam argm̄ non comprehendit in se testes vel instrumenta, sed sola inuestigatione inuenit veritatem. vnde dicitur argm̄ quasi argute inuentum, vt dicit tex. in c. forus. de verb. signifi. Ipse vero Goffr. diffinit sic, qd probatio est rei dubiæ per testes vel instrumenta, & plerūq; p̄ indicia, & præsumptiones ostensio. & dicit plerūq; quia non in omni causa sufficiunt indicia, & præsumptiones, vt in criminalibus, nisi essent violentissimæ, vt dicam in c. tertio loco. infra eo. sed Host. dicit, qd non est hæc sufficiens, cum & multis alijs modis fiat probatio, quæ nō continentur in diffinitione Goffr. de quibus remittit ad sum. eo. tit. 5. si. remitto te ad Spe. eo. tit. 5. si. & etiā remitto te ad bonum tex. cum gl. in vers. quia nec per

dicta testium. supra de restitutione. spoliatorum c. cum ad sedem. vnde plus placet sibi prima. Et rñder ad decre. forus. super qua se fundat Goffr. quod argumentum sumit ibi stricte, & proprie, vt dialectici sumunt, sed in diffinitione prædicta sumitur large, p̄ omni specie probationis, sicut instrumentum quādoq; stricte, quādoq; large sumitur. Dicit tñ, vt Goffr. satisfiat, dici posse, quod probatio est rei dubiæ legitime facta declaratio. Sed certe ista diffinitio Hostie. impugnari pōt, quia non est conuertibilis cum suo diffinito sicut debet esse quilibet bona diffinitio. vt no. gl. sup. rubr. sup. de sum. tri. & insti. de obli. in prin. sequeretur em̄ qd omnis declaratio rei dubiæ esset probatio, quod est falsum, cum extra iudicium multis modis decreretur res dubia, tamen non est probatio vnde sic potest diffiniri, prout proprie sumitur, probatio in titulo nostro qd est rei dubiæ in iudicio per legitimos modos facta declaratio. pōt etiam satis sustineri prima, sed oportet impropriare ver. argumenta, vt sup. dictum est. † Ad secundum vnde dicatur probatio, respondet Io. And. secundum Pla. qd dicitur a probe aduerbio, facit enim probe qui pbat: manifestat enim dubium, vincit aduersarium, & euitat poenas non probantium, vel secundum eum dicitur probatio, quasi propalatio, vel manifestatio eius qd est dubium. vel tertio dico qd probatio potest dici quasi proba actio, & capitur actio, prout sonat in factum, non prout iuris est secundum qd capitur insti. de act. & oblig. in prin. & no. glo. in c. dilecti. de iu. sed prout capitur in illa oratione. Actio-nes nostras quæsumus domine adiuuando prosequere &c. vt sit sensus quod probatio est quidam probus actus, vel quod illa actio per quam fit probatio, debet esse proba. i. legitima. & necessario concludens. inf. eod. in præsentia. Venio nunc ad oppositiones. primo oppos. de superfluitate rubri. nam ex quo author de speciebus probationum tractaturus erat statim, vt patet in sequentibus. titu. superfluum fuit hoc genus præmittere, & sic est contra id quod pollicitus est in

A D D I T I O N E S.

- a Rubrica. Super ista rubrica. vide Cy. & Bal. in rubrica. C. eo.
- b Facilius. Super hoc vide gl. in rub. de reg. iu. lib. 6.
- c Criminalibus. Vide do. Ant. in c. asseuerans. de præsum.

est in prooemio, refecatis superfluis &c. Respondet Ioan. And. q. licet inf. tractet de quatuor speciebus probationum, congrue tamen hanc rubricam praeferat, sub qua id proficitur, quod vel adaptatur alteri illarum specierum vel spectantibus ad plures ex illis, vel includit omnem speciem probandi. De primo patet, quia tractat in nigro de probatione virginis per aspectum inf. eod. proposuisti &c. causam. de probatione limitum per libros antiquos, famam, & administratam. inf. eod. cum causam de probatione filiationis, per nominationem, & opinionem vicinorum. inf. eo. per tuas. de probatione per literas ordinariorum. inf. eo. post cessionem. & similibus, quae non poterant congrue adaptari ad aliquam speciem, quae subiunguntur. De secundo scilicet de pertinentibus ad rubricas sequentes, patet inf. eod. cap. 2. vbi dicitur, quod qui per instrumentum probavit, seu per testes, non cogitur iurare. ad idem cap. tertio loco. inf. eo. vbi dicitur quod probatio testium, illo casu praefertur probationi per instrumentum. & sic de alijs quae congrue poterant adaptari rubricis sequentibus. Sed dices tu, quare hoc non reservavit ibi? Respondeo, quia & quae poterant hic, sicut ibi adaptari, fuit ergo hoc de arbitrijs, a de quibus non potest reddi ratio. l. non omnium. ff. de legi. De tertio, scilicet quod hic includit in aliquibus omnem speciem probandi, & sic non ita poterat & quae adaptari ad aliquam speciem, patet exemplum in cap. i. inf. eod. vbi dicitur quod reus non cogitur probare de iure actoris seu sua iura exhibere. ad idem. inf. eod. ex literis. vbi dicitur quod in communi iudicio probant actor, & reus. Item quod dubia probatio non releuat probantem. inf. eod. in praesentia. & multis alijs de quibus in nigro. 2. Secunda oppositio est, quod male sit haec rubrica situata, cum enim confessio sit probationis species. d. cap. cum ad sedem. de restit. spolia. ex quo volebat tractare, & praemittere prius genus, debuit illam rubricam de confessis postponere huic. Solut Ioan. And. quod confessio proprie loquendo non est probatio, sed probationis releuatio, quod bene nota propter statuta facientia mentionem de probatione in materia odiosa, ut non includant confessionem. facit l. eum, qui. ff. de iureiuran. & c. i. de confess. libro 6. vbi puram. & simplicem negatium deduco in possessionem, quam tamen probare non possum, ut ibi dicitur. congruenter ergo praemittit de confessione per quam releuatur adversarius, ab onere probandi: postea submittit de probatione in genere, ut facilius pateret materia specierum. d. Ego clarius dico sic quod quia ad probationem non pervenitur, nisi in defectum confessionis, quia in confessum nulle sunt partes iudicis, nisi in condemnando. l. j. ff. de confess. 2. q. 1. nos in quemquam. merito prius praemittit de confessione, qua habita non curatur de alia probatione.

ADDITIONES.

- a De arbitrijs. Vide cum lata per Fel. in c. si quando. sup. de refer. vbi ponit quando in his quae sunt positum iuris sufficiat probatione voluntas. SEB. SAP.
- b Confessio. Pro hoc est tex. in c. cum causa. 2. respon. de rapt. vbi probatio, & confessio ponuntur vbi diversa, dum tex. dicit, vel probationibus viri, vel ex mulieris confessione. vide gloss. in l. sed & si possessori. §. si cum de here. in ver. probatum esset. in fi. ff. de iureiuran. & dicit hic domin. Abb. quod si statum dicit quod non admittatur probatio, quod nihilominus admittetur

confessio. An autem appellatione convicti contineatur confessus, gloss. dicit quod sic relata ad tex. in cap. cum ad sedem. in verb. testium. de restit. spolia. Sed in contrarium facit tex. in cap. nos in quemquam. 2. q. j. & indubitanter in statutis cum sint stricti iuris non continetur, ut no. Dom. Abb. in c. cum ultra medium de scruti. sed probatio quod confessio sit probatio, allego textum optimum. in l. j. in fi. de interro. actio. ibi sed tantummodo ad probandum. Et adde hic, quod licet dicamus quod confessio de credulitate & quae praedictet, sicut confessio de veritate, ut est glo. singu. in c. ex literis. de iureiuran. tamen talis responsio de credulitate est proprie confessio, sed probationis releuatio. ut no. voluit Bal. in l. 2. §. quod observari. C. de iura. cal. quae refert, & sequitur eius scholaris Pet. de Ancha. in c. j. in fi. de iur. cal. lib. 6. Et quod confessio non sit probatio, sed probationis releuatio, tenet etiam Do. An. in c. licet causam. de probatio. & in c. si Sacerdos. de off. ordi. & in c. in praesentia. de renun. & Pau. de Cast. in c. j. de confess. De quo vide per Pet. de Ancha. in c. j. de confess. lib. 6. vbi est optimus tex. in 2. q. Et illud idem, quod dicit Do. Ant. hic, allegat & sequitur Lud. Rom. in repe. l. admonendi. ff. de iureiuran. Et vide Archi. 5. q. vlt. in c. accusator. circa prin. vbi dicit q. confessio non est vera probatio, licet probet quo ad praedictum consentis. Et ita dicit tenere Compo. in d. c. bonae de elec. Sed tu vide Bar. in l. iudicium. ff. de verb. oblig. ubi dicit quod confessio non est nova dictum. sed probatio. Item attende q. idem quod dicit Do. Ant. hic, dicit Bal. in rub. C. de proba. sed Sal. ibi per multa motiva tenet contra communem opin. q. confessio sit probatio, cuius opinio sustentari potest per tex. in d. l. §. si. ff. de interro. act. & in l. si. §. licentia. in ver. approbati vel per tormenta servorum &c. C. de iure delib. An autem iuramentum dicatur esse probatio Sal. in d. rub. dicit q. sic tex. in l. i. sed & si possessori. §. si. ver. perinde. ff. de iureiuran. sed ille tex. non probat per verbum perinde, quod est nota similitudinis. Sed pro eo alle. opti. tex. in d. l. §. licentiam. Sed ad istam. q. vide omnino quod notat. dicit Nico. de Mat. & ibi Bal. contra eum. l. si. & in auth. ibi posita. C. si cor. per. Et quod confessio sit probatio, est tex. cum gloss. in ver. probatio. in auth. si quis in aliquo. C. de eden. Et cum d. Do. Ant. hic concordat Pau. de Cast. in l. Publica. ff. de positi. & alle. Ioan. And. hic. & in d. c. bonae. ibi. hinc est quod putant. de elect. Dicit tamen Inn. in c. cum cōtingat. de off. deleg. super gl. in ver. indigeat, q. illud dicitur vere apparere quod constat per confessionem.

¶ Adde tu. An confessio dicatur probatio. Alex. consi. 35. lib. 2. & an statutum loquens de confessione habeat locum in convicto vide Fulg. consil. 124. ubi vide iura quae hoc loco non allegantur. B. A. B.

¶ Circa hoc an confessio sit probatio. Dico absque dubio verum esse q. (proprie loquendo) non est probatio, sed potius releuatio ab onere probandi. ut plene per Io. An. in c. bonae. de elect. in novella. & in rub. de prob. & habetur in c. causa. 6. q. ult. & vide Bal. in c. j. in §. sacramentum. de consue. rec. seu. in usi. seu. & Bal. in rub. ff. de prob. & per D. Alex. in l. eum qui. in fi. prin. ff. de iureiuran. & in l. Publica. in §. j. ff. de positi. & vide omnino Bald. in rub. C. de proba. ubi dicit q. probatio per confessionem etiam iuratum non dicitur probatio, sed potius releuatio ab onere probandi, de quo vide per Pau. de Cast. in consi. suo 173. & ideo in statutis. quae debent proprie intelligi, ut in l. 3. §. haec verba. ff. de neg. gest. & in l. j. in §. is, qui natum. ff. de exercitoria. appellatione probationis non veniunt confessio, quod est notandum. AN. FRANC.

¶ Releuatio. Vide Ale. in consi. 95. inci. uisa scriptura. in j. uol. do. Bar. Soc. in rub. ff. de confess. ubi tenet q. confessio sit proprie probatio. vide de hoc art. D. Iaf. in l. cum te. C. de transa. SEB. SAP.

¶ Specierum. Aduerte, condemnatio debet sequi confessionem, quando confessio est facta post datum libellum, & in criminalibus non habetur quis pro condemnato nisi sequatur sententia. Ita notanter dicit Bar. in l. j. C. de confess. & Bar. in l. proinde. ff. ad l. Aquil. Vinc. dat consilium, ne quis ex confessione condemnatur potius, quam contra ipsum detur libellus, licet confiteatur, & quamvis ex praeccepto non irrogetur infamia. l. quid ergo. §. quantum ob hoc ff. de his qui no. inf. intellige de infamia iuris. Infamia vero facti bene irrogetur, ut sentit gl. in d. §. quantum. Hinc banniti non sunt infames de facto. Et an appellatione condemnatorum in statutis veniant illi qui confessi sunt post datum libellum. Bar. in d. l. j. C. de confess. tenet q. non, & multum mandatur hoc tenendum menti. BER. de FORSE.

¶ Ad hoc adde q. ille dicitur condemnatus, contra quem est lata sententia, quae sit valida, non autem per sententiam invalidam. l. 4. in §. condemnatum, & ibi per Bar. ff. de re iud. & idem Bar. in l. non putavit. §. non quavis. ff. de contra. ta. Hinc etiam venit ille, qui est condemnatus per contumaciam, ut per Bal. in l. transigere. C. de transa. & per Pau. de Cast. in consi. 196. & ideo nimirum si tales confessi etiam post libellum datum non veniunt appellatione condemnatorum in statutis quae debent proprie intelligi, ut proximo dictum est. ANT. FRANC.

SUMMARIUM.

- 1 Princeps obligatur saltem naturaliter ex contractu inito cum subdito.
- 2 Imperator potest conveniri a subdito suo coram Papa.
- 3 Imperator habet Imperium a Papa.
- 4 Papa habet potestatem in temporalibus habitum.
- 5 Princeps non recognoscens superiorem potest esse iudex in causa sua.
- 6 Appellatur ad Papam a superiore non recognoscente superiorem.
- 7 Instrumenta communia ratione proprietatis sunt edenda. nu. 28.
- 8 Instrumenta communia ex natura negotij, ut sunt scripta ab exercente aliquod officium, sunt edenda.
- 9 Usurarij tenentur edere instrumenta etiam in secreto confecta.
- 10 Notarius tenetur edere instrumenta communia propter materiam quae in eis continetur.
- 11 Instrumenta originalia, & communia inter partes ratione materiae, quae in eis continetur, sunt edenda.
- 12 Instrumenta non originalia, sed exemplata pecunia partitis non sunt edenda.
- 13 Instrumenta propria petentis debent edi, & possunt vendicari.
- 14 Actor tenetur edere reo ad exceptionem fundandam.
- 15 Reus tenetur edere actori, si est usurus etiam ad adiuvandam intentionem actoris, & ad replicationem fundandam.
- 16 Reus non tenetur edere actori ad intentionem fundandam.
- 17 Actor ad fundandam intentionem suam potest compellere reum ad respondendum positionibus.
- 18 Reus tenetur edere fisco ad eius intentionem fundandam, sed non in causis criminalibus.
- 19 Reus in matrimonio & in alijs causis favorabilibus tenetur edere actori ad intentionem fundandam.
- 20 Reus tenetur edere actori ad fundandam intentionem ubi argueretur peccatum si non ederetur.
- 21 Iudex ex officio tenetur compellere reum ad edendum actio ri ex magna causa, puta si originalia sunt deperdita.
- 22 Tertius an compellatur edere.
- 23 Copia excommunicationis facta in curia episcopali debet dari ei cuius interest, & nu. 24.
- 25 Editio quo iure petatur.
- 26 Instrumenta quando debeant edi.
- 27 Instrumenta integraliter sunt edenda a persona publica ratione interesse petentis.
- 28 Instrumenta integraliter sunt edenda, ut falsitas redarguatur circa diem, & consulem: secus circa contenta in instrumentis.
- 29 Editio instrumenti debet fieri sine die, & consule: nisi editio nihil prodesset sine die, & consule.
- 30 Copiam partis necessaria instrumenti sufficit dare.
- 31 Originale ostenditur iudici, ut videat, sufficit tamē quod copia remaneat in iudicio.
- 32 Nomen Papae, & Imperatoris apponitur in instrumentis hodie.
- 33 Editio statutorum qualiter fiat.

CAP. PRIMVM.



L Epistola. Re^o actori sua propria instrumenta edere non tenetur, sic communiter summatur: infra tamē multipliciter limitatur. In prima parte ponitur petitio. In secunda ipsius repulsio. ibi, sed ad hoc. Casus lit. Inter Iustinianum Principem, & antecessores Tancredi Regis, quaedam pacta facta fuerunt, in quibus continebatur, q. antecessores ipsius Tancredi, & ipse, quaedam

obsequia debebant Imperatori, in quorum possessione erat Imperator. iste Rex Tancredus ignorabat illa pacta, unde petijt a dno Papa Greg. vt scriberet Imperatori, vt ipse requireret pacta illa i Cartophylacio suo, & faceret inde copiam, vt per hoc colligeret quid deberet facere Imperatori, & quid imperator sibi servare deberet. Super hoc respondet Papa Regi Tancredo dicens, q. illud facere non potest, quia nulli dicendum est ea, quae contra te sunt, apud te metipsum debes requirere documenta, & in medium proferre. ¶ No. 1. pri^o mo sing. ex isto tex. Principem obligari saltem naturaliter ex contractu inito cum subdito, adeo etiam quod successor tenetur ad illius observantiam, si contractus est initus nomine dignitatis. quod tenet Cy. in l. digna vox. C. de leg. & Io. And. & communiter sequentes hic. facit. l. Caesar. ff. de publ. pro hoc facit, quia obligatio est de iure naturali, cui etiam Princeps subijcitur, cum non possit tollere ea, quae sunt iuris naturalis, vel diuini, ad hoc, quod no. Inno. in c. quae in ecclesiarum. de consili. vbi hoc, no. sentit. ad idem de pastoralis, de re iur. Idē dico in Papa maxime, vt astringatur dispositioni iuris diuini ad hoc, quod dixi post. Io. And. in c. significasti. supra de fo. compe. facit, quod no. glo. in c. non est. de voto & in c. quanto de iureiuran. & per Inn. in c. cum inter. P. de renun. ¶ No. 2. non minus singulariter cōueniri imperatorem posse, pro tali obligatione naturali a subiecto coram Papa: & dico, quod poterit conueniri. Primo ratione pacti, de iud. nouit, & tunc per denunciationem Evangelicam, vel iudicalem, vt ibi no. Secundo potest intelligi, vt adeatur directa via, vt Papa tanquam superior reddat ius manu regia sicut olim fiebat antequam essent introductae actiones. l. 2. ff. de orig. iur. & qd no. Inn. in d. c. q. in ecclesiis. de p. sti. ¶ Et hoc praedictum tenet de cōm opi. maxime canonistarū, q. Impator immediate hēt impium a Papa: ¶ ita, q. circa Papā tanq. vnicū vicariū Dei sit prās tpalium habitū, q. prās exerceat in grauib. negociis, & vbi datur defectus iudicium. ad hoc, q. no. in d. c. nouit. & ibi dixi. & p. Inn. in c. licet ex suscepto. de fo. cōp. licet aliud sentiat gl. in c. qm. 1. o. dist. sed tene primum. Et p. hoc limita no. per legittas in l. vna. C. ne quis in tua ca. ¶ & qd dixi in c. cum venissent. de iud. vt nō recognoscēs superiorem possit esse iudex in cā sua, p. quo facit. l. proxime. ff. de his, q. in test. dele. & l. hoc Tyberius. de her. inst. gl. iun. tex. in c. Guilfariis. 23. q. 3. Et haec praedictum, qm supior agit p. subiectū, sed si subiectus agit p. dñm, p. eum puenire corā summo Pontifice per supradicta. Et primum ē limitat per no. & per singu. dictum Host. in c. cum Ioānes. de fi. instr. vbi dicit, q. ad supiorē p. appellari

ADDITIONES.

- a ¶ No. primo. Ad haec dicta no. illud qd vult Bald. in l. 2. C. de ser. & aqua. vbi voluit, qd licet Deus oia subiecerit principibus, non tñ subiecit contractus. Recode etiam in thesauro memoria id, quod vult Alex. in cōsi. 77. & Bal. in pra. ludijs feudorum, quod princeps transfert dominium sine traditione, quod no. ad limitationē regulae legis, traditionib. C. de pac. & no. signa. Et quod omnes contractus celebrati cum principe sunt bona fidei, vt voluit Bal. in tit. de pace Constan. in verbo. sup. vero. & hoc no. BER. DE FOR.
- b ¶ Principem. Quod imo pacta & contractus principis non ligent successorem, tenet Bal. in l. 1. ff. de consili. prin. Assignat rationem: quia non habent ab eo causam, & quia ius non transit ad successorem, sed de nouo creatur per electionem. Quod qualiter possit procedere, vide ibi l. 1. ultra quatuor modos. & vide etiam Old. in consi. 94. inci. eleganter. ad finem. SEB. SAP.
- c ¶ Ad dicta Innoc. Vide Bal. in l. 1. ff. C. de precii. imper. offer. adde Ro. consil. 393. BER. DE FOR.
- d ¶ Vide d. Ant. in c. 1. & quod ibi no. de consili. A 3

A 4

in l. quādam. ff. de vt subijciam in seq. dis. seu. q. Nec ob.
quod dicitur de testimonio, quia ad testificandum quis
compelli potest per rationem quam supra tetigi in cō
fessione, sed in edicione instrumenti cessat ista ratio, cū
sit quid sibi imputetur, quare sibi à principio nō pro
uiderit. Item aduerte, quia reperio hoc dictum Do. An.
originaliter posuisse gl. in l. in fraudē. §. neque. praelle.
ff. de iure fil. & sensisse Bar. in l. i. §. editiones. ff. de edē.
vbi not. dicit se putare indistincte, q. omnis ille cuius
a interest, a potest petere, vt fiat sibi copia actorum pu
blicorum per tex. in d. l. i. apud quem. C. de eden. qui
generaliter loquitur. & per l. in fraudē. §. neq. pre
alleg. vbi ponitur speciale, q. contra fiscum non edunt
23 a tertio, sed contra quemlibet alium sic. ¶ & per hoc
infert ibi Barto. q. si aliquis est excommunicatus in cu
ria epi, ad mei petitionem, q. copia illius excommuni
cationis debet dari ei, cuius interest, quia respectu al
terius probat, ar. l. ex ea. ff. de postu. & quod ibi not. &
ita simpliciter transit ibi Bar. sed certe nimis generali
ter fuit ibi locus, & aliter videtur hoc limitare in l. 2.
§. diuus ff. de iure fil. & in §. neque. praelleg. vnde dico
q. contra hoc dictum Bar. & An. videtur tex. in l. quē
dā. in fi. & in l. si quis. §. ptinere. ff. de eden. vbi clare pa
tet, q. ille qui non mandauit per se, vel per alium, nec
succedit in ius mandantis instrumenta confici, nō po
test petere editionem. & gl. in d. §. neque. cum qua trā
sit ibi Bartol. intelligens finaliter per illum tex. q. ter
tius potest si vult edere contra alium, sed nō cōpellit si
non vult. sed in fisco est speciale, quia et tertius si vult
nō pōt ē fisci vt ibi dī. Itē fiscus nō tenet edere ter
tio, & si vult edere, dēt recipere cautionē de qua ibi,
vt nō vtatur illis ē fisci. & in his nō. specialitas in fi
sco, vt voluit ibi gl. & Bar. post eam. ¶ Veruntamē Bar.
in d. l. 2. §. diuus. vt limitare dictum suū generale, in d.
§. editiones. dicit. n. ibi q. à quocūque officiali pnt peti
à quolibet de populo acta quæ sunt cōtinentia dana
tionē, bāna, infamiā, excoicationē, & similia, quæ affi
ciunt personam, quia ista faciunt fidem quo ad omnes
ar. in d. l. ex ea. & sic vī sentire, secus in alijs actibus. Itē
adhuc in alijs afficientibus personam, dubito an illud
dictum sit verum, cum nullibi probetur, & in prium
faciūt iura superius praelle. forte tamen iudex ex offi
cio suo poterit facere, vt no. in d. l. 2. fm vnum intelle
ctum. Nec ob. quod faciunt fidem quo ad omnes, quia
in multis alijs actibus ciuilibus faciūt fidem quo ad nō
mādantes, & tñ illi non possunt petere, nec tertius cō
pellitur, nisi velit, vt no. gl. in d. §. neque. aequitatem tñ
habet vt ex iudicis officio postulentur, si acta sint pu
blicata, sed inter alios confecta, sed de instrumentis p
fectis non in iudicio, sed iure priuatorum forte iudex
nō posset officium suum impartiri, ar. in d. l. quēdam
in fi. d. §. ptinere. & hoc singulariter no. in primo ca
su dītaxat procedit generalitas illius. l. i. apud quem.
25 ¶ Quæro nunc, supra visum est an & quando possit pe
ti editio instrumentorum, nunc quæro quo iure peti
b debeat. Respondeo, Inn. & Io. An. post eū tangūt hic
aliqua, sed imperfecte. Sed tu distingue notabili post
Bar. in l. quēdam. ff. de eden. Aut enim præten dit quis
interesse ratione proprietatis. & petit actione ad exhi
bendum. l. 3. §. sciendum. ff. ad exhiben. dico ēt q. po
terit agi rei vendicatione quæ datur ratione dominij
vt no. gl. in l. dissolute. C. de condi. ex lege. Si aut dicit
instrumentum esse suum pro parte, tñ agit fami. etc.
ff. fami. etc. l. si quæ sunt. hoc dictum intelligo qñ dicit

esse suum pro parte ratione cōmunis hereditatis, quia
tunc datur illa actio fami. etc. & ita loquitur illa. l. si
quæ sunt. sed si esset commune instrumētum alio mo
do: tunc daretur alia actio secundum naturam commu
nitatis. Quandoque petitur ratione alterius interesse
quam proprietari. & tunc si quidem sunt instrumēta
pertinentia ad contractus, & ad actus inter viuos, di
stinguendum est, q. aut sunt cōfecta ex necessitate ali
cuius contractus vel quasi contractus præcedentis, &
agitur actione descendente ex eo contractum vel qua
si. Exemplum, ego ago contra tutorem vt edat libros
tutelæ, certe agam actione tutelæ. ago contra procura
torem & agam actione mandati, & sic de simi. de quo
dic vt leg. & no. in l. quādam. prael. & in l. i. §. officium.
ff. de tutel. & rati. dista. Si vero talis cōtractus nō præ
cessit, & tunc aut ille qui illa instrumenta, vel rationes
habet, confecit me mandante tacite vel expresse ex
natura alicuius officij & cogitur mihi edere ex edicto,
de edendo, vt l. p. actor. in prin. & l. si quis ex argenta
rijs. §. ptinere. ff. de. facit cle. j. de vsu. secundum vnum
intellectum, intelligendo q. nō ponat casum specia
lem, vt sup. dixi. aut hoc non confecit me mādante, sed
alio modo apud eum sunt, & tñ si quidem per alium
me mandate fuerunt confecta, ita q. ad me pertinent,
& possum petere q. mihi edantur vtili actiōne in fa
ctum. d. l. quādam. §. his autem. ver. quod si dolo. Si ve
rō me mandante confecta non fuerunt, sed in eis ali
qua mea vtilitas continetur. & tunc aut hoc quis petit
ab extraneo, ita quod non à parte cum qua ligat sibi
edi. & non potest petere. d. l. si quis ex argenta. §. p.
tinere. fallit in fisco secundum Bar. in d. l. 3. ff. eo. & no.
quia per hoc aperte sentit cōtra illud dictum. D. Ant.
de quo in præcedenti dist. in fi. vt a tertio nō possit pe
ti, licet in testimonium tertius vocari possit: aut hæc
petunt inuicem, actor & reus, & tunc distingue. vt su
pra dixi. Aut ad intentionem fundandam & coadiu
uandam aut exceptionem & replicationem proban
dam, & dic vt sup. Si vero sunt instrumenta pertinen
tia ad vitimas voluntates tunc petuntur per interdi
ctum de tabu. exhi. vel per edictum quemad. test. aper.
vt no. gl. in d. l. quādam. Sed opp. contra prædicta vi
detur enim quod nunquam petatur editio per ti. de
eden. quia ego non possum petere editionem nisi mād
auerim instrumentum confici per me, vel per aliū,
seu successerim loco illius, vt d. l. quādam. & d. §. per
tinere. ergo semper agatur actione mandati, quia vbi
est illa actio, cessat actio per edictum de edendo, vt d.
l. quādam. So. vt no. in d. l. quādam. per Nic. Matr. But.
& Bar. mandatum semper esse gratuitum. l. i. §. fin. ff.
man. & ideo si rationes conficiunt ab eo qui sponte
suscepit mandatum habet locum actio mandati, vt in
procuratore, licet si cōficiantur ab argentario, & hodie
a notario

ADDITIONES.

a ¶ Cuius interest. Adde quod voluit Ro. consi. 24. BER.
¶ Cuius interest. Vide Bal. l. i. p. cipimus. §. in his. C. de ap. vbi dicit q.
notarij debet dare copia actori partib. & si negat cogi pnt. & idē
dicit Bal. in l. 2. C. vt li. pen. & hoc ēt. pcedit in criminalib. q. dēt
dari copia inquisitionis, & articulorū secundū Ale. l. cōf. 75. i. vol. &
Bar. vero. l. cōf. 66. inc. decreuit. & An. Sic. l. cōf. 47. j. vol. Vide quod
plenissime sup hoc facit tex. in l. i. apud quē. C. de edē. Et adde in
simili q. notauit post d. Abb. in c. j. deinde obl. & idē qñ hic dī dicit
Bal. Fulg. & Pau. de Cas. in l. i. apud quē. C. de edē. Et allegat l. cum
sepe. C. de ero. mi. li. 12. & l. 4. §. si. ff. si. reg. Sed ē melior tex. l. i. ff. i.
ver. & expē fas fm quātitate, & c. C. de bo. auth. ind. possi. SEB. SAP.
b ¶ Debeat. Adde Fed. alleg. consi. 250.

a notario (quia isti faciunt ex necessitate officij) nō da
tur actio mādati, vt s. dictum est, sed p edictū de eden
26 do. ¶ Sup. visum est, an & qñ, & qualiter, seu quæ actio
ne infra debeant edi: nunc quæro quo tpe infra sunt
in iudicio producenda. Innoc. hic, dicit q. aut actor fa
cit in instrō mentionē in libello, aut non. Primo casu
2 debet edi ante li. contest. ¶ Exemplum, ego peto cen
tum quæ mihi debes ex tali instrumento &c. si enim
hoc casu non fieret editio ante li. contesta. non posset
reus deliberare, an velit cedere, vel contendere. arg.
C. de edē. auth. si quis in aliquo. & in c. 2. de fi. inst. di
cit tñ, q. si nō habet illud instrō in pñtē, procedere
ad vltiora, licet non exhibeatur secūdo casu, qñ non
facit mentionem in libello, nō cogit edere, nisi vtatur
eo. de quo in Spe. de instr. edi. §. nunc dicamus. ver. qd
si quis. Bar. limitat primum dictum in l. si legatum. ff.
de eden. per illum tex. & latius in l. edita. C. de edend.
vbi dicit, q. qñq. in libello fit mentio de aliquo instrō
non per modum limitationis, sed p modū cuiusdam
assertionis probationis. Exemplum, dicit actor, q. Ti
tius vendidit mihi talem rem pro tanto pretio, & q.
de hoc rogatus est talis notarius vel q. de hoc apparuit
publicum instrumentum manu talis notarij, & tñ cū
reus posset deliberare ex illo libello, absque eo, q. vi
deat instrō, cum non fiat mentio de instrō ad limitan
dum cōtenta in libello, sed solum, vt ostendat q. con
tenta in illo libello probare pōt, non est necesse q. in
principio fiat editio, & hoc casu non procedit dictum
Inno. Quæque fit mentio in libello de instrūto limi
tatiq. vt quia declarat & limitat libellum. Exemplum
dico in libello q. Titius vendidit mihi fundum pro tā
to pretio, prout apparuit in instrumento confecto ma
nu tali notarij, & tunc aut reus verisimiliter non est
informatus de illo instrumento, quia ad eum non p
tinet & debet fieri copia ante li. contesta. quia alias
deliberare non posset & in tali casu procedit dictum
Innoc. Si vero est tale instrumentum de quo verisimi
liter reus est instructus. Exemplum, petit legatarius le
gatum ab herede prout continetur in tali testō, & tñ
non debet fieri copia, quia apud heredem præsumi
tur esse testamentum, & præsumitur esse instructus de
perito vt probatur, in l. 2. ff. eo. Nec ob. l. postquam. §.
si dies. ff. vt leg. no. ea. vbi ēt heredi instrūm editur, quia
fatendum est q. respectu probationis fiendæ produci
tur instrūm, et cum agitur p heredem: sed non editur
respectu deliberationis. Ad hoc n. vt obtineat condē
nationem oportet q. fundet intentionē suam. Ego pu
tarem q. ēt in primo casu, cū simpliciter fit mentio
de instrō in libello debeat fieri editio an li. cōtes si est
b tale instrūm de quo reus verisimiliter nō est informa
tus, vt quia dixit q. fuit p actum cū defuncto, cuius reus
fuit hæres. arg. op. in d. l. si legatū, & sic credo Inn. in
tellexisse. Sed aduerte, quia hæc dicta pcedūt i instris
quib. actor est vsurus, sed qñ nra (vt bñ sit proportio
nabilis materia. c.) procedit vbi petit gñaliter instrūm
edi. quare dico, q. si petunt propria, vel cōia, pnt peti
qñcūq. etiā ante iudiciū seu citationē fiendam, vt sic
actor possit deliberare, an debeat licē mouere. arg. d. l.
si quæ sunt. ff. fa. etc. Si vero petunt aliena tñ reus vel
actor poterit petere tpe cōdecenti, nā actor eo casu,
quo petere potest, auditur, vt puto etiam an e iudiciū.
Exemplum in fisco: nā poterit narrare, q. intendit mo
uere litem contra talem rationem iuris super quo ip
se habet instrumentum, vnde vt possit bene venire in

structus, petit illum compelli ad edendū. arg. in l. fi. C.
de eden. hoc intelligendo, q. hic fuisset iste admissus
si fuisset priuilegiatus vt fiscus. In reo vero ad fundā
dam suā intentionem credo q. poterit petere post re
ceptum libellū. In actore vero nō priuilegiato, qui pe
tit, quo ad adiuuandū intentionem suā poterit petere
post quam fundauit intentionē suam. Si ad replicandū
tunc postquam reus excipit, quia alias recte non pos
set respondere exceptioni ipsius rei, omnia enim de
bent suis temporibus conuenire. arg. in l. nimis prope
re. C. de except. rei iud. & 22. quæst. 3. cap. si ecclesia.
27 ¶ Vltimo vt plene habeatur huius cap. materia, quæro
de vna quæstione, quam glo. nostra in multis locis at
tingunt, & minus perfecte examinant, quia supra vi
sum est de tribus principaliter. Primo, an & quando
debet fieri editio instrumentorum. Secundo, quo iu
re petatur. Tertio, quo tpe debeant infra exhiberi,
nunc congruenter restat videre de quarto, videlicet
quo debeant edi, an integraliter, vel solū illa pars de
qua est qō & an totū cū die & consule de hac qōne,
est gl. satis plena & bona, in l. i. §. editiones. ff. de edē.
& p Bar. post eam. Et clare prosequendo distingue sic
q. aut peto editionē a psona publica ratione mei inter
esse, quia me mandante confecit vel successit ei q. mā
dauit & tunc integraliter debet edi ad hoc l. quādam. in
fi. & l. si quis ex argentario. ff. de edē. Et hoc dico, q. acta
iudicialia debent vtrique parti rī exhiberi, cum prin
cipaliter cuiuslibet interlit, tum quia sunt cōia, tñ q.
integraliter sunt exhibenda coram iudice appellatio
nis. l. i. apud quem. C. de edē. quod tenet gl. & Bart. in
28 d. §. editiones. & optime facit. c. qñ p. inf. eo. ¶ Aut pe
to ab alio, & tunc si peto instrumentum communia, de
bent integraliter exhiberi. ar. in l. si quæ. cū l. p. ff. fam.
etc. & tenet gl. in d. §. editiones. Bart. ibi limitat, quā
do sunt communia respectu proprietatis, vt puta quia
sunt de hereditate cōi. si autem essent communia re
spectu vtilitatis tantum, seu contenti vt puta instrumē
tum emptionis & venditionis factæ inter te & me,
cum pecunia mea redemi illud a notario, tunc enim
non dicitur cōmune vt teneatur edere cum die & cō
sule. alle. Innoc. hic. hoc tñ Innoc. non tangit hic speci
fice, sed tantum dicit q. iste qui sua pecunia redemit,
non tenet edere tanquam cōe. quod dictum satis pla
cet. Dic ergo de tali instrumento sicut de alieno, vt sta
tim subijciam, quandoque peto instrumenta mea pro
pria, & tunc in dubio debent integraliter edi, quia pos
sum illa vendicare, seu agere ad exhibendum. & non
tantum vt detur copia, vt no. in l. dissoluta. C. de con
di. ex le. & l. fi. C. ad exhib. & supra dixi, quandoque
peto instrumentum alienum & tunc consideranda est
causa petendi. aut enim peto, vt quia illud voio redar
guere de falso aut vt deliberē an faciat pro producen
te, aut ad intentionem meā fundandā, aut ad coadiu
uandam, aut exceptionem vel replicationem proban
dam.

ADDITIONES.

a ¶ Ante litem contest. Adde Fed. con. 111. Alex. consi. 3. lib. 2.
b ¶ Tale instrumentum. Notandum tamen q. vbi fit editio ante li
tem contest. opus est q. adhuc producatur illud instrūm editū post
litem contest. si super eo actor vult sumere probationes. Ita tenet
Fed. de Sc. in consi. 160. incip. casus talis. Alex. in l. sipe. ver. idem
circa sextū. ff. de re iud. & in consi. 37. incip. vifo. in 2. volu. Prima
enim editio fit ad deliberandum: secunda fit ad probandum.
SEB. SAP.
c ¶ Congruenter. De hoc vide Inn. in d. cle. i. de vsu.

29 dam. Primo casu cum volo illud redarguere de falso debet edi integraliter cum die & consule. l. optima. C. de phen. & commit. stipu. quod procedit fm glo. pralleg. qñ volo redarguere de falso circa diē & consule: scilicet si circa contenta in instrumento, tunc em supe. flue ederetur dies & consul. nam ex editione diei & consulis posset administrari mā fabricandi falsū, a iud. instrumentum simulando illud fuisse prius editum, vt dixit text. in d. c. editiones. & ideo dicit ibi gl. q. petens editionem debet interrogari solenniter circa quam partem vult instrumentum redarguere de falso, & dicit Spec. in §. videndum. versic. facienda est. in tit. de instru. edi. q. iudex poterit exigere iuramentum a parte, q. credit instrumentum posse redarguere de falso circa diem & consulem, & etia m innuit q. debet subscribere se ad pōnam talionis antequam fiat si bi editio. facit. l. si. C. de si. instr. approbat Bal. i. d. §. editiones. f. Secundo casu principali qñ petitur editio, vt deliberetur an faciat pro producente, debet fieri sine die & consule. q. vt in d. §. editiones. & fiet tantum in illo capitulo super quo est qō, licet debeat coram iudice integraliter legi, ne forte in fine corrigat vel limitet pcedentia, vt probatur in c. cum persona. de priui. lib. 6. & c. contingit. de si. instr. putat tamen Bar. in d. §. editiones, q. si non potest deliberare nisi edantur dies & consul. puta vnus creditor agit contra aliū hypothecaria, vñ vult i formari de anterioritate obligationis & sic oportet q. sciat diem instrū, q. debet tunc edi cum die & consule, sed ne detur sibi materia fabricandi aliud prolato die. tūc dicat prius diem obligationis suā, & postea petat copiam ab aduersario, quod satis placet, arg. in d. l. j. §. rationes. ff. de edē. Idē dic in omnibus sequentibus casibus, vt vbi est fienda editio alieni instrumenti, quod quando fiat supra dixi, fiat sine die & consule. d. §. editiones. nisi talis esset materia instrū, q. nihil prodesset habere copiam sine die per supra scripta. In effectu omnia pcedicta sic breuiter concludo, q. editio alieni instrū vbi fienda est solum necessario sit respectu partis, de qua est cōtrouersia, vt in d. c. cū persona. & c. cōtingit & sit sine die & consule nisi circa diem & consulem velit aduersarius illud redarguere de falso, vel nisi instrū copia nihil sit. bi prodesset sine die confecti instrū & consule. f. Ad duo tamē aduerte. primo, q. vbi petit editio alieni instrumenti non est necesse originale tradere, nisi ad plegendum coram iudice, sed sufficit dare copiam partis necessaria, vt d. c. cum persona. & d. c. cum cōtingit. 32 Idem vñ si quis illo vtitur, vt sufficiat ostendere iudici ad videndum & prelegendum, ne sit falsum. vel in fine se corrigat, sed post ea sufficit relinquere copiam in iudicio, & est hoc cautū ne perdat originalia, ad hoc illud. c. cum psona. quod no. Cy. in l. sancimus. C. de diuer. reser. & Inn. in c. cum in iure. de offic. delega. in fi. 33 f. Secundo ē scias, q. hodie non apponitur in instrū nomen consulis. b. sed apponebatur olim, cum Roma regeretur per consules, sed sufficit hodie apponere nomen Papæ, & Imperatoris. vt dicit glo. no. in cap. quoties. l. q. 7. & no. illam glo. in quantum dicit, in nomine Papæ. nam in auth. vt p. p. nomen imperato. solum dicitur de Imperatore: sed de hoc dic vt nota. in proem. huius compi. sed sicut olim fiebat editio nominis consulis, ita & hodie fiet editio istorum principum, qui succedunt loco illorum consulum, & hac no. bene tu canonista: maxime quia habes hanc mate-

riam plene & clare discussam. f. Qualiter autē debeat fieri editio statuti an debeat produci totum volumen, an solum vnum capitulum, vel pars capituli, super quo est quæstio. dicit vt no. Bar. super rubr. de noui ope. nun. & omnino per eum in l. omnes populi. ff. de iust. & iu. ibi in effectu vult quod si allegat statutu alterius ciuitatis seu loci, & tunc etiam si sit publicum debet produci saltem illud statutum illius loci, & tunc si est publice notum, quia incorporatu in volumine statutorum, non est necesse producere, quia ius loci est notum: aut non est in volumine, puta est reformatio facta ad ius quæ probabiliter potest ignorari, & debet produci: quod satis placet. & facit ad hanc distim. q. ipse no. in l. cum prolatis. ff. de re iudic. & cap. sape. de appellat in princip. iuncto capitulo, pastoralis. cum ibi nota. de fide instrum.

ADDITIONES.

a Et consule. Vide Bal. in l. si. C. de precibus impera. offerre. in l. 2. §. fin. si. quemadmo. testa. aperi. & Ang. in consi. 114. incip. super facto pcedicto. S. E. B. S. A. P. b Nomen consulis. Adde late Ang. consi. 178. B. E. R. Statuit. De hoc per D. An. in c. contingit. de si. instrū. vbi late per eum, & etiam per Bar. & Bald. in d. l. inciuile. ff. de legib. vbi eleganter dicit Bal. q. ista quæstio de productione statuti, non habet locum nisi quando allegatur statutum alterius ciuitatis, quia non est necesse producere statutum, vbi litigatur, quia quilibet tenet scire. Et vide Ioan. de Lig. in repe. c. cum dilectus, de consu. vbi eleganter examinat hunc passum. Et adde quod no. Bar. in l. p. scrip. circa si. ver. no. secundo q. licet circa. C. si contra ius vel vii. pub. & an statuta vel reformationes ciuitatis in qua litigant sine edenda in iudicio. vide late Iac. Bu. in l. 2. C. q. sit lon. consueto, ad quem in hac quæstione se remittit Ang. in l. cum prolatis. in si. fide re iu. Et adde hic quod no. Doc. in l. 1. circa princ. de ver. signi. lib. 6. & vide Dom. in c. 1. in versi. Item no. arg. 10. dist. & in c. si Romanorum. 19. dist.

SYMMA R I V M.

- 1 Reus potest licite recusare iuramentum sibi delatu auctore non probante.
- 2 Consuetudo introducens superflua remedia tanquā irrationabilis non valet.
- 3 Consuetudo exigens sine causa iuramentū seu aliquid ultra plenam probationē non valet, sed cum causa sic.
- 4 Consuetudo facit validā probationem alias inuālidam.
- 5 Consuetudo valet principe etiam ignorante.
- 6 Consuetudo rationabilis derogat legi non habenti clausulam derogatoriam.
- 7 Casus in quibus vni creditur.
- 8 Consuetudo dānata per legem ex noua causa, vel ex veteri non detecta, potest induci iterum.
- 9 Statutum quod valeat testm cum duobus testib. valet.
- 10 Consuetudo pactum vel lex restringens facultatem probandi ad certam speciem probationis, non valet, & talis consuetudo non excludit in totum aliam probationē. & nume. 11.

CAP. II.



Sicut consuetudo. Actor qui plene probauit non debet cōpelli iurare, vel ad idem sic. Nō valet consuetudo ultra probationē plenā exigēs iurm. ego ad intellectum summo sic. Non valet consuetudo exigens, sine causa rationabili ultra

ADDITIONES.

a Pro intellectu huius decre. vide oīno quod scribit Ro. in repet. admonendi. ver. Item an valeat consuetudo de iure iu. Itē vide qd singulariter per istum tex. dicit Bal. hic. Item limita istū tex. vt p. Dom. in c. 1. ver. no. consuetudinem de iuram. calum. lib. 6.

era plenam probationē iuramentum, seu aliquid aliud. Primo narrat consuetudinem, quam secundo improbat ibi, nos. n. tunc demum. Casus literalis. Consuetudo est in quadam terra, q. si aliquis intentionem suā fundauerit testibus vel instrumentis, nihilominus deferbatur ei sacramentum quod si prestare nollit, fides probationibus suis non habebatur. Dicit Papa, quod ad huiusmodi iuramentum recurrendum est tunc demum, cum alia legitime probationes deesse noscuntur. vnde talem consuetudinem reprobatur Bart. No. 1. q. quis dicitur fundare intentionem suam, cum probat id quod intendit. No. 2. q. iuramentum quandoq. appellatur sacramentum, non tamen intelligas q. sit de septem sacramentis ecclesiæ, de quibus per glo. in c. veniens. de transactio: sed dicitur sacramentum large quasi sacræ rei signum. No. non valere consuetudinem irrationabilem, p. s. t. m. contra ius diuinum, etiam inquantū licitam causam recusandi iuramentum iudiciale, scilicet, quando pars plene probauit. idem est si actor a nil probauit, & iuramentum defertur reo. potest enim licite illud recusare. vt no. in c. fin. de iure iuram. quia sicut actore plene probante debet reus condemnari, ita eo prorsus deficiente, debet reus absolui, d. c. si. & l. qui accusare. C. de eden. sed actore semiplene probante, seu p. s. t. m. habente locum est delationi iuramenti, vt in c. si. p. r. a. l. & sic intellige & distigue hunc tex. potest etiam colligi, q. ad Papam pertinet tollere consuetudinem irrationabilem laicorum maxime quando deuiat a iure diuino, & est peccati nutritiua. ad hoc. c. ex parte. de consue. Nunc intrando intellectum. c. opp. nam consuetudo derogat legi & canon. l. de quibus. ff. de legi. & c. si. de consue. ergo ista consuetudo debebat valere hic. Sol. glo. si. q. contrarium procedit vbi consuetudo est rationabilis: sed hic obuiabat rationi. Et ex glo. p. t. colligi tres irrationabiles cōsuetudinis huius c. primo, quia erat contra ordinem iudiciorum, & non declarat in quo: forte in hoc, quia actore probante, reus absque alio debet condemnari, quia in ore duorum & c. & testes & instrumenta parem vim obtinent. c. cum Ioānes. de fide instrum. sed consuetudo hic habebat oppositum. Secundo videbatur hęc cōsuetudo introducta per errorem: forte enim putabant iuramentum indistincte deferendum, & hoc errore ducti introduxerunt consuetudinem: ideo est extirpada. l. quod vero. ff. de leg. no. plene in c. si. de cōsuetu. Tertio, quia ex quo semel erat iuratum de calumnia non erat amplius iurandum. C. de iuramen. calum. auth. hoc sacramentum. Hęc vltima ratio non valet, quia ista sunt diuersa iuramenta. nam primum est de calumnia, & secundum erat de veritate dicenda, & hęc iuramenta bene possunt in eadē causa concurrere, vt est tex. in c. 1. de iuramen. calum. lib. 6. Item hęc concurrunt quotidie, vbi non est plene probatum. Ioan. And. reddit tres bonas rationes probandi. Prima, quia erat contra naturalem rationem, q. non admittit superflua. Deus. n. & natura nihil faciunt frustra, & superfluis remedijs non est vtendum. l. hęc stipulatio. §. diuus. ff. vt le. no. ca. & in hoc no. istum tex. quod consuetudo f. introducens superflua remedia, causa non subsistente legitima, non valet tanquam irrationabilis. quod enim ratione caret extirpandum est, vt dicit tex. in c. Corepiscopi. 68. dist. & fortior est ratio quam cōsuetudo. §. dist. veritate. Secun-

da ratio, quia erat contra ius scriptum, vt patet ex pcedentibus. Tertia ratio, quia erat contra ius diuinum, secundum quod non iuratur nisi ex causa. sic consuetudo quæ uersa reprobat, vt scilicet facta plenā probatione reus debeat absolui si iurauit. j. eod. ad nostram, & per istam decre. videtur probari secundum Ioā. And. non valere consuetudinem necessario ad probationē requirentem tres testes. si enim nō valet consuetudo, quæ ad plenam probationem duorum testium addit necessario iuramentum partis, ergo non valet quæ addit necessario tertium testem. Aduerte, quia secundum hoc extendimus terminos huius. c. ad aliam speciem probationis, vt non valeat consuetudo exigens superfluum probationem. Hic examinabo tria. primo nūquid valeat consuetudo exigēs superfluum probationem, secundo nūquid valeret detrahens legitimā p. bationi. tertio quid si restringit facultatem probandi postulans certam speciem, puta instrumentorum duntaxat vel testium. f. Ad primum Ioan. And. sentit vt supra dixi, cōsuetudinem non valere: pro hoc istum tex. inducendo vt supra, sed ipsemet Ioā. And. apertissime sentit oppositum in addi. Spec. in tit. de instrum. edi. §. compendio se. ver. sed nūquid. mouetur, quia f. sicut consuetudo, inuālidam probationem, facit validam, vt probatur in c. cum dilectus. de fide instrum. sic econtra, validam, inuālidam facere potest. ad hic c. cum olim. de cler. coniuga. cum ibi no. oppositorum enim eadem est ratio. de iure iuram. intellecto. D. Ant. dicit se putare, q. si consuetudo, causa non subsistente, addit probationem iuramentalem plenā probationi, vel aliam probationem probationi, non valet, vt hoc. sed causa subsistente valet, si est dubium de existentia legitimæ causæ. subdistinguit, q. aut ex eo, quia non admittitur legitima probatio per testes, vel instrumenta, contingit alium ditari cum iactura alterius, q. non valet consuetudo: saltem de canonica æquitate. Si autem ex hoc, nō contingit alium ditari cum iactura alterius, valet consuetudo, & nihil ad hoc membrum allegat. & certe puto vltimum esse falsum, quia ex quo consuetudo ista est contra ius, p. s. t. m. prima fronte irrationabilis. vnde oportet q. stans pro ea, p. b. bet rationabilitatem, alias succumbit, vt in c. 3. de eo, qui mit. in poss. causa rei seruau. & no. in c. si. de consue. Ad hoc enim, vt consuetudo p. iudicet iuri debet esse rationabilis. in c. si. de consue. & sic oportet q. p. betur illa qualitas rationabilitatis. & dubia probatio non releuat probantem in c. in p. s. t. m. de proba. Gasp. de Cald. & dom. Card. post eum dicunt, q. consuetudo nō potest indifferenter exigere iuramentum, vel aliquid aliud ultra plenā probationem, quia & lex hoc facere nō posset, cum esset ex toto tollere ius diuinum: non autem interpretari contra no. in c. si. de consue. sed in aliquibus causis, hoc posset introducere consuetudo, sicut & lex, vt videmus in testamentis, de testa.

ADDITIONES.

a Si actor. Vide Spec. qui idem tenet in tit. de iura. dela. §. 1. late Abb. in c. si. ver. circa pcedicta quæritur. inf. de iure iur. S. E. B. S. A. P. b Semiplene. Adde quando dicatur semiplene probatum vt possit deferri iuramentum. Alex. consi. 32. lib. 1. c Esse falsum. Contrarium sentit Are. in consi. 23. incip. in p. s. t. m. consultatione, circa si. vbi dicit quod cōsuetudo quæ est cōtra ius positum, in dubio p. s. t. m. rationabilis. & hoc procedit sine dubio in cōsuetudine tati temporis, cuius initij memoria nō existit, vt per Gemi. & Card. Alexan. in c. frustra. §. dist. & per Abb. in consi. 7. in 2. volum.

testa. cum esset, C. de testa. l. si vnus. 2. q. 4. c. præsul. no. glo. in c. licet. de testi. unde dicunt quod hoc non valuit quia indifferenter in omni causa exigebat iuramentum ultra plenam probationem. & hanc opi. sui sepe secutus. sed nunc cogitavi diutius, & visa sunt mihi theoricā falsa. Primo, quia hæc consuetudo non erat vniuersalis per totum orbem, sed localis: unde non esset tollere ius diuinum inducendo consuetudinem vel statutum in certo loco, vt probatio duorum testium non sit sufficiens, sed quod præstaretur iuramentum vel aliquid aliud ultra, puta tertius testis. remanet enim ius diuinum in se validum, & obseruandum, vbi causa violandi vel interpretandi non subest. Quid enim si certo loco homines sint ita deprauati, vt facillime corrumpantur duo testes, dicemusne quod non valeret consuetudo vel statutum exigens firmiorem probationem? certe nemo sanæ mentis diceret, cum & pse Deus hoc faceret casu adueniente: sicut enim in testamētis illud fuit immutatum, quia saepe falsitas fuit detecta in numero duorum testium: eodem modo dicendum in omnibus causis alicuius loci, vbi falsitas in tali probatione indifferenter perpetuaretur, quia eadem ratio quæ est de parte quo ad partem, debet esse de toto quo ad totum. ff. de rei vend. l. quæ de tota. & c. pastoralis. §. sed cum totum. ff. de offic. deleg. & quod fortius est, idem cum totum. ff. de offic. deleg. & quod fortius est, idem putarem de vniuerso orbe, si ad hanc fraudem committendam homines sic essent deprauati, cum illa regula iuris diuini, in ore duorum vel trium &c. non sit præceptum morale: ita vt ex transgressione incurratur mortalit' peccatum iudiciale, fundatum super certa ratione: qua deficiente, quia veritas non reperitur nunc in duobus, satis mutari potest iuris dispositio, ad hæc tex. opt. in ar. in l. si hominem. ff. man. & quod no. Innoc. in c. quod super his. de voto. & l. ex facto. ff. de vulg. & pu. sed vbi causa rationalis hoc statuendi vel consuetudinis inducendi non subsisteret, satis puto non valere consuetudinem, seu statutum, nec in toto nec in parte. & hoc casu intelligo istum tex. hic enim non apparet de rationabilitate consuetudinis, nec aliqua allegabatur, merito ex rationibus prædictis post glo. veniebat reprobanda. facit quod no. Inno. in c. plerique. in si. de immu. eccl. & c. quæ in ecclesiis. de consi. per legistas in l. si. C. si contra ius vel uti. pub. & 4. dist. erit autem lex. Et ex prædictis infero ad id quod dixi in tertio sumario, quod non valet consuetudo, vel statutum exigens sine causa iuramentum, seu aliquid aliud ultra plenam probationem. secus autem causa legitima vel rationabili subsistente. Venio nunc ad secundum, an valeat statutum vel consuetudo detrahens legitimam probationem: vt puta vt ite dicto vnus testis, vel instrumento alicuius priuati vel quid simile. Io. An. in addi. Spe. in loco pal. sentit quod sic, vt satis colligitur ex dictis suis, supra recitatis & videtur probari in c. cum dilectus, de si. instr. Disputat etiam in loco præal. Io. And. an consuetudo possit facere, vt valeat testamentum cum duobus testibus. & in hac questione concludit quod non, quia lex expresse in hoc derogat consuetudini secundum eum per l. fin. C. de testa. nisi consuetudo sit inducta de consensu principis: & sic etiam videtur hic transire D. Ant. immemor ut arbitror, eorum quæ tangit Bar. in l. cunctos populos. C. de sum. tr. in ver. tertio quæro. vbi Bar. recitat sententiam la. de Are. & determinat contrarium, concludens quod statutum & consuetudo valeant principem ignorante. mouetur primo per hoc simile ad hoc vt testa-

mentum factum pro fit, requiritur publicatio. C. de testa. l. publicati. & ff. quemadmodum test. ap. l. i. §. si quis ex signatorib. & ibi no. sed illa solennitas publicandi potest per statutum & consuetudinem minui & immutari, vt l. 2. C. quemad. test. ape. ergo &c. Mouetur secundo hac ratione. pater potest inter liberos cum duobus testibus disponere: vt l. hac pultissima §. ex imperfecto, C. de testam. & l. si. C. fami. erc. ita debet patria posse disponere

ADDITIONES.

a ¶ Vide do. Ant. in c. dilecti. ver. ite no. quod statutum, de iudicijs. Et de statuto addente solennitatem iuri communi in testamētis, vide Ang. in consi. 86. & quod ipse Ang. no. in consi. 127.
b ¶ Consuetudo. Vide Bal. in consi. 352. incip. in puncto iuris communis, in consi. 27. incip. testamenti factio. SEB. SAP.
¶ Adde quod hoc dictum Ioan. And. refert etiam D. Ant. in c. si. de consuetu. in repet. & de hoc vide late per Bart. in l. cunctos populos. C. de sum. trinita. & per Bald. in l. h. C. de testa. & per Bald. & Ang. in l. 3. ff. de testa. & vide Bald. in l. si non speciali, ver. item no. in hac l. C. de testa. vbi dicit quod valet consuetudo, vt fiat testamētum sine solennitate iuris. Unde dicit quod valet consuetudo, quæ est Venetijs, vt fiat testamētum coram solo sacerdote. Et adde hic Bald. in l. si. C. de testa. ver. quid si statum dicit, quod in testa. &c. vbi dicit quod si statutum dicit quod possit fieri testamētum cum duobus testibus. idem erit in donatione causa mortis. Item ad hoc adde Bald. in l. non possunt. ff. de leg. vbi dicit quod statutum disponens quod valet testamentum cum duobus testibus, intelligitur etiam non rogatis. Et idem dicit Pau. de Cast. in auth. quod sine. C. de testa. alleg. Bald. in d. l. non possunt. Secus dicit Pau. de Cast. si statutum diceret quod valet testamentum cum quatuor vel quinque testibus, quia tunc debent esse rogati. & est ratio, quia prius casu statutum reducit rem ad ius gentium, quod non requiritur quod testes sint rogati: alio vero casu non, sed dicit quod tantum contra dictum Bald. facit tex. cum glo. in l. diuus. de mili. testa. vbi lex priuilegiat militem, vt possit testari cum duobus testibus tantum modo, & tamen debent esse rogati. Adde tu quod dicit Ioan. And. quod ad primum fuerunt originaliter. Old. consi. 105. vbi patet quod quod ad obtinendum beneficium legitimitati, secundum ius contra consuetudinem loci in quo debet decideri quæstio dicitur illegitimus, vel non bene legitimatus. Et an valeat consuetudo Venetorum in qua quis possit testari coram duobus testibus similiter fuerunt verbi. Old. consi. 248. & vide Bald. consi. 263. 2. lib. Et an testes debeant esse rogati, vide Roma. consi. 306. vbi inter alia allegando Lapum tenet quod in testamento ad pias causas debet esse rogati. Ex quo ad primo dicta vide Matth. nota. suis fo. 3.
¶ An valeat consuetudo Venetorum quod testamentum factum coram duobus testibus valeat, & an tales testes debent esse rogati. primo dico quod consuetudo populi dicitur esse ius civile, vt per Bald. late in l. certum. C. unde cog. & per nouissimos in repet. l. de quibus ff. de legi. Et quando consuetudo est tanti temporis quod non sit memoria in contrarium, illa habet vim priuilegij principis. l. 2. §. ductus aqua. ff. de aqua quotid. & asti. & est glo. in c. super quibusdam. in §. præterea. in ver. memoria. de verb. sign. & habetur in c. hoc quippe. 3. q. 6. & in c. conuictus. 8. q. 3. & in c. mos antiquus. 65. dist. & no. Bal. in c. i. quæ sint regalia in v. lib. fen. & in c. solennibus. C. de fide instrum. & in l. 3. C. de naut. fen. Sed clarum est quod si princeps vellet tollere vel mouere solennitates testium ad ius diuinum, quod illud facere posset, quia est supra ius po. obseruatam inducitur priuilegium contra ius diuinum, prout et tandiu obseruata, & priuilegiata reducit nos ad ius diuinum, seu ius gentium vt in ore duorum vel trium stet omne verbum, vt in c. cum esset. de testam. & in omni negotio. de testi. Et hæc consuetudo seruari debet etiam in castris, & villis ipsi ciuitati subiectis, vt per Bar. in l. ex ea. in prin. ff. de post. vbi se remittit ad plene no. per eum, in l. cunctos populos, C. de sum. trinita. etiam hic alleg. Licet enim sit verum quod consuetudo iuri communi contraria non sit seruanda vt per Bar. in l. omnes. C. de decur. lib. 10. & plene no. in l. i. C. quæ sit longa consuetudo. tamen illud est verum & procedit, nisi talis consuetudo sit rationalis, legitima & prescripta, prout videtur esse ista, secundum glo. in c. cum causam. de re iudi. & plene p. Alex. post alios, in l. de quib. præalle. Et in specie de ista consuetudine testandi coram duobus testibus, habetur per eundem Alex. post Bald. & Doct. in l. si non speciali & in l. si ibi per Pau. de Cal. C. de testam. & habetur per Bar. in l. si arrogator. in si. de adop. & in l. i. in 7. q. C. de sum. trinita. & ibi etiam per nouissimos late, vbi concluditur talem consuetudinem valere, quod bene tenementi. ANT. FRAN.

disponere subditos: est eius præas æquiparet potestati patris, l. veluti. ff. de iust. & iur. Tertio mouetur, quia non reperitur prohibitum tale statutum fieri. ergo vt permissum, l. oēs populi. ff. de iust. & iur. ad l. si. C. de testa. rñdet, quod ibi consuetudo præterita limitatur, non aut futura prohibetur, & ita ibi vt Cyn. sentire fm eum. & in l. dudum. C. de ph. emp. vult, quod Imperator ibi non prohibet hanc consuetudinem induci, seu limitat consuetudinem ibi inductam per prius, vt procedat in terris vbi peritorum copia non adest. Non ob aliud motiū super quo se fundabat Iac. de Are. qd talis consuetudo est temeraria: quia imo fm Bar. est utilis, & bona, & fauorabilis. inducta tā fauore testatōis si ut iura statuūt in militibus, quam et rōne eorum quibus relinquuntur, sicut iura faciunt inter liberos et rōne testium ne a suis negocijs, auocarentur. d. l. i. §. si quis ex signatoribus. quemad. test. aper. Quid dicendum? certe. l. si. multum prima frōte facit pro opi. Iac. de Are. & Io. And. quod ibi reprobat consuetudo ista: & si non aperte, saltem optime facit in ar. cum consuetudinem ibi inductam ap. probat, non tñ per oia. nam respectu testium limitat, vt salte interueniat quinque testes, si non reperiuntur in locis cōter viri literati, vt in villis. pro hoc tex. ibi in ver. ita tñ. iuncta gl. ergo damnat ibi consuetudinem, quæ est præta minori numero. ¶ Concludo totā materiam sic. quod aut consuetudo, aut statutum detrahit legi respectu probationis legitimæ non habenti clausulam derogatoriam ad consuetudinem, aut illa lex cui derogat habet clausulam talem derogatoriam. Primo casu aut non subest causa rationabilis, & non valet. de pset. c. si. & l. 2. C. quæ sit lon. cōsue. 4. dist. erit aut lex nisi forte in leuibus. in l. i. ff. de ven. inspi. in si. & frntit Ia. de Are. & Io. An. in loco præal. qd no. aut subest evidens necessitas vel utilitas: & tunc valet. nam præsumendum est, quod et princeps hoc statuisse pp necessitatem, vel utilitatem subiecto. ar. in l. ex facto. ff. de vulg. & pu. facit optime præal. c. cum dilectus. Nec hoc est p ius diuinum: in ore duorum vel trium &c. quia illa regula procedit nisi ex cā aliud inducatur sicut n. ex cā requiri pnt plures, & ita et numerus illorum minui ad hoc, quod no. in gl. in c. nuper, de testib. vbi notantur aliqui casus in quib. statatur dicto vnus. & per Inn. super rub. de psec. eccl. vel alta. & per gl. in c. ois vtriusq. de pg. & re. & allego alium tex. sing. in materia, fm intellectū Inn. quem ponit in d. c. nuper, videlicet l. i. q. i. quicunq. vbi Imperator statuit, vt in causis vertentib. in ciuili ptorio crederetur testimonio solius epi, adeo vt alias non audiat in prium. habes ergo illū tex. sing. in nu. testium. respectu infirmorum. habes alium tex. sing. in d. c. cum dilectus, ad prædicta vide tex. expressum fm lect. Host. in c. i. de app. vbi de consuetudine creditur testibus de ponētibus de credulitate & fama loci: ideo ibi copulatiue tex. mandat inquiri veritatem per testes idoneos, & famā loci. & vide quod ibi dicā. Secundo mēbro principali qñ lex habet clausulam derogatoriā ad consuetudinem Ia. sentit aperte, & Io. And. post eum in addi. præal. quod consuetudo non pot induci p talem legem: idem sentit Bar. in l. de quib. ff. de legi. & in l. omnes populi. præal. & pro hac opi. adduco hanc rōnem, lex p loquitur C. de hærl. Arriani. ergo sp lex reprobat consuetudinem, & per pns de nouo induci non pot. hoc idem sentit Pau. & Io. de Lig. in cle. si vna. de reb. eccl. non alie. sed ego allego tibi tex. coniuncta gl. si.

in ver. consuetudine, de ele. in cle. statutum. vbi aperte probatur, quod consuetudo semel dānata per legem pot iterum induci. ¶ Sed reducendo ad concordia prædictas opi. dicerem, quod ex cā noua verisimiliter non cogitatur per legem damnantem consuetudinem, vel ex antiqua tunc non detecta, quæ tunc si fuisset, verisimiliter princeps non dānasset consuetudinem, pot consuetudo semel dānata induci de nouo, ar. opt. in l. si hominem. ff. man. & qd ibi no. Bar. vbi ex tali cā noua procurator generalis, inhibet speciali ne procedat ad in iunctum sibi mandatū. ad idem qd no. Bal. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. facit optime. c. non debet. de cōsang. & affi. non et debet reprehensibile reputari, si fm varietatem temporum statuta mutantur humana. Itē mens seu rō legis est ipsa lex, non aut verba. C. de leg. l. non dubiū. & in reg. si. de reg. iur. lib. 6. & ibi per Dy. sed inspecta rōne legis non est verum dicere, quod ista consuetudo dānetur per legem antiquā, quia non est illa, sed alia, ex quo non inducitur noua rōne tunc non considerata, si vero inducitur ex antiqua rōne seu noua, tunc verisimiliter cogitata non pot de nouo induci: & hoc casu procedat p ria opi. & hoc quo ad secundum. ¶ Nunc infero quo ad aliam specialem qōnem an valeat consuetudo vel statutum dispōens vt valeat testium coram duobus testibus. si. n. tenemus. l. fin. C. de testa. non hñe tacite, vel expresse clausulam derogatoriā ad priam consuetudinem, vt voluit Bar. tñc valebit p prædicta. Aut tenemus prium, vt sentit Io. An. post Iac. de Are. quod vt prima fronte verius, per ea quæ supra dixi, & tunc dicendum, quod ex noua causa tunc non existente poterit induci pone in illustri ciuitate

ADDITIONES.

¶ Consuetudini. Et idem dicit Bar. no. in rep. l. de quibus. ff. de legib. vbi cūq. consuetudo inducitur contra auctoritatem superioris, quod est in lege expresse derogante consuetudini, non potest induci sine consensu principis. & ita proprie est in casu hic posito de testamēto. Et quod in consuetudine requiratur expressus principis consensus, quando lex derogat consuetudini, tenet Domi. 11. dist. in summa. circa si. allegando Io. And. in d. S. cōpendiosa. ver. sed nunquid. de instr. edi. Adde quod si lex ciuili. ista tutum disponat aliquem actum non posse probari nisi per quatuor testes, vel quinquē, si iuramentum fuerit interpositum super illo actu, poterit iuramentum ipsum super tali actu iure positum maxime coram iudice ecclesiastico per duos testes probari, siue iuramentum fuerit implicite, siue explicite præstitum in illo actu. Et an ipsius iuramentum per duos testes probari poterit coram iudice ecclesiastico saltem, prædicta omnia valde sing. deciderit Imo. in repet. c. cum contingat. de iureiur.
¶ Adde an consensus principis requiratur in consuetudine. Ale. consi. 6. l. lib. & consi. 227. 4. lib.
¶ Tu dicas, quod in inducenda consuetudine requiritur expressus consensus superioris, vel populi non recognoscentis superioris, vt per Inno. in c. i. de consuetu. & per Bald. in l. de quibus. ff. rem. vt per Bar. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. per Floria. in de legi. & per Bar. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur. per legem venditor. in §. si constat. ff. communia prædi. & habetur per Ioan. And. in c. fin. de cens. lib. 6. & vide Do. Abb. in c. fin. in ver. quarto requiritur, post glo. ibi. de consuetudine. & in c. cum ex officij. de prescriptio. in quibus locis plene traditur de materia. ANT. FRAN.
¶ Quando lex. Quod consuetudo non valeat contra legem derogantem consuetudini, tenet Bar. in l. de quib. in 9. & 10. opp. vbi d. Iac. ff. de legi. cum multis allegatis per Alex. in l. si mihi & tibi. §. si. ff. de leg. 1. & in l. si non speciali. C. de test. Alex. in consi. 195. incip. vilo testamento. in 3. vol. & in disputatione sua incip. Sigif. mundus. Sed limita quinq. modis, vt eleganter tradit præceptor meus D. Rochus Curtius in c. si. supra de consue. SEB. SAP.
¶ An valeat. Vide Old. in consi. 248. incip. præsupposita consuetudine. in 2. q. Io. de Imo. in l. 3. ff. de testa. Alex. in l. si non specialia. C. de testam. Angel. in consi. 233. incipien. in causa prædicta. & in consi. allegato paulo supra. vbi etiam allegauit Bald. consulentem. SEB. SAP.

ciuitate Venetiarū, ubi subest hoc statutū forte indu-
ctum, q̄ nō est memoria, q̄ falsitas aliquā fuerit p̄mis-
sa circa testamenta in numero testiu, & q̄ graue erat
sp̄ h̄re septem testes, cum hoīes intendant suis mercim-
onijs, & forte ex defectu testiu multa testamenta
deficiunt: nā certe princeps ex his causis reuocasset
statutum suū, cum nō subsit cā recedendi ab illa regu-
la iuris diuini. In ore duorū vel trium &c. & quia ex
obseruatia legis annullatur sine cā voluntas legitima
de functi, contra. l. i. C. de sacros. ecc. facit ad p̄dicta.
d. c. nō debet, de cōsan. & affi. & h̄c bene nō, quia nō
legi alibi ita discusse. ¶ Venio nūc ad tertiū: nunquid
a valet p̄suetudo* restringēs facultatem probandi ad cer-
tam speciem probationis: de hac q̄ne vide Spe. in ti. de
prob. §. si. ver. sed pone q̄ in instrō. ubi tractat qd in pa-
cto nūquid valeat: & tacite in statuto ponit varias op.
& tandē v̄r residere cum Vberto. de bo. vt pactum, lex
& consuetudo valeant ex cā: ita tñ, q̄ ubi requireretur
probatio instrū, non ex toto excludatur probatio tes-
tium, sed sit arbitrariū ex qualitate testiu productio-
rum v̄rū admittatur, q̄ placet hic D. Ant. maxime de
equitate canonica, ne p̄tingat p̄ iustitiam alterum cū
aliena iactura ditari, mihi satis hoc placet cā subsisten-
te, vt p̄dixi, cum videā q̄ in multis casib. iura requi-
rāt scripturam, de quibus per gl. in c. r. de cens. li. 6. In
illis tñ casibus nō requiritur scriptura ad substantiam
probationis, sed ad essentia & validitatē actus. vnde
scias q̄ ubi ad validitatē actus requiritur scriptura,
si illa interuenit, & postea fuit perdita, pōt probari te-
nor per duos testes, vt est tex. nō. in l. testiu. C. de test.
& ibi per Cyn. & in c. sicut. inf. de re iud. iun. c. si. de re
iud. li. 6. sed magis ad propositum n̄m facit p̄alle. l.
testiu. ubi in certo casu exigit probationē per instrū,
sed loco instrū deficientis requiritur probatio per
quinq; testes idoneos. & est tex. valde singulā. iudicio
meo, per quem dico in q̄. nostra q̄ tale statutum, vel
b consuetudo, seu pactum valet: sed in defectum instrū
debent produci quinque testes, vt in d. c. sicut, & limi-
to illud dictum Spe. nam duo indistincte nō v̄r suffi-
cere pp̄ rōnem statuti. & h̄c bene nō. Et s̄m p̄dicta
limito gl. in auth. vt sine prohibitione ma. & in ver. se
natusco. quā v̄r velle simpliciter tale pactū nō valere.

ADDITIONES.

- a ¶ Consuetudo. Vide de hac q̄ Alex. in consi. 36. inci. viso proces-
su. in princip. in 5. vol. & in consi. inci. in causa & lite, co. volum.
And. Sic. in consi. 19. in 1. volum. SEB. SAP.
- b ¶ Consuetudo, seu. Adde quod ibi ex statuto non admittitur pro-
batio contra instrumentum, tamen admittitur probatio per quin-
& que testes. Hoc fuit dictum Cy. in l. optimam. C. de contrah. &
committ. stip. quem refert & sequitur Abb. in c. cum Io. de si. instr.
pro quo ipse allegat tex. in l. testiu. C. de test. Sed circa quastio-
nem hic tactam per D. Ant. vide glo. in ver. authentico, in c. cum
medicinalis, de sent. excom. lib. 6. & vide Bal. in l. quoties. §. si. ff.
de prob. & quod quando contra instrumentum non potest admit-
ti probatio nisi per aliud instrumentum tamen contra p̄sum-
ptionem, quā resultat ex instrumento admittitur probatio per
testes. Ita dicit glo. in l. iur. gentium. §. quod fere, in ver. appro-
bet. si. de pact. & Bar. in l. i. ff. de apoc. pu. lib. 1. r. & in l. sciendum.
de verb. oblig. & Bar. in l. generaliter. C. de non num. pec. Sed con-
tra istud dictū facit, quia idem debemus iudicare de eo, quod
p̄sumptiue surgit ex instrūto, quod iudicamus de eo, quod
expresse continetur in instrūto. nam dicit no. Barto. in l. ad
probationem. la. 1. C. de probat. quid si statutum dicit, quod in-
strumentum guarentigiatum habeat executionem paratam, non
solum quod expresse continetur in instrūto, habebit execu-
tionem paratam, sed etiam illud quod tacite ex p̄sumptione
sumpta ex instrūto. Et ita dicit se consuluisse, & dicit quod
fuit primum consilium, quod tradidit v̄nquam ad requisitionem
iudicis de hoc dubitantis. Et idem dicit D. Ant. in c. cum olim.
in no. vlt. de cens. Sed contrarium dicit D. Ant. in proce. Grego.

pro ista etiam parte facit, q̄ accessorium naturā principalis
sequitur, vt reg. accessorium. lib. 6. cum si. Item nō multos casus
in quibus reprobari potest testamentum per testes, quando de iu-
re communi, vel statuto, vel alio modo instrumentum non ad-
mittitur pro banno nisi per aliud instrumentum. Vide elegantis-
sime per D. Ant. in d. c. cum Io. ver. ad primum. de fide instrū. ubi po-
nit singularia verba, quā omnia vide. Et adde hic quod si dicit
statutum, quod a certa quantitate vltra non possit probari debi-
tum per testes, tamen si producit instrumentum & testes simul
se inuicem coadiuvant bene admittuntur testes. Ita dicunt Iac.
But. & Bal. in l. certi conditio. §. quoniam. ff. si cer. pe. & sequitur
Pau. de Cast. in d. §. quoniam. circa prin. ubi vide Bart. Et ponunt
exemplum, si quis vellet probare promissionē per publicum in-
strumentum de conseruando indemnem & per testes vellet pro-
bare quantitatem damni, quod licet quantitas damni excederet
quantitatem taxatam a statuto, nihilominus admittitur propter
coniunctionem instrumenti. Et pro isto dicto bene facit sing. di-
ctum D. Ant. in d. c. series. de testi. Et an possit quis renunciare fa-
cultati probandi per testes, ita q̄ non possit probare nisi per in-
strumentum, dic quod non, sed D. Ant. in c. si diligenti. in ver. per
hoc dicunt. de fo. com. qui ad hoc allegat gl. in Auth. vt ma. deb.
§. quia veto. Et idem concludunt Bal. & Ange. in l. pactum inter
heredes. ff. de pac. Et adde hic, q̄ no. D. Ant. post Inno. & Host. in
c. significauit. infra de test. ubi dicunt, q̄ quando examinantur te-
stes ad perpetuam rei memoriam, sufficit quod adhibeantur tes-
tes per quos postea probabitur examinatio. Et sequitur ibi Do-
Abb. & tamen tex. illius c. significauit. vult quod de dictis testiu
examinatorum ad perpetuam rei memoriam consiciatur publi-
cum instrumentum. Et adde hic duos casus in quibus contra in-
strumentum non admittitur probatio per testes, quos enumerat
Io. And. in sua summa de test. in ver. quid si testes sint diuersi.
¶ Adde hic Ange. in l. r. §. pueritiam. ff. de postu. ubi dicit, q̄ si ex
forma statuti contra instrumentum non potest admitti probatio,
nisi per aliud instrumentum, allegans se habere probationes pa-
ratas per testes, non potest petere se remitti ad curiam episcopi
ratione denegationis iustitiæ, & per iudicem laicum, quia non
denegat iustitiam, ex quo statutum ita disponit.
¶ Adde hic singulare dictum Bal. in l. 4. ff. de vsur. in apo. & etiam
vide Bart. in d. §. quoniam. ubi dicit, q̄ si ex statuto solutio non
potest probari nisi per scripturam, sufficiat probare solutionem le-
gitima probatione iuris, & sine alia scriptura, quia p̄sumptio
iuris est genus probationis, & est iuris scripti. Item adde hic, q̄
illud, quod non potest probari nisi per scripturam potest tamen
certificari per testes. Ita dicit D. Ant. in c. auditis, de test. in integ.
ver. no. 6. dicens de hoc esse ibi casum, qui alibi non reperitur.
Item adde hic quod no. D. Ant. in c. sicut. post glo. de re iud. Item
adde quod si ex forma statuti contra instrumentum confessio-
natum non debet admitti probatio per testes, tamen si produci-
tur testes parte p̄sente & tacente valet probatio, secus si pars
contra staret. Ita determinat Bal. in l. certi conditio. §. quoniam.
in si. ff. si cer. pet. Item adde quod quando contra instrumentum
non admittitur probatio, nisi per scripturam illud intelligitur
quando quis vult probare contra tenorem instrūti. sed si vel-
let probare contra solennitatem instrumenti admitteretur pro-
batio per testes, secundum Bar. in l. iur. gentium. §. quod fere, in
si. post gl. ff. de pact. Item quid si statutum dicit, q̄ debitum a cer-
tum libris supra non possit probari nisi per instrumentum, & de-
bitum principale erat de nonaginta, & vsura & interesse est de
quingenta. verbi gratia, an debeat fieri cumulatim tanquam
vnius debiti excedentis summam centū, & per consequens non
possit probari nisi per instrumentum. Videtur dicendum, q̄ sic per
tex. optimum. in l. si plures. in si. ff. de pac. Sed in contrarium facit
tex. in l. eos. in princ. C. de vsu. Et hoc expresse, & in terminis te-
nuit Bar. in d. §. quoniam. post Iac. But. ibi. Non ob. tex. in l. si plu-
res. in si. quia dico, q̄ loquitur in materia fauorabili in qua bene
sit coaceruatio fortis vsurarij, seu interesse. Et facit. l. si. C. qui bo-
ce. pos. Nos autem loquimur in statuto odioso in quo probatio-
nis facultas angustatur, contra l. quoniam. C. de heret. merito nō
debet fieri coaceruatio ad impediendum probationes per testes.
Pro hoc l. si idem cum eo. in prin. & quod ibi no. Bar. ff. de iur. i-
om. iud. in l. sancimus. §. p̄. C. de noua. & quod dixi de vsuris, vel
interesse, idem dico si esset debitum, quod creuisset per inficia-
tionem, & ad hoc allego id quod no. Bart. in l. si idem cum eo. in
prin. & tex. in l. item veniunt. §. cum p̄diximus, de peti. hare.
Item adde omnino, quod scribit Bar. no. in l. Iulianus. & in l. ve-
rum debitorem. ff. de cond. ind. ubi ponit no. dictum in me. Et ad-
de quod quando est p̄sumptio contra excipientem, quia exce-
ptio non est verisimilis tunc excipientis grauius grauiori onere
probandi, quam sit plena probatio exceptio. Ad hoc est casus nō.
in c. quia verisimile. de p̄sumpt. & idem clarius dicit D. Ant. in
c. super hoc. de renūc. quod nota ad materiam huius decreti. Su-
per quo etiam vide D. Anton. post Host. & Doct. in d. c. quia veri-
simile. de p̄sumpt.

SVMARIUM.

1. Excessus modicus in probationibus actoris non facit quin reus non debeat absolui.
2. Canonicus habet simplicem usumfructum prabendarum.
3. Præbendarius concurrens cum procuratore ecclesie est pre-ferendus.
4. Canonicus, cui assignatur fundus, ut inde viuat, ex consuetudine vel statuto est legitimus administrator, alias non.
5. Canonicus cui assignatur fundus ut inde viuat, contra alium canonicum potest agere.
6. Præbendarius habet legitimam administrationem sicut alius rector ecclesie.
7. Præbendarius non potest obligare præbendam ultra tem-pus vite sue.
8. Relictum canonico non acquiritur ecclesie.
9. Actor & reus iurant de calumnia in iudicio finium regun-dorum.
10. Actor & reus tenentur probare de iure suo, & in iudicio finium regundorum.
11. Iudex & notarius potest esse in causis modicis.
12. Vnus fungitur vice duorum vel plurium nisi impediatur im-potētia facti, vel iuris, vel propter suspensionē affectionis.
13. Exterminatores quibus p̄nis subijciuntur.
14. P̄na quando applicetur fisco, & quando parti.

CAP. III.

Literis. In communi iudicio pro-
bāt actor & reus & si pa-
uorabilem causam faueat actor. h. d.
Cōis diuisio. secunda ibi, ad quod. Ca-
sus liter. Episcopus Bononie & Archi-
diaconus eius confines habebant p̄bendas in villis,
sue terris, quas ipsi habebant. p̄textu terminorum,
seu confinium inter eos orta est controuersia, dicebat
episcopus archidiaconū fines antiquos egressum: &
occupasse partem fundi sui: archidiaconus in contra-
rium assererat se partem eandem spatio quadraginta
amorum inconcussē possedisse. Queritur cui incam-
bit probatio, vtrum possessori aut petitori? Respon-
det Papa, quod iudicium finium regundorum tale est, vt
in eo vtrq; persona vices habeat duorum, actoris vi-
delicet & rei. Vnde hincinde testes produci possunt
ad fidem faciendam iudici: & illos admittat qui me-
lius probauerint, & si testes vtriusque partis æquales
fuerint, testes possessoris p̄ualebunt, quia p̄prio-
ra sunt iura ad absoluendum quam ad condemnan-
dum, p̄terquā in causa liberali, in quasi testes æqua-
les fuerint, pro libertate sententiabitur. In si. respon-
det tacite quastioni quare debet probare possessor:
& ipsemet responderet, iure cautum est probationem
aliquando dari possessori, quia qui obijcit p̄scriptio-
nem, & eā probauerit, obtinebit, sed nemo eam obij-
cit nisi qui possidet. B. ¶ No. 1. quod p̄benda consistit
in tpalitate. solent. n. assignari aliqua temporalia lo-
co p̄bendæ: quandoq; tamen constituitur ex quo-
dam iure spirituali, cui est annexa p̄benda. de quo
vide omnino per Innoc. in c. maiorib. eo. tit. & dic vt
vtrubi; no. No. secūdo, canonicos ecclesie eiusdem
posse inuicem litigare super iuribus suarum p̄ben-
darū absq; alio mandato ecclesie. nunquid eo modo
possunt agere contra extraneos. dicam inf. super glo.
No. tertio, qd canonicus b quilibet dicitur possidere
suā p̄bendam: & large pōt dicere p̄bendam esse
suā rōne iuris, qd habeat in ea: sicut beneficiatus pōt
dicere de beneficio sibi collato, & probatur hoc vlti-

um in c. si tibi absenti, de p̄ben. li. 3. No. ar. q̄ fines
p̄bendarū p̄scribuntur spatio 40. anno. sicut alia
bona ecclesiastica. No. q̄ iudiciū finium regundorū. f. q̄
datur inter contententes de finibus cōpetit et altero
possidente tñ, qui dī occupasse & corrupisse terimi-
nos. qñq; datur inter duos p̄tendentes se pariter possi-
dere vsq; ad certū terminū, de quo etiam inf. No. q̄
qñq; quis sustinet vices duorū. simile in c. cū olim. de
re iudi. & multas cōcordantias quas nō. videbis cum
glo. ubi dicitur. No. ibi, ad fidem sibi faciendā. & ibi,
ad cognitionem iudicis, &c. qd fides & probatio est
iudici faciendā, nō ergo valet si sit notario, vel alteri:
ad hoc de testi. in nostra. & ff. hoc tit. quinquaginta. in
fi. No. ibi, quos p̄cellere intellexerit &c. arbitriū ef-
se productis testibus ex vtraq; parte quorū depositio-
nes p̄ualeant: nō. n. simpliciter cōsideratur numerus,
sed multa alia de quib. in c. in nostra. inf. de testi. in l.
3. ff. eo. No. magnū esse cōmodū possessionis etiā cum
cōtenditur de proprietate rei: quia data paritate pro-
bationū actoris & rei absoluit possessor: & hoc quia
p̄sumptio est pro eo, qui possidet. cōcor. reg. cū iu-
ra partiū sunt obscura, de reg. iuli. 6. & in c. inter dile-
ctos. de fide instrū. ¶ Et no. q̄ reus nō debet absolui si
in aliquo datur excessus in probatione actoris. hoc tñ
non credo procedere indistinctē, pro hoc alle. glo. fin-
gu. in c. clerici. §. 1. dī. q̄ dicit, q̄ si duo testes clerici di-
cunt me cōmississe fornicationē, vel aliud delictū cer-
ta die, & duo alij testes laici dicūt oppositum, q̄ tota
die illa fuit cū eis, ita q̄ nō potuissē cōmittere, quin
ipsi vidissent, q̄ ego qui sum reus debeo absolui: & ta-
men clerici, qui stāt pro accusatore sunt idoneiores,
& sic v̄r qd modicus excessus in testibus actoris, non
tollit reo hoc priuilegiū. qd bene nō. Et no. illud q̄
p̄p̄tiora sunt iura ad absoluendū quā ad cōdemnan-
dum, q̄ sic debēt facere iudices. vide tex. opti. sp̄ men-
ti tenendū. 2. 6. q. vl. c. allegat. qui dicit inter cetera me-
lius esse pp̄ misericordiā rōnem reddere quā pp̄ cru-
delitatem. ubi. n. pater. largus est dispensator nō de-
bet esse tenax: si Deus benignus, vt quid sacerdos eius
austerus vult apparere? & est tex. S. Io. Chryso. & ita
sp̄ solemus cōsultare nouitijs, qui vadunt per officia.
No. vlt. quod possessori non incūbit regulariter onus
probandi: non. n. tenetur possessionem reddere, nisi
probatū de iure suo. C. de rei vendi. l. si. & aliquid inf.
dicā. Op. & v̄r, q̄ canonicus non possunt inuicem liti-
gare de p̄bendis, quia non sunt clericorū, sed eccle-
sia. Glo. nihil ad hoc allegat, sed ego allego ad hoc
tex. no. ponētem originem p̄bendarū. 1. 2. q. 1. c. res.
cum

ADDITIONES.

- a ¶ Ad quod. Iste tex. quorūdie allegatur, quod in dubio iudicandū
est pro reo, quod est verum, & si testes actoris aliquanto sunt di-
giores testib. rei, vt puta testes actoris sunt clerici, testes rei
sunt laici.
- ¶ Adde, quod est glo. sing. in c. clerici. §. 1. dī. & dixit Bal. in l. cū
magistratus. in si. C. qñ prouo. q̄ qñ probationes sunt pares, iudex
adherere potest cui parti vult, dumodo causam adhesionis scri-
bi faciat in actis, qd intelligo verū, qñ iudicare veller pro acto-
re, alias secus, quia tunc non receditur a regulis iuris cōis. Vide
re. alias secus, quia tunc non receditur a regulis iuris cōis. Vide
quod scripti post D. Ant. in c. in nostra. in si. de testi. Statutum ci-
uitatis disponens, q̄ solutio debiti non possit probari per testes,
non arctat clericum contrahentem cum laico. Ita firmat Ioan.
Cal. in disputatione sua, quā incipit, statuto ciuitatis. quem re-
fert & sequitur Imo. in repe. c. cum contingat. de iure iu.
¶ Quod canonicus. Vide do. Abb. in c. pro illorum, in prin. inf. de
p̄b. ubi dicit, q̄ libellus valet, in quo canonicus dicit p̄ben-
dam esse suam, vel eam possidere. & idem no. in c. quia in s. no.
sup. de iud. SEB. SAP.

cum c. seq. ubi dicitur, quod licet bona ecclesiarum fuerint diuisa per prebendas: non tamen canonici ea possunt possidere ut propria, sed ut procuracionem quandam. quatenus ex eis necessaria sibi administrant, si quae vero superflua sunt in coes usus ecclesie expendunt. & facit sing. tex. ille contra gl. in c. presentis. de off. ord. li. 6. quae dicit, quod isti canonici administrationem non habentes, faciunt fructus suos, quod tamen largissime prosequor in repetitione. c. cum esset. de testa. & facit ista glo. c. presentis. pro his quae dixi, quod canonici non possunt agere sine mandato ecclesie, cum non haberet administrationem bonorum prebendarum, sed ipsa ecclesia vel habere. ad idem c. requisiti. in fi. & c. relatu. 2. de testa. in fi. & patet, quod canonici non vel habere successorum in prebenda, sed omnia deuoluuntur ad ecclesiam cuius sunt bona. pro hoc vide bo. gl. in c. quod sicut. de ele. in ver. consentire, & quod ibi no. Habes nunc contrarium, quod sentit gl. ista prima, multum fortificatur, ad quod gl. ista respondet, quod licet non habeant proprietatem, tamen habent usumfructum in illis: ratione cuius agere possunt. l. 4. ff. si. reg. t. No. ista glo. quae sentit canonicos habere non nudum usum tantum, sed usumfructum. de quo remitto ad plenissime per me tractata in d. c. cum esset. & aliquid no. in c. si de pec. cle. sed quo ad principalem questionem dicit Io. And. gl. veram, quod canonici inter se agunt, ita quod nil deperire potest ecclesiae. q. d. non interesse, ut possideat ille canonicus vel iste, quia quisque habet nomine ecclesie, cui posset aliquid deperire. si succumberet canonicus. Inno. vero in prin. glo. suae intelligit canonicos posse agere, & conueniri pro prebendis suis, quoniam ex consuetudine, vel constitutione, vel ab episcopo, vel ab alio iudice ordinario potestatem receperunt administrandi, & hanc reputat legis administrationem. C. de iur. calum. l. 2. §. 2. nam qui habet generalem administrationem a domino, re in iudicium deducere potest. ff. de pac. l. nam nocere. secundum Inno. Aduerte quod aliud vel postea sentit Inno. in alia glo. sua, ubi sentit hanc opi. videlicet, quod ille canonicus non potest aliquo modo agere: quia non interdictum uti possideris, quia alius occupauerat, ut dicitur in c. in tex. & sic perdidit possessionem, nec interdictum unde vi: quia non fuerat spoliatus, sed forte a principio sine violentia parte prebendarum istius occupauerat, nec rei vindicatione. cum proprietatem non esset suam, sed ecclesie nec nomine ecclesie agere poterat, cum ipsa possideret equaliter omnes prebendas. Hanc etiam vel rationem sufficiens secundum eum, quare nec superioribus interdictis iste egit, presupposito, quod competerent, ut no. inf. de preben. relatu. 2. in prin. ubi patet, quod ipsa ecclesia debet habere bona prebendarum, ut sup. d. xi. Inno. sol. hoc modo. & aduerte ad modum soluendi: quia vel recedere a primo dicto sup. per eum posito. dicitur. sub dubio forte posse dici canonicum posse agere nomine prebendarum suarum, sicut solus Abbas agit nomine suae dignitatis: cum habeat bona discreta a conuentu suo, de quo in c. edoceri. de rescrip. & expedit agere nomine prebendarum suarum secundum eum, quando agit contra canonicos, vel laicos, qui nomine ecclesie se possidere dicunt, vel ius habere, contra alios autem extraneos, qui non nituntur iure ecclesie, melius vel agendum nomine ecclesie, dicit tamen quod si nomine ecclesie vult agere, oportet, quod habeat procuratorium canonicorum, vel praepositi quorum nomine agit. & si diceret quomodo agit nomine prebendarum, cum prebenda nihil habeat vel possideat. Respondet Inno. quod imo prebenda potest habere

re iura sua, & possessiones sicut episcopus, abbatia, hospitale, vel quaecumque alia domus, vel dignitas, vel administratio, adeo secundum eum, quod si concurreret procurator ecclesie, & ipse prebendarius, vel quod ipse prebendarius preferendus est agendo, iuxta no. de rest. spo. olim causa. hac sunt verba Inno. per quae vel innuere plura. Primo quod prebendarius potest agere absque alia consuetudine, vel constitutione pro iuribus prebendarum suarum nomine ipsius prebendarum, sicut quilibet administrator etiam contra extraneum, licet tunc sit melius ut agat nomine ecclesie, non tamen dicit hoc esse necessarium, quod est contra, dicit quod dixi super. secundum eum, contra illam opi. Io. And. super ista gl. Secundo sentit, quod procurator generalis ecclesie potest agere pro iuribus prebendarum. Tercio quod prebendarius habeat legitimam administrationem super iuribus prebendarum sicut alius in dignitate constitutus. quod no. nam vel contra coiter no. in c. si ne prela. vi. suas. Doc. nostri sequentes traheunt multum sicco pede, recitando hanc dicta Doc. aliter non poterant, nec ad concordiam reducendo. quoniam sparsim hac dicta recitando. Ego meliori iudicio semper saluo, puto hoc nouum attentari posse, ut dicamus, quod aut fundus aliquis, seu aliqua palatia assignatur canonico loco prebendarum, ut inde viuatur, ita quod non constituitur, ut sit beneficium perpetuum, nec aliter vnitur canonice, ut sic efficiatur vnum ius spirituale cum illa. iuxta ea, quae habentur in c. dilecto. de preben. sed assignatur tantum ut inde viuatur, sicut fit quandoque in ecclesijs collegiatis in quibus licet omnia bona sint communia, tamen causa murationis evitandae assignatur cuilibet certum quid unde viuatur, iuxta no. per Inno. in c. insinuante. qui clerici. vel vouen. & per Io. And. in regula. non est obligatorium. de reg. iur. li. 6. in mercu. & tunc procedat primum dictum Inno. & illud Io. And. quod simul iungendo dico hoc casu sic, quod si ex consuetudine, vel statuto, vel aliter habuerit iste canonicus super tali fundo legitimam administrationem, poterit agere, & conueniri sicut quilibet habens administrationem a iure, ut voluit Inno. quod bene no. in c. si ne prela. vi. suas. t. Aut non fuit consecutus legitimam potestatem administrandi, & tunc procedit dictum Io. And. ut aduicem possint agere, quia nil deperit ecclesiae, sed aduersus extraneum. non vel non habuisse hoc casu illum fundum precario, & remisisse in possessione ecclesiae, sicut cetera bona, pro hoc bo. tex. in c. clerici. l. 6. q. 3. & in c. possessiones. ea. causa. q. 1. & hoc casu recte dicitur canonicum non habere administrationem prebendarum suarum, & quod aliud est in locatione, quam talis canonicus facit respectu successoris quam in alio administratore ecclesiastico, puta Abbate, rectore ecclesiae, & si vel no. in d. c. si ne prela. vi. suas. Aut ex bonis ecclesiae sunt constitutae prebendae perpetuae ita quod sunt solidae prebendae dante in beneficium firmum, maxime si vnitur canonicatibus. sicut in plerisque ecclesijs fit, & tunc procedit aliud dictum Inno. ut dicamus quilibet prebenda habere iura sua sicut alia dignitas, seu administratio, & quod prebendarius

ADDITIONES.

- a Deperire. Idem tenet Card. in cons. 231. inci. videndum est. & Lap. alleg. l. inci. dicebatur in effectu.
b Agere. De hoc vide per Specu. in tit. de actore. §. i. ver. canonicus autem regularis. & vide quod no. do. Ant. in c. edoceri. de rescrip. Et vide dom. Ant. in cap. cum olim. de rescrip. & Lap. alleg. §. i. ubi late.

darius habeat legitimam administrationem, & facultatem agendi & defendendi, sicut alius rector ecclesie: non enim apparet ratio quare iste non debeat habere administrationem prebendarum suarum, ex quo habet beneficium perpetuum, & lumen & perpetuo constitutum, sicut quilibet alius habens beneficium, ut sing. sentit hic Inno. in 2. gl. & optime ad hoc facit iste tex. & hac sing. not. sunt maxime ad materiam illius. c. si ne prela. vi. suas. licet Doc. ibi simpliciter pene omnes dicant, canonicum non habere administrationem bonorum prebendarum, sed ego limito per supradicta, nec alias hoc cogitavi, sed nouissime in mentem accidit. & per hoc reduco ad concor. dicta Inno. & saluo dictum Io. And. & limito dicta Doc. in d. c. fin. & pro hoc ultimo facit c. res. l. 2. q. 1. iuncto. c. ult. cum gl. in ver. procuratori vel saluando dictum Inno. & Io. And. hic, & in d. c. si ne prela. vi. suas. potest sic dici, quod canonicus habet distinctam prebendam potest agere & conueniri pro iuribus prebendarum. & quantum ad hoc debet habere legitimam administrationem, ut hic in tex. & per Inno. t. Sed non debet habere administrationem simpliciter, ut possit obligare locando, vel contrahendo ipsam prebendam, seu bona ipsius ultra tempus vite suae sicut potest alius prela. seu rector qui habet legitimam administrationem, ut voluit Inno. in d. c. si & Io. And. post eum, & coiter alij Doc. ibi. & potest esse ratio diuersitatis: quia prebenda datur canonico tanquam usufructuario, seu vsuuario, datur enim principaliter, ut inde viuatur, non ut procuratori seu administratori, ut probat l. 2. q. 1. c. res. cum c. sequen. ideo tanquam usufructuarius, vel vsuarius non potest rem ultra ipsius vitam iure suo locare, ut in l. si quis domum. ff. eo. finitur enim tale ius morte. Inno. de usufr. §. finitur. ita accidit in canonico, nam proprie non debet habere successorem, nisi in prebenda, seu canonice, licet in alijs iuribus succedit capitulum, ad quod pertinet proprietates prebendarum, & ius canonice, sic intelligas c. relatu. 2. de testa. & gl. no. in c. quod sicut. de ele. in ver. consentire. in fi. quae vult successorem prelati posse agere de contemptu praedecessoris, quia successit in honore, & onere, non sic in successore canonici. & latius vide ibi per Inno. & fin. praedicta. intellige gl. in c. presentis. de off. or. lib. 6. quae vult canonicum dici simpliciter & persona beneficiatum. d. n. simpliciter quia non habet curam animarum de persona, quae proprie non habet successorum, sed cap. in ad quod pertinet proprietates succedit, sed non canonicus, nisi respectu prebendarum, ut dixi, & quod illa gl. intelligat de canonico, patet ex iuribus. quae allegat, & quae sic vult ea intelligere tam Host. q. 10. An. q. fuerit auctor illi de c. relatu. pal. i. ver. morietis. & c. requisiti. e. ti. & sentit Io. And. c. 2. de dec. & i. reg. nemo potest. l. 6. in merc. & idem vel velle gl. or. i. c. pontifices. l. 2. q. 3. Quae dicit quod si aliquid reliquit canonico a proprio, vel ex eo non acquirat ecclesia per d. c. requisiti. in fi. ubi dicit, quod reliquum sancti clerici non habet administrationem, non acquirit ecclesia, & sic vult quod canonicus non heret administrationem, si vel platus. t. Nunc quod qualiter hic utraq. persona sustinet vices duorum. Respondet gl. 2. quia hoc iudicium finium regundorum est duplex, cum quilibet sit actor, & reus, & hinc est, quod quilibet debet prestare duplex iuramentum calumniae & c. ut in glo. facit tamen, quod ille sit principalis qui primo ad iudicium prouocauit. Aduerte ad declarationem tex. & gl. in hoc iudicio finium regundorum, ideo quilibet debet actor, & reus, quia quilibet agit, & conuenitur, ut terminus antiquus posuit, vel de nouo ab eo qui habuit prae terminandi ob-

seruent. ff. si. regu. l. 1. in fi. & l. eos. id quilibet iurat de calumnia, ut actor, & reus. §. quod non calumiose agit, nec calumiose excipit, & sic prestabit iuramentum vnum sub duplici forma, ut in glo. Item scias, quod hoc iudicium, quicquid datur inter duos, quorum uterque contendit possidere, & proprietatem terminorum habere, & hoc casu practica procedendi colligitur ex l. 3. iuncta gl. C. si. regun. Nam primo iudex cognoscet de possessione, secundo de proprietate, tertio mittit agrimensor ad mensurandum, ubi quilibet pretendit certa iura, seu mensuras terrarum, quarto per suam sententiam statuet terminos: hinc n. iudex in hoc iudicio prae terminos statuendi terminos de nouo si euidentioribus signis statui possit, ut euitentur scandala et tollendo de fundo alteri, & faciendū sibi pecuniam refundi ab alia parte, ut est tex. no. Insti. de off. iud. in fi. & dicit ut ibi, & in casu praedicto, quod quilibet pretendit se possidere vsque ad certos terminos, recte procedit hoc iudicium finium regundorum. 10 Quia quilibet debet probare de possessione, & iure suo, & in hoc differt hoc iudicium coe ab alijs, quia in alijs singularibus & simplicibus iudicijs non tenet reus aliquid probare nisi velit. Et an, & quid debeat admitti si velit voluntarie assumere onus probandi, dixi plene in c. j. de ord. cog. Si vero alter terminum possidet, & reliquus dicit, quod per usurpationem, tunc si prouocatus ad iudicium et instat, ut termini antiquitus positi obseruentur, adhuc uterque probabit de proprietate, quia in proprietate uterque est

ADDITIONES.

- a Canonici proprie non debent habere successorum, ponit Fel. in c. quoniam Abbas. ff. de off. deleg. Bar. in l. bonorum. ff. rem. ra. ha. Ang. in c. si. l. 2. §. incip. quia omne bonum. Pe. de Anc. in reg. priuilegiu. ver. sed iuxta praedicta quarto, de reg. iur. S. E. B. S. A. P.
b Nunc quod qualiter. Adde quod in his iudicijs dupliciter procurator cogitur prestare duplicem cautionem, scilicet de rato, & iudicato soluendo. tex. est in l. si defunctus. in fi. de procur.
c Circa istam materiam cautionis de rato per procuratorem praestanda, vide quae hinc in l. non solu. in §. si status. ff. de proc. & per Bald. in l. obseruare. in §. proficiat. ff. de off. procon. & l. dicit Bart. in d. l. non solum. in §. et alius. quod in ea restitutione in integrum debet praestari cautio de rato, & iudicato soluendo, & eodem modo debet praestari in iudicijs duplicibus in causa status, & ubi tutor accusatur de suspecto. & in iudicio rei vendicatur. & in spualibus in quibus oib. debet praestari duplex cautio fin. Dom. Car. in cle. i. in 10. q. de pe. Et adde quod si cautio rati non fuit petita ante l. coite. non potest peti post, neque debet praestari, nisi ab eo, qui intercessit post litem contestatam. ut in l. Pomponius. in §. rati. ff. de proc. & per Bar. in l. 2. in fi. C. de confor. eius. lit. Et adde, quod cautio rati praestata in prima causa, potest peti, & debet praestari etiam in causa appellationis, ut per Bar. in l. 2. C. de procur. ANT. FR. AN.
d Iudicium. Adde quod in simili. q. no. glo. magna. & ibi d. Ant. in cap. quoniam Abbas. de off. deleg. Adde hic Imo. in l. homi. §. fin. de leg. i. ubi dicit quod quando est dubium super facto, nunquam recurritur ad iudicium sortis: sed tunc demum quando factum est certum, sed ius est dubium, & de hoc d. gl. sing. in l. j. C. uti posside.
e Circa istud quando sit recurrendum ad iudicium sortis: dicas quod fors dicitur iudicatio diuina uoluntatis in ambiguitate humana, ut in cap. fors non est. 26. q. 2. & ibi gl. q. dicit quod fors ideo est prohibita, non quia sit in se mala, sed ne propter affiduitatem quis trahatur ad idololatriam. Et adde quod fors iudicio locus est, & est permissum tale iudicium etiam si fiat fors per taxillos. l. si duobus, & ibi per Bar. & Ale. post Bal. C. coia de le. & per Bar. in l. si duo. ff. uti posside. ubi dicit quod est iudicium fortunae, & fieri potest sine peccato, maxime in diuisionibus faciendis inter habentes bona coia, puta inter fratres, aut alios. Et adde quod tale iudicium sortis in casibus permissis non patitur appellationem: ut per Bal. in d. l. si duobus. C. coia de leg. Adde tamen quod aliqua sunt sortes licitae, & aliqua illicitae, de quibus vide bonam glo. summa. 26. q. 2. & ideo dicas quod iudicium sortium, quod fit per incantationes vel diuinationes, est prohibitum, nec fit sine peccato, de quo in c. 1. & 2. de sortile. ubi dicitur quod sit pena talis sortilegij, & hinc in l. nullus. C. de malef. & mathe. & vide plene in c. si de sort. & per gl. in l. iurare. ff. de ser. ruf. prou. ANT. FR. AN.

est actor, & reus, & sic intelligo istum tex. vel dic, qd iste archi. qui possidebat, allegabat p̄scriptionē, ideo i ea probanda erat actor. j. de p̄scrip. c. illud. qñq; p-uocatus nihil petit, sed solummodo negat narrata p actorem, & tunc non credo, qd necessario teneat ali- quid probare, sed actore non probate reus debet ab- solui. in c. si de iureiur. & hic. & sic erit idem quod in simplicibus iudicijs respectu oneris probandi: poterit enim si vult, quia mos ei gerendus est. l. circa. ff. de pro- ba. Gl. ista in secunda parte^a colligit arg. ex tex. quod vna persona vicem duarū sustinet, allegat multas con- cor. adducit postmodū in p̄rium multa iura & finali- ter duas sōnes ponit. & no. bene vltimā. D. Ant. di- cit, qd si officia sunt compatibilia, quis fortiri pōt vicē duorum: si sunt incompatibilia, secus: nisi aliud operef hoīs, vel iuris dispensatio, vt colligi pōt hic ex iuribus p̄all. in gl. sed certe hęc sol. non satisfacit, quia hoc est de quo q̄rimus s. quē sint cōpatibilia, vel incōpati- bilia, & puto, qd in istis nō pōt dari certa doctrina, sed fm qualitate, & varietate factorum, & personarū ac officiorū quis pōt, vel non pōt fungi vice plurim. Generaliter tñ pro aliquali introductione dicerē sic, qd in iurisd. contentiosa non pōt quis sustinere vices plurim, vnde non potest esse aduocatus, & as- fessor, seu iudex. l. quisquis. C. de postula. l. nemo. C. de assel. vel iudex, & testis. 4. q. 4. c. 1. de verb. sig. c. forus. vel iudex, & notarius causā, licet alias sit notarius, vt no. Bar. post Gul. in l. iubemus. C. de sacros. ecc. & Inn. in c. cum a nobis. de testi. v̄r probari in c. qñ p̄. de p̄b. in c. cum a nobis. de testi. v̄r probari in c. qñ p̄. de p̄b. 11 [†] Fallit in causis modicis, in quibus nulla requirit scri- pturā: cū. n. in illis credatur alias verbo iudicis, forti⁹ scripturā ipsius, vt no. Bar. in auth. nisi breuiore. C. de sen. ex bre. rec. & in d. l. nemo. C. de assel. qd sing. no. p̄ istis vicarijs castrorū, qui ēt scribunt acta, vt in istis modicis eorū scripturis credat, ēt si alias nō sint nota- rij. In iurisd. voluntaria pōt quis sustinere vices plu- rium, dūmodo exercitium vnus actus nō p̄stet īpedi- mentū exercitio alterius, quo casu appello officia incō- patibilia, arg. opt. in d. l. quisquis. & in l. j. ff. de coll. ill. exemplū primi dicti in l. si cōsul. ff. de ado. vbi d̄r qd si filiusfa. est p̄ses, pōt semetipsum apud seipsum emāci- pare, vel in adoptionē dare, exemplum ēt in l. vna. ff. de of. cōsul. vbi cōsul pōt apud semetipsum manumit- tere seruum suū, & sic repr̄sentat p̄sonā dñi, & p̄so- nā cōsul. ad idem c. postulasti. & qd ibi no. de p̄c. p̄b. b [†] Pone aliud exemplum bonum in notario, b̄qui si alias est iudex pōt scribere vt notari⁹, & auctoritatē p̄stare tanq̄ iudex in istis volūtarijs, sic intellige gl. no. in l. iu- bemus. C. de sacros. ecc. & ibi p̄ Bar. exēplū secundi qñ non sunt cōpatibilia, vt esse de duob. collegijs, quorū exercitia mutuo se impediunt, vt quia est de collegio vnus artis, vt no. Innoc. in c. dilecta. de excels. pla. ple- mus p̄ Bar. in l. si de colle. illi. secus si nō se mutuo im- pediunt, vt quia est de collegio disciplinatorū, & de collegio vnus artis. hinc est, quod non pōt qd habere duo beneficia curata in c. de multa. de p̄ben. & olim etiam non poterat esse pluralitas in beneficijs simpli- cibus, quia quodlibet exigebat residentiam. de clericis non residen. c. conquerente. & impossibile erat reside- re in diuersis beneficijs, vt no. in c. non potest. de p̄a- bend. lib. 6. & ex se patet. & multa alia exempla potes colligere ex iurib. hic allegatis in gl. & per glo. in d. l. nemo. & vide glo. in d. l. si cōsul. quā ponit vltimam 12 theoricam huius glo. [†] Vel do aliam doctrinam bre-

uioerā in iudicio q̄ extra, p̄t quis sustinere vices duo- rum nisi impediatur aut propter impotentiam facti, quia non sufficit de facto exercitiū vtriusq; d. l. nemo. & de p̄a. quia intantū. & c. de multa. & l. j. ff. de col- le. illi. aut p̄p impotentia iuris, exemplū in iudice non valente iudicare in facto suo, ita qd nō pōt esse iudex & actor, cum non possit sibiip̄si imperare. ar. l. penult. ff. de arbi. C. ne quis in sua causa. l. vnica. nec esse testis & iudex, cum non possit seipsum examinare, & sic in simi-

ADDITIONES.

a [†] In secunda parte. Et vide Spec. in tit. de le. §. vidimus. ver. illud. & in tit. de assel. §. si. vers. vlt. no. & in hac materia vide tex. quos. tñ non alle. gl. licet sint quotidiani, in c. cum ad nostram. de insti. & in c. per nostras. de iure patr. & in c. debitum. de bap. & quando quis habet duo officia, ad quā confueuerint duo deputari, debent habere ambo salaria, fm Bald. in l. binos. C. de aduo. di. iudi. & l. q. duos. ff. de condi. & demon. per tex. in §. illud. in auth. vt iudi. sine quoquo suff. & in ista materia, an quis possit sustinere vices plu- rium personarum, vide bonum tex. in l. si plures. ff. de pact. & in l. licet in popularibus. §. si plures. ff. de procu. est verum qd in ista ma- teria non est multum infistendum, quia est via brocardica. quod patet dum gl. ista dicit, prima regula causali est, quia qñ gl. utitur isto verbo illa sem̄p materia est brocardica. Et adde hic quod no. D. Ant. in c. cum nuper. & ibi latē no. de censu. [†] Adde tñ, qd vbi quis habet duo officia, qd debeat habere duo sa- laria, eundem Bal. consi. 263. & an quis possit esse iudex, & tabel- lio: & an quis possit esse de duob. collegijs. Et vnum singulare vi- de per Ro. sing. suis, & idem vide, an collegium possit constituere procuratorem superiorem, & ipse superior auctoritate possit. Et dicit Bal. consi. 148. 3. lib. qd p̄latus potest sibiip̄si mutare. Et an notarius possit esse testis de actis coram se, vide Fulg. consi. 163. Et an pater possit auctoritatem p̄stare filio volenti donare pa- tri, vide Rom. consi. 625. Alexan. consi. 97. l. lib. vbi multa notabi- lia ponit in hac materia. B E R.

[†] An quis possit fungi vice duarum personarum fungendo forsā duplici officio, dicas regulariter, qd non, vt in l. hac parte. & ibi gl. & Bal. C. de prox. sac. scrip. lib. 12. & in l. j. de p̄ap. ag. in reb. eo. lib. & h̄r in l. si cōsul. ff. de ado. & per Spec. tit. de iur. cal. in §. 3. vers. quid si aliquid. quod tñ intellige verum, nisi posset vtriq; officio deferuire, & ambo essent compatibilia, secundū Bar. in d. l. j. & h̄r per Bald. in l. j. §. idemque. C. de no. Cod. fa. lmo ex cau. sa possit quis triplici officio fungi. l. si. & ibi Bar. C. de excu. art. lib. 20. & h̄r per Spec. in tit. de iur. cal. in §. 3. ver. quid si aliquid. & in tit. de cē- si. in §. 2. Et adde, qd si vnus eligatur ad plura officia compatibilia, debet habere duo salaria, sic ut gerit duo officia. Ita Bal. in l. binos in si. de aduo. di. iud. & per eundem in c. 1. de feuguar. in vlt. seu. & h̄r per Pau. de Cast. in l. si eadem. ff. de offic. assel. & vide Ang. in Auth. vt deter. sit nu. cle. & in §. illud. in Auth. vt iud. sine quoquo suff. per apostollantem hic allega. vbi dicit quod deputatus ad duo officia debet tenere familiam pro vtroque officio, & debet stare ad duos syndicatus. & alias cōsului apud ciuitatem Pistorij qd cum quidam testator ordinasset quod in ea ciuitate legerentur duæ lectiones, vna ordinaria in mane, & alia sero, & statuisset sa- larium pro vnaquaque lectione, & fuisset deputatus ad legendū vtranque lectionem quidam excellens doctor, cum dubitaretur an deberet habere vtranque salarium, cōsului quod sic existens Ferraria. cui cōsilio se subscripserunt clarissimi & excellentissi- mi, Dom. Ioan. Maria, Riminaldus Ferrarientis, & Bulgarinus de Bulgarinis Senen. qui ambo legebant ordinariam de mane in iure ciuili, & vide ad propositum bonum tex. in cap. si quis iusto. in §. p̄ro. de elec. lib. 6. vbi habetur qd quis potest habere duas voces in electione. vnam nomine proprio, & aliam tanquam procura- tor alterius. Est tamen verum qd talia vota non potest diuidere, qd qua ratione, & qua conscientia vnus eligat, debet alium eligere: & eodem modo potest quis esse delegatus, subdelegatus, ac dele- gatus, non tamen potest diuersas ferre sententias, vt in cap. super quæstionum. in §. vero. de offic. deleg. & habetur in cap. sicut non suum. 46. dist. 1.

[†] Quæ dicitur causa brocardica, seu via brocardica, dicas qd quā- do sunt iura in vtrāq; partem diuersa quæ cum difficultate & vix possunt concordari, tunc dicitur esse brocardica. ad quod vide do. Car. in clem. 2. in §. ab olim. de sep. ANT. FAB.

[†] In notario. An quis possit esse iudex & notarius, vide per Deciū in consi. 42. vers. descendo ad septimum. Et an quis possit habere plures dignitates, tangit Bald. C. de nouo Codice consi. §. j. Et an quis possit fungi duplici officio, ponit Rom. in consi. 25. incip. vi- so factū. Lapis alleg. 99. incip. commune Florentia. Bal. in l. si cō- sul. ff. de adopcio. SEB. SAP.

similib. quandoque impeditur propter p̄sumptionē seu suspicionem affectionis amicitia, vel inimicitia, vnde nō pōt esse iudex, vel aduocatus, & procurator, & testis. 2. q. 6. statuendum, de testi. c. si. lib. 6. cum si. Ex p̄dictis potest colligi quæ sunt officia compatibilia, vel incompatibilia, & per consequens an & qñ quis pōt sustinere vices plurim, alia glo. sunt faciles. [†] Extra glo. quæro de p̄na turbatium fines. Io. And. post Host. dicit qd in hoc non est p̄na arbitraria, sed splendor- res personæ si euulserint terminos relegatur, humilio- res vero castigantur, & ad opus biennio danf, sed & si criminaliter agatur ex lege agraria, p̄na quinquagin- ta aureorum est statuta, & si seruus sit, p̄na est capita- lis. ff. de ter. mo. l. 1. 2. & 3. & cum hac breui distinc- tione trāsit hic D. An. sed certe hęc distinctio nō est per- fecta, cum iura varie loquant in hac materia, quare tu- latius distinguere post Cy. in l. 1. C. de acc. Aut enim qd amouit terminos ignoratē, aut scienter: si ignoranter vt quia credebatur alios lapides furari, tunc potest peti, vt amouens terminos verberib. cedatur. l. 2. in fin. ff. de ter. mo. & nihilominus secundum eum tenetur fur- ti, quia diuersi sunt effectus delinquendi, pro hoc bo. tex. in l. si stuprum. ff. de iniur. Si scienter, aut amouit gra- tia occupandi confines, & punitur temporaliter, rele- gatur enim habita consideratione ætatis, vt d. l. 2. aut amouit nō gratia occupandi p̄fines, & tunc refert, aut fecit gratia obstruendorū p̄finitum finaliū q̄stionū, & sic vt p̄staret materiam, litium, & punit corporaliter, vt d. l. 3. in si. Si vero amouit nec gratia obstruendi nec gra- tia occupandi, tūc punitur pecuniariter, vt d. l. 1. in prin. secundum Cy. de quo etiam videas per glo. in d. l. 3. Sed aduerte quia Cy. non videtur facere differentiam inter splendidas personas & humiles, quam tamen fen- tiunt Io. And. Host. & Bar. in d. l. 2. & satis hanc diffe- rentiam videtur ibi innuere ille tex. Item secundum illam opi. Cyn. l. 2. solum prouideret in splendidis p- sonis, & nihil de humilib. & sic fuisset iuriscōsultus diminutus. Item fecisse illas regulas iuris, cū cōiter a nobilioribus verbera aliena sunt. 24. q. 1. c. qui cōtra ecclesiæ pacem, cum ibi no. secundum Cy. intellectu etiam nobiles punirentur verberibus, si animo obfu- scandi terminos corrupissent. Vnde ego clare expe- diendo prosequor tria membra, aut quis corrumpit ter- minos occupado aut causa occupadi, nec causa obfu- scadi. Primo casu, si est p̄sona splendida relegat ad tps, habito respectu an sit iuuenis an senex fm qd distin- guitur in l. 2. in prin. ff. de ter. mo. si vero est p̄sona hu- milis, castigatur, & ad opus biennio datur, vt in ea. l. 2. in fine. Secundo casu qñ causa obfusca di est p̄lect dus p̄ona fm qualitatem personæ, & facti & violētiæ, vt l. si. in si. ff. eo. Tertio casu, qñ nec causa occupadi, nec cā obfusca di, tūc subdistingue, aut dolo malo hoc fe- cit, & punit p̄na quinquaginta aureorū, vt d. l. agraria. aut per ignoratiam, seu fortuito, vt quia nō credebatur p̄fina corrumpere, & verberibus cedetur, vt d. l. 2. sed intelligo hoc vltimum in humilibus, quia de eis tātum loquitur illa lex in secūda parte: nō aut pōt finis refer- ri et ad splendidas personas, quia cum illi non puniatur p̄na verberum, cum fecerint animo occupadi aliena cōfina, fortius nō debet tali p̄na puniri, cū hoc fece- rint ignoratē. in eis ergo erit p̄na arbitraria argu. in d. l. 2. in prin. & mitior imponitur p̄na, quā qñ sciēter fecerunt, vt pater ex illa l. 2. in secūda parte ipsius, & p hoc habes intellectum ofum legū illius tit. de ter. mo.

14 [†] Cui autē applicabitur illa p̄na pecuniaria, de qua in d. l. 3. dic quod accusatori, vt vult ibi tex. fm Bar. ibi speciale, alias autem vbi ius producit accusationem p̄na applicatur fisco, sed vbi producit actionē applica- tur parti. si autem impersonaliter loquitur, in dubio v̄r pducere accusationem, & sic^a applicatur fisco, nisi in aliquo istorum membrorum aliud specificē iure dis- sponatur. hęc sūt verba no. p̄ Bar. in d. l. 3. ff. deter. m. o. q̄ latius retuli sub rub. de iudic. & hęc valeat ad multa.

ADDITIONES.

a [†] Et sic. Hoc tamen intellige, & limita, vt per do. Ant. in c. cum cō- tingat. de rescrip. ver. ad primum oppono.

SVMMA RIVM.

- 1 Iuramento nō creditur, si ex aduerso contrariū probatur.
- 2 Virginitas qualiter probetur.
- 3 Iudex quando recurrat ad iudicium peritorum.
- 4 Peritis in arte statui sine iuramento. 12.
- 5 Periti debent plures adhiberi in causa ardua.
- 6 Vnus peritus sufficit in paruo p̄iudicio, & vbi non exigi- tur magna industria.
- 7 Vnus peritus sufficit in re magna industria, sed parui p̄- iudicij.
- 8 Doctores quot requirantur in approbatione scholaris, & p̄sentes computantur. in nu. 9.
- 10 Peritus in arte eligendus per iudicem.
- 11 Sententia lata per dicta peritorum nō retractatur per pe- ritores affirmantes contrarium.
- 12 Doctores examinantes, & p̄sentes scholarem de- bent iurare, & nu. 13.
- 14 Sex requiruntur ad magisteriam dignitatem.
- 15 Doctoratus est dignitas.
- 16 Mulier potest intrare religionem inuito marito, si matri- monium non est consummatum.

CAP. IIII.



Roposuiisti. In virginitate proban- da attestatio matrona- rum assertioni viri p̄feretur. Vel summa sic. Nō creditur marito asserenti etiam cum iuramento, vxorem cognouisse, si vxor per matronas attestantes per ipsius corporis aspectum p- bat contrarium, communis diuisio. secunda ibi, vide- tur. Casus literalis. Inter. O. virum & S. mulierem corā delegatis iudicibus matrimonij quæstio vertebatur, co- ram quibus mulier proponebat se nec a viro cogni- tam, nec potuisse cognosce, quod tam proprio iuramē- to quam iuramēto. 7. mulierum probauit, quæ p aspe- ctum corporis eam esse virginem asseuerant, viro per suum iuramentum in contrarium, asserente, quæritur cui sit potius fides adhibenda. Respondetur, qd iura- mento puellæ, & testimonijs illarum septem mulie- rum est potius credendum. Ber. [†] No. 1. ex tex. iuncta glo. 3. cum iuribus allega. in ea. & maxime. c. contine- batur. de desponsa. impub. quod vbi^a ex aliqua di- spositione statui iuramento alicuius, illi non creditur, si ex aduerso probatur contrarium. [†] qd no. fin. pro sta- tutis quæ quadoq; disponūt credendum iuramēto offi- cialis

ADDITIONES.

a [†] Quod vbi. Vide Alex. in l. q. bona. §. qui damni. ff. de dam. infec. & in l. 2. §. si absens, si ex noxa. cau. aga. & in consil. 114. incip. in causa, & lite, in 4. volum. b [†] Probatur contrarium. Tu pondera, quia hic loquitur de probatio- ne, quæ oculis cōspicit, quo casu fuit doctrina Azo. C. ad l. Agl. vide Bal. in l. contra negantem. C. ad l. Aquil. & vide quæ remitti ad Bal. in l. 1. C. de iura. cal. vide Ang. & plenius Io. de Imo. in l. qui bo- na. §. qui damni. ff. de dam. infec.

cialis in aliqua re. procedunt enim nisi ex aduerso p-
betur legitime contrarium, hoc apertissime probatur
hic, iuncto. c. cōtinebatur. & ratio est, quia iuramentū
vnius non est integra probatio. j. de testib. licet vni-
uersi. l. i. iurandi. C. eod. merito si asseratur ex aduer-
so probatio integra debet amitti, & prauallere proba-
tioni minus integræ. ar. in l. admonedi. ff. de iureiur. &
q. no. in c. f. eod. tit. q. sentit Gasp. de Cal. in c. conti-
nebatur, præalleg. t. No. bon. tex. ad instruendum qua-
liter sit probanda virginitas, & qualiter testes habeant
super virginitate deponere: probatur enim per ma-
tronas seu mulieres in hoc instructas, quæ deponunt
eam virginem, quia eam viderunt, & inspexerunt in
locis, vbi deprehenditur virginitas. concord. cap. cau-
sam matrimonij. infra eod. nec est necesse, quod mag-
is specificè reddat causam sciētiz. & vide ad mate-
riam duas glo. notabiles in cap. hæc imago. 33. q. 5. in
2. versicu. vnde. a. & cap. sequenti, quarum prima instruit
partem puellæ ad docendum se fuisse prima nocte vir-
ginem, si maritus dicit eam non reperisse virginem, vi-
delicet per aspectum linteaminum sanguinolentorum.
Alia vero glo. docet partem mariti ad probandum eam
non fuisse virginem, faciendo probationem contra-
riam, scilicet quod linteamina primæ noctis non sint
sanguinolenta, & hæc remedia fuerunt inuenta in ve-
teri testamento, & hoc propter defectum probationū
in tali re secreta, alias autem satis dicerentur vilia &
fallacia. tamen vt dicit Archidiaconus d. c. hæc imago,
mulier cognita millies de facili sciet inuenire remedia
contraria. t. v. l. iste tex. inducitur ad duo, primo quod
vbi probanda est res in qua iudex non est instructus, nec
instrui potest, siue quia huius rei inexpertus est, siue quia
honestas non patitur, recurrendum est ad iudicium pe-
ritorum in illa arte, & secundum illorum testimoniū
iudex profert sententiam. si enim dubitatur de virgi-
nitate recurritur ad matronas in hoc instructas, vt hic,
& cap. causam, infra eod. & l. i. ff. de ventre inspicien-
tibus. vbi habetur quando dubitatur an mulier sit prægnans,
si dubitatur an vulnus sit lethale, aut mortale, recurritur
ad iudicium medicorum, vt in cap. significasti, se-
cundo, de homici. Si de peritia scholaris, recurritur ad
suum doctorem. l. nemini. C. de aduoc. diuer. iudic. vi-
de tex. cum glo. in cap. i. r. 2. q. 1. si de finibus ad agri-
menforem, infra de præscriptionibus, quia indicante.
4. l. tertia. C. finium regundorum, & sic de simili. t. Indu-
citur secundo iste tex. q. istis peritis in arte sine iura-
mento creditur. b. ad hoc ponderat Ioan. And. ver.
testimonio, positum in litera. sunt enim testimonia si-
ne iuramento prolata, de cohabitatione clericorum,
mulierum. tua. de quo tamen remittit ad nota infra
de frigidis. fraternitatis. Nunc discutiamus vtrumque
dictum, quia materia est pulchra & quotidiana. Et pri-
mo circa primum dictum quero, c. nunquid sufficiat
testatio vnius periti in arte illa, an requirantur plures.
d. & v. q. plures, d. vt hic, & c. significasti, de homici. vbi
in plurali dicitur peritorum iudicio medicorum, & sic
requiruntur plures. 4. q. 3. cap. fin. §. vbi numerus, ad
idem c. matrimonij. j. eod. & de frigid. fraternitatis,
cum similib. facit illud generale dictum vnius, dictum
nullius, c. licet vniuersi, de testibus, & l. i. iurandi. C.
eod. in contrarium facit c. quia indicante, de præscri-
ptis, ibi, agrimenforis diffinitione & c. l. 3. C. si. regun. Bar.
hoc tract. in l. i. §. i. ff. de ven. inspic. & in r. constitutio-
digestorum, & in vtroque loco concludit, quod si in

e eodem loco reperiuntur plures e debent plures ad-
hiberi, alias sufficit vnus. alleg. tex. in Authen. de non
alienan. §. quod autem, versicu. vt neque, & est ille
tex multum not. hoc dictum optime probans, idem
sequitur dominus Antonius hic. t. Ego potius inuesti-
gandæ veritatis causa, quam reprehendendi dicerem
sic, quod aut in re multum ardua requiritur iudi-
cium peritorum, puta vbi agitur de vita hominis,
an vulnus fuerit mortale, vel non: & tunc licet in
loco non reperiatur nisi vnus, nihilominus mitteretur
alijs vicinis, seu existentibus in loco vicino,
cum

ADDITIONES.

a ¶ In versicu. vnde. Adde quod illam glo. Alexan. de Imo. in litem
apud Labeonem, §. si quis virgines, ff. de iniurijs, dicit esse fin. ad
hoc quod virginitas per aspectum linteaminum sanguinolentorum
probatur. AND. BARB.
¶ Quomodo probetur virginitas, vide per Alexan. in litem apud
Labeonem, in §. si quis virgines, ff. de iniurijs, & vide Domi. Cardin.
in clemen. i. in r. 5. q. de consanguinitate, & affinitate, & in c. fateri
nitatis, de eo qui cogno. consanguineam vxoris suæ, vbi dicit q.
mulier cognita carnaliter, quæ est arcta, debet censeri virgo, nisi
reperiatur prægnans, de arctitudine habetur in cap. fraternitatis,
de frigid. & malef. Et hoc quia secundum eum, semen transfusum
extra claustra pudoris postea reintravit claustra, vt dixit fuisse in
Francia compertum, & memini audiuisse a quodam clarissimo p-
ceptore meo in canonibus, Dom. Ant. Rosel. dum allegaret illam
glo. in cap. hæc imago, quod quando mulier incipit pati mēstrua,
ex caliditate sanguinis qui emittitur ex mēstruo, corroditur pel-
licula, quæ est in vase mulieris, ita quod cum maxima difficultate
potest cognosci an sit virgo. Dicit tamen Bald. in l. si quis ali-
quid, vt in §. qui nondum, ff. de pōnis, quod pupilla stuprata non
potest perdere virginitatem, sed adulta si irreuerabiliter, & talis
virginitas corrupta non potest restitui, quod etiam voluit Saly. in
l. vnica, C. de raptu virgi. & ideo violator virginis nondum ma-
turæ, secundum Bald. in l. si quis non dicam rapere. C. de episcopis,
& clericis, debet decapitari. Tamen tex. in dicto §. qui nondum,
dicit quod debet poni in exilium. Nisi concordando dicas
quod si venerit in fortiam iudicis, debet decapitari, alias debet
poni in exilium. Et hoc modo vtrumque dictum poterit sustentari.
b ¶ Sine iuramento creditur. Potest forte dici quod istæ matronæ
non teneantur iurare in aliquo, quia non inducuntur testes, sed
tanquam peritæ, non ad probationem sed ad præsumptionem,
cui standum est donec contrarium probetur. Pro hoc facit glo. in
simili, in cap. cum olim, el primo, de priuileg. Secundo tex. in cap.
veritatis, de dolo & contum. ibi cum nulli prælati, & c. maxime cū
hic tex. dicat, Testimonijs, quod intellige de nō iuratis, vt est tex.
in cap. tua, de coh. cler. & mul.
c ¶ Quæro. Vide late per Alex. in consi. 35. incipiente, priuata scriptu-
ra, in r. vol. & in consi. 48. incipiente, in causa equi empti. in 2. vol.
& Rom. in consi. 20. inci. viso puncto.
d ¶ Quod plures. Tu pondera, quia loquuntur de vno, quando non
reperitur alius in loco, quod debeat mitti extra locum dico fore
falsum, & adduco legem finalem, C. de administratione tutorum,
in argumentum, vbi loquitur de tutore, qui debet mittere fru-
mentum extra locum, licet ibi plus valeat. Nam data peritia
vnius, ad quid opus est recurrere ad plures extra locum, quia ita
iudicabit vnus bene peritus, sicut multi, vt l. scire oportet. §. fina-
de excusatio. tuto. Item pondera, quia Dom. Card. hic dicit quod
ideo loquitur hic de septem matronis, quia factum erat arduum,
ergo idem erit in arduis alijs. Et sic dictum domini Abba. fuit
domi. Cardinal.
e ¶ Reperiuntur plures. Ad hoc facit quod no. Bart. in l. i. §. fina. de
verb. oblig. & Bald. in l. i. de verb. oblig. in fi. prin. vbi dicunt quod
iudex Latinus in examinatione Theutonici si non habeat notariū
interpretem, debent adhiberi duo interpretes, & si ibi non possit
reperiri nisi vnus, ille solus sufficit. Facit quod no. Bar. in l. si i. r. 2. q.
in fi. ff. de sic. vbi illud quod dicitur de vulnere debere fieri dicto
medicorum, est verum vbi sunt plures medici, sed si non est nisi
vnus solus, eius dicto statuitur. Aduerte tamen quod licet quis af-
ferat se peritum in arte, ex hoc tamen si aliud appareat, non præsu-
mitur peritus in arte, secundum Bal. in c. i. §. si instrumentum, in
tit. de natu. seu. Pro quo no. glo. in c. si forte, de elect. lib. 6. Et vide
Ang. in l. 4. in prin. ff. de dam. infec. vbi dicit quod si statutum vult
quod debeat adhiberi iudicium medicorum, an de vulnere sit re-
manfura cicatrix, si sit notorium quod sit remanfura, non debet
adhiberi iudicium medicorum. AND. BARB.

tum in istis arduissimis debeant esse probationes luce-
clariiores, & maxime in hoc casu, vbi periti deponunt
de credulitate, & non de certa scientia, vt j. dicam, p.
hoc d. c. significasti. videmus enim in simili quod si in
depositione clerici non sunt in provincia episcopi in
sufficienti numero, vocant de locis vicinis, vt no. 3. q.
7. suggero. facit c. f. in fine. 65. distinct. Item videmus
in simili quod pro testib. in sufficienti numero recipiē-
dis, remittit ad loca remota. de fideiuss. ca. constitutus.
& l. si quando. C. de testib. Et idem forte eisdem ratio-
nibus & iuribus posset dici, q. si agitur de graui præiudicio
in damnum alterius, & isti periti habent deponere
tanq. testes, quia intantum debet esse numero plures,
inquantum non deponit de certa scientia, sed de cre-
dulitate & estimatione, ad hoc c. præterea. de testib.
& c. præsul. fm vnum intellectum, 2. q. 4. Nec obstat
mihi dictus §. quod aut. super quo se fundat Bart. q. a
in casu illo periti non veniunt ad testificandum, vt te-
stes in contēioso iudicio in præiudicium alterius, sed
potius, vt boni instructores, ad conservandū indemni-
tatem ecclesiæ, vnde & sine eis illud fieri pōt, sicut ho-
die fit, quia non obseruatur illa solennitas, cū ecclesia
alienat directum, vel vtile dñium, vt no. in cap. i. de re
bus eccl. non alie. lib. 6. t. Aut non agitur de graui præiudicio,
& tunc si imminet explicanda res facilis, i qua
non exigitur magna industria, nec venit tanquam te-
stis ad deponendum in præiudicium alterius, puto v-
num sufficere, etiam si in loco reperiantur plures, & sic
intelligo d. cap. quia indicante. j. de præscrip. cum sim.
7. t. Aut est res magis grauior, quæ non ita de facili per-
cipit per vnum, & veniunt periti tanquam instructo-
res, & tunc adhærerem illi tex. & d. Bart. vt adhibean-
tur plures, si possint haberi, alias sufficiat vnus. t. Et hoc
adduco ad quæstionē quotidianā, an in approbatione
scholaris examinandi requirantur septem Doct. ad mi-
nus, vt no. in l. magistros. C. de profes. & med. lib. 1. o.
no. Io. And. in c. i. de cele. mis. qui habet deponere tā-
quam piti in arte illa de sufficientia scholaris apud cā-
cellarium studij, vt sentit Bar. in d. loco, f. in proce. ffo-
rum. Quid si in loco studij non reperiunt septem in il-
la facultate, vt sepe vidi accidere in facultate artistarū
& medicorum, nunquid sufficiunt præsentēs & saltē
vnus sufficiat? vidi in practica ad maiore cautelā mitti
pro vicinis: nā ista qō pōt habere duo capita. Primo
nūquid illi septē requirant, tanquā maior pars illi? col-
legij decurionū, seu doctorū, qui solebāt esse 12. an re-
quirant præcise septem tanquā singulares. nā primo
casu sufficeret vnus, cū iura collegij pnt residere i vno
solo si alij deficerēt. l. ficut. ff. quod cuiusq. vni. no. in
c. gratum. de postu. præla. si vt testes singulares, habe-
ret locum qō nra: & fm illam theoriam Bar. deberet
sufficere etiam vnus, si non reperiuntur plures in loco:
cuius contrarium sentit ipse in l. magistros, C. de profes.
& medi. lib. 1. o. Credo quod isti septem doctores
requirantur, vt singulares, nō vt maior pars collegij,
quod optime v. probare tex. in l. si quis. C. eo. de p. f. f.
vbi d. quod debent conuenire ad probationē septem
de his qui reperiunt in collegio, qd ē sentit Bar. in d.
l. magistros. vbi d. quod ciuitas Perusina, seu illud stu-
dium habet ex priuilegio Romani pontificis, vt suffi-
ciant quatuor doctores. non em esset necessariū priui-
legium si sufficeret maior pars collegij. & etiā credo
q. propter arduitatē negocij nō sufficiat minus septē:
licet in loco nō sint tot, vt vident inuocare illa iura, &

sentit Bar. in d. l. magistros. & facit quod dixi supra in
qōne principali. Mittat ergo vicinis, si tot nō reperian-
tur in loco, vt in similib. fit, de quib. s. Et sepe ē dubita-
tū b. nunquid doctores pntes pnt computari in nu-
mero septem. & v. quod sic per l. nemini. C. de aduoc.
diuer. iudi. vbi doctor attestat de peritia scholaris. ad
idem tex. cum gl. r. 2. q. 1. c. i. t. r. i. sentit Bar. in d. l. ma-
gistros. vbi dicit q. promouendus ad gradū doctora-
tus debet prius pntari, & doctores pntes debent
iurare de sufficientia, p. d. l. nemini. Secūdo debet a do-
ctorib. examinari & approbari. Tertio debet interue-
nire autoritas superioris, vt d. l. magistros. & i. de 2.
de magi. t. Ego credere posse sustineri maxime necessi-
tate istate eos posse i numero septē computari, ex quo
sunt de illo collegio doctorū, p. l. si q. s. pall. vbi tex. lo-
lū requirit, vt approbet a septē illorū qui reperiunt in
collegio. & vt dixi nemo pnt magis reddere sufficiens
testimoniū de doctrina scholaris, quā doctor p. prius,
qui satis approbat eū pntado, & postea in actu ipso.
Non obstat d. l. nemini. loquit. n. in alio casu, q. n. quis sci-
licet surrogat in locū aduocati deficientis, tūc examina-
bit nō a collegio, sed ab alio magistratu, & doctor su-
deponet prius de sufficientia. In practica tñ feruat, qd
pntes nō dent voces, sed satis credo de iure posse
sustineri, qd p. ximē dixi, maxime ad cōplendū nume-
rū septem requisitorū. vide ad oīa p. dicta de oib. istis
peritis, & et de doctore circa discipulū, per Spec. eod.
tit. §. si. ver. hoc quoq. notandum. vbi inter cetera di-
cit q. semp credendum est magis peritis. ad hoc c. in
nra. de testi. per quem tex. dico quod non dēt attendi
ad numerū peritorū data inter eos discordia, d. sed po-
tius

ADDITIONES.

a Mitti pro vicinis. An debeat mitti pro doctorib. extra locū, si nō
sint in numero sufficienti, vide tex. in l. si q. s. C. de profes. & med.
lib. 1. o. vbi dicit, septē indicātib. quia ego dubito an illi septē de-
beant esse concordēs ad doctorandū, nemo hic enucleauit. de hoc
ego dubito per tex. vbi dicit, septē indicātibus, quasi velit dice-
re debere esse concordēs. sed Old. dixit q. si quatuor dicunt docto-
randum insufficientem, & tres doctores deponūt cōtra, stat illis
quatuor. voluit Nic. de Neap. in l. i. in princ. ff. de ven. in spi. vide q.
ibi remissi. ergo sic sentit quod maior pars sufficiat, cogita.
b ¶ Dubitauit. Tu pondera, quia si debet approbari a septem, vt d. l. si
quis. videntur excludi præsentēs, qui non approbāt, sed depo-
nunt illū sufficientē antequam examinēt, & sic vident illū appro-
basse. ergo non debent interesse examinationi.
c ¶ Computari. Adde pro hoc quod voluit idem Abb. consi. 252. li.
AND. BARB.
d Inter eos discordia. Inter peritos in arte quib. magis credis, vide
Bal. in c. i. in tit. qui. mo. seu. amit. & p. Bal. in proce. ffo. i. princ. p.
Ro. in l. j. §. fin. de ver. obl. vbi allegat ad hoc gl. fin. in c. vt veteri.
9. dist. Item an isti periti in arte cōpellant arbitrarī si nolunt, sicut
9. dist. vide per D. Ant. in c. cū dilecti. el piccolo. de purg. ca. Idē qd
testes, vide per D. Ant. in c. cū dilecti. el piccolo. de purg. ca. Idē qd
magis sit credendum testi perito in arte quā alijs, tenet Spec. in
eo. tit. de prob. §. i. ver. hoc quoq. non est de medico, vbi et ponit
eo. tit. de prob. §. i. ver. hoc quoq. non est de medico, vbi et ponit
de capfore, q. Rome p. cussit scholarē cū falcastro. & vide Bal. in l.
si in rixa. ff. ad l. Iuliam de sicar. Itē adde quod iudex qñcunq. pnt
ex offi suo et parte nō petēte, corrigere dictū deponentiū de peri-
tia. Ita no. sing. Bar. in l. arbitro. ff. q. satisd. cog. Itē adde qd ē i. sta-
tuto appone medici venit medicus nō doctoratus, seu nō gradua-
tus, fm Bar. in l. sciendū. §. deinde. ff. de adi. edic. qd bñ no. ac statu-
ta volētia statī dicto medico rū. sed si statutū dicit qd deat statī
dicto pitorū, si nō sit ibi nisi vnus perit, eius dicto statib. Et pro
hoc dicto facit qd no. Bal. i. l. j. C. vñ vir, & vx. vbi dicit q. statē sta-
tuto q. mulier nō possit cōtrahere sine cōsensu duorū p. p. quorū,
si mulier nō hēt nisi vnū propinquū, ille solus adhibet. sed cōtra
riū dicit d. Ab. i. c. quorū. inf. tit. i. dicēs qd cū illo p. p. quo adhi-
bet unū. Et allegat ad hoc Bar. i. l. i. de leg. j. p. cui? dco vide Bal. i. l.
bēf. unū. Et allegat ad hoc Bar. i. l. i. de leg. j. p. cui? dco vide Bal. i. l.
cōuētiōe. C. d. nup. tex. & ibi Bal. i. c. i. de cōuētiōe. & de q. hic
formata p. d. Ant. vid. p. Bar. i. l. bonorū. ff. de bo. pos. & p. Bal. i. l. iuris
ignor. C. q. admitt. & i. terminis elegat. p. Ro. in l. j. §. si de ver. obl.
& Adde tu Ale. consi. 15. r. lib. & ibi vñū qd ē deat esse doctor. &
an præsumat pro teste dicente se peritū, vide Franc. Are. consi. 10.

tius ad peritiam, cum super ea fundetur ipsorum testi-
monium. & debent esse isti periti bonæ opinionis, &
fide digni, & experti in illa arte. ad hoc bon. tex. in c.
fin. de frigid. & malef. & quod non attendatur ad nu-
merum, sed potius ad peritiam, optime facit tex. in l.
1. versic. sed neque. C. de vete. iur. enucle. & quod no.
10 Ioan. Andr. in cap. 1. de constitu. 1. Secundo, circa hoc
a queritur per quem eligentur isti periti? Ioan. Andr.
in addit. Spec. in tit. de homic. §. 1. versic. de facto quæ-
ritur. refert Gui. de Suza. in proœm. ff. forum, tenuisse
q. si partes concordent in aliquem, illum iudex depu-
tabit, alias ipse iudex assumet. allegat in simili q. ca-
uetur in pluribus tutoribus volentibus administrare
per vnum, sed non concordant in personam: tunc em
iudex interponere debet partes suas. Insti. de satisfac-
tu. §. si autem. ego hoc puto verum. In facto dependē-
te a plena facultate partium, alias iudex ex officio suo
illos deputabit. ad hoc. cap. fin. de frigid. & malef. &

11 cap. causam matrimonij. infra eodem. 1. Tertio, circa
b hoc cadit dubium b notabile valde & quotidianum,
nunquid sententia lata ad dicta peritorum veniat retractan-
da, si producantur postmodum peritiores affirmantes
contrarium, & pone in terminis iudex ad dictum me-
dici deponentis vulnus Titij fuisse mortale, cum plu-
res vulnerassent occisum, condemnat Titium de oc-
cifo, qui Titius dicens medicum falsum dixisse, petit
ante sepulturam occisi peritiores medicos adhiberi:
nunquid debeant assumi. & si dixerint contrarium, an
retractabitur sententia prius lata? Ioan. in addit. Specu-
præalleg. refert dictum Gui. de Suza. in loco iam di-
cto, tenuisse quod sic, sicut retractatur sententia lata
per falsos testes, vel instrumenta. C. si ex fals. instrum.
1. falsam. & l. fin. ff. de re iudic. & l. diuus. & de excep-
cum venerabilis. & sic transit Ioan. An. hoc dictum ex-
presse approbat hic dom. Ant. adducit. l. admonendi.
ff. de iur. iuran. & quod legi. & no. in cap. 2. de purga-
vulg. in quibus retractatur sententia lata per proba-
tiones non plenas, seu integras, superuenientibus proba-
tionibus integris. Ex hoc dicto infert ipse quod om-

c nis sententia lata cum attestationibus de credulitate, vel
ad consilium sapientis, reperitis testibus melius infor-
matis, vel sapientioribus, consulentibus oppositum,
poterit retractari: & hæc dicta dubitando hætenus fui
secutus: sed nunc in lectura, habito tempore maturi-
d inuestigandi, visa mihi sunt hæc dicta non vera. d vn-
de credo q. nec de rigore nec de æquitate, talis senten-
tia lata cum attestatibus de credulitate, non possunt
alij testes adduci super articulis directe contrarijs, p-
ut in c. fraternitatis de testi. & in cle. 2. eo. tit. Timet. n.
subornatio testium, etiam peritorum, cum in hoc iu-
ra non distinguant, immo pariter omnes repellunt, vt
in iurib. præalleg. etiam ubi aperte pars vult probare
falsitatem quod plus est, nam prætextu veræ falsitatis,
non retractatur sententia iam lata, nisi probaretur in-
directe, vel ad ieceretur articulus corruptus, vt sic nō
fit articulus directe contrarius, vt patet ex no. per glo.
in d. clem. 2. & per Ioan. Andr. & alios in c. licet. infra
eod. & sic tollitur illud simile Guido. de Suza. & pri-
mum motuum. Item ex alio tollitur apertius: iura
enim allega per eum loquantur, cum vere & aperte
probatur falsitas, sed in casu nostro hoc cessat cum
etiam secunda probatio per peritiores, etiam funde-

tur super præsumptione & credulitate: & possibile est
q. licet isti sunt peritiores, nihilominus primi potue-
runt dicere melius veritatem, vt est tex. valde no. in
d. l. j. sed neque ex multitudine. C. de vete. iur. enucle.
vbi dicit, q. sape sententia vnus forsitan & deterioris, plu-
res & meliores in aliqua parte superare potest. quia
re ergo debet retractari prima sententia, quæ potest esse iu-
stissima, maxime cum fuerit silentio partium confir-
mata: de re iudic. quod ad consultationem, & per hanc
rationem patet, quia æquitas non patitur illam retra-
ctari, maxime ne processus sit in infinitum, cum po-
stea possunt adhuc alij peritiores adduci, & sic iterum
retractaretur secunda sententia, quod est ridiculum dice-
re, argumen. cap. 2. de rescrip. lib. 6. & per hoc etiam
tollo aliud motuum Dom. Anto. de l. admonendi. &
c. 2. de purg. vulg. illa enim iura ponunt casum singu-
larissimum,

ADDITIONES.

- a Isti periti. Vide alleg. per Alex. in l. de die in princ. ff. qui satisf. cog. in l. iurandum & ad pecunias. §. qui iurandum. ff. de iur. iur. S. E. B. S. A. P.
- b Dubium. Vide allegata per Alex. in l. ab hostibus. §. si vir. ff. solu. matr. Io. de Ana. in c. significati. inf. de homic. Alex. in consi. 149. inci. in c. equi. in 2. vol. Alberic. in proœ. ff. de iur. iur. vbi et late per D. Fi. Cur. Ro. in consi. 228. i. c. p. plena discutiō. ad finē.
- c Omnis sententia. Adde quod no. do. Ant. in c. si de iur. iur. & in c. eū venerabilis. in fi. inf. de excep. vbi dicit q. sententia lata prætextu proba-
tionis non oīno integra retractat superuenientib. l. i. m. proba-
tionib. in cōtrarium. & ideo dicit quod si per probationes vnus te-
stis cum delatione iusti in supplementum fuerit lata sententia, si su-
per niant lūmæ probationes in cōtrariū, et p. testes, retractabit sententia,
vbi omnino vide, quia multa addidi ad propositū facientia. Et p.
hoc optime facit tex. in c. si qui adulteri. C. de adult. vbi est casus
quod sententia lata prætextu psumptionis, retractat superueniente cō-
traria vehementiori præsumptione. Et quod sententia lata per proba-
tiones de credulitate, nō trahit in re indicatā, tenet Ro. in repeti.
l. admonendi. versic. vnde si lata. ff. de iur. iur. Et audiui allegari di-
ctum Io. And. in c. significati. de homi. qd sententia medicorum declarā-
tium verū de illo vulnere sit remanura cicatrix, nō trahit in re iud.
& illud ponit Spec. in tit. de homic. §. 1. versic. sed pone. Et idē dicit
Bal. in l. si ab hostib. §. 1. ff. solu. matr. & Flo. in l. si dñs seruū. cū l. seq.
ad si. ff. ad legē Aquil. & Rom. in repet. l. admonendi. de iur. iur. ver.
7. si lata. Idē dicit Ang. l. qd si noli. §. si micipiū. ff. de edil. edic.
pro quo vide qd no. Bal. in addit. Spec. in tit. de cōfess. & in l. si quis
testib. C. de testi. adhuc vt dictū testis deponētis de peritia valeat,
velut medici deponētis an vulnus sit mortale, vel an sit remanura
cicatrix, necesse est q. dicat, qd diligenter facta inquisitione, dicit
quod vulnus non est mortale. Et ideo cautum est quod notarius
scribat, qd talis medicus facta diligētī inquisitione taliter depō-
nit. Ita no. determinat Bar. in l. semel. per illū tex. C. de re mili. lib.
12. An autem testes deponētes, necessario teneantur reddere cām
dicti sui, vide per do. Ant. post Innoc. in d. c. eum causam. el. j.
- q. Adde dñm Prapoliū in c. fraternitatis. proxime alle. vbi late an
sententia possit dicto peritorū retractari. Et quod sententia lata fm consi-
lium sapientis possit retractari, tenet Ro. consi. 228. secutus Dom.
Ant. hic, & Io. And. vbi aliud notabile verbum vide Bert.
- q. An sententia lata ex dicto peritorum possit retractari, primo dicas q.
qñ causa est commissa consilio sapientis seu periti, illa pōt p iudi-
cem finiri, & excedere et consilio non expectari, fm Bar. & Ang.
in l. ad principē. ff. de app. & l. per Bal. in l. ex illo. C. eo. & adde q.
dicta peritiorum faciunt præsumptionem pro sententia ferenda, licet nō
necessite iudex ad sciendum: vt no. in c. sciend. de re iud. Et adde
q. tales periti non dicunt iurare de veritate, sed q. nō deponēt de
gratia vel odio, in §. p. terea. ibi q. p. gl. Insti. de re iud. dñm. est verū
q. si factum pōt pfecte sciri, vt in sententia agrorū per agrimēsores vel
quid simile dñt iurati deponere, de quo et per Bar. in l. cōstit. ff. in
prin. & qñ periti dissentiūt inter se, dñt dari peritiorib. fm Bal. i. d.
proœ. ff. per l. diui. de iur. patr. & hic p. Ale. l. 1. in §. si de ver. obl. &
per eundē in l. si in rixa. ad si. ff. de sic. & in l. iuris ignorantia. C. q.
admit. Et tene mēti q. periti male iudicātes, tenent de dolo & le-
uissima culpa. De quo per do. Abb. in c. quia iudicāte. de prescrip-
tes. ff. de iure patr. l. si qui adulteri. C. de adult.
- d Melius veritate. Tu pōdetā, quia ex quo secūdi sunt peritiores,
præsumit q. verius dicant. ar. in c. in nostra. de testi. Itē non est vo-
luntate quod vnus iunior, & indoctior præsumatur scire melius,
quā Doct. arg. l. unicuique. C. de proxi. sacri. feri. li. 12. AND. BAR. B.

larissimum, & loquantur quando prima sententia fuit
lata per probationes, non integras, & a iure reproba-
tas, vt d. c. 2. vel ad iuramentum parti delatum per iu-
dicem: quod casu si postea apparet probatio integra, &
plena, retractatur, quod certe cessat in casu nostro, cū
secunda probatio non sit plena & integra, & cum pe-
ritiores etiā deponant de credulitate sicut primi, vt su-
pra dixi, vnde ille casus non debet extendi ad casum
non habentem cōsimilem rationem, vt no. in si. p. Ioā.
And. in c. 2. vt li. pen. lib. 6. vbi voluit, q. etiam ex iden-
titate rationis, non debet extendi casus, qui valde inni-
tatur æquitati, contra alias regulas iuris. Item d. l. ad-
monendi. loquitur in instrumentis nouiter repertis p-
tra iuramentum præstitum per partem & sic ibi appa-
ret clare de contrario, nec est timor subornationis te-
stium, quæ omnia cessant in casu nostro: omnia hæc
militant et in sententia lata ad consilium sapientis, &
ideo idem dicendum in ea. & hæc bene no. quia puto
verissima. Venio nunc ad secundum principale, quod
a fuit, an istis peritis in arte a credatur sine iuramento. b
ratio dubitandi est, quia non deponunt de eo, quod p-
cipitur sensu corporis, sed iudicio intellectus secun-
dum peritiam artis eorum. vnde cum possent errare, de
facili subirent periurium, si iurarent. ar. l. Marcellus. §.
1. ff. rerum amo. & propter hoc sunt opin. inter glo-
satores iuris ciuilib. & sequaces, de quo per glo. in l. 1. ff.
de ven. inspic. & l. iurandi. C. de testi. vbi no. q. non
debent iurare, sed cōtrarium no. in l. comparationes.
C. de fide instrum. & vñ expressum in l. hac edictali. C.
de sec. nup. & in Auth. de nō alie. §. quod autem. vide-
tur tex. cum glo. 2. in c. fraternitatis. de frigid. & malef.
Ioā. And. post Host. in d. c. fraternitatis. videtur distin-
guere inter iuramentum de veritate, & hoc non præ-
stant per rationem præalleg. & iuramentum de credu-
litate, & hoc præstant, & sic intelligantur iura p-
traria. idem Bar. in proœ. ff. forum, & optime facit tex. in l. me-
mini. C. de aduo. diuer. iudi. vbi Doctor attestat iureiu-
rando de peritia discipuli. mihi hoc placet, & in dubio
credo, q. debeant iurare, & arbitror quod iurabūt sicut
deponētes super cōsanguinitate, quæ non percipit sen-
su corporeo. de quo est bon⁹ tex. in c. quoties. j. de tes-
ti. & forma erit, q. non priuato odio, neque amicitia
& c. & q. id, quod deponunt, perceperunt secundū pe-
ritiam artis eorum, & credunt ita esse, vt colligit ex d.
12 c. quoties. & facit quod ibi dicam. 1. Ex prædictis pōt
colligi, an & qualiter debeant iurare Doct. apud can-
cellarium studij, quando examinauerunt scholarē p-
mouendum: sentit enim Bar. in dicto loco, quod debet
13 iurare de credulitate. 1. No. ergo q. Doct. examinātes
debent iurare. & idem dic de præsentantibus. pro hoc
bon. tex. in d. l. nemini. & credo quod iurabunt secun-
dum formam quam præmissi. Et aduerte q. ante docto-
ratū, ter debet approbari. primo a præsentantibus, se-
cundo in examine priuato a doctoribus collegij, ter-
tio in publico, quando doctoratur, quia vt pro aliquo
recte præsumatur, ter debet in exercitio alicuius actus
approbari, sicut in simili legi de athletis, in l. vnica.
C. de athle. lib. 10. & de hoc per Bar. quod no. p illos
qui per vnicum examē psequunt priuatim licentiā pu-
blicam. & idē Arch. in c. q. busdā. 27. dist. vbi et per il-
lum non gaudet privilegio doctoratus. Itē no. q. nō solum
pp defectum scientiæ, sed et morum, potest scholaris
reprobari, vt probat in l. magistros. C. de p. fess. & me-

14 di. lib. 10. & per Bar. 1. Et sex requirunt ad pmouendū
ad magistratū dignitatē. Primo peritia docēdi. Se-
cundo, facundia differendi. Tertio, subtilitas interpre-
tandi. Quarto, copia dicendi. Et hæc colligunt ex l. vna.
C. de profess. qui in vr. Constan. lib. 12. Quinto, morū
excellētia, vt d. l. magistros. Sexto, virtus fortitudinis,
vt sciat resistere aduersus vim fortunæ, vt l. reddat. C.
de p. fess. & me. lib. 10. & ibi Bar. ideo pauci digne ar-
tingunt dignitatē Doctoratus, vt dicit Bar. post Cy. in
15 l. oēs populi. ff. de iusti. & iur. 1. Et dixi dignitatē, quia
c doctoratus dignitas est vt est pulchre tex. fm vnum
intellectum

ADDITIONES.

- a Peritis in arte. An periti in arte debeant iurare, vide Bal. in proœ.
ff. forum. ver. certauit. vbi dicit, q. si deponunt vt testes, dñt iurare, se-
cus si deponunt vt assimatores. Ad quod vide omnino do. Ant. in
c. veniens. el. 1. inf. tit. 1. & vide oīno remiss. Rom. in l. 1. §. si. ff. de ver.
obl. De hoc aut per Bal. in l. veniens. circa si. C. de aduo. di. iudi. & l.
comparationes. C. de fin. instr. & p. Ang. in §. nō autē. in auth. de nō
ali. tex. meliorem. de iure in aut. de nau. vsuris. prope princ. quem
Nico. de Neap. in l. in l. 1. §. 1. de ven. inspi. allegat, vbi oīno et vide
Bar. & p. Ang. in l. si vacante. C. de bo. vac. lib. 10. Alibi dicit gl. in
c. oīs artas. 12. q. 1. qd magister attestat de doctrina discipuli. Item
qd oīs qui habet deponere de peritia, deponat de credulitate, vide
Bar. in tra. de teste. ver. testis dixit aliqua vera esse, quia credit & c.
pro quo est tex. in d. l. 1. in prin. & ibi Bar. de vent. inspic. & in l.
semel. C. de re mili. lib. 12. & facit q. no. Bal. in l. solam. in ver. quid
si testis reddidit causam. C. de testi. Et idē dicit Ro. in l. 1. §. si. de ver.
obl. Sed Ange. in l. si vacante. C. de bo. vac. lib. 10. dicit qd doctor
deponens de peritia discipuli ad doctoratū dñt iurare de verita-
te. Sed secus dicit esse in medico deponente an sit remanura cicatrix,
vel in obstetrice deponente an mulier sit pragnans, quia suf-
ficient qd illi iurent de credulitate. & et an debeat credi dicto vnus
periti in arte tm, vide p. Bar. in proœm. Digestorum in si. princ. &
et p. lect. in l. quoties. C. de pōder. auri. lib. 10. per Bal. in l. cōpara-
tiones. in 6. q. & ibi per Sal. C. de fin. instr. & per Bal. in l. directas. C.
de testa. manu. p. Bal. in l. iudices. C. de sen. per Ant. in auth. de non
alien. in §. quod autē. & in auth. vt ppon. nom. imper. in fi. Quod si
vnus tm est in ciuitate peritus nō sit necesse ire ad alium locum,
est de mēte Bar. in l. idemque. p. illum tex. notabile in verbo, faci-
lem. ff. pro socio. & in trac. suo de testi. in verbo, lata culpa. Aduer-
te tm qd licet q. s. asserat se peritū in arte, ex hoc, si aliud appareat,
nō psumatur peritus in arte, fm Bal. in c. 1. in §. si infirm. in titu.
de nat. seu. Pro quo bene facit qd no. gl. in c. si forte. de ele. lib. 6. Et
vide Ang. in l. 4. in prin. ff. de dam. infec. vbi dicit quod si forum
vult qd iudex debeat habere iudicium medicorū, an de vulnere
sit remanura cicatrix, si notoriū est qd sit remanura, nō dñt adhi-
bere iudiciū medicorū. Et adde hic qd no. do. Ant. in c. Quintaua-
lis. de iur. iur. vbi dicit qd sententia arbitratoris non trahit in re iudica-
ta. Illi n. assimatores vel periti, de quib. hoc dicit sunt quasi ar-
bitratores. Et vide Bar. in trac. de testi. ver. testis, q. dicit vera esse,
quia credit. vbi dicit quod periti artis, qui assumentur non vt tes-
tes, sed magis vt indices assumentur ad illum articulum.
q. Adde in hac materia videndum Ro. consi. 20. supra et allegato.
q. Iuramento. Vide Ang. in l. cōparationes. in 4. no. C. de fin. instr. vbi
concludit qd saltem debent iurare de credulitate. Aduerte tm, qd
si dñt falsum non excusantur a falso testimonio, secundum Bal. in
l. data opera. C. qui accusa. non possunt Bal. tm hic vult quod statu-
tum puniens falsum, nō comprehendat medicū, vel obstetricem.
Refert Ias. in rub. ff. de iur. iur. ver. supra scriptā regulam. S. E. B. S. A. P.
- q. Sine iuramento. No. an debeant iurare, vide q. dixi. hic in recol-
lectis & pōdera vnum, qd videtur nouum, quod pp multa hic nō
interuenit iuramentum matronarū. Primū quia erat multæ, quia
septem, quo casu psumitur qd verum dicat, vt l. si. C. de fideicom.
Secundo, quia interuenit iuramentum vxoris, & sic nō interuenit
duntaxat testimonij illarū: nec glo. intendunt qd iurent, quando
interueniunt tot matronæ vel iuramentum partīs, quo casu, vt
hic dicit Bal. datis iuramentis contrarijs, præfertur illud quod est
roboratum testibus. A. N. D. B. A. R. B.
- q. Dignitas est. Vide Alex. in consi. 27. incip. in causa & lite, in fi. in
2. vol. And. Sicut in consi. 57. in 2. vol. S. E. B. S. A. P.
- q. Dignitas est. Adde tu plene per Iac. Rebuff. in l. curiales. nu. 1. &
ibi in Apollinis Celsi. C. de decu. lib. 5. Et ibi qualis sit dignitas,
Bar. & Alex. in l. consi. digestorum. & in l. ex eo tempore. ff. de te-
sta. m. Cal. in clem. 1. & 2. de magist. Alex. omnino cōf. 39. vol. 1.
Quibus adde quod no. in apollin. ad istum. in c. clerici, nu. 3. in ver.
sit dignitas sup. de iudicijs. ZACH.
- q. Adde hic c. quod interrogari. 27. q. 2.

intellectum in c. quanto. de magi. sentit Bar. in l. fin. C. de iudæ. & in l. omnes. C. de decu. lib. 1. o. vide per eundem in proce. ff. forum. licet aliud sentiat in l. ex eo. ff. de mili. testa. nisi legerit per 20. annos, d. l. vnica. de p. fess. sed dic concordando, qd eo ipso qd incipit legere, assumit quandam dignitatem, cum habeat iurisdic. vt in auth. habita. C. ne si. pro pa. sed post continuatione le-
cturæ per 10 ann. adipiscitur maiorem dignitatem, vt d. l. vna. sed hæc. vltima ratio concludit in doctore legente, sed in non legente posset dubitari. Bar. tñ in d. l. omnes. sentit quod idem, dum ibi dixit, & in d. l. si. C. de iu. qd iudei non possunt doctorari, quia doctoratus est dignitas. & posset dici quod licet non legat, conse-
quit tñ potestatem legendi per doctoratum, & efficit magister saltem habitus. & hoc inferere volui propter canonistas, qui non habent alibi hanc materiam pul-
chram & quotidianā. Vltimo hic quæro pro declara-
tione tex. quare hic ponderatur seu capitulatur ex par-
te mulieris, qd non fuerit cognita, nec a viro potuisset cognosci. Sol. vt sentit. i. glo. forte agebatur ad dissolu-
tionem matrimonij, propter impotentiam mariti, quo casu non sufficit qd vxor nō fuisset cognita, sed et
qd non potuerit cognosci. non tñ hoc solum sufficit ad
dissolutionem matrimonij, sed dic vt leg. & no. in c. lau-
dabilem. & in c. si. in c. i. de fri. & male. ¶ Secundo pōt
inelligi, qd hæc ponderantur ad effectum c. is qui. &
c. si. de spon. an sponsalia transiissent in matrimoniu
per carnis copulam. Vel tertio, quia forte mulier vole-
bat intrare religionem. quod ei licebat inuito marito,
si matrimoniu nō erat consummatum, vt in c. ex publi-
co. de conuer. coniu. sed tunc superflue ponderatur
quod non poterat cognosci. d. c. ex publico.

S V M M A R I V M.

- 1 Alienatio rei ecclesia probatur etiam per scripturam pri-
uatam sigillo episcopi signatam.
- 2 Clerici ecclesia possunt testificari in facto ecclesia etiam
in eius fauorem.
- 3 Reus potest uti pluribus defensionibus.
- 4 Negatiua coarctata ad certas personas, potest per indire-
ctum probari.
- 5 Collegiati in facto collegij admittuntur in testes.
- 6 Papa potest conuincere de crimine per duos testes.
- 7 Iudicium accipitur pro plena probatione, pro violata præ-
sumptione, & pro notabili signo maleficij.
- 8 Reus condemnatur ex indicij indubitatis, ex dubiatis
vero torquetur.
- 9 Indicia indubitata qua sint.
- 10 Maleficium est notorium, si malefactor apprehenditur in
ipso delicto, vel in actu propinquo.
- 11 Index inducitur per quatuor gradus ad fidem & ad cre-
dibilitatem.

C A P. V.



Tertio loco. Probatio testium p-
fertur instrumento, sic cōmuniter summatur. sed hæc sum-
matio parum utilitatis affert, per c. cū
Ioannes. j. de fide instrumen. vbi hoc
latius discutitur. vnde ego summo ali-
ter, & sic. Singulares de vniuersitate, pnt ad cōmodū
vniuersitatis reprobare instrumentū falso confectum
nomine vniuersitatis. Primo ponitur questio. Secūdo
responsio ibi, sed quoniam. ¶ No. i. qd alienatio rei ec-
clesia etiam immobilis, potest probari etiam per scri-

pturam priuatam sigillo ecclesie sigillatam, nā hic nō
interuenit scriptura publica, alias ipsa sola fecisset et
fidem, sine sigillo, vt no. per Inno. in c. inter dilectos,
de fi. instr. nec ex hoc tex. hoc comprehendit pōt. & pro
hoc dicto facit. c. 2. de fi. instrum. & cle. i. de procu. &
d. c. inter dilectos. No. 2. qd vbi factū affi. matium est
coarctatum ad certas psonas et collegialiter, pōt nega-
tiua pbari p illas persona singulariter deponētes dū-
modo nō sint singulares in dictis suis, alias obstarer. c.
cū dilectus. de ele. de quo aliqd. j. ¶ No. qd clerici eccle-
sia pnt testificari in facto ecclesie, & in ipsius fauorē,
et deponēdo super facto vel nō facto ab eis, collegia-
liter, qd est bene no. ¶ No. qd sigillū b appositum qnq;
est adulterinum, qnq; furtiuum. Et dī adulterinū fm
Ioā. And. qn est aliud sigillū simile. Furtiuum vero dī,
qn est verum sigillum furtive appositum, vt quia sine
cōsensu puentus. Et no. quod valet hoc casu exceptio
alternatiue facta, tum quia in qualibet parte alterna-
tiue, cludit mens excipientis, de rescrip. ex parte. i. &
qd ibi no. tum qd reus pōt diuersis exceptionibus uti,
de quo in regula, nullus pluribus. de reg. iur. in vi. tum
qd redditur excipiens incertus ex facto aduersarij iuxta
no. per Inno. in c. cōstitutus. de rescrip. in integrum &
facit l. qd de tota. §. incertū. ff. de i. i. v. d. No. vlti. exqui-
situm & singularē modum pbadī falsitatis instrumenti
pfecti nomine alicuius collegij, vt illi de collegio de-
ponant, qd collegium nunquam voluit consentire, qn
illius rei mētio habebatur, & sic debet se fundare sup
facto collegij, nō aut sup facto eorūdicendo, ego non
cōfensi, nec ego &c. quia sic essent singulares in testi-
monijs suis, & nō facerent plenam fidem, de elec. cum
dilectus. de testi. tam literis. infra eo. c. licet, cū simili-
bus. ¶ Contra hoc, & cōtra tex. c. oppo. isti enim de ec-
clesia satagebant probare negatiua, quæ est impro-
babilis, scilicet, quod nō contenserant, de elec. bonę.
ergo debebant succumbere, vt ibi, & in c. cum eccle-
sia, de causa possell. & proprie. Solu. d. cit. glo. i. quod
directe probari non potest, vt in contrario, sed indire-
cte sic. de testi. ex tenore. l. optimam. C. de contrahen.
& comm. stipu. & ita indirecte probabant hic Innoc.
primo tenet quod indirecte probentur hæc, post dicit,
quod hic nō probatur negatiua, sed tñm præsum-
ptiones pro negatiua, quibus statuit, nisi probetur cō-
trarium, & probabiliter potest dici secundum eum
quod vbiunque agitur de falsitate instrumenti, p eos
qui inscripti sunt vel nō inscripti in instrumento pro-
batur fides instrumenti. j. de fide instrum. c. cum Ioā.
C. de fal. l. vbi. Ioā. And. dicit quod si isti fratres cōcor-
darent de die & loco cōtractus, possunt directe pro-
bare negatiua, sicut affirmatiua, per ea quæ no. in
d. c. bonę. Aduerte, an negatiua possit directe vel indire-
cte probari, non est materia nostra, sed plene no. in d.
c. bonę. Item generaliter qualiter reprobetur instru-
mentum

A D D I T I O N E S.

- a Vbi factum negatiuum est coarctatum. Adde tu de hoc plene p
Bar. in l. prima, & ibi Iaco. Rebuff. C. de canon. fru. vr. Rom. lib. 12.
& in l. prima, C. de secun. tabu. Ang. in auth. de hare. & fal. §. hinc
nobis, in fi. & Alex. in l. i. ff. de cer. per. & omnino per eum consi. 13.
volum. 4. ZACH.
- b Sigillum. Nunquid credatur sigillo, vide Fely. in c. quod super.
ver. in glo. in verbo, ignota. infra de fide instrum. eorū. Vide Alex.
in l. que dotis. in fi. ff. solu. mat. Ang. in l. cōsentaneum. C. quomo-
do, & quando index. SEB. SAP.
- c Alternatiue facta. Ita no. Car. in clem. sape. §. primo, quæst. s. de
verbo. significa. Bald. in l. liquidem. C. de excep. Arch. c. qualiter
el. 2. infra de acc. ZACH.

mentum per testes inscriptos, vel non inscriptos. ple-
ne dicitur in c. cum Ioannes. inf. de fide instru. & ali-
quid. inf. dicitur. hic autem, solum tractamus de pro-
batione instrumenti, confecti nomine collegij, singu-
lis de collegio deponentibus, collegium non consen-
sisse in forma. de qua in tex. quo casu dixit hic Inno. vt
sup. dixi, negatiua hic non probari, sed tantum præ-
sumptiones pro negatiua. gl. vero dicit, qd probatur ne-
gatiua indirecte, & cum his duabus solutionib. tran-
seunt hic communiter Doct. cōtra solutionem seu in-
tellectum Inn. facit, quia per præsumptiones non de-
bet recedi a probatione perfecta, cum tandiu standum
sit instrumento, donec probetur contrarium. l. cū pre-
cib. C. de prob. & c. cum Ioannes. preal. cum enim uer-
setur in dubium, num instrumentum per claras proba-
tiones reprobari possit vt hic in glo. magna. & no. in
d. cap. cum Ioannes. fortius ergo per præsumptiones
nō debet euacuari fides instrumenti, p autem solu-
tionem, seu lect. gl. facit, quia isti solum deponebant,
qd quorū de hoc inter fratres aliqua erat mentio, cō-
cilium totius conuentus fuit in contrarium & c. hæc. n.
probatio non cōcludit directe nec indirecte, qd instru-
mentum istud non emanauit a capitulo, cum potue-
rit capitulum congregari inscijs illis testibus, & con-
sentire: oportet enim ad hoc vt probatio negatiue va-
leat vt necessario concludat rem aliter se habere non
posse. vt d. c. bonę, in gl. in ver. singulares. Item isti tes-
tes non deponebant contradictionem capituli inter-
uenisse, de & loco contentus in instrumento, ergo nō
debet reprobari instrumentum, in d. c. cum Ioannes.
& forte propter has rationes fuit motus Innoc. hic, ad
dicendum, qd negatiua non probatur etiam indirecte
hic, sed per præsumptiones negatiue tantum. & ex his
remanet intellectus huius capituli dubius. Ego pono
intellectum clarissimum, qd hic omnes fratres eccle-
sia, fuerunt producti in testes, qui dicebant alias cō-
sensisse illi alienationi, vt patet ex illa indefinita. cun-
que fratres &c. vel saltem maior pars, sine quibus ca-
pitulum non poterat valide cōgregari. 10. q. 2. hoc ius
porrectum. qui dicebant qd cū inter fratres de hoc ali-
qua erat mentio. omnes contradicebant, & sic depone-
bant de facto collegij, nec poterat eis nescijs congre-
gari capitulum. ergo satis indirecte probatur negati-
ua, cum esset coarctata ad certas personas, quæ depo-
nebant in contrarium, & secundum hunc intellectum
pōt saluari opi. gl. si aut minor pars capituli deposuisset,
certe nō pbaissent, cū sine minori parte potuisset,
eis inscijs, cōgregari capitulū alio tpe, & p sentire. & ita
eēt interpretadū. c. cū tu. de inst. & d. c. cū Ioannes. nisi
restrinxissent se ad locū & diē pfectus, vt qd tota illa die
fuerūt in loco vbi pfectus dicebat celebrat, & qd non
potuisset cōgregari capitulū, & p sentire, qn ipsi vidis-
sent, tūc satis saltē indirecte pbaissent negatiua, iuxta no.
i. d. c. bonę. Ex his potes sumere bonā & tutā practicā
reprobadi instrumentū pfectū noie collegij. ¶ Gl. 2. in prin.
est facilis deinde sentit oppositionē, qd isti fratres ec-
clesia, cū essent affecti ad augmētū ecclesie nō debe-
bāt admitti ad testimoniū, arg. i. c. tā literis. de testi. Sol.
qd hic admittuntur, pp defectū testiū, qd natura nego-
tij erat talis, qd extrinsecos probari non poterat, cū
ad capitulū extranei nō consueuerūt admitti, de testi.
c. venies, & in l. j. in fi. qd cuius. vni. in fi. vbi bonus tex.
multa pnt ex hac gl. colligi, primo qd act. capitulares
pnt pbari p illos de collegio, et si aliquatenus reddat su-

speci, qd pp defectū testiū, surgēt ex natura rei ad-
mittunt testes, nō oīo inte. ad hoc d. c. venies, vide bo.
gl. i. d. c. cū dilect. de ele. & qd no. p Inn. & alios i. c. 2.
de arbit. Secūdo colligit qd singulares de collegio non
admittunt in testes in fauorē collegij nisi in defectum
aliorū testiū, p hac facit. c. & si Christus. in fi. de iureiur.
a & sentit Spe. in tit. de teste. §. i. ver. sed nūquid. p rium
sentit Doc. i. c. & si Christus. qd vñ verius p c. infus. &
c. cū nūcius. inf. de testi. & dic plenissime vt ibi dicam.
b Opp. & vñ qd testes hic, nō deant pualere instru. cum
parē vim habeāt testes & instra. in litibus exercēdis. l.
in exe. cendis. C. de fi. instr. & c. cū Ioannes. eo. ti. & par
in parē nō hēt imperiū. de ele. innotuit. & l. ille a quo.
§. receptuū. ff. ad Treb. Gl. vl. circa hoc, multū instat al-
legado p & p, & cōcludit tria. primū, qn testes pua-
lēt insti o vel ecōtra. secūdo, quales debeāt esse testes,
ad hoc, vt pualet insti o. tertio, quot testes requirā-
tur, ponens in fi. aliquos casus in quibus nō admittitur
pbat. o p instrū. & ex his gl. satis est clara. Goff. in c. cū
a nobis. inf. de testi. vt hic refert Io. An. dicit iudicē de-
bere cōsiderare qualitātē Tabellionis. inf. de præscr. ad
audientiam. & conditionē testiū 4. q. 3. c. si testes. & se-
cundum hoc alterā alteri præferri. l. instrū vel testes.
Si vero omnia sint æqualia, & sint probationes obscu-
ræ, absoluet reum. sup. eod. c. ex literis. cum si. & vide
de hac materia gl. pleniorē 4. q. 3. si testes. Ego hanc
materiam plenissime examinabo in d. c. cū Ioannes. vbi
melius cadit. & communiter examinatur. Vltimum tñ
dictum Goff. qd data paritate, inter cōditionē notarij
& testiū, absoluetur reus. non placet, quia ex quo tes-
tes sunt idonei sicut notarij, debēt duo testes viua vo-
ce deponētes pualet dicto notarij, qd dicta pbatio
testiū est vera, & naturalis, & iuri diuino psona, in ore
duorū &c. lita vero pbatio quæ fit per instrumentum
est extraordinaria & artificialis & quodāmodo mira-
culosa, vt credat pelli aīalis mortui, alijs nō loquenti-
bus, vt no. per Inn. in c. cum P. & c. cum Ioannes. de fi-
de instr. vbi plenius rāgā. Vlti. no. bene vnum incidē-
ter tactum in glo. quod indicia habent æqualem vim
cum

A D D I T I O N E S.

- a Sentit. Et ita firmat. Ale. in cons. 68. inci. viso, & discussio. ver. nec
obit. in 2. vol. & in cons. 126. inci. in causa. eo. vol. SEB. SAP.
- b Instrū. No. duos testes reprobare instrumentū, quia posset esse ve-
rū, qn testes inscripti in instrumento non adiungunt viua voce. Sec-
rū, qn adiungunt viua voce, de quo tamen latius in c. cū Ioannes.
c Indicia. Quid sit indicij, & qd sit effectus indiciorū, vide Bal. in
l. siue posideris. C. de proba. Et adde hic qd scribit D. Ant. in cap. fi.
de iureiur. Et vide oīo de hoc quod p plures quæstiones scribit Sal.
in l. si. de quæstio. Per quot autem testes probetur indicium, vide p
Inn. in c. licet. el. i. de simo. & quod ibi late no. post eum.
- d Adde qd sit indicium, Tanc. in trac. malef. in tit. de q. & quale de-
beat esse indicium ad torturam, Ale. consi. i. 3. lib. & per quot tes-
tes probetur indicium, vide Cyp. consi. 40.
- e Circa istā materiā indiciorū, quia longa & terribilis est, quale quō
intelligat indicij, & qd sint indicia sufficiens ad torturā, & qd &
quātū pbaēt. vide in l. ite apud Labeonē. in §. pōr ait. ff. de inu. &
in l. 2. §. merito. ff. ne qd in loco pub. & p Bal. l. i. duo patro. & ibi
p Alex. de iureiur. & i. l. milites. C. de q. & p Ale. post Bar. l. i. marit.
ff. de q. & i. l. de minore. in §. tormēta. eo. ti. & i. l. i. c. quorū ap. non
reci. & hñ p gl. & Doc. in l. q. quis, C. ad l. iul. maie. & tene mēti qd
nulla indicia sufficiūt ad torturā clericī, nisi sit crimine diffama-
tū, vt no. D. An. quē ceteri sequunt i. c. de depo. & hñ p Alex. in l. fi.
de q. vbi et dicit post Bal. in l. in ciuile. C. de fur. qd si res furti-
ua reperit apud aliq. personā nō grāuē, est indicij sufficiens. Qd et
voluerūt Bal. & Imo. i. l. fi. de hē. inst. Et tene mēti qd iudex, et vi-
gore arbitrij sibi cōcēdit nō p sine indicij aliquē torquere. Ita Pau-
de Elea. i. c. grauis. de dep. & no. Ale. i. l. filius. ff. de do. Adde qd in-
dicij ē triplex, simplex, augēs, & indubitatu, vt p Io. An. in addi-
tione tñ de no. cri. §. vt aut. & p Bar. l. i. ff. de q. ANT. FRANG.

A D D I T I O N E S.

a ¶ Torturam. An. aucta sit sufficiens indicium ad torturam vide hic Do. Ant. in c. veniens. el. 1. inf. tit. proximi.

¶ Adde Ro. consil. 7. Bar. consil. incip. an fama cum dicto syndici.

b ¶ Vtrum fama faciat sufficiens iudicium ad torturam, dicas regulariter q. non, nisi sit iuncta cum alijs indicijs, & per Bar. & Alex. in l. de minore. in §. tormenta. & in l. fin. & in l. 1. §. item Cornelio & ibi per Alex. poll. gl. ff. de q. & Ale. in l. 3. in fin. quod est verum nisi sit vehemens. vt in l. 3. in §. cistidem. ff. de testi. & per Io. An. in c. si quis de purg. cano. & per Bar. in consil. incip. do. Paci. & Burg. & per Bal. in c. 1. iniuria. de pace iura. fir. in vñ. seu. vbi etiam dicit testes et viles debere admitti cōtra vehemēter infamatū, vt voluit in c. cum. l. & A. de re iud. & per Alex. in l. si. ff. de qō. & istud vltimum intellige verū si fama vehemens habet originem a iusta suspicio- ne non alias fin Saly. in l. ea quidē. C. de accu. & adde quod fama vehemens, dicitur ex arbitrio iudicis secundum Bar. in consil. pre- alleg. & per Sal. in l. 6. C. de qō. & adde q. bona fama elidit indicia causatū a mala fama. & per Bal. in l. si. C. de probat. & per Ale. in l. si. ff. de questio. vbi dicunt q. non solū elidit indicium sumptū a mala fama, sed elidit indicium quodcumque sit, quid tale indicium tunc non sufficeret ad torturam contra personam honestā & gra- uem, sed contra vilem sic. quod etiam tenet Ang. in l. milites. C. de quæstio. & vide per Ang. Are. in tra. male. in gl. in ver. fama publi- ca precedente. & ibi per apostillantes. ANT. FRANC.

c ¶ Exemplum. Hoc etiam exemplum tradit Bal. in l. neq. natales. C. de proba. & dicit Bart. in l. 2. ff. de fur. quod tale homicidium est manifestum. Cum quo transit Alex. in consil. 14. incip. ponderatis. in 4. vol. Nunquid autem tale indicium sit potens vt quis cōdem- netur capitaliter, vide Gand. in tra. malef. sub rub. de præsump. & indubitat is indicijs. Pau. de Cast. in consil. 209. inci. vñ inquisitione. in 2. par. Barth. Vero. in cōf. 6. inci. veritas primi dubij. SEB. SA.

d ¶ Camer. Istud idem dicit Bal. in l. neque natales. C. de proba. vbi etiam dicit q. si reperitur scholaris in camera cum puella, nō p̄- sumitur q. dicerent Pater noster. Et vide omnino Bal. in l. scīar cū- sti. C. de prob. Et vide omnino Pet. de Anc. in regula, semel malus. in ver. ex quibus videtur. li. 6. Et adde Imo. in l. h. ff. de he. inf. & vi de in tracta. de alluuiō. super ver. quoquo momēto temporis. & vi de omnino Bal. in l. si. C. de har. infituen.

¶ Adde an ex indubitat is indicijs quis possit damnari. Roma. consil. 451. Paul. de Cast. consil. 152. in antiquis. C. ap. consil. 27. & 38.

¶ Indicia indubitata sufficiunt etiam ad condemnationem, vt si sit inuentus aliquis vulneratus, vel occisus in domo, & fuerit quis vi- sus exire de ea domo cum gladio saguinolēto, de quibus indicijs indubitatis habetur in c. aserte. de præsump. & per Bart. in l. 2. ff. de fur. & per Spe. in tit. de proba. in §. 2. in ver. decimotertio. & ibi per Io. And. in addi. & per Imo. in si. ff. de hered. institut. & per Bal. in l. sciant cuncti. C. de proba. & in l. quicumque. C. de ser. f. §. Dicit ta- men Bal. in l. neque natales. C. de proba. & in l. si. cod. tit. quod in- dex facit litem suam, si iudicat secundum iudicia indubitata. Et Pau. de Cast. in consil. 136. dicit quod indicia indubitata sufficiunt ad cōdēnādū in penā pecuniariā, nō aut in penā mortis. In crimi- ne aut adulterij potest quis ex præsumptionibus cōdēnari per l. si q. adulterij. C. de adul. De quo et per Bar. in l. si. ff. de cō. p̄. cō. & le- ga. & per D. Abb. in c. tertio loco de præsump. & per Gā. in tra. ma- lef. in rub. de indicijs & præsump. vbi dicit plura esse indubitata in- dicia. Et vide et per Alex. in l. absente. ff. de p̄. vbi dicit inuicē cor- poraliter puniri, si condemnat aliquē ex præsumptionibus. quod intelligit ad penam mortis, alias autem non, per supradicta.

e ¶ Inimicitia. Quid aut si qs fuerit minatus Titio mortē, & Titius post paucos dies reperitur mortuus, & ex hoc p̄sumatur ille Titium occidisse, vide Bal. l. 1. metū. C. quod metus cau. & D. Abb. in recol- lectis. in c. literas. de præsump. vbi et ponit aliam similem questio- nem Adde Cepol. consil. 29. Bal. consil. 70. vbi dicit sape minus faciunt homines qui magna minantur. ANT. FRANC.

¶ Si quis reperitur mortuus, an præsumat occisus ab eo, qui de p̄xi- mo est minatus sibi mortē, dicas qd hmōi minē absq. dubio faciūt indicij contra minantem ex qualitate personæ minantis. ita Saly. post Cy. in l. 1. r. C. si qs imperatori maledi. Quod ē verū si minas cō- suevit minas executioni mandare, vt per Spe. in tit. de præsump. in §. 2. ver. sed pone. quod minatur. Et an minā inducāt in iū metū, di- cas qd si fiat a tyranno aut a persona verisimiliter timenda, vel a persona potente & consuetu mala facere, inducūt in iū metū alias secus, vt per Bar. l. 3. ff. ex quibus cau. maio. & in l. metū. hic alle. ff. qd met. cau. Et absq. dubio includūt in iū metū ad petēdā cau- tionē de nō offendēdo. Ita Bal. & Ang. in l. sed & si suscepit. in §. 1. ff. de iud. & per Gul. de Cu. & Bar. in l. illicite. §. nepotēiores. ff. de offi. pret. & in l. famosi. ff. ad leg. Jul. maie. Et tene mēti notabi- dictū Bal. l. 1. j. C. qñ liceat se sine iudice vindicare. vbi dicit qd mi- nans mortem alicui. potest impune occidi ab ipso, cui minatur, in ipso actu minandi.

¶ Et fama. Sola fama nō ē sufficiens indicij ad torturam. Et istud di- ctū refert et D. Ant. in c. veniens. el. 1. in quinta col. infra titū. p̄xi-

cidi fecit Seius, sed probatur, q̄ ipse Seius erat inimicus Titij, & tempore occisionis erat in loco. Itē quod receperat occidentem, & quod occidens erat familiaris, & domesticus eius probatur, fama. item quod Seius iactavit se, quod faceret eum occidi. & quod erat homo ad id potens, & quod inter eos offensa præcesserat. & de his etiam dicit posse intelligi, sup. d. l. sciant.

10. † Sed ego addo vnum notabile dictum Bar. in l. fur. ff. de fur. vbi non videtur requirere tāta indicia seu presumptiones, sicut dicit Tho. & Io. And. immo dicit, q̄ vbi quis deprehenditur in ipso delicto, seu in aliquo propinquo ad ipsum delictum: tunc tale maleficium efficitur notorium, per d. l. fur. Ex quo infert, q̄ si aliquis visus est fugere cum gladio euaginato, & ibi reperitur aliquis mortuus, ex hoc est indicium manifestū, quod ipse fecit. Idem dicit, si quis deprehēditur in domo alicuius, vbi pulchra mulier est, hoc em̄ facit adulterium manifestum. & ita dicit debere intelligi. l. capi te quinto. ff. de adul. hoc vltimum^a mihi non placet, quia iste non est actus propinquus adulterio, quia forte intrauerat nesciente muliere, vt saepe repertum est: sed procederet hoc dictum quādo reperitur cum muliere in actibus venereis, puta osculando, vel confabulando in loco secreto, & ita videtur velle glo. & idem Bar. in d. l. capite quinto. & sic limito etiam dicta Tho. & Io. And. De secundis indicij. s. dubitatis, quę solum sufficiunt ad torturam, remittit ibi Io. And. ad no. per eum post dictum Tho. in ti. de no. cri. §. vt aut. & se. & ibi inter cætera dicit, quod argumētum, præsumptio, & suspicio sunt indicia. alleg. no. in l. 2. C. de fal. & in l. absentem. ff. de pœ. & in l. 1. in fi. de quæst. cum multis siml. & ego de his vltimis indicij, & an, & quando sufficiant ad torturam, & quando sufficiat vnum indicium, & an requirantur plura, & quæ indicia sint sufficiētia, & an sufficiat quod probetur per vnum testem, remitto ad no. per Barto. in d. l. fi. ff. de quæstio. non est enim verum, quod præsupponit dictus Thom. quodlibet indicium sufficere ad torturam, vt no. per Bart. in d. l. si. pondera tamen quod dictus Tho. dicit præsumptionem esse indicium. & quod per indicia quis potest conuinci de grauissimo crimine, si sunt vrgētissima. & sic secundum hunc intellectum posset intelligi d. l. indicia. & ista glo. in proprijs indicij. sed mihi plus placet, quod prædixi, quod illa non sint proprie indicia, sed magis præsumptiones violentæ, & vrgētissimæ, quæ habent iudicis animum inducere ad credulitatem, & sic improprie ponitur per indicia. in d. l. indicia. & in d. l. sciant. No. tamen dictum Tho. & Io. And. quod satis posset sustineri. nec est curandum de vocabulis ex quo idem resultat effectus. nam, vt dicit Inno. in c. quia verisimile. de præsump. disputatio de vocabulis est pertinacibus relinquenda. † Et vide Batt. in l. admonēdi. qui vtitur alijs vocabulis. Dicit enim quod per tres, vel quatuor gradus, iudex adducitur ad creditatem & fidem. Primo enim cum causa introducitur per actorem, & negatio sequitur per reum, iudex adducitur in dubitationem, quia non præsumit adhuc nec pro actore nec pro reo. Secundo ex aliquo leui indicio vel argumento inducitur ad suspicionem, & hæc appellatur suspicio. Tertio si argumenta insurgunt fortiora, incipit opinari, & appellatur opinio, nec tamē sufficit ad fidem & credulitatē, sed parū deficit. Quarto si aliqua adhuc magis exiguntur in causa, adducitur ad credulitatem & fidem: ita quod iudex poterit ferre

A D D I T I O.

S V M M A R I V M.

- 1 Verba de futuro inducunt sponsalia de futuro, nisi verba de futuro sint executiva matrimonij, quo casu inducuntur sponsalia, vel matrimonium de presenti.
- 2 Allegans impedimentum potest esse testis ubi non veritur interesse suum.
- 3 Ius quod procedit limitatiue ad regulas iuris, potest extendi data paritate rationis.
- 4 Publicatio processus tunc impedit ne admittatur amplius testes, quando sententia potest transire in rem iudicatam, alias secus.
- 5 Sententia transit in rem iudicatam, quando vitium sententia est per partes remissibile, secus si non.
- 6 Sententia non transit in rem iudicatam ubicunque veritate non detecta imminet peccatum.
- 7 Publicatio non impedit quo minus alij testes producantur.

C A P. V I.



 **V**rauit. Ioan. And. summat hanc decret. dupliciter secundum gl. primo sic. Etiam in causa matrimoniali, publicatis attestationibus super eo, artic. testes produci non possunt. & respicit hæc summatio secundum eum, ver. partibus publicatam. Secundo summat sic. Contra dicta plurium testium vnicus testis admitti non debet. & hæc summatio colligitur ibi, quidā alius, &c. & in antiqua decre. Sed mihi hæc summationes non placent. Prima enim est contra. c. cum in tua. infra de test. & contra id quod ipsēmet Io. And. tenet in c. series. eo. tit. Secunda est de indubitato: ideo sequendo verum intellectum summo sic. Vbi agitur de matrimonio contrahendo, probato impedimento & publicatis attestationibus, alij testes super defectu impedimenti admittendi non sunt. h. d. no. Communis diuisio. secundā ibi, quia vero. Casus literalis. Quidam iurant, quod quandam accipere in vxorem, quam cum veller traducere, iuramentis, secundum morem in iudicio legitimo exhibitis, alij probauerunt, illos quinto gradu consanguinitatis adinuicē attingere: testibus a partibus publicatis, quidā alius volebat probare, quod nullo consanguinitatis gradu se attingunt: quaritur quid in hoc casu

casu sit agendum? Respondetur, quod standum est probationi priori. B. † No. quid importent hæc verba quæ communiter solent poni in instrumento. Talis promissio ducturum, seu accepturum talem, in uxorem: de notant enim sponsalia duntaxat de futuro, hoc enim denotant verba hic sequentia ibi, cum vellet traducere, & quasi primo contraxerat per verba de futuro, nunc volebat contrahere per verba de presenti. ^a Adverte, quia si illud verbum traducere, denotat factum, id est, quod de facto volebat ad domum traducere, tamen uxorem, tunc notabile istud non colligeretur ex textu, est tamen verum in se, quia ex quo verba sonant in futurum, ut promitto me ducturum, vel accepturum vel desponsaturum, vel quod accipiam, vel per verba similia, semper contrahuntur duntaxat sponsalia de futuro: secus si verba sunt de presenti: ut accipio te in meam uxorem, vel duco te, vel per similia verba. hæc probantur clarissime in c. sicut ex literis. & c. pe. infra de spō: & idem dic ubi sonant verba in futurum, sed sunt executiva matrimonij, quia tunc tacite præsupponunt matrimonium de presenti. exemplum, si dico promitto, quod tenebo te pro legitima coniuge, vel promitto illum in virum habiturum, vel similia verba executiva matrimonij: tunc enim tacite contrahitur matrimonium de presenti. text. est no. in c. ex parte, de spon. & est ratio, quia qui vult consequens, vult & antecedens. & no. in c. cum M. de constitu. de quo plenius in d. c. ex parte. & hæc no. pro instrumentis nuptialibus. & vide quod no. Io. And. in sum. sua de spon. † No. 2. quod in causa matrimoniali allegans impedimentum ad matrimonium impediendum potest esse testis, & sic idem potest esse denunciator & testis. Idem puto esse dicendum omni casu, ubi non comparat pro interesse suo, sed ad peccatum impediendum: quia tunc tollitur omnis suspicio falsi, & sic est casus no. in quo non repellitur testis tanquam suspectus, licet ultro, & sponte se obtulerit, ad hoc in c. in omni negotio. & quod ibi no. de testi. ex quo satis probatur & defenditur hoc notabile. facit. c. præterea. 2. de spōsa. No. ibi, secundum morem, & c. quod etiam in causa matrimoniali attenditur consuetudo. de hoc dic, ut plene no. in c. 2. de spon. & loquitur hic de more, seu consuetudine quæ hodie est redacta ad ius commune, ut in c. si. de clande. despon. & dic ubi ibi. No. quod olim non poterat matrimonium contrahi in quinto consanguinitatis gradu, hodie vero prohibito non excedit quartum consanguinitatis, vel affinitatis gradum, ut in c. non debet. de consang. & affinita. & dic, ut ibi. No. quod quilibet de populo ^b admittitur ad impediendum matrimonium probando legitimum impedimentum. de quo in c. fin. qui ma. accu. po. & c. videtur. eo. tit. Vltimo no. tu iuuenis quod dixi in ultimo summano, ex quo limitatur illud commune dictum, quod in causa matrimoniali, non obstat publicatio attestatorum, quo minus alij testes produci possint: & quæ sit specialitatis ratio, statim videbis cum glo. Oppo. & videtur, quod quando non obstat publicatio attestatorum possunt alij testes produci, ut in c. cum Ioannes de fide instrumen. glo. in princ. respondet, quod super eisdem articulis, vel directe contrariis recipi non debent, ut hic, & in d. c. fraternitatis. de testi. sed super nouo articulo dependente ex priori recipiuntur, & hoc casu loquitur contrarium. Sed contra hoc iterum op. glo. videtur enim, quod super eisdem articulis seu directe contrariis possunt testes recipi, ut in

c. series. infra de test. ubi probata consanguinitate, & publicatis attestacionibus recipiuntur testes ad eas improbandas. Glo. ponit quatuor solutiones Prima, quod illa decre. series, non tenet secundum Vinc. sed ut dicit Ioan. And. & bene, Vinc. hoc dixit olim, quando adhuc illa decre. non erat in ista compilatione, sed hodie non posset dicere, per id, quod habetur supra in proem. resecatis superfluis, & c. quare ipsemet Vinc. postea mutauit sententiam, in secundo apparatu, & dedit alias solutionem ad illud. c. series. quas ibi referam, quæ communiter tenentur: ideo non curo hic referre. Secunda sol. glo. est, quod contrarium loquitur quando impedimentum est probatum ad separandum matrimonium iam contractum, tunc enim in fauorem matrimonij admittuntur testes ad probandum contrarium, quia est maximum periculum in separando matrimonium, legitime contractum. de testi. licet ex quadam. in si. hic vero loquitur probato impedimento contra sponsalia de futuro, quo casu, nullum subest periculum, si non contrahant: ideo debet obseruari regula iuris, quia publicatis attestacionibus, & c. Host. hanc leet. impugnat, quia hæc diuersitatis ratio inter contractum & contrahendum reprobatur secundum eum. infra despon. c. præterea. 1. & infra titu. proxi. cum in tuo. vult forte allegare illa iura, quia peccatum imminet, non perficiendo sponsalia secundum promissionem, maxime ubi iuramentum interuenit, ut hic in princ. Cald. sequitur glo. dicens ea procedere probato impedimento, secus vero non probato impedimento, quia tunc admittuntur testes publicatis attestacionibus, ad probandum impedimentum. Ratio diuersitatis est, quia in primo casu non subest periculum si non contrahant, cum sponsalia possint dissolui pari consensu, de spō. c. 2. & ideo obseruanda est communis regula iuris, quod publicatis attestacionibus, & c. quia cessat ratio exceptionis. sed in secundo casu subest periculum, si contraherent stante impedimento, ideo debent admitti testes sicut in matrimonio contracto. & hoc casu procedit dictum Host. ut non sit differentia inter prædictum & prædictum: & satis optime loquitur iudicio meo. ^c † Et ex hoc no. quod ubi vnum ius d venit exceptiue, seu limitatiue ad communes regulas iuris, fit extensio illius per identitatem rationis. iura enim quæ admittunt testes publicatis attestacionibus loquuntur cum agitur de matrimonio iam contracto, infra de test. series. & d. c. cum in tua. cum si. & nihilo minus extenduntur ^e ad sponsalia quoniam subest ratio prædicti allega. ad hoc tex. no. qui bene hoc probat in c. cum

ADDITIONES.

- ^a De presenti. Vide Rom. in sing. 338. incipien. tu scis. ubi dicit, quod si præcesserint verba de futuro, inducuntur sponsalia: licet subsepart. infra de spon. SEB. SAP.
^b Quilibet de populo. Adde quod per vnum testem potest probari matrimonij impedimentum, ut no. per Hostien. in cap. super eo. 2. respon. infra de testa. & c. præterea, el. 2. de sponsa. & vtrouque est bonus text. ZACHAR.
^c Iudicio meo. Adde ad hoc pulchram glo. in l. si quis. C. de fur. Itē vide Doct. in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. & vide Bar. & Cuna. & D. Bar. Soci. subtilitatem principem, in l. 2. ff. de leg. 1. si quis. BER. DE FOR.
^d Vnum ius. Vide Alex. in l. si constante, ver. item in quantum, ff. sol. mar. Fel. in c. quoniam frequenter, supra ut li. no. conte. in c. cum dilecta, infra de confir. vii. vel inuti. SEB. SAP.
^e Extenduntur. Adde quod idem Abbas consi. 60. consuluit, quod si testator disponat quod executores matrimonio collocet filiam, quod poterunt illam per sponsalia collocare.

c. cum dilecta. de confir. vii. vel inuti. idem quod Cal. sequitur hic D. Ant. licet eum non nominet. † Dic ergo faciendo regulam, quod ubique in causa matrimoniali sententia transit in rem iudicatam, ibi obstat publicatio attestacionum. † Et quando dicatur transire vel non transire in rem iudicatam, colligitur ex hac regula, ubique vitium sententiæ est, per partes & quas fertur remissibile, sententia transit in rem iudicatam, quia transit in rem iudicatam. causatur ex approbatione partium. inf. de re iud. c. quod ad consultationem. C. quo. & quā. iul. adeo. Ad propositum ergo, tam in sponsalibus quam in matrimonio ^a si vitium sententiæ est remissibile per partes, sententia transit in rem iudicatam. & obstat publicatio. exemplum in sponsalibus, quando probatum est impedimentum. possunt enim partes, oia snia cessante, dissolvere, sine aliquo pacto sponsalia etiam iurata. d. c. 2. ita & tacite poterunt sibi præiudicare, patiendo publicationem attestacionum, super impedimento, vel non appellando a snia lata & sponsalia. exēplū in matrimonio, si publicatio attestacionum est facta, vel snia lata pro matrimonio, ut quia ab actore dicebatur prædictum: a reo vero negabatur, nullo alio impedimento allegato: nullum enim subest pactum si non admittuntur testes de nouo, ad probandum quod non fuerit prædictum, cum possit re de nouo præhere & sic potuit sibi tacite præiudicare. Si vero vitium snia non est remissibile per partes, tunc nec snia transit in rem iudicatam. nec obstat publicatio attestacionum. exemplū in sponsalibus, si probatum non est impedimentum, ut sup. dixi post Cal. exēplū in matrimonio, idē quod in sponsalibus, vel si probatum fuit impedimentum per quod matrimonium venit dissoluendum. potest n. probare contrarium, non obstat publicatio, quia nec snia obstat hoc casu, quod plus est. inf. de re iud. c. tenor. c. lator. & c. consanguinei. † Concludo ergo breuiter hanc materiā, & multas alias consimiles, quod ubique imminet peccatum, veritate non manifesta, nec snia transit in rem iudicatam. ^b nec obstat publicatio attestacionum, quominus possint alij testes produci super eisdem capitulis, vel directe contrariis, de snia probatur in d. c. lator. & hoc expresse tenuit Host. ubi dicam latius. & aliquid in c. consanguinei. eo. titu. quod obstat publicatio, et in eadem intatua, expresse voluit gl. in d. c. series. ubi infirmat istum intellectum ad hoc capitulum in gl. si. Sed adverte, quia Io. An. in d. c. series. voluit limitare omnia prædicta. dicit n. quod in hoc est fauor matrimonij: quia cum in alijs causis non liceret probare falsitatem directe priorum testium, quia hoc esset producere testes super articulo directe prioro, quod non licet. ut in cle. 2. de test. In matrimoniali tñ hoc licebit, ut in d. c. series. & expresse in c. cum in tua. eod. tit. Itē in causa matrimoniali, super capitulo, super quo deposuerunt testes, si non probauerunt, poterunt alij produci publicatione non ob. quod in alijs causis non liceret. & no. singu. hoc vltimū, quia alibi non probatur hoc dictum in eadē instantia, nisi per argumenta a simili, ut pater ex prædictis, sed omnia prædicta limitat, in eo qui stat pro matrimonio. Et no. sing. hanc limitationem quam non memini alibi legisse, sentit enim per hoc, quia publicatio non obstat in causa matrimoniali, & per consequens nec sententia transit in rem iudicatam in præiudiciū illius scilicet qui stat pro matrimonio: secus contra eum qui stat contra matrimonium, quod est valde fin. sed nihil allegat Ioan. Cald. in d. c. series. quem sequitur D. Ant. qui tenet idem esse in eo qui statet contra

matrimonium, ut si allegaret aliquod impedimentum cum tñ subest eadem ratio, sed ut euitetur periculum animæ, adducit no. in c. lator. de re iudi. quia æque fauor est dissolvere matrimonium contra legem Dei contractum, sicut legitimum consolidare. & hoc dictum plus mihi placet quam opi. Io. And. quia specialis prouisio non est fundata super fauore matrimonij, sed potius propter periculum animæ. ad hoc no. p. Io. And. & Host. in d. c. lator. ubi dicit istud. c. procedere, ubi vertitur periculum aie. & aperte sentit gl. in c. series. dico ergo, quod siue stet pro matrimonio siue contra habent prædicta locum. pro primo, vide tex. in c. causam matrimonij. inf. e. pro secundo, vide tex. iuncta gl. in c. 1. de consang. & affin. Adde tamen vnam limitationem quam credo verissimā, ut publicatis attestacionibus admittatur stans pro matrimonio vel contra, ad probandum, quod non probauerat alias directe contrarium, præmissa tñ aliquali causæ cognitione. Non enim indistincte est audiendus, ne hoc faciat ut corrumperet testes, vel causa vexandi aduersariū, vel causa differendi negotium, seu illudendi iudiciū, quia ubi periculum magis vertitur, ibi cautius est agendum. de ele. c. ubi periculum. li. 6. facit c. 1. de iur. cal. li. 6. sed debet examinari quare istos testes prius non produxerat, & quales sunt, & si videt legitimā causam admittet, alias secus: nā in c. cum in tua dioces. & in c. series, de testi. habuit legitimā causam producendi, ut ibi no. pro hoc facit no. dictū Inn. in c. tenor. de re iudi. ubi idem dicit, in eo qui vult admitti post sniam, appellatione non suspensa. & sic limitat illa capitula, lator, tenor, & consanguinei, & per hoc habes declarata multa iura, & verificatam secundam lec. gl. Tertio gl. ponit tertiam solutionem, quod in c. series. non potuit reus, articulis productis per partē, informari super probatione contraria, quia posuit articulum nimis generalem & confusum, quod illi erāt consanguinei, sed testes deuenerunt ad specialitatem ponendo. A. & B. in primo gradu. unde, visis attestacionibus fuit instructus super probatione priora, ideo admittitur fuit post publicationem, quia non est sibi imputandum quare prius non probauit. sed gl. non persistit in hac solutione, dicens, quod ex quo pars dicit illius esse consanguineos, satis potuit pars probare contrarium. sed certe gl. male reprobat hanc solutionem, quia difficile & prope impossibile est, probare, quod aliqui non sint consanguinei, nisi probatio consanguinitatis restringatur ad certas personas, quia tunc indirecte potest probari prius. & licet hæc solutio non sit necessaria ad c. series. quia speciale est in matrimonio, tñ in se est vera & valde no. & eam tenet Inn. in c. ex tenore. inf. de testi. ubi latius attingam. Quarto soluit glo. quod ibi producebatur vnus testis, contra probationem plurium: sed hæc solutio est indubitabilis & de modico seruiet. Extra gl. ponitur duæ aliæ leet. quæ nihil valent, ideo non curo recitare. tene secundum lectionem declaratam, & suppletam ut super ea dixi.

ADDITIONES.

- ^a Quam in matrimonio. Et vide omnino quæ super hoc late scribit D. Ant. in c. fraternitatis de testi. & in c. series. eod. tit.
^b In rem iudicatam. Quando sententia in causa matrimonij transit in rem iudicatam, vide Pau. de de Cal. consi. 266.
^c Adde quod voluit allegare consi. 268. quod incipit videtur dicendum non valere, ubi etiam ponit an talis sententia faciat filios nascituros, censeri legitimos. Pro quo facit textus, in c. lator. & ibi Deo duce post eum dicemus, infra de re iudi. ZACHA.

S V M M A R I V M.

- 1 Ordinarij appellantur episcopi & etiam inferiores.
- 2 Excommunicatus repellitur ab officijs & beneficijs.
- 3 Procurator dicitur habere officium.
- 4 Tempus delationis & assumptionis inspicitur, ut quis sit capax officij.
- 5 Litera ordinarij sigillata authentico sigillo cum testium subscriptione probant indistincte.
- 6 Litera ordinarij sigillata sine subscriptione testium probant in leuibus causis.
- 7 Litera delegatorum in remissione causa sibi commissi probant, ut superior possit procedere.
- 8 Litera delegatorum quod fuerit processum sic, & sic, non probant.
- 9 Litera delegatorum sigillata authentico sigillo probant de modico preiudicio.
- 10 Litera arbitratorum non probant.
- 11 Excommunicatus obligat & obligatur, sed exercitium non habet.
- 12 Delegatio facta per consulem ante ingressum provincie non valet, sed conuallidatur tempore ingressus proconsule in voluntate durante.
- 13 Procurator absolvens ab excommunicatione ex tacita voluntate constituentis potest acceptare iterum procuratorem.
- 14 Excommunicatio siue tempore constitutionis, siue assumptionis siue utroque, impedit validitatem procuratoris.
- 15 Procurator excommunicatus repellitur ab exercitio procuratoris.
- 16 Reus excommunicatus potest esse in iudicio.
- 17 Gesta cum procuratore excommunicato sunt nulla.
- 18 Procurator datus ad substituendum vel nudus minister non potest alium substituere.
- 19 Depositus non amittit potestatem eligendi.
- 20 Excommunicatus non potest esse procurator etiam pro consorte.

C A P. VII.



De Offessionem.

Per literas ordinarij pbatur qd excommunicatus, nisi contra iuram doceatur. ita summat Ioan. Andre. veruntamen hac summatio nimis generalis est, ut patebit ex infra dicendis: ideo summo sic. Si per literas ordinarij probatur quis excommunicatus, a procuratore repellitur. h. d. & hac summatio conuenit tex. & titulo & nullam patitur calumniam, nam D. Anton. summat aliter, & eius summatio nec congruit titulo, nec attingit principalem materiam capituli: dicit enim sic. Procurator excommunicatus tempore assumptionis mandati, ab agendo iudicialiter repellitur. Hac summatio potius congrueret titulo de sententia excommunicati. vel titulo de iudi. cum nullam mentionem faciat de probatione, maxime quae sit per literas, super quarum effectu pendet principaliter prolata & subtilis materia huius c. & ideo tene praecedentem. Diuiditur compendiose in duas partes, in prima ponit repulsionis causam. in secunda repulsionem ibi, ipsum. t. No. ibi iudicis ordinarij, quod non solum litera episcoporum faciunt fidem maxime in sententia excommunicationis, ut in cap. curiae. l. i. q. 3. & in cap. i. de treu. & pac. sed etiam litera cuiuslibet

ordinarij, ut hic. hoc enim verbum ordinarij, non solum comprehendit episcopos, qui sunt generales ordinarij. de offic. ordi. cum episcopus. lib. 6. & cap. i. eo. tit. sed etiam inferiores, & speciales ordinarios, ut est tex. iuncta glo. no. in cap. ordinarij. de offic. ordi. li. 6. facit cap. cum ab ecclesiarum. eod. titu. quod sentiunt hic communiter Doct. quod est no. pro dispositionibus facientibus mentionem de ordinarijs. Et no. ex hoc, & ex tex. quod quilibet habens ordinariam potestatem, potest dici iudex. ex quo infero quod poterit suam iurisdictionem iudicialiter, seu in figura iudicij exercere, & ad hoc quod not. in d. cap. cum ab ecclesiarum. dixi plene in cap. cum contingat. de foro compe. No. de ver. standum, quod licet communiter ponatur ut differat ab eo qui sedet: hic tamen, & in multis alijs locis ponit pro fide adhibenda, quasi non sit ultra querendum seu procedendum, sed illis standum, & quiescendum. aliquando aliter ponitur, ut in cap. intelleximus. de iudi. cum si. Not. quod plena probatio potest reprobari. concor. cap. tertio loco. sup. eod. & cap. cum Ioan. inf. de si. instrum. & l. cum precib. C. de proba. vide quod not. glo. in cap. ferrum. 50. distin. & quod no. in cap. is qui. inf. de spon. t. No. quod excommunicatio repellit excommunicatum nedum a beneficijs ecclesiasticis adeptione. inf. de cle. excommunicati. mini. postulat. leg. & no. in c. cum bon. de ata. & quali. Item ab honorabili officio & publico. in cap. decernimus. de sentent. excommuni. li. 6. sed etiam ab officio vili & oneroso, ut est officium procuratoris, ad quod etiam infames saltem de iure ciuili promouentur. Insti. de excep. in fi. dixi plene in c. imperatorum. de iuramento calum. & hoc in odium sui, quia posset esse sibi vtile. Itē ut facilius respiciat, & ut euitetur aliorum periculum in communione, ut in c. pia. de excep. lib. 6. Et bene no. ex isto tex. quod excommunicatio existens tempore assumptionis mandati, nedum repellit ab exercitio procuratoris, sed et reddit eum incapacem, ut nulla potestas, etiam habitu, transeat in eundem, sicut in simili, impedit acquisitionem beneficij ecclesiastici, & aliorum officiorum publicorum, dictis iuribus statim alle. Et no. ex hoc. & ex tex. quod procurator dicitur habere officium, & largo modo, quodlibet ministerium, quod necessario est explicandum, potest dici officium, ut probatur in cap. cum in cunctis. §. inferiora. de elect. iuncto cap. i. de consue. lib. 6. & dicit Tullius, officium esse quod natura, aut legibus necesse est adimplere. & dicitur secundum Io. Cal. ab efficiendo, quasi efficium. sed propter sermonis decorem mutata est litera. e. in o. vel dic qd dicitur officium ab officiando per contrarium, quia officium nemini debet officere, seu esse damnosum. de elect. cum non deceat. lib. 6. facit l. 4. q. 5. denique. sicut lucus dicitur a luceo per contrarium, & hoc no. propter statuta facientia mentionem de habentibus officium. Vltimo no. ibi, assumpsit &c. quod ad hoc, quod aliqui officium ualide acquiratur, requiritur capacitas personae.

A D D I T I O.

a Capacitas. Vide Bal. in rub. C. de condi. ob turpem causam, circa fi. ubi dicit quod si bannitus non potest esse de prioribus, si tempore imbursementis sit bannitus aliquis, licet tempore extractionis fuerit rebannitus non tamen poterit esse de prioribus. De quo etiam Bar. in l. vsus fructus. in fi. ff. de stipu. seruo.

sonae nedum delationis, sed etiam tempore assumptionis, quia eo tempore ius sibi acquiritur in re. de prob. c. si ubi absenti. lib. 5. p. hoc bonus tex. in simili, in §. in extraneis. Insti. de hare. qual. & differ. si ergo tempore collationis seu officij quis est habilis, sed tempore acceptionis est inhabilis, nihil sibi acquiritur, ut hic. itē e contra, ut in c. si eo tempore. de rescrip. lib. 6. & infra super glo. si. aliquid dicam. hac sufficiant pro notabilibus. t. Venio nunc ad apparatus, & scias, qd hoc cap. communiter habet materiam prolixam & difficilem: nitar abbreviare & declarare quantum potero, & principaliter diuiditur in duas partes. In prima tractatur de fide adhibenda literis iudicium, tam ordinarij, quam delegatorum, & arbitratorum, qui sunt quasi iudices. l. i. ff. de arbi. & ista pars expedietur cum glo. 2. Secunda pars tractat de effectu excommunicationis circa procuratoris officium & ista expedietur cum glo. 2. Venio ad primam partem & quero, quia hic adhibet fides literis ordinarij in probanda excommunicatione, nunquid istud sit regulare in alijs actibus probandis? Glo. i. alleg. primo, qd sic, secundo nititur probare contrarium. tertio ponit tres opin. ego ultra glo. ponam sex. & sic erunt 9. opi. adiciam pro x. quod mihi breuissime videbitur. & quoniam materia satis difficillima est, & male per tex. declarata, recitabo supra dictas opin. ut quisque studiosus cui ingenij talentum Deus contulit, possit melius veritatem discernere. & primo expediā in iudicib. ordinarijs, motiua ad vtranque partem, patent ex glo. & opin. i. recitandis. & incipiendo ab opi. gl. Prima fuit opin. Hug. dicentis, quod semper statur scriptura, sigillo episcopi sigillata, quia vicem habet publici instrumenti per iura in princ. gl. alleg. hanc opi. secutus est Host. & multi alij, dicentes quod literis episcoporum & aliorum ordinarij creditur, sigillatis eorum sigillis. pro hoc istud c. & infra de fide instrum. c. 2. & alia iura hic alleg. in princ. gl. & in c. pen. infra de pur. cano. & dicit Host. mirandum de tenentibus contrarium: nam si officium tabellionis, concessum foret vili & abiectae personae, facit scripturam authenticam: multo fortius officium episcopalis dignitatis & ordinis, cum in sua consecratione solenniter profiteatur, & iuret se canones seruaturum. sicut ergo creditur instrumento tabellionis, cum testium subscriptione, sic & fortius credendum est literis episcopi cum sigillo, cum fides episcopi videatur praeponderare fidei tabellionis, de fide instrum. ca. pe. & vlt. facit & quasdam alias persuasiones, ad ca. quoniam. infra eo. quod videtur suae conclusioni ob stare respondet, quod loquitur quando litera non apparent sigillo episcopi sigillata, sed ipse viua voce dicit, qd ita processit. vel loquitur secundum eundem, quando iudex hoc extendit in chartulario manu publica, seu per duos viros idoneos confecto. sed hic loquitur, quando apparent litera sigillata. Nec obsecundum eum aliud motiuū, quod dignior est viua vox, cui non creditur etiam si esset episcopus, ut in c. placuit. & c. si totum. 6. q. 2. quia illud est verum, quando contrarium probatur per plures. infra de testi. cum a nobis. vel dicit respondendum per no. sup. eo. tertio loco. qd non semper viua vox est dignior, ut ibi no. nam videmus, quod voci viuae tabellionis non creditur, & tamen instrumento ipsius sic, licet hac opinio, quae habet, quod indifferenter credatur literis episcopi, & aliorum iudicum sigillatis, com-

munitur reprobat per Doct. notantes diuersitatem inter scripturam publicam manu confectam, & literas sigillo episcopi sigillatas. nam ut dicit Ioan. And. si instrumentum falsum scribatur sub nomine notarij, hoc facile per comparisonem literarum deprehendi poterit sed si verum sigillum furtiue subtractum falsis literis apponatur, deficiet probatio. Vnde cum facile possit a cancellario, forsan dormiente, surripi sigillum: a notario vero impossibile est surripi actum scribendi, salua pace Host. videtur notanda differentia inter notarium & episcopum seu alium ordinarium. Item secundum Io. Cal. officium tabellionis est scribere, non ergo mirum si suae scripturae auctoritatem praestet. infra de fide instrum. c. penul. & vlt. nec sequitur, praestat auctoritatem, ergo suae scripturae est fides adhibenda. illa enim sunt diuersa aliquid facere, & facto auctoritatem praestare. vnde in proprio facto quis non potest auctoritatem praestare. in cle. si vna. de reb. eccl. non alie. l. i. ff. de autho. praestan. & tamen potest nomine proprio contrahere. & sic actum facere. Adde c. pe. de pur. cano. quam allegat Host. respondet Cal. qd ibi non dicitur, qd illi relationi stetur super illis, quae in ea continentur, sed non apparebat de contrario, vnde pro illis praesumebatur. infra eo. c. quoniam. Item ibi statur relationi contra producentem & loquitur de delegatis, de quibus est dicendum, ut infra subiicitur: ex quibus apparebit intellectus huius c. & decr. cum a nobis. supra tit. proxi. quam Host. & multi alij adducunt ad illam opi. probandam, facit potius contra exponendo seu intelligendo illum ver. nec scriptum, ut ibi intelligit Inno. vel exponendo dictionem, nisi, pro quamuis: ut quidam ibi exponunt, ut ibi glo. & super ea. vel aliter potest intelligi in casibus specialibus, in quibus litera iudicum faciunt fidem, de quibus. infra. & ista responsio melior est. & procedit sine impropriatione aliqua, de quo dicitur plenius in d. c. cum a nobis. Decr. 2. de fide instrum. etiam facit potius contra, si recte

A D D I T I O N E S.

a Prima. Vide tamen Ang. in l. consentaneum. in glo. in vers. commonefacto. C. quomodo & quando iud. ubi dicit, quod ex solo sigillo absque aliqua scriptura, arguitur & probatur voluntas eius, cuius est sigillum. & subiicit, qd creditur nuncio venienti cum sigillo solo, & hoc procedit ad praedictum illius, cuius est sigillum. Alias sigillo simpliciter non est standum, ut per Fel. in c. quod si super. infra de si. instrum. b Literis. De hoc an credatur literis sigillatis sigillis episcoporum, vide glo. in ver. maxime. & ibi aliquid per Cyn. & Bal. in l. 3. C. de episc. & cler. & per lac. But. & Bal. post Gul. in l. i. qua. C. de episc. & cle. & in l. si procuratorem. ff. de procu. & in l. si publicanus. §. i. ff. de publi. & in l. i. §. si quis neget. quemad. test. ape. per Bal. in l. i. ad fi. C. de procu. & in c. i. in ver. sigillo. de pace Constan. per Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de instru. edi. §. nunc videndum, vers. sed supplementum, in addi. mag. Et facit quod no. Bar. in l. quoties. in fi. cum si. ff. sol. mat. Item adde hic tex. cum glo. in c. ad probandum. in ver. per metropolitani literas. de re iud. Item vide de hoc p. Bal. in l. exemplo. in pe. q. C. de si. instrum. Item adde omnino hoc quod no. Do. post Io. And. in c. seculares. de foro comp. lib. 6. & Bal. in extranea. de pace Constantia. in fi. princ. Ad quem autem de collegio spectet facultas sigillandi, no. Ioan. And. & Abb. antiq. in ca. inter dilectos. de si. instrum. & Bal. in c. i. circa princ. de contro. inuest. & an credatur sigillo legati de latere, vide Spe. in tit. de leg. §. super. rest. Et an sigillum episcopi faciat fidem, vide Old. consi. 183. & sequen. & vide Do. Ant. in c. 2. circa finem, de fide instrum. Et de articulo hic posito per Do. Ant. vide omnino per Dom. post Arch. in c. vt circa. §. i. ver. & ex isto infer. de elec. in 6. ubi etiam ponit quid de literis aliorum praelatorum. Et an credatur sigillo legati de latere, vide per Spe. in tit. de lega. c. Adde an credatur literis ordinarij, Cal. consi. 3. de si. instrum. & in literis inferiorum per Lapum, alleg. 7.

reſte intelligatur. nam tex. ibi tacite loquitur de ſigillatis literis habentibus ſubſcriptionem ſeu inſcriptionem teſtium, licet teſtes ſint mortui. Alia iura de quibus hic in princ. glo. loquuntur in caſibus ſpecialibus, de quibus dicitur infra in 9. & 10. oppo. & hoc quo ad primam opin. Secunda fuit opinio quorundam ſecundum glo. tenentium fere oppoſitum primæ opi. ſcilicet, quod chartæ ſeu inſtrumento quantuncunque ſigillato, non credatur, niſi ſit redactum in publicam formam. in Auth. vt nulli iud. §. & hoc vero. & in l. in donationibus. C. de dona. niſi ſaltem duobus concurrentibus, ſcilicet, q̄ habeat ſubſcriptionem teſtium, & q̄ ibi deſit uſus tabellionis. argu. i. 6. q. 3. c. placuit §. hæc de præſcriptionib. ver. is autem. & hanc opinio. tenuit Ber. Hiſpa. & adducebat. l. 4. §. ſinautem. C. de arbi. falſit ſecundum eum, ſi literæ eſſent redactæ in actis per tabellionem. d. l. donationibus. infra de fide inſtr. c. inter. vel ſi habeat teſtium ſubſcriptionem. i. 6. q. 3. d. verſ. is autem. & l. vt perfectius. C. de anna. exce. V. in. etiam ſecutus fuit hanc opi. excipiebant tamen tres caſus, ſcilicet, cum literæ epiſcopi habent ſigillum capituli, p. c. ſtatuiſmus. i. 9. q. 3. de elec. cum inter. vel quando apparent ſigilla plurium epiſcoporum. de cle. per cap. i. vel cum ordinarius delegat cauſam per ſuas literas, quia iudicium redditur in inuitum. l. inter ſtipulantem. §. i. ff. de ver. obli. Hæc opi. mihi non placet, nec video eā approbari a Doct. videtur enim mihi, quod ſit contra iſtum tex. & c. i. de treu. & pa. & i. 1. q. 3. curæ. vbi creditur literis ſolius ordinarij, nec aliqd dicitur de ſubſcriptione teſtium, ſeu ſigillo capituli, vel defectu tabellionis. ad idem. c. i. de ſen. excommu. lib. 6. & c. ad probandam, de re iu. quæ omnia probant de ſententia excommunicationis. multa que alia iura reperiunt ſuper alijs actibus, vt i. 8. diſt. c. i. & c. ſi epiſcopus. & i. 9. quæſt. 2. ca. i. 2. & 3. & de temp. ord. nec epiſcopi. cum multis ſimil. Item exceptiones Vin. ſunt nimis generales, vt indifferenter credatur literis ſigillatis epiſcopi capituli, ſeu plurimum prælatorum, cum hoc nullibi caueatur excepta autoritate Papæ. de proba. cle. literis. & iura alleg. per eum loquuntur in caſibus ſpecialibus, vt infra dicitur. Tertia eſt opi. glo. noſtræ diſtinguentis inter iudicialia, & extraiudicialia, vt primo caſu non credatur ſigillo epiſcopi^a ſeu aliorum iudicū, niſi habeat teſtium ſubſcriptionem, per c. quoniam. infra eo. ſecundo caſu credatur, præſertim in ſententia excommunicationis, vt hic, & in iuri. præalleg. in glo. uſque ad ſi. ſait opi. Ioan. And. & vide glo. in d. c. curæ. hanc opi. tenuit Innoc. hic. videtur tamen in primo diſcrepare in iudicialibus: ſentit enim per c. quoniam, in fra eo. q̄ in eis non credatur literis iudicis etiam cum ſubſcriptione teſtium, ſed oportet, q̄ acta ſint deſcripta per notarium, vel duos viros idoneos. per d. c. quoniam. poſtea in alia glo. videtur recedere in totum (iudicio meo) ab hac opi. glo. maxime in extraiudicialibus. dicit enim ſuper ver. per literas. quodſdam tenere, q̄ hodie non crederetur iſtis literis, de quibus in tex. in tantum vt quis vitetur in iudicio tanquam excommunicatus, per d. ca. quoniam. nec eſt contra. d. c. curæ. i. 1. q. 3. quia ibi ſecundum eum non dicitur, q̄ vitetur per tales literas in iudicio, ſed in eccleſia tantum, quia non eſt hoc ei præiudiciale, ſed ſalutiferum, & medicinale. dummodo non contemnat. 2. q. 1. multi. per quod ſentit, q̄ ſi epiſcopus mandet excommunicatum a ſe, in iudicio vitari, literis ſuis non parebitur, ſed oportet, q̄

aliter doceatur de excommunicatione, ſecus ſi mādāt eum vitari extra iudicium. Et hoc videtur ſentire per rationem ſuam, q̄ literis epiſcopi, etiam de geſtis per ſe extra iudicium, non creditur, in graue præiudicium alterius. Alij, vt hic refert Io. And. circa articulum excommunicationis ponunt aliā limitationem, videlicet, q̄ literæ epiſcopi probant excommunicationem oppoſitam in vim dilatoriæ. huius diuerſitatis ratio eſt, quia minus afficit ſeu lædit primo modo oppoſita quam ſecundo, nam primo modo arcatur excipiens ad probandum infra octo dies, ſecundo vero caſu debet dari tempus longius, vt no. in c. pia. de exce. li. 6. facit quod leg. & no. in cle. vna. de excep. Ioan. And. non videtur hoc placere, ſed potius eſſe diſtinguendum, ſecundum eum. In forma literæ. vt ſi ſit pure teſtimonialis ei non ſtetur, vt quando epiſcopus ad petitionem partis ſcribit ei, quod excommunicauit talem: ſi vero ſit promulgatoria ſententiæ, tunc ei ſtetur. ad primum facit, quod no. 4. q. 3. teſtes. hæc opi. tertia non videtur vera, vt indiffinſte credatur in extraiudicialibus, corrumpit enim ex rationibus ſupra alleg. contra primam opin. graue enim eſſet dicere, q̄ epiſcopus per ſuas literas ſuo ſigillo ſigillatas, poſſet nocere cuiunque ſcribendo, vt vult. & facit aperte in contrarium illud c. 2. de fide inſtr. intelligendo, vt ſupra. item aperte facit in contrarium. c. quoniam. infra eo. licet enim illud loquatur in iudicialibus, idem videtur in extraiudicialibus, in quibus poſſet quandoque imminere maius periculum, q̄ in iudicialibus, ergo idem dicendum ad hoc, quod no. Io. And. in c. diſpendia. de reſcri. lib. 6. in nouel. & quia in iudicio quaſi contrahitur. l. 3. §. idē ſcribit. ff. de pec. ſi vero in quaſi contractibus non creditur literis epiſcopi, ſeu cuiuslibet iudicis, vt in d. c. quoniam, ſecundum verum & communem intellectum, ergo multo minus in veris contractibus, in quibus minus exuberat poteſtas iudicis. Et no. hanc rationem, quia nemo tangit, q̄ meminerim. & ſatis vrget contra primam & iſtam tertiam opi. Quid autem dicendum reſpectu excommunicationis, an probetur per literas^b qualescunque, & qualitercunque opponatur infra dicam. Quarta opi. ponitur hic per Goff. & Pe. dicentes, per iura alleg. in 2. parte glo. q̄ epiſcopo aliquid contentioſe dicenti, & conſtituenti ſe partem, non creditur. ſi autem aliquid ſcribit iure ordinario, tunc creditur ſibi vt iudici, de eo quod ſit coram eo, vel per eum, vt in c. curæ. hæc opi. corrumpit per c. quoniam. infra eo. & per ſupradicta. Item ipſemet Goff. in q. 14. vt hic refert Ioan. And. tenuit id, quod hæc glo. quod etiam videtur tenere Spe. in tit. de proba. §. ſi. verſ. i. o. ibi enim refert curiam tenere non credi ſigillo epiſcopi, niſi ſit authenticum. de ſi. inſtr. c. 2. de ſen. excō. cum medicinalis. li. 6. de ſi. inſtr. cum dilectus. & hic. vnde dicit ſigilla epiſcoporum & officialium ſuorum & præcipue Abbatū exemptorum & notariorum iuriſdictionem habentium, fidem facere, etiam in negotijs alienis: inferiorum vero, non niſi in eis, quæ ſunt ſuæ iuriſdictionis. & dicit hoc placere. Innoc. de ſi. inſtr. c. i. & 2. no. bene hanc opin. Hoſt. in præctica: ſunt enim viri magnæ authori-

A D D I T I O N E S.

- a ¶ Sigillo epiſcopi. Adde de hoc dicendum, vt no. in apoſt. ad iſtum in c. in præſentia, nu. 5. in ver. præla. §. de renun.
b ¶ Probetur per literas. Vide Card. in clemen. i. q. 10. de exce. & q̄ poſui in apoſt. ad iſtum. in c. prudentiam. num. 11. in verſi. per literas. §. de oſi. delega.

authoritatis. ſed proſecto non videtur indireccte vera per rationes ſuperius tactas, & infra tangendas. nec eſt verum, q̄ Innoc. hoc ſimpliciter tenuit, vt ipſe allegat, immo vt patet ex dictis ſuis, vt in c. i. de ſi. inſtr. poſuit in hoc tres opi. quas etiam hic recitauit Ioan. And. & ſtatim per ordinem dicam, ſicut ſupra pollicitus fui. ¶ Quinta opi. ponitur per Innoc. in d. c. i. vt colligitur ex princ. magnæ glo. q̄ litera dicitur authentica, quando habet ſigillum authenticum^a cum ſubſcriptione teſtium, niſi in leuibus, in quibus creditur ſine ſcriptione teſtium. cum non ſint multum præiudicialia. i. 1. q. 3. curæ. 73. diſt. & 62. per totū. 98. diſt. nobiliſſimus. ſed Hoſt. ibi dicit, q̄ aliqua ex eis ſunt præiudicialia multum, & in aliquibus ex eis requiruntur plura ſigilla. de cle. peregrini. c. i. ſed opi. Innoc. iudicio meo multū eſt propinqua æquitati, & veritati, vt infra latius dicā. Sexta opinio ponitur per eundem Innoc. in loco ſtatim alleg. in medio illius glo. vbi dicit, q̄ an credatur literis Abbatis, vel Archidiaconi, vel aliorum prælatorum de his, quæ extra iudicium ſunt, & quantum eis credatur, id eſt, uſque ad quam ſummam, & inter quas gentes, totum relinquitur conſuetudini. nam & conſuetudo tales ſcripturas publicas facit. de ſi. inſtra. cum dilectus. C. de eman. li. i. l. 1. & 9. q. 4. conqueſtus. Nec ob. ſecundum eum hoc c. curæ. & c. i. de treu. & pa. quia p̄nt dici ſpecialia in ſententiā excommunicationis, propter participationis periculum. de rap. c. i. & 2. alias p̄tat, q̄ epiſcopo, vel alteri dicenti ſententiā dedi, vel talem citauit, non creditur, niſi aliter probetur. infra eo. quoniam. No. bene, quia ſentit c. quoniam, habere locum vniuerſaliter, ceſſante conſuetudine. hæc opi. quatenus videtur ſe fundare ſuper conſuetudine (vt aliter literæ non probent) poſſet procedere in multum præiudicialibus. ſecus videtur in leuibus. & ſic concordabit cum præcedenti opi. alias non eſſet vera, cū in multis leuibus credatur literis prælatorum, ceſſante etiam conſuetudine, vt ſupra dixi, & latius infra. Septima opi. colligitur ex dictis Innoc. in ſi. illius glo. præalle. vbi dicit, q̄ creditur literis cuiuslibet prælati, de his, quæ ratione ſui officij facere debet, vel poteſt, arch. epiſcopo vocanti ſuffraganeos ad concilium, vel ad alium ſuffraganeum conſecrandum. i. 8. diſt. ſi epiſcopus. 62. diſt. non debet. vel in ſubſidium extraneos, quos etiam vocat ſimpliciter epiſcopus, 8. q. 2. pontifices. vel quando capitulum vocat canonicos. de elec. cum inter vniuerſas. & in c. ſtatuiſmus. i. 9. q. 3. & c. curæ. præalleg. & 72. diſt. per totam. Item creditur quandoque, ſecundum eundem, licet ad officium ſcribentis non ſpectat, vt in literis teſtimonialibus, de ordinibus vel moribus alicuius. de clericis peregrinis. c. i. Itē in procuratore, b ad impetrandum & p̄dicendum conſtituto, & in omnibus alijs, vbi nullum, vel modicum præiudicium alijs generatur: nam in prædictis caſibus, & ſi non conſtet ſigillum eorum eſſe qui ſcribunt, vel etiam ſi homines modicæ authoritatis ſcribant, creditur ei ſecundum Innoc. in præalle. c. i. in ſi. de ſi. inſtra. Aduerte, quia per ſi. gl. ſuæ poteſt reſtringi id, quod ſupra dixi in princ. huius opi. vt intelligatur hæc opi. in his, quæ ſunt modici p̄iudicij, & non in alijs, licet ſpectent ad officium ſuum, & tunc concordabit cum prima opi. & limitabit eam, & non notabitur de tanta diuerſitate. attamen ipſemet Ioan. in c. 2. de ſi. inſtra. v̄ mulcum a prædictis diſcrepare, dicens q̄ ſigillis inferiorum prælatorum ab epiſcopo non creditur, niſi hoc habeat conſuetudo. d. c. cum

dilectus. de ſi. inſtra. niſi forte habeant iuriſdictionem, quia tunc in his, quæ ſunt ſuæ iuriſdictionis, inſtra cuiuslibet iudicis ordinarij, vel delegati, reputantur authentica. ar. infra de teſt. cum a nobis. Hæc opi. poſſet ſaluari, & reduci ad præcedentia, intelligendo q̄ inſtrumenta habent teſtium ſubſcriptionem, vel in caſibus ſpecialibus in quibus procedit. c. cum a nobis. ſup quo ſe fundat. alias Innoc. redargueretur de p̄ietate, de qua eum no. Hoſt. reducens hæc ad opi. ſuam de qua ſatis in prima dictum fuit. Octauam opi. poſuit Arch. in c. circa. de elec. lib. 6. & i. q. 2. placuit. q̄ litera epiſi non probatur, niſi habeat ſubſcriptionem, vel niſi hoc habeat conſuetudo. ad hanc opi. videtur hic ſuccedere Io. An. qui dicit, q̄ requiritur ſubſcriptio teſtium, & v̄ velle, q̄ ſubſcriptio debeat fieri manu ipſorum teſtium ſubſcribentium, quia alias per ſubſcriptionem non eſſet plene prouiſum fraudibus, cum poſſet apponens ſurtium ſigillum ſubſcribere, ſeu inſcribere teſtes nunc mortuos, tpe datæ ipſius ſcripturæ viuos: & ſic non poſſet reprobari ad hoc, quod no. in c. ex tenore, de teſti. Nona opi. eſt Io. Cal. hic, qui dicit ſe credere, q̄ literis epiſi, vel cuiusvis ordinarij etiam ſigillatis ſi non habent teſtium ſubſcriptionem non creditur. ſi ſigillum eſt authenticum, & habet teſtium ſubſcriptionem bene creditur. & hoc per c. 2. de ſi. inſtra. inducitur, vt ſupra per rationes alle. pro hac parte. fallit quod dictum eſt non credi, ſm eum in quibusdam caſibus. Primo in leuibus & non præiudicialibus, vt cum ſcribitur de moribus & ordinibus clericorum, & huiusmodi, de quibus ſup. in dubio tñ, an ſint leuia, vel non, diſcernat iudex diſcretus, ſm eum, & no. is cuius ſunt literæ, quia eſſet ſuſpectus. facit infra tit. i. c. præterea. & c. in noſtra. Itē fallit ſecundo in excommunicatione, vt hic, & ſimilibus, & hoc in literis promulgatorijs. Quid autem in teſtimonialibus multum inſtat Cald. tandem in ſi. v̄ tenere generaliter, q̄ non p̄bant ſalua conſuetudine, & ſaluis leuib. & non præiudicialibus. Tertio fallit p̄ producentem, vel ſigilla concedentem. infra de ſol. ſi quorūdam. ff. de poſi. l. Publica. i. q. 7. quoties, de procur. cle. i. Quartus caſus, cum hoc hēt loci conſuetudo. d. c. cū dilectus. de ſi. inſtra. alias dicit tenendum, literas quorum cunq; ordinariorū non p̄bare, ſine teſtium ſubſcriptione. & in hoc pōderat tex. c. 2. de ſi. inſtra. vbi tex. voluit p̄uidere non ſolū locis vbi eſt uſus tabellionum, vt p̄ eos p̄ficiantur inſtra, ſed cum teſtium ſubſcriptione: ſed eſt in locis vbi non eſt tabellionum uſus, vt apponat ſigillum authenticum, tñ cum teſtium ſubſcriptione. Item ponderat. c. qm̄. infra eo. vbi duo viri idonei equarantur fidei tabellionis, cuius ſcriptura ſufficeret quo ad acta ſine teſtium ſubſcriptione, vt ibi no. quaſi velit dicere Cal. q̄ iudici noluit credere, ſed in defectu notarij voluit h̄re duos viros idoneos, & tacite v̄ velle, q̄ cū ſubſcriptione duorū teſtium credit ſcripturæ iudicis ſigillatæ. qd̄ etiam no. in d. c. qm̄. & ſatis placet mihi per d. c. 2. & per d. c. qm̄. i. ſi. aduerte, q̄ hæc opinio. Cal. reſpectu regulæ videtur incidere cum opi. Arch. nec

A D D I T I O N E S.

- a ¶ Sigillum authenticum. Quod in leuibus ſigillo ſictur, tenet Spe. in tit. de remiſſionib. §. v̄tile. ver. ſed nunquid remiſſio. Bal. in l. pa. & a nouiſſima. C. de pac.
b ¶ Procuratore. De hoc vide per Do. de Ro. deciſ. 157. ſecundum ordinem meum. Et an per ſolum ſigillum domini credatur dicenti ſe procuratorem eſſe illius, abſque alio mandato, vide per Do. poſt Arch. in c. quamuis, de procur. lib. 6.

nec loquitur clare, an requiratur subscriptio manu testium: sicut voluit Io. And. an vero sufficiat inscriptio facta per scribentem literas seu instrumentum. quanq. Do. Ant. hic dicat Io. Cal. tenere, q. sufficiat inscriptio per c. 2. de si. instr. & c. 1. de procu. sed ego non video, q. Io. Cal. hoc aperte dicat, immo potius posset innui cōtrarium ex verbis suis, cum vtatur verbo subscriptio ne. ipse tamen Do. Ant. videtur transire cum illa opin. vt sufficiat inscriptio. & idem D. Card. Antequam annectam quid sentiam in hac materia, prēmittam vnā decisionem Rotæ satis vtilem in practica, licet ex toto non placeat, vt infra dicam. & quia multa dicta possunt ex ea colligi, inferam propria verba ipsius collectoris. Fuit enim dubitatum inter eos, vtum credatur literis episcopi, solo suo sigillo sigillatis sine tabellione & testibus super resignatione ex causa permutationis facta in manibus suis, per ipsum admissa, & collatione subsecuta. Et licet in hoc dubio possent fieri multa argumenta & allegari pro & contra, de quibus in isto capitulo, tamen attenta generali consuetudine totius orbis, qua reputatur sigillum episcopi authenticum, a quam etiam seruat palatium apostolicum in his q. spectant ad ipsius officium, & qua inter suos subditos, extra causam eius, propriam fidem faciunt, dummodo non procedat, vt iudex, quia tunc secus, vt in ca. quoniam contra. infra eod. & c. cum a nobis. infra de testi. fuit p. omnes dominos terminatum & conclusum, q. in casu predicto literæ episcopi faciant plenam fidem, dummodo predicta omnia in sua litera contenta coram eo, & per eum vno & eodem tempore facta, & cōpleta existant, alias non faceret fidem, nisi de ultimo actu, suo vel partium, prout no. per Inn. in c. quoniam. præalleg. Ratio predictæ cōclusionis patet per supradicta, quia omnia & singula præmissa spectant ad officium suum, & inter subditos, extra iudicium, per eum expediunt. de renun. c. admonet. de re. permu. c. q. situm. & c. 1. eo. tit. lib. 6. p. qua cōclusionem faciunt expresse no. p. Inn. & Host. in c. 1. & 2. de si. instr. & p. Host. hic. nō ob. sty. lus palatij, quo cauet, q. non creditur lris epī p. apostolicum impetrandum, in qbus epī diceret se primo conuulisse beneficium, q. Papa seu executor. hoc. n. continet, non q. sigillum eius non sit authenticum, quia imō est, vt predictum est, sed p. fraudē, quæ timetur: quia sæpe, imō frequenter, accidit, q. epī, vel eorum cancellarij p. apostolicos impetrantes anticipant datas, & quia fraus & dolus nemini debent patrocinari, & vt malitijs obuietur, de rescri. sedes. & c. ex tenore. ff. de rei vend. in fundo. & est istud in palatio apostolico inuentum, in quo et seruatur, q. literis epī in cā propria, fides nullatenus adhibeatur. C. ne quis in sua cā. in rubro & nigro. & 4. q. 2. c. si testes. §. nullus. sed in hoc casu videlicet vltimæ collationis factæ per episcopum, p. apostolicum impetrandum, quodammodo epī vī facere testimonium in cā propria, vt ipse collationē suā propriam factam forsan in personam fratris, nepotis vel consanguinei, aut familiaris, collationi apostolicæ factæ alteri personæ sibi extraneæ præferret, & ita solebat semper dicere in cōsilijs reuerendissimus p. de Fosonato, S. Rom. eccl. Cardinalis, dū erat in Rotā. Præterea etiam posset assignari alia ratio diuersitatis. quare in primo casu creditur literis epī, & non in secundo, quia in primo casu non potest fieri collatio alteri quā permuanti per c. vni. de re. permu. & sic quodammodo illa collatio est necessaria, quia de necessitate iu-

ris non potest fieri alteri. In secundo vero casu est locus gratificationi, & pōt cōferri cui vult, vt leg. & no. de præb. relatum. & c. tibi qui. de rescri. lib. 6. sed plati, modernis t. pibus, plus sequētes carnalitatis affectum, q. iudicium rationis, sæpe ex inordinata affectione promouent suos, de præb. c. graue. & machinatur omnes fraudes quas possunt p. apostolicos impetrantes, de renun. c. 2. lib. 6. de concess. præb. c. 2. eo. lib. hæc sunt verba illius decisionis, quæ est in ordine. 22. in qua videtur velle domini, q. et in præiudicialibus creditur literis episcopi sine subscriptione in spectantibus ad officium suum: & in hoc videntur accedere ad septimam opi. 5. recitatam, & deuiare ab opi. Arch. & Io. And. & Cald. de quibus nullā faciunt mentionē, & multa alia pnt colligi ex dictis ipsorum, q. infra statim ponderabo. Ego vero licet inter tantos, & tales doctores, non deberem calamum apponere: tñ vt nō captiuem intellectum, & vt maiorem viam posteris ad veritatē inueniendam præbeam, ponā p. decima opi. vnā conclusionem respectu prolixitatis materiæ nō longam, sed compendiosam. xj. comprehendentem, quæ talis est. 1. literis b. epī seu alterius ordinarij authenticis sigillis, & testium subscriptis manu p. propria roboratis, credit, tñ in spectantibus ad offm sigillatis, q. in alienis negotijs: & tñ in leuib. q. arduis, siue sint promulgatorie, siue testimoniales, attestantes tñ factū de præfenti, fm datam lram, siue p. teneat ex iudicialia siue iudicialia, sine subscriptione vero non creditur, nisi in casibus 5. exceptis p. Io. Cal. in quibus creditur, nisi si sint testimoniales attestantes factum de præterito, sine sigillo vero, & subscriptione et in predictis casibus exceptis nō creditur, si alias non pstat eas esse ordinarij. Declaro nūc singulas partes huius cōclusionis. Primo. n. requiro, vt lra sint sigillata sigillo authenticis. hoc dico per c. 2. de si. instr. & c. si canonici. de of. or. li. 6. cū si. Cessante ergo sigillo lra censentur omnino priuata, ex quo non sunt

ADDITIONES.

- a Authenticum. Quod valeat consuetudo, quod credatur sigillo, tenet Gemi. in cap. quamuis. de procu. in 6. cuius meminit prætor meus Do. Rochus Curtius in c. si. ver. ex præmissis notabili. supra de consue.
- b De hoc, an & quando credatur literis episcopi, vide plene per Archid. in c. qualiter. 7. q. 1. Et vide Archi. post glo. in c. cura. 11. q. 3. & glo. in c. testes. 3. q. 9. Et an sit credendum literis de credentia, vide per D. Ant. & Abb. in c. fraternitatis. de cle. non resi. ubi distinguit post Bar. in l. Lucius. ff. de fideiuss. an sint literæ generales & eis non est credendum, nec obligant scribentem: an sint speciales, & tunc secus. Et de hoc articulo an credatur literis episcopi, vide omnino per Do. de Ro. decis. 12. secundum ordinem meum nouissimum. Et vide Arch. in d. c. testes. 3. q. 9. ubi dicit, quod creditur literis episcopi de excommunicatione, nō in alijs. Et dicit, quod de hac materia plene no. Inn. & Host. in c. 1. de fide instr. Et de isto articulo, quando credatur literis episcopi, vide per Archi. 6. q. 1. placuit. ubi refert & sequitur dicta Inn. in d. c. 1. de fide instr. & in hac materia vide nō dictum quod po. fuit Do. post Arch. in c. qui in aliquo. prope finem. §. 1. dist.
- b An literæ episcoporum sigillatæ fidem faciant in extraiudicialibus, vide Bal. ultra hic dicta per Inn. & D. Abb. in l. eam quam, C. de fideicom. Et dicas, quod literis episcopi sigillatis etiam sine testibus, creditur in contententibus eius officium, ut per Dom. de Ro. in deci. 22. in c. 1. fuit dubitatum. in nouis. & in deci. 363. Et an huiusmodi literæ episcoporum probent in curia seculari, vide Bald. in l. si qua per calumniam. C. de epis. & cler. Et an literæ officialiū probent sine testibus, vide Bar. & Ange. in l. si publicanus, in §. de rebus. ff. de pub. & vide D. Abb. in c. cum a nobis. infra de testi. ubi dicit, quod in contententibus, officium suum probant, quod vide tur esse ex mente gl. in c. 1. de fide instr. Bar. tamen in l. congruit, ff. de offi. p. rati. dicit simpliciter, quod probant. Tamen Do. Abb. in c. cum a nobis, de testi. præalleg. dicit, quod literis sigillatis derogatur per duos testes. de quo vide Pau. de Cast. in consil. suo 33.

sunt manu tabellionis confecta, & sic non facerent fidem. d. c. 2. de si. instr. l. scripturas. C. qui po. in pig. habean. l. comparationes. C. de si. instr. nisi in leuib. si constat eas esse ordinarij, vt inf. dicam in si. conclusionis. Secundo requiro q. literæ sigillatæ sint subscriptæ manu propria ipsorum testium. Moueor primo per motiua Io. An. superius recitata. Item per c. 1. in si. de p. cu. fm vnum intellectum, licet quidā adducāt illud p. opi. 5. tria. sed certe potius facit pro, cū faciat mentionē de subscriptione, & verbū subscriptio, cōprehendit propriam, & secundum cōem vsum loquendi, subscriptionē factam manu testium, vnde dī subscriptio, quasi subtus scriptio. item cum in literis priuatis requiratur subscriptio ipsorum testium. l. scripturas. no. plene in c. 2. de si. instr. ergo & in istis, cum magis attrahantur ad naturā priuatarum q. publicarū cū iudex nō sit persona publica in scribendo. itē facit, c. quoniam. inf. eodem. vbi tex. in defectu notarij requirit inscriptionem duorum virorum idoneorum. ergo eadem ratione idē dicendum in extraiudicialibus, vt nō credatur literis epī, seu ordinarij in præiudiciū alterius, si non habeant ad minus subscriptionē duorum. p. hoc supra dixi inducēdo illud c. quoniam. & inf. tangam moueor nō minus, imo principaliter, per hanc rationem. voci epī non creditur in præiudiciū alterius. 6. q. 2. si tantum. & c. placuit. 1. r. q. 4. si is forte. & d. c. quoniam. ergo nec literis suis, cū is qui inducitur ad falsum dicendum, non minus induci potest ad scribendū & sigillū suū apponendū, & inscribendū testes, qui nūc mortui sunt, tpe tñ datæ literarum viuos: oia enim ista pendēt a voluntate sua, & pauperi innocenti deficit probatio negatiue, & sic erit in facultate iudicis desolandi, & quodāmodo necandi, & spoliandi omnes subditos suos, & faciēdi literas modo predicto. qd ē p. omnē æquitatē, & si iura deficerent nō deficiet ratio. & aperta mēs. d. c. quoniam. & c. si tatum. & c. placuit. præall. Nec ob. illa ratio Inn. idem esse in notario. cuius voci nō creditur, quia ratio diuersitatis est in promptu. nam notarius appositus testes, per quos poterit prius probari: sed epī solū appositus sigillum suum quod est in facultate sua, nec potest reprobari. Et si diceret et epī potest apponere testes sicut notarius, respondeo q. notarius est ad hoc officium electus, & approbatus, nec est verisimile q. cōmittat falsum, cū sit persona media: ordinarius vero nō ē ad hoc deputatus, item non est persona media, cum plerumque propter multa imminencia capiat odium subditorum actiue & passiue. de accu. qualiter. el. secōdo. & sic quandoque vellet vlciſci, quod non est permittēdum. Item officium notariorum est exorbitans, & super naturaliter scriptura sua facit fidē, iuxta no. per Inn. in c. cū P. tabellio. de si. instr. ergo non debet hoc extendi ad ordinarios. satis est q. ipsi habeant officium iudicandi: non enim, cum hoc, debent habere officium attestandi. ar. in capitu. forus. de verbor. significatio. & 4. quæst. 4. cap. 1. non ob. capit. 2. de fide instrumentorum. vbi tex. facit mentionem de inscriptione, & non de subscriptione. dico enim quod verbum inscriptio largo modo sumitur: nam omnes inscripti possunt dici subscripti, quasi intus scripti. Tertio dico in conclusionibus ad officium suum, faciūt fidem tam in spectantibus ad officium suum, quam in alienis negotijs, hoc probō per d. c. 2. de si. instr. vbi tex. indistincte loquens equiparat eas instrumento confecto manu tabellionis. ad idem. d. c. cum pro nobis. ver. nequā. hoc

a ponunt domini de Rota dec. 302. vbi dicunt, q. etiam in præiudiciū apostolici expectantis faciunt fidē tales literæ a testibus vel notario subscriptæ. Et no. q. vtūtur verbo subscriptione. facit pro his quæ dixi in præcedenti articulo. Dixi quarto q. faciunt fidem tam in leuib. quam in arduis, hoc probant quæ statim dixi in præcedentibus, quæ generaliter loquuntur. Dixi quinto, q. probant siue sint promulgatorie, seu dispositiue. promulgatorie sunt literæ quæ aliquid promulgāt seu disponunt, exemplum in literis promulgantibus excommunicationem. item in literis citatorijs, seu sententiam aliquam cōtinentibus. & si. & hoc probatur hic, & in c. 2. de dila. & in c. quoniam. in si. secundum intellectum quem statim dabo ad illud c. & in d. c. cum a nobis. & c. 2. de si. instr. cum generaliter loquuntur. Dixi sexto idem si sint testimoniales, attestantes tñ factum de præfenti fm datam literarum. b dicuntur testimoniales, quia attestantur aliquid factum, vel nō factum, puta q. Titius permutauit beneficium cū Sempronio, vel q. mutuauit illi decem vel simile. hoc probatur in præal. iur. generaliter loquentibus. & sentiunt Do. de Ro. dec. 3. 2. præal. maxime probatur in d. c. 2. vbi tales literæ instrumento publico æquiparantur. Septimo dicitur in conclusionibus, siue cōtineant iudicialia, siue extraiudicialia. istud probatur per d. c. quoniam, in si. dū præsupponit citra notarium & duos viros idoneos, possunt acta probari per legitimā documenta, sed tales literæ sic sigillatæ & subscriptæ obtinēt vim publ. documenti, vt in d. c. 2. ergo & c. non tñ credo sufficere literas sigillatas, sine subscriptione testium, quod et aperte sentiunt D. de Ro. deci. 302. licet quidam teneant p., sed primum est verius per rationes quas sup. dixi in secunda parte conclusionis, & ex mente illius c. quoniam. dum notat falsam assertionem iniqui iudicis, quæ satis adesse potest in literis remota subscriptione testium. Octauo dī, sine subscriptione testium non credatur, hoc probatur per ea quæ sup. dixi in secunda parte conclusionis. Nō dicitur, quod fallit in casibus supra exceptis per Ioā. Cal. nam vt patet in eis subscriptio testium in illis non requiritur. Nunquid autem hoc sit indistincte verum in sententia excommunicationis, statim dicam declarata prius tota conclusionē. Decimo dicitur in cōclusionē, q. in casibus exceptis creditur sine subscriptione, et si sint literæ testimoniales de præterito. hoc pbat in c. cura. 1. q. 3. & in c. j. de tren. & pa. de rap. c. j. 72. & 73. dist. per totū. in literis de ordinibus quæ sunt de præterito, vel de bona pseruatione in præteritū & similib. q. sūt modici iudicij. Vndecimo & vltimo dī, quod sine sigillo & subscriptione non creditur, et in casibus exceptis, nisi aliter constet eas esse ordinarij, hoc

ADDITIONES.

- a Ponunt domini. Et vide omnino Do. de Rot. deci. 341. in ordine meo nouissimo, vbi hoc ampliant. Et an credatur literis episcopi dicentibus sic instituisse aliquem in beneficio ad presentationem talis patroni, vide per Dom. de Rota, decis. 404. in ordine meo nouissimo.
- b Literarum. Et an credatur literis episcopi in factis beneficiis si narrat solennitatem presentationis præcessisse, vide per Rot. in l. sciendum, in 10. q. prin. incip. quæro quid si constat clericum per episcopum, ff. de verb. obl. Sed an verba enunciatia probent cōtra proferentem, vī q. non per tex. in l. non epistolis. C. de prob. Sed p. solutione vide ibi Bar. Et dato quod præiudicent proferenti, tamē non præiudicant eius heredi. vt est tex. secundum vnā lectionem in l. rationes, de probat. nisi iurauerit, vt in auth. q. obtrinet. eo. tin.

hoc probatur per id quod dixi sup. in prima parte conclusionis. sed si constat eas esse ordinarij propter modicitatem prejudicii, creditur, nam sigillum apponitur ut detur fides, q. scriptura sit sigillantis. si ergo aliter constat, non est vis quid ex æquipollentibus fiat. de testi. licet ex quadam. l. certū. ff. si cer. pet. Sed tūc quæro, a nunquid indistincte credatur literis sigillaris sine subscriptione testium. ut vidistis. s. opi. ut per gl. & Io. An. & Io. Cald. videtur acquiescere illi opi. ut indistincte faciant fidem si sint promulgatoriæ: siue opponantur in vim peremptoria, ut puta quia annullat actum ea probata, ut quia collatio beneficii fuit facta causa pendente, siue opponat ut vim dilatoriæ, quia apponitur ad effectum repellendi actorem in iudicio, secus si sint testimoniales. Do. An. et v. tandē tenere ut indistincte p. bent, siue tractetur de leui, siue de modico præiudicio. satis enim est q. id quod principaliter cōtinet, non est in se magni præiudicii, quia excommunicatio est medicinalis, licet aliquo accidenti considerato posset esse magni præiudicii. Debemus enim secundum eum attēdere id quod principaliter submittitur in literis, non quod in consequentiā venit accidentaliter. l. i. ff. de autho. tu. & hoc in promulgatorijs. In testimonialibus aut de præterito Inn. tenet, q. faciāt fidem in extraiudicialibus, ut su. dixi. Do. An. dicit quod in his in quibus exigitur qualisqualis præsumptio creditur istis literis testimonialibus, puta ut vitē excommunicatus extra iudicium. & sic procedit opi. Inno. in alijs vero procedit alia opi. Ego indistincte tenerem, quod supra dixi in conclusionē, ut si tractetur de modico præiudicio, credatur literis sigillatis sine subscriptione, alias secus. licet contineat excommunicationē. pōdero enim ratio nē, quare nō creditur sine subscriptione, quæ militat et in excommunicatione, si pducit in factū arduo. Quid enim si ordinarius, volens cassare electionem factam de inimico suo facit produci literas suas promulgatorias excommunicationis falso confectas, dicemus ne illis fidem esse adhibendam si negetur, maxime si cōcludatur irregularitas illius, ut quia dī celebrasse post datam illarum? certe nulla equitas hoc patitur, & multum resistit mens illius c. quoniam. hoc enim capitulū, & c. curā. & c. i. de treu. & pa. & consimilia loquuntur in actu modici præiudicii. & hæc sufficiant quo ad literas ordinariarum. † Venio nunc ad literas delegatorū b nunquid credatur ipsorum sigillis? Vide Host. in c. pe. de pur. ca. & Comp. in c. capitulum. de rescrip. & c. i. de elec. lib. 6. & maxime vertit dubium super remissione causæ sibi commissæ, quam faciūt Doc. nostri, ut Io. Cal. & Do. An. cōiter sequūtur dictū Guil. in Spe. ti. de remis. s. vile. ver. sed nūquid. vbi dicit q. super remissione facta credit, ut sic superior possit pcedere ad vltiora. † Super pcessu vero ibi factū, ut q. sic, vel sic fuerit factum, nō creditur, si illud fuerit iudiciale, sed oportet, q. illud pter plegitima documēta. j. eo. c. quoniam. nisi in literis Papæ diceretur, quicquid autem super hoc feceris nobis per literas tuo sigillo sigillatas, referas & c. tunc enim creditur non virtute literarum, sed virtute cōmissionis factæ. facit. de tes. c. cū clamor. † Si vero fuerit extraiudiciale, puta quia executus fuit ministerium sibi commissum, & sibi creditur, ex quo constat de sigillo suo, quia agitur de modico præiudicio, quia partes possunt coram superiore iustitiā psequi, & dicit q. sic seruat curia. Breuissime dicerem, q. in omnibus casibus, in quibus sup. nō credit ordinario,

multo fortius nec delegato. ar. in c. quoniam. inf. e. in casibus in quibus dixi credi ordinario, dico credendū delegato, si habet sigillum authenticum, & hoc in spectatibus ad officium suum. in alijs autem censi debet priuata persona. ar. in l. i. ff. de off. eius cui mand. est iur. & de of. dele. sane. † Venio ad literas arbitrorum, quibus secundum communem opi. fides non adhibet, nec habet dubiū secundū Io. An. quo ad casum nostrum. cum arbiter ex voluntate aditus, ex compromissaria potestatem excommunicare non possit, ut no. in cap. r. de off. or. idem dicit quo ad alios casus per l. ne in arbitris. C. de arbi. nec mirum secundum eum, cū etiam infamis possit esse arbiter. ff. de arb. l. Pedius. alias parui. & 3. q. 7. c. infamis. s. tria. & talium literis credere absurdum esset. Nec ob. inf. de testi. præsentata, quia ibi factum narratur, quod satis placet, quia arbiter nō est publica persona, nec gerit officium publicum, ideo idē dicendum de eo sicut de literis primato. ū. de quorum literis plenissime d. cetur in c. 2. de fide instrum. Quid autem si iudices sunt plures, nunquid eis credatur, die ut no. & dicam in c. quoniam. inf. e. & ca. cum a nobis. inf. de testi. Et quid de literis Papæ? dicendum ut in cle. vna. de proba. aliquid dico in c. fi. de suc. ab. inte. Nunc veniamus ad secundum passum principalem huius ca. videlicet ad effectum excommunicationis circa procuratoris actum. Et circa hoc gl. colligit duo ex text. satis leuia, primum q. tempus procuratoris factæ attendendum est. Secundum colligit arg. quod excommunicatus ad impetrandum non est admittendus & c. de hoc vltimo dic ut hodie habes in cap. i. de rescrip. lib. 6. circa primum non videtur gl. ponderasse tex. qui ponderat tempus assumptionis mandati, non autem constitutionis, sed ut materia habeatur simul attendenda sunt quatuor tempora. Primum quando erat excommunicatus tempore constitutionis, sed tempore assumptionis mandati, & exercitij erat absolutus. Secundum e contra, quando tempore constitutionis nō erat excommunicatus, tempore vero assumptionis sic. Tertium, quando erat excommunicatus tempore constitutionis, & tempore exercitij, erat absolutus. Quartum quando utroque tempore erat absolutus, sed tempore exercitij erat excommunicatus. Venio ad primū. Ber. & Ioan. An. post eum dicit non valere cum consideremus initium, b ut gl. pro hoc facit, quia capacitas, & habilitas requiruntur respectu acquisitionis fiende etiam respectu ipsius delationis temporis seu confessionis, ut in §. in extraneis. Insti. de hære. quali. & dif. & in c. dudum. de ele. & in c. si eo tempore. de rescrip. lib. 6. & c. auditis. de elec. cum multis. Sed circa hoc pro declaratione huius arti. & totius materiæ, queritur, an excommunicatio vitiet ipso iure actum constitutionis, ut sic nihil acquirat constitutio: an vero requiratur exceptio tempore exercitij. Inn. sentit. hic q. requiratur exceptio, alias tenent omnia gesta sicut tenerent cum actore

ADDITIONES.

a Quæro. Vide Bal. in rub. C. de fide instr. ver. secundum supplementum. vbi dicit q. si priores Perusini sigillant scripturam in qua cōtractus alicuius continetur, non probatur contractus. dicit tamē quod creditur huiusmodi literis, etiam sine testibus, de eo, q. spectat ad officium sigillantis.

b Initium. Vide Spe. in ti. de iudice delega. in §. r. i. prin. Et ad hoc quod initium spectare debeat, vide pulchras quaestiones quas ponit Albe. de Rosa. in l. i. ff. de orig. iuris. Vide etiam ad hoc Bald. in l. precipimus. §. si. C. de appel. & Car. & Imo. in cle. si. de rescrip.

a Actore excommunicato ante repulsionem, ut in c. pia. de excep. lib. 6. Spe. in tit. de procu. in princ. tenet processum non valere cum excommunicato tempore cōstitutionis: licet secus si fuisset excommunicatus post. & hoc videtur tenere Io. An. Do. Ant. Cald. & communiter Doct. iudicio meo de hoc videtur hic casus, nam hic, non dicebatur quod esset excommunicatus tunc: sed quod excommunicatus tempore assumptionis officij, quia tunc non tenuit procuratoris constitutionem, & ideo tunc non debet admitti. licet nunc sit absolutus, & sic gesta cum isto non debent tenere, sicut gesta cum falso procuratore. de rescrip. ex parte decani. de procu. ex insinuatione. & in c. in nostra. l. licet. ff. de iudi. cum si. † Et hæc sing. no. quia multum limitant notā in cap. veritatis. de do. & contum. ibi enim conclusum fuit, quod excommunicatus potest alij obligari, & alium sibi obligare, a licet exercitium actionis sit sibi interdictum tempore excommunicationis. & tamē vides hic, quod licet procurator obligetur alteri, & alium sibi obliget, nihilominus nō tenet actus: & hoc ideo quia hic defertur sibi officium saltem publicum auctoritate. ff. de procu. l. i. cuius non videtur capax, b vt plenius dixi supra in quodam notabili. † Sed contra hoc & contra tex. oppo. intelligendo, quod tempore assumptionis mandati esset absolutus. d. c. licet. de procu. lib. 6. vbi patet, quod si procurator constitutus semel dissenserit, nihilominus potest postea consentire, domino in eadem voluntate permanente, ad idem. l. obseruare. §. si. ff. de offi. procon. vbi delegatio facta p proconsulem ante ingressum provinciae, quæ tunc nō valuit, conualidatur tempore ingressus ipsius, proconsule in eadem voluntate manente, ergo idem dicendū in casu nostro, quod licet impedimentum esset tempore constitutionis, ex quo nunc erat absolutus tempore assumptionis constituyente in eadem voluntate manente, debet constitutio conualidari. & idē erit dicendum, quando erat excommunicatus tempore constitutionis, & assumptionis, ex quo nunc est absolutus domino in eadem voluntate manente. Vinc. Pe. Abb. Io. An. & Spe. de procu. post prin. tenentes primam partem, respondent ad cōtraria, quod in d. cap. licet, actus constitutionis tenuit a principio, nec desijt valere per dissensum procuratorum, merito domino in eadem voluntate manente pfirmatur. Ad l. obseruare, respondent, quod delegatio non fuit ibi ex toto nulla, quia proconsul ibi ante ingressum provinciae habebat iurisdictionem saltem in habitu, vnde potuit illam transferre ad hoc quod no. in c. pastoralis. §. i. de præscrip. per ingressum ergo provinciae assumit exercitium iurisdictionis, & illud delegato participat, si illum non reuocat ex vi præcedentis habitus. sed in casu nostro, actus constitutionis fuit nullus cum incapacitas esset tempore dilationis, vel utroque tempore, scilicet dilationis, & suspensionis ac iura superius alleg. item dic clarius & melius ad d. cap. licet, quod vbi voluntas constituentis non fuit erronea, ideo data perseverantia potuit ille acceptare quodcumque, argum. eorum, quæ le. & no. in c. si tibi ab. senti. de præben. lib. 6. sed in casu nostro fuit erronea, aut respectu facti, quia credebatur illum non excommunicatum, aut respectu iuris, quia putabat excommunicatum posse constitui procuratorem, vnde superueniente absolutione, constitutus videtur perdurare in priore consensu erroneo, merito ex sola noua susceptione nil agitur. in c. i. & in ca.

proposuit. de coniu. fer. & no. in c. i. de eo qui duxit. in 13 ma. † Et per no. in dictis iuribus v. inferendum, quod si constitutus nunc certificatus de absolutione perseverat in sua voluntate, iste potest acceptare de nouo, quod satis puto verum, etiam sine expresse consensu, licet D. Ant. videatur hic requirere patientiam, & expresse consensum post absolutionem, sed tunc nullum esset dubium, vnde puto sufficeret tacitum modo prædicto, facit q. dixit Inno. in c. ex parte decani. de rescrip. Idem dic si perseverans in consensu erroneo ex postfacto, tantum habuit gestum per istū nomine suo, quia quis potest ex postfacto ratificare gesta suo nomine, ut in regula, rati habitationem, de reg. iur. lib. 6. & l. licet. C. de proc. & l. licet. ff. de iu. quod hic voluit Io. Calder. † Et ex prædictis nunc patet decisio ad omnia membra prædicta. siue ergo sit excommunicatus tempore constitutionis, siue tempore suspensionis, siue utroque tempore, impeditur validitas procuratoris, quia causatur ex consensu vtriusque. data ergo incapacitate in altero non valent. facit c. ei. cui. de pb. li. 6. & d. §. in exneis, nisi ratificet ex voluntate cōtinuata mō pdicto. & ita cōiter tenetur hic. † Vlt. membro, q. tpe pstitutionis & tpe assumptionis erat non ligatus, sed tpe exercitij reperitur ligatus, dicit Io. An. & bene pcuratorium valere, sed quandiu sic ligatus manet, non pcederet cum ipso. sed cū fuerit absolutus utet primo pcuratorio, repellit hoc ergo casu p p cōionis periculum, sed non p defectū pcuratorij. de exce. pia. lib. 6. † Sed dubium est, nunquid hoc pcedit indistincte, siue sit p parte rei, siue p parte actoris. v. n. q. excōicatus possit esse pcurator p parte rei, cum ipse reus possit esse in iudicio. de iud. intelleximus. sed cōiter tenet oppositum, ut indistincte repellatur, quia reus est necessarius, non mirū si admittit, q. nimo fm vnā opi. dēt tūc rñdere p pcuratorem. d. c. intelleximus. saltem de necessitate, vbi ibi, pcurator vero est voluntarius, quo casu cessat rō. c. intelleximus. † Sed annexo qōnē notabilem, nunquid gesta cum isto procuratore excōicatos sint indistincte nulla? vnde si excommunicatio superuenit post actum pfectū pstitutionis & assumptionis, tunc puto valere gesta anteq. repellatur, p c. pia. præal. quia in isto non defuit potestas, sed solū poterit repelli p communionis piculum. Dubium vero est, eo casu quo pstitutio nō valuit impediende excommunicatione. Io. An. sentit hic post Spe. in loco præal. q. nō tenent, & s. tetigi. sed Io. Cal. hic aliter distinguit, dicēdo, q. si erat publice excōicatus non valuit constitutio nec ea, q. postea fecit. de re iud. ad probandum. Idem si erat occultum, b sed constitutus sciebat eum excōicatum quantum ad ea, q. tenderent in fauorē ipsius sciētis, si aut ignorabat & ille erat occulte excōicatus, tūc tenent gesta ratione publici officij. ar. in d. c. ad probandum. & l. Barbarius. ff. de off. præto. & sic dicit intelligere no. in c. si. de procu. hoc non placet hic D. Anto. quia offm procuratoris nō est publicum, sed priuātū, ideo

ADDITIONES.

a Et alium sibi obligare. Ego salua istius pace, tenerem, quod excommunicatus, licet se possit alij obligare, & in hoc conveniunt omnes doctores, non tamen alios possit sibi obligare, ut iste sentit ut per Spe. in tit. de procu. §. si. ver. quid si excommunicatus. Gem. in c. i. §. i. in prin. & ibi in apost. Cel. C. de iure pa. lib. 6. & plenissime per Alex. in l. si quis arbitrari. in prin. de ver. obl.

b Occultum. Nunquid gesta per excommunicatum occultum valent, tradit Felynus in cap. Rodolphus, ver. aduerte tamen. supra de rescriptis.

ideo non debet esse differentia inter publicum & occultum, de dolo & contu. veritatis. de ele. nihil. Allegat pro hoc ultimo, expressam theoricam Inno. in c. cum dilectus. de consue. & Io. And. in c. r. de rescript. lib. 6. & ideo indistincte putat Do. Ant. gesta non valere, quod & mihi satis placet. pro hoc alle. bo. tex. cum materia sua in l. i. ff. quod cum fal. tut. vbi patet, quod gesta cum falso tutore qui putabatur verus, non habentur rata, nisi iudex a principio aliter decreuerit, quod an procedat in procuratore, ibi no. per Bar. Ex his singulariter no. id, quod dicitur de gestis ratione publici officij valere, procedit in officio publico autoritate & utilitate. secus si esset publicum autoritate, & utilitate priuatum, vt officium tutelæ, proc. & similiu. quod no. dices tu quare valent gesta cum actore excommunicato antequam repellatur. d. c. pia. & non sic cum procuratore excommunicato? respondeo, quod in ipso domino non deest potestas agendi, sed poterit repelli propter communionis periculum. Si ergo non fuit repulsus tenet gesta, sicut si de facto contraxisset, vt no. in c. veritatis. sed in excommunicato qui fuit constitutus procurator, deficit potestas agendi, cum non
 18 valuerit constitutio, vt supra dictum est. † Sed quæro de quæstione non minus dubitabili, nunquid excommunicatus de facto constitutus procurator cum potestate substituendi possit valide alium substituere? a Io. And. instat hic, & in glo. in cle. religiosus. de procur. videtur concludere, qd eo casu quo constitutus est nulla propter incapacitatem ipsius constituti, non potest et substituere, vt d. cle. religiosus. secus si esset procurator, licet propter excommunicationem posset repelli ab agendo: vt quia fuit excommunicatus post assumptionem mandati. Io. Cal. fatetur primum, quando simpliciter fuit data potestas substituendi: secus si fuit deputatus nudus minister ad eligendum siue nominandum b aliquem, quem ex tunc dominus constituebat. ar. i. q. i. si iustus fuerit, quasi sentiat, quod hoc ultimo casu videatur, & sit constitutus non ab excommunicatione, sed ab ipso domino. pro quo † optime facit l. cum pater. §. hæreditatem. ff. de leg. 2. vbi per deportationem non amittit quis potestatem eligendi seu nominandi. sic nec per excommunicationem Do. Anto. videtur velle, qd etiam simpliciter datus ad substituendum possit substituere, quia dare mandatum ad substituendum & substituere, expeditur per viam contractus, sed excommunicatus valide contrahit secundum communem opi. no. in c. veritatis. præ alleg. Sed certe hæc sua opi. mihi non placet, quia in iudicio quasi contrahimus. l. 3. §. idem scribit. ff. de pecu. & tamen non valent gesta cum excommunicato procuratore constituto. unde credo, qd excommunicatus non potest constitui procurator, etiam ad negotia, quia non videtur capax officij publici saltem autoritate, vt sup. dixi, licet ex ratione D. Ant. videatur inferendum, qd posset constitui procurator ad negotia, quod non placet. vt supra dixi. nam constitutus ad iudicia constituitur ad quasi p. hendum. & tamen non valet, vt hic, & supra dixi. ita & fortius ad vere contrahendum, cum utroque casu sub
 20 sit eadem ratio. † Ultimo quæro, an excommunicatus possit esse procurator pro suo consorte? Ioan. And. videtur dubitare, quod possit, alle. cle. religiosus. præ all. videtur tamen postea sentire contrarium. & hoc aperius tenet D. Ant. mouetur, quia consortium litis, non sup. et inhabilitatem personæ quo ad excommunicacionem, quia hoc casu nulla subest necessitas agendi, vel defendendi, p. sorte, nisi esset cā indiuidua, qā tūc ex persona sua posset defendere p. sortem, absq; aliquo mādato. l. 2. §. ex his. ff. de ver. obl. secus in religioso, qd potest esse primo casu, procurator p. sorte, qā ex quo hēt p. se esse in iudicio nō impedit contemplatio, si est p. sorte. Ego allegarē aliā rōnē in excōicato, vt repellat duplici rōne, prima quia, vt s. dixi, incapax est huius officij, & non potest negari quin p. parte p. sortis, assumat negociū & offm. pcurandi. Itē in odiū sui, vt cū videat se repellī ab oī actu, citius inducat ad satisfaciendū, p. quo fuit excōicatus. ar. c. pia. præ all. Si fui p. lixus, sum excusandus p. p. p. lixatē materiæ, q. quotidie est in vtu.

ADDITIONES.

- a ¶ Alium substituere. Adde pro hac quæstio. Bal. in addi. ad Spec. in tit. de procu. vers. 1. & Card. in cle. 3. 16. q. co. tit. ¶ Substituere. Vide Bald. in l. quamuis, in §. q. C. de procur. cum allegatis per Alex. in l. i. §. Item acquirimus, ff. de acquir. posses. vbi late de hac materia.
- b ¶ Et adde quod no. Bar. in l. instrumento talis, in fi. ff. de condi. insti. vbi ponit vtrum valeat constitutio procuratoris, cum dominus dicit, constituo illum quem Titius nominauit, & ille qui habet no. minare, est inhabilis.
- ¶ Adde tu pro opi. Cald. quando fuit constitutus nudus minister, facit quod voluit Rom. consi. 409. Fed. consi. 293. Per. de Anch. consilio 203. vbi voluit, quod licet executor esse non possit religiosus, tamen possit eligere alium executorem.
- ¶ Circa hoc de excommo. dicas primo quod executor debet dari qui sit idoneus, alias potest remoueri. l. fi. & ibi per Bar. C. de sportu. & eius loco potest alius per episcopum subrogari, vt per Ange. in auth. de eccl. tit. §. si quis adificium. & per Bal. in l. 2. in §. sed & si quis. C. commu. de leg. & vide Bal. in auth. hoc amplius. C. de fideicom. vbi dicit, qd executor suspectus potest per sententiam iudicis ecclesiastici ei remoueri, de quo per Spe. in tit. de instru. ed. in §. 13. in ver. quid si executor. & per Do. Card. in cle. 1. in 23. q. de testa. de quo v. de etiam per Bal. in l. id, quod pauperibus, in 24. q. C. de epis. & cle. Et adde, qd electio executoris non potest conferri in alienum arbitrium, puta si detur executor quem Titius elegerit, vt per Ray. in l. nulli. de epis. & cler. & per Bal. in l. id quod pauperibus. ver. venio ad quartum, eo. titu. & per Io. And. & Ge. in c. 1. de procu. lib. 6. & in c. si pater, de testa. eo. lib. Et adde, qd excommo. dato in testamento mortuo succedit episcopus in facultate faciendi, vel alius ab episcopo subrogatus, vt per Spe. in tit. de instru. ed. in §. 14. in ver. si moriatur, & in ver. sed pone, & in ver. sed erit si sunt, & ibi per Bal. in addi. & excommo. impedito exequitur episcopus, vt ibi per Spe. & Bal. & per Bal. in l. 2. §. sed & si quis, communia de legat. Et adde, qd executor non potest sibi substitutum facere, vel dare in officio suo, per no. in c. 10. de test. & per Archi. in c. si de testi. lib. 6. vbi dicit, qd cum ipse sit datus sub nomine proprio, nō admittitur substitutus, de quo per Io. And. sing. in c. vt circa, de ele. lib. 6. & habetur per Old. in consi. 95. & per Pau. de Cast. in consi. 146. vbi dicit, qd si est executor ad piam causam, & ipse inceperit agere etiam ante l. conte. potest substituere. Et vide Bald. in l. nulli, C. de epis. & cler. vbi dixit, qd executor non potest alteri committere officium suum, sed solum suæ declarationis executionem, religiosus vero executor datus, potest substituere cum licentia sui superioris, quādo est datus ad erogandum certa personæ, alias non, secundum Archi. in c. 2. de testa. lib. 6. & per Do. Card. in cle. 3. in fi. de procur. & vide Io. And. in c. 1. de procu. lib. 6. vbi dicit, quod executoris electio non potest alteri committi, & ibi plus dicit, quod executor non potest subrogari loco alterius mortui, etiam a testatore. Adde Bal. in l. vt in epitola. C. de fideicom. & in d. l. id, quod pauperibus, & in l. excommo. C. de exec. rei iud. & per eundem Bal. in l. i. & ibi etiam per Bar. ff. de leg. 2. Et an & quando procurator possit substituere alium loco sui, vide quæ habentur in d. cle. 3. de procu. & in c. 1. de procu. lib. 6. ANT. FRAN.
- c ¶ Excommunicatus. De hoc vide per Imo. in d. cle. religiosus.

SUMMARIVM.

- 1 Potest quis donare se, & omnia sua bona monasterio, vt efficiatur conuersus, & non monachus.
- 2 Donatio omnium bonorum presentium & futurorum facta ecclesie valet.
- 3 Alliciens quem ad ingressum religionis propter bona sua, non debet ex hoc commodum habere.
- 4 Fundanti se super actu est satis actum probare, licet non probet habilitatem personæ.

- 6 Probatio dubia de per se nō releuat probationem, & nu. s.
- 7 Exceptio qua reddit dubiam petitionem actoris si potest interuenire delictum eam excludit, & nu. 8.
- 9 Probatio in genere non prodest si qualibet species in genere non consequitur ad effectum qui proponitur.
- 10 Probatio generalis non declaratur secundum subiectam materiam vel intentionem proferentis.
- 11 Minor 25 annis alienat bona sine curatore & decreto intrando monasterium.
- 12 Minor quando possit alienare in pias causas.
- 13 Naturalis an & quando excludat substitutum. 14 & numero 18.
- 15 Condicio si sine filiis &c. in persona quā sine peccato non potest habere naturales, non intelligitur de naturalibus.
- 16 Condicio si sine filiis decesserit ex suo corpore, in personam illius, qui habere non potest sine peccato, reijcitur.
- 17 Filiorum appellatione veniunt naturales si expresse vel tacite apparet de voluntate testatoris.
- 19 Spurius non excludit substitutum.
- 20 Adoptiuus non excludit substitutum.
- 21 Naturalis an excludatur a successione matris per substitutum.
- 22 Statutum quod succedat naturalis non valet.
- 23 Bastardi an veniant sub statuto puniente illos de familia vel domo.
- 24 In emphyteusi data ali cui & filiis suis veniunt naturales ex tacita mente contrahentis.
- 25 Naturales non veniunt appellatione filiorum in emphyteusi ecclesiastica.
- 26 Hæredum appellatione in re transmissibili veniunt extranei, nisi aliqua iniquitas resultaret.
- 27 Emphyteusis legari potest etiam irrequisito domino.
- 28 Concessio emphyteusis simpliciter facta intelligitur usque ad tertiam generationem.
- 29 Emphyteusis ecclesie extenditur in perpetuum ubi alienatio valet.
- 30 Rogatus filius vel nepos restituere pure, non tenetur restituere si habeat postea filios.
- 31 Bona quæ subiacent restitutioni non possunt per se dari monasterio.
- 32 Allegans atatem debet probare.
- 33 Solemnitas resultans ex actu probato, tollitur per contrariam probationem, nisi in atate & sana mente presumpta.
- 34 Probatio ambigua interpretatur contra probantem.
- 35 Iudex potest iterum ex officio interrogare testes obscuros: secus ad petitionem partis.
- 36 Substitutio expirat per religionis ingressum, nisi substitutus sit locus pius.
- 37 Ecclesia detrahit calcediam de legato ecclesie.
- 38 Priuilegiatus in causa præfertur priuilegiato in genere.
- 39 Priuilegiatus habens potentius priuilegium præfertur alteri priuilegiato minus potens habenti.
- 40 Priuilegiatus non utitur priuilegio contra priuilegiatum paris potentis.
- 41 Substitutio non euanesceat si institutus non ingreditur monasterium, sed ipsum instituit.
- 42 Condicio impediens matrimonium reijcitur.
- 43 Substitutio nō euanesceat si substitutus sit tātum clericus. & nu. 44.
- 45 Substitutus non excluditur per monachationem factam in fraudem, & frans probatur & per cōminationes.
- 47 Statutum qd pena applicetur hæredibus offensi, habet locū in professio offensa, & applicabitur, vel filio si erit hæres, vel monasterio, si erit hæres.
- 48 Substitutus excluditur si institutus sub conditione, si decesserit sine filiis ex suo corpore natis, ingreditur monasterium.
- 49 Volens ingredi monasterium potest testari vt miles.
- 50 Testamentum non rumpitur per ingressum monasterij fratrum minorum.
- 51 Testamentum rumpitur per ingressum monasterij & traditionem bonorum ex interuallo.
- 52 Testamentum rumpitur per simplicem ingressum monasterij.
- 53 Pater volens ingredi monasterium non potest priuare descendentes vel ascendentes legitima.
- 54 Prodigus & furiosus tunc non consistentes in furore possunt testari sine curatore, volentes ingredi monasterium.
- 55 Filius non potest relinquere pro anima sua sine consensu patris.
- 56 Filius per ingressum monasterij perdit medietatem vsusfructus in aduentitijs.
- 57 Pater per ingressum monasterij perdit medietatem vsusfructus.
- 58 Ascēdētes & descēdētes qui debent aliquid capere, debent expectare mortem ingressi monasterium.
- 59 Legitima debetur filio statim quod eius pater est ingressus monasterium.
- 60 Ingressus religionem fratrum minorum nō potest reuocare testamentum.
- 61 Ingressus monasterium quod habet in communi testando inter liberos potest reuocare: inter alios vero non.
- 62 Bona ingredientis religionem minorum veniunt ad succedentes ab intestato.
- 63 Fratres predicatorum & alij qui non sunt astricti tantam mendicitati possunt capere bona ingredientium, & ea ad victum vendere.
- 64 Bona professorum sunt sub dispositione episcopi.
- 65 Bona professorū in genere sub alterno sunt totius ordinis.
- 66 Bona professorū in specie applicantur illi monasterio quod est ingressus, nisi illud alteri subiaceat.
- 67 Monachus claustralis monasterij si efficitur prior alteri monasterij, acquirit prioratui.
- 68 Bona morientis infra annum approbationis, an acquirantur monasterio.
- 69 Feudum non transit in monasterium, si seruitium est incertum, alias semper transit.
- 70 Emphyteusis transit in ecclesiam per ingressum, nisi dominus reuocet.
- 71 Feudum receptum pro se & filiis nō trāsit in monasteriū.
- 72 Vsusfructus transit in monasterium per ingressum.
- 73 Bona quæ alienari non possunt, transeunt in monasterium.
- 74 Monasterium habet dominium & possessionem bonorum, statim cum quis factus est monachus.
- 75 Monasterium non venit iure hæredit. in bona ingressi.
- 76 Bona delata post ingressum melius capit monasteriū quā monachos.
- 77 Hæreditas nō adita per monachum transmittitur in monasterium.
- 78 Libellus concipitur contra monasterium, non contra monachum.
- 79 Bona collata monasterio reuocato ingressu reuocantur a monasterio.
- 80 Quis potest ecclesia seculari omnia bona dedicare, & potest condere testamentum.

CAP. VIII.

N præsentia. Dubia probatio non summatur communiter. Vel sic. Si rogatus restituere totam hæreditatem eo sine liberis decedente, intret monasterium, euarescit fideicommissum,

a commissum, & hæreditas applicatur monasterio. nec ad inuadendum ingressum sufficit probare minorem etatem tēpore ingressus, si ex aduerso geminatus probetur ingressus. h. d. intelligendo qd fuit hæc substitutio fideicommissaria: si vero fuit directa summa sic: substitutio facta filio eo decedente sine liberis, euanescit per ingressum monasterij. & tunc adde id quod est in primo summano ibi: nec ad inuadendum ingressum & c. vsque ad finē. & vterq; intellectus est verus in se. Dico tñ qd primus intellectus est verior, qd hic fuit substitutio fideicommissaria: licet Do. An. hic dicat, qd fuit compendiosa: & qd illud sit verbum directum, de uolueretur & c. sed pro primo dicto alleg. tex. apertum in l. hæredibus. §. 1. ff. ad Trebellia. vbi hoc dicit Ray. & idem dicit tenere Host. in sum. de testa. ex quo aliquis est institutus secus si nullo instituto quis diceret, volo qd bona mea deuoluantur ad talem: & de hoc ibi latius. Duiditur principaliter in tres partes. In prima processus narratio. In secunda ibi, dictus, authoris diffinitio. In tertia ibi, nos, diffinitionis confirmatio. Prima subdividit in quatuor. Nam primo ponit actoris petitio secunda ibi, verum, rei responsio & recouetio. tertia ibi ad hæc, actoris replicatio. quarta ibi, verum, rei duplicatio. Casus literalis. Inter G. & B. fratres ex vna parte. & monasterij Cassen. ex altera, vertebat qd super bonis Q. A. fratris dictorum G. & B. Datus fuit eis quidam Cardinalis auditor, corā quo dicti fratres pponerant, qd cū A. frater ipsorum conderet testamentum, M. filium suū hæredē instituit, & ei præcepit, vt si absque liberis decederet, ad ipsos bona deuolueretur ipsius: vnde postulabant oīa illa sibi restitui, quæ monasterij ex bonis illis detinebat, & petebat monasterij ad illud compelli, vt de cætero ipsos super bonis illis non molestaret. Syndicus vero monasterij proposuit ex aduerso, qd prædictus M. se & sua obtulerat monasterio, vnde petebat oīa, quæ de bonis ipsius M. inuaserant, restitui monasterio, & super alijs silentiū imponi. Ad hoc dictorum fratrum pars replicabat, qd dictus M. oblationis suæ tēpore fuerat minor annis, & illud fecerat seruire infirmitatis, & post conualescentiam, quod fecerat, reuocauit, vnde cum sine liberis decederet, ad ipsos erant bona ipsius deuoluta. Ad hoc respon. Syndicus monasterij, qd licet dictus M. de monasterio recessisset, eidem postmodum obtulit se & sua, firmans proprio iurō, qd vltius contra oblationem suam nō veniret. Vnde cum idem M. bis obtulerit se & sua bona dicto monasterio, nec ex aduerso probetur, qd tpe vtriusque probationis fuerit minor annis, talis probatio monachorum probationē nō elidit, quia si fuit minor annis tēpore primæ electionis, tempore secundæ maior potuit extitisse. Præterea verbum illud Minor annis, duobus modis potest intelligi. Vnde verbū dabit intentioni monasterij nō nocerebat, cū intra 25. annos teneret donatio, maxime iurō firmata. Nec intelligendus erat dictus M. decedere sine liberis, qd monasterium sibi instituerat hæredē. His & alijs consideratis H. Sancti Eustachij Diaconus Cardinalis, vidēs, qd Syndicus monasterij plene fundauerat intentionē suā, & ex aduerso nihil probatū fuerat, de mandato dñi Papæ Iniam promulgauit, prædictis G. & B. silentiū imponens super his, quæ a monasterio postulabāt, & cōdenauit eosdem ad restitutionē illorum, quæ de bonis prædicti M. occupauerant. & Domi. Papa hanc sententiā cōfirmavit. B. No. 1. qd cōsortes eiusdem litis

pnt eodē libello reū puenire, & cōsequēter totus processus iudiciarius simul super vtroq; pot fundari. No. 2. secundum vnum intellectū, qd procedat iste libellus, peto oīa bona quæ tibi obuenerūt ex hæreditate talis aliter bona nō ipsecificādo, hoc pcedit indubie si intelligatur tex. quod isti agebant petitione hæreditatis, quia cū hæc sit dictio vniuersalis nō est necesse aliquid exprimere, nec in principio, nec in progressu iudicij, sed tñ executionis tempore. l. 4. ff. de peti. hæ. dixi plene in c. 2. de libel. obla. si aut intelligit qd agebat rei vē dicatione, & petebat bona illa restitui respectu dñij, tunc esset iste tex. in hoc valde nō. & decideret nō. p Inno.

ADDITIONES.

a Applicatur monasterio. Et quando legatur monacho cum hoc qd nullum ius quaratur monasterio, vide Bal. in l. 1. c. de his, quæ p. no. & in l. Lucius, §. tres hæredes, ff. de pac. AND. BARBA. b Quicquid acquirit monachus, dicitur acquirere monasterio, siue de consensu abbatis acquirat, siue simpliciter, vt in c. cum ad monasterium, de ita. reg. & ideo dicebat Bar. in l. 1. libertus, ff. de stipu. fer. qd etiā si monachus de mandato meo stipuletur acquirat monasterio. Et Bal. in l. 1. §. 2. c. communia de leg. dixit qd monachus recipiens aliquid simpliciter, videtur recipere pro monasterio suo. Et ideo dicebat Ale. in l. 1. in prin. de ver. obl. & in l. 1. post Bar. c. de stipu. fer. qd si monachus stipulatur, acquirat monasterio, sicut seruus acquirat dñō. Et hñ per glo. & Bar. in l. cum hæredes, in §. si. ff. de ac. qui. pos. & per Inn. in c. cū olim, de priu. & adde qd acquirat monasterio, deducto tñ aere alieno fm lo. An. in c. 1. de obl. ad ratidici. in nouel. & per Bal. in c. 1. qui succ. tene. in vñ. feu. Et ideo dicebat Inn. in d. c. cū olim, quod monachus potest prodesse, & non obesse monasterio. Et idem dicit Bal. in l. seruus. c. de pac. vnde legatū sibi factū nō recipit sine licentia abbatis, vt per D. Abbate in d. c. cū ad monasteriū. & ideo si sibi relinquatur, cū hoc qd nihil monasterio qrat, nō valebit legatū, vt plene tradit in d. c. cū ad monasteriū, & ideo dicimus qd monasteriū agit ad legatum factū monacho, etiam si sit legatum alimentorum, vt per Bar. in l. seruus, ff. de ali. leg. per tex. in l. filius, de condi. & demon. & habetur per Bar. in l. cum hi. §. eam, ff. de transa. & per Bald. in cap. 1. in §. persona, per quos fiat inuest. in vñ. feud. Ad quod vide gl. in cap. nonnulli, de rescrip. ANT. FRANC. b Directum. Quot modis dicatur verba directa, vel obliqua, vide per Bart. in l. 2. circa princ. c. communia de le. Et de hoc Do. Anto. in vers. vñam practicam ibi mere directam, & idem videtur sentire D. An. in c. Raynuius, de testam. dum dicit quod dñi substitutio directa, non civilis, quando verba substitutionis sonant, qd substitutus a se capiat, non ex manu alicuius: sed hoc verbum deuolutas, hic positū videtur tale. Sed Bar. in l. Cetero, circa si. in ver. septimo dubitatur. ff. de vulg. & pup. dicit qd verbum, Deuoluta, est cōe verbum. Et idem tenet Bal. in l. 1. i. in §. ff. de do. Et de isto verbo deuoluitur, vide oīo Bar. in l. 2. ad si. ff. de ali. & ciba. lega. Et de istis & similibus verbis, quæ ponuntur in institutionibus, an sint directa vel communia, vide plene per Bal. in l. 1. de sacrosan. eccle. & latissime per Bar. & Modern. in d. l. Cetero. Et in ista materia tene mēti hanc doctrinam. Vbiunque perceptio habet fieri de manibus alicuius, nunquam substitutio dicitur directa sed fideicommissaria, secundum Bar. in l. 1. si quis, in §. ff. de usufructu leg. Et vñ ista verba, si filius meus decesserit, bona mea dentur, & distribuatur inter pauperes Christi per tales fideicommissarios meos: intelligat facta substitutio directa, vel obliqua, vide per Bar. in d. l. Cetero, & ibi latissime per Imol. & per Bar. in l. fundi Trebatiani, in §. ff. de usufructu. Et qd testator dicit, Et si Deus faceret aliud de filio meo, volo qd bona mea perueniant ad talem, andicatur substitutio directa vel obliqua, vide per Bar. in l. Publica, in prin. ff. de pos. Item adde quod verbum commune, secundum Bar. in l. tale pactū, §. fin. circa prin. ff. de pact. Item adde quod verbum volo, est verbum directum, secundum Bar. in l. quoniam indignum. c. de test. Adde quæ verba dicantur directa, quæ communia, quæ obliqua. Ful. conf. 42. de verbo, mouetur. Ro. conf. 159. de uer. Peruenire. vñ de Ale. conf. 11. 3. li. & latius ponam ubi cōgruentius tangitur. c Confortes. Quomodo debeant formare libellum confortes eiusdem litis, tradidit signanter Ful. in conf. 184. incip. nifis. ubi dicit, quod si peterent primo expressis eorum nominibus proprijs, deinde adderent clausulam, & cuiuslibet eorum in solidum: non ualet libellus, quia contineret repugnantiam, ut ibi per eum.

Inno. in c. certificari, de sepul. vbi hoc disputat. No. ter reum posse dare in causa reconuentionis libellū directe cōtrarium libello actoris, vide ad materiam nō per Innoc. in c. ex cōuentione, de restitu. spol. & in c. cum contingat, de officio delegati. No. 4. quem posse donare se, & omnia bona sua monasterio, per modū conuersionis, licet aliter nō fiat monachus, & erit iste conuersus monasterij, secundum glo. sing. in c. vt lex continentia. 27. q. 1. Item iste talis est magis strictus monasterio, quam monachus: ceterum enim quasi seruus monasterij, adeo qd etiam causa maioris religionis non potest inde discedere, secundum illam gl. sing. quidam tamen in hoc vltimo cōtra, vt notat ibi Arch. 2 No. 5. ex hoc & ex tex. casum singularem, in quo qs potest in vita se priuare facultate testandi, a donando se & omnia bona sua loco religioso. Pro hoc arguit multum singulariter Bar. in l. 1. c. de pactis, quod valet donatio omnium bonorum facta ecclesiæ præsentium & futurorum, & sic in fauorem ecclesiæ, posset se priuare facultate testandi, licet nō intret religio: quia sicut potest fauore ecclesiæ dare se & omnia bona sua, ita & sua sine se. Et nō. singulariter illud dictū, quia Bar. de illo dicto nullā mentionē facit in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verborum obligatiō. vbi tractat plene hanc materiam. Posset tamē illud dictum morderi, quia quādo confert et se, videtur tūc mori, cum per ingressum fingatur mortuus. 16. q. 1. placuit. l. Deo nobis. c. de epilc. & de ideo non mirū, si potest donare præsentia & futura, quia etiam si expresse nō donaret, tacite transeunt in monasterium, & aliter prius nō disponit. 19. q. vlt. quia ingredientib. & in c. si qua mulier, & in c. nūc autem, & in auth. ingressi. c. de sacrosan. eccle. sed hæc ratio cessat, quādo non intiat ipse monasterium. Sed pro hoc dicto Bar. quod est satis pium, & fauorabile ecclesijs, ego allego glo. quæ hoc sentit in d. c. vt lex cōtinētiæ. hæc materia latius attingam b in c. si de suc. ab int. 1 No. quem licet oblationem suam posse iuramēto firmare, nec ex hoc oritur præsumptio cōtra recipientes tale iuramētum, qd hoc fecerunt allicientes eum propter sua bona temporalia habenda. Hoc dico propter tex. valde sing. 20. q. 3. c. constituit. vbi dicitur, qd si religiosi alliciunt aliquē ad religionis ingressum, propter sua bona temporalia habenda, nullum inde commodum cōsequi deb. t. Nota ibi, cum cōster, qd actus in dubio nō præsumitur geminatus, ideo, quia facta c non præsumuntur nisi p bētur, facit c. cum in iure, de offi. deleg. & probatur in c. cum Ioānes, de si. instr. & hoc verum, nisi subsit causa vrgēs præsumēdi, vt in tex. in c. cum tu, de testi. vbi dicit plenius. 1 No. sing. ex isto tex. qd fundati se super certo actu, satis est probare fuisse bñ illum actum gestum, licet aliter nō probet habilitatem psonæ ad illū actum exercēdum. Hic enim syndicus monasterij dūtaxat probauit, illum obtulisse se & sua, & ex hoc psumitur illum fuisse idoneum respectu ætatis, & iudicij ratione, adeo qd proferēti cōtrarium incumbit onus probandi, & quod plus est nō sufficit probare aliquid præsumptiue ptra istam præsumptionem, sed oportet, qd probatio cōcludat necessario sicut apparet hic, qd aduersus illam præsumptionē, qd erat idoneus ætate, nō profuit illa probatio generalis, qd erat minor annis, quod facit ad nō. per Inno. in c. innotuit. de eo, qd fur. or. rec. p Bar. in l. sciēdū. ff. de verbo. obl. No. vlt. ex hoc, & ex tex. qd sicut pbatio ex parte actoris

dēt pcludere necessario, vt est tex. nō. 11. mfe. c. de pba. ita & exceptio ex parte rei vt hic, & pcordat c. auditis. de psc. & pot dici vtrūq; dictū pbari hic, cū pp reconuentionis actū isti fratres carnales esset actores & rei: nec ad aliquē effectū sufficit illa pbatio gñalis, qd erat minor annis. Vltimo pbatia oblatione ex alia parte succubuerūt tā in cā puetionis quā reconuentionis, qd nō. 1 Itē ex pdictis, & ex tex. colligo vñ notabile limitationē ad dictum vulgare, dubia probatio d non releuat & c. 1 Procedit enim quādo pbatio est dubia in se, & ex facto suo: secus autē si offuscat ex probatione exceptionis aduersarij. declaro: hæc pbatio facta p istos fratres qd ille obligat² erat minor annis, erat in se sine facto aduersarij dubia, qd nō pcludebat necessario itentionem

ADDITIONES.

a Testandi. Vide Ang. in conf. 179. incip. visis prædictis instrumentis & in disputatione sua inci. in resurgenti. & Rom. in auth. similiter, in secundo speciali in contractibus. C. ad leg. Falcidiam. Maria. Soc. in tract. oblationum, in verb. libello Pet. de Anch. in conf. 122. incip. de primo dubio. b Latius attingam. Adde quod idem Abb. conf. 102. latius exorditur: & vide per eundem conf. 48. c Facta. Vide Alex. conf. 138. §. 5. vol. vbi Alex. Abb. hic, quādo pluralitas actuum præsumatur, tradit dom. Ias. in l. 2. c. de bonorum posses. secundum tabu. d Probatio. Adde, qd illud quod dicitur, qd dubia probatio nō releuat probantem, est verum, qd probatio nihil concludit, sed quādo necessario alterum duorum concludit, quorum alterum sufficit, tunc releuat. Ita dicit D. An. in c. plerunque, in fi. de rescrip. 1 Adde qd dictum testis debet de necessitate concludere. 1 non hoc. c. vnde cog. & in c. in pñentia, de prob. Et ita hæc duo iura, in quadam pulchra q. alleg. Bar. per ea decidēdo quæstionem in l. de minore. §. totimenta. vñ quaro quid si testis dicat hoc audiri. ff. de quæstio. pro hoc optime facit quod sing. dicit Bald. in l. vnica. c. de confessis de cuius dicto late scripsit d. Bar. de Bel. post Imo. in ele. 1. de homici. Item adde Bar. in l. 2. in §. ff. de duobus reis. vbi dicit qd verba dubia testis semper intelliguntur contra proferentem. De quo dicit se plene dixisse in l. inter stipulantem. vide D. Ant. in c. causam, circa si. de rescri. Et vide quod nō. dom. Bar. de Bellenzi. post Dom. Ant. in c. cum clamor, circa princ. de testi. vide et D. de Rot. in antiquis deci. 220. quæ inci. item nō. alleg. In hic, qd dictū testis interpretatur contra producentem. Et idē dicit Ioan. de Lig. in c. causam, de rescrip. Et vide bonā glo. in c. cum clamor, de testi. Sed contra istud facit quod nō. glo. in l. stipulatio ista. §. hæc quoque, de verb. oblig. qd dicit qd verbum testis, sumitur in latissima significatione, vt probet, p producente. Et vide quod nō. in tex. in c. abbate, de verb. sig. Et ad primū vide Bal. in d. c. causam, de rescri. Idē dicit Spec. in tit. de statu homi. ver. 15. & propter hoc dicit Do. notatē conf. 18. qd si testis deposuit testatorē, tempore quo fecit testamentum, esse insanum non probat, concludens quia insanus potest intelligi, videlicet de infania mentis quo ad intellectu, & de infania non regulata ratione iuris positū, & alle. istum tex. Et pro his faciunt optime quæ scribit dom. Ant. in c. ex parte, de rescri. Item adde qd cum dom. Ant. in d. c. plerunque, concor. Do. in c. 1. ver. nō bene, de pact. in 6. Do. Ant. in d. c. ex parte, de hoc allegans tex. in c. per tuas, qui fil. sint legi. 1 Adde quæ posui in apost. ad Bar. in impressione de Tortis. Et an dubia probatio releuet probantem, vide Ful. conf. 19. & 89. & 184. Et an verba testis interpretent cōtra producentem. vide Alexan. conf. 110. 1. lib. 1 Circa hoc de probatione dubia, an profuit & releuet probantem, dicas regulariter qd non, vt hic, & in l. neque natales. c. de prob. & in l. nam hoc. c. vnde cog. cum si. Quod intellige tā ex parte actoris, quam rei, vt in l. matre. c. de prob. & habetur per glo. in l. 2. ff. de per. har. & in l. cum actum. ff. de negotijs gestis. & in clem. si. de rebus ecclesiæ non alienandis, & per Bald. in l. pen. c. de senten. quæ sine certa quant. prof. & in l. 1. c. de fur. Tamen probatio dubia potest validari per confessionem rei, vt est glo. sing. in c. 1. de rescri. Et adde etiam qd vno casu probatio dubia sufficit, si dico quod tu deteriorasti rem ecclesiæ, & quod rem alienasti, vel deteriorasti, si probo alternativē quod alienasti vel deteriorasti possum obtinere: quia per quemlibet illorum actuum ecclesiæ potest rem petere. Et licet probatio non cōcludat per se in vno vel in quobus, deducatis & allegatis, nihilominus valet, ita notat dicit Gemi. in c. 1. de pact. in 6. & habet p Inno. in c. ex parte abbatis. de priu. & p Bal. post Cy. in l. filius. §. si qs, p illū tex. in ver. itē facit ff. de libe. & posthu. & habetur p Alex. in l. 1. §. si. ff. de itinere actuque priu.

tionem istorum, ideo merito non potuit eis, sed negari non potest quin aliquatenus offuscaverunt & reddiderunt dubiam probationem monasterij, super oblatione facta, cum possibile potuerit esse quod iste erat minor annis tempore secundae oblationis, & tamen hoc non sufficit ad tollendam probationem perfectam monasterij, quia ut dixi, illa in se erat perfecta, licet aliquatenus offuscata per probationem rei. Satis enim est quod probationem penitus non elidit. Et sic probat iste tex. decisionem gl. sing. de rescrip. & concordat c. auditis, de prescrip. tenet Bar. in l. non solum, sed ut pbari. ff. de ope. no. nun. ubi sing. ut hoc dictum limitare ut procedat, ubi non presumit delictum. Si autem praesumaret delictum, tenet quod exceptio reddens probationem actoris seu accusatoris dubiam, eam penitus excludit. Ponit exemplum, statuto est imposita pena nobili intranti palatium, nisi tempore concilij generalis, accusatur nobilis quod de mense Maii intrauit palatium, & probatur, reus probat quod die 15. Maii, fuit factum concilium generale, & sic ex causa permissa potuit de mense Maii intrare palatium. Concludit ibi quod probatio accusatoris tollitur per hanc exceptionem dubiam, cum non probaverit quod illa die qua intrauit fuit factum concilium generale, potuit enim esse quod intrauit prius, vel postea, sed quia ex contrario praesumitur delictum, ut evitetur hoc, debet praesumi quod intrauit tempore licito, quod est valde sing. & ponit ad hoc multa exempla, & iura multa allegat, & facit illud, quia in penis mitior interpretatio est facienda. l. pen. ff. de pce. reg. in penis, de reg. iur. lib. 6. in c. cum tu. de testi. praesumptio enim bonitatis, quae est pro reo, de praesump. c. si. facit praesumi actum esse gestum tempore licito. Ego addo aliam limitationem, quod etiam in civilibus quiescente praesumptione delicti tollitur perfecta probatio actoris, si rei exceptio reddit illam aequiuocam. Exemplum in terminis huius c. monasterium probavit Titium Sempronij obtulisse se, & sua monasterio tali tempore, reus probat, quod illo tempore erant duo qui vocabantur hoc nomine. Certe ex hoc tollit illa probatio actoris, nisi aliter declaratur. arg. l. duo sunt Titij. ff. de testa. tut. & c. inter dilectos, de fi. instr. & praedicta sunt bene no. Et No. ulterius aliud bonum dictum, quod probatio in genere facta non prodest, quando quaelibet species generi non consequitur illum effectum, ad quem proponitur. Declaro, hic fuit facta probatio, quod oblatum erat minor annis, tempore oblationis, dicit tex. hic non sufficere, cum dupliciter posset dici minor annis, & ante 25. annum, & ante 14. In hoc ultimo intellectu, seu in hac ultima specie probatio concludebat, sed in alia non, quia minor 25. maior 14. potest relig. intrare, de reg. iur. c. 1. lib. 6. & idem dic in articulando, seu excipiendo, ut cogatur a principio specificare sic & sic, non in genere proponere, ut est tex. no. in c. pia, de excep. lib. 6. & ibi no. gl. Si autem a principio fuerit in genere admissus ad excipiendo, seu probandum, debet inspicere postea probatio. Si. n. est generalis, non prodest, ut hic: si autem est specialis, admittit, ut no. Inno. in c. ceterum, de iudi. Et ex his & ex tex. no. quod probatio generalis non declaratur secundum materiam subiectam, seu intentionem articulantis. Idem dico, quando genus est simpliciter prolatum, intelligitur a iure in potiori specie, ut si illud genus proferatur a testibus, non capiat in illa specie sed in nullo habeat releuare probantem, ex quo in alia specie non concludit intentum articulantis. Exemplum,

excipio contra actorem, quod est excommunicatus, & ita generaliter probo excommunicationem per testes, certe non releuor, quia possibile est, quod sit excommunicatio minor, ut d. c. pia, & in testibus non facimus interpretationem illam, sicut si a iure illud verbum proferatur, vel a Iurisperito. pro hoc tex. iuncta glo. no. in l. 1. de off. iur. ff. de iur. no. secundum Ioan. And. hic expresse, quod minor 25. ann. bona sua sine curatore & decreto alienat intrando tantum monasterium, secus tamen esset, si non intraret monast. l. si quidem, & l. si praedictum. C. de p. d. minor. sine decr. non alie. & quasi per to. Et si vellet alienare in alias pias causas, arg. in l. 2. de polli. qd bene no. Pro hoc facit, quia ingrediens monasterium fingitur mori tpe ingressus, l. Deo nobis. C. de epi. & cle. & 16. q. 1. c. placuit. sed tpe mortis potest pubes sine alia solennitate disponere de reb. suis. l. qua aetate. ff. de testa. & praesertim ingrediens relig. habet liberam, & integram facultatem disponendi de reb. suis, in Auth. de mona. S. illud. 19. q. ult. c. si qua mulier, & c. quia ingrediens. Quae rationes cessant in eo, quod vult alienare bona sua non intrando relig. sed ad pias causas. Nunc primo expedienda glo. nostras iuxta morem, demum veniam ad glo. Inno. & aliorum, & glo. 1. in prin. alleg. aliquas concordantias, & secundo format per ordinem. 5. q. & soluit. Primo. n. quod an substitutio facta, si decesserit sine liberis, evanescat p natiuitate naturalis tunc. Glo. respondet simpliciter, quod sic per l. ex facto. s. si quis rogatus. ff. ad Treb. cum si. all. Io. An. remittit ad ibi no. D. Ant. et simpliciter transiit, & certe minus bene expediunt hunc passum p Canonistis. Ideo aduertat, nam glo. no. in clem. 1. de bapt. sentit contrarium, quod appellatione liberorum non veniunt naturales tatum, ubi agitur de ipsorum comodo & honore, per l. cum legitime, ff. de statu homi. ubi dicit, quod filij spurij sequuntur matrem, non patrem, ad idem l. qd semper. ff. de in ius voca. Sed hac opinionem glo. nostrae sequitur glo. in cap. Raynaldus, de testam. in ver. videtur etiam. ubi dicitur, quod si adijcitur verbum, Legitimis, tunc intelligitur legitimis & naturalibus, secus si tantum dixit, Sine liberis. Quid dicendum, aduerte, quaelitio ista est satis dubia, utrum appellatione filiorum, seu liberorum veniant naturales tantum, siue hoc verbum proferatur in ultima voluntate, siue inter viuos in contractibus, siue in statutis, & est materia quotidiana & necessaria, maxime Canonistis: ideo hic aliquatulum instabo ultra alios. Et primo, quantum ad questionem

ADDITIONES.

a Tempore licito. Quomodo illud dictum procedat, declarat Io. de An. & Aret. in c. cum dilecti, in septimo no. inf. de accusat. & Fel. sequitur in c. 1. inf. de re iud. Aliter declarat idem Fel. in c. auditis. ver. ob. 3. infra de prescri. & in c. nonnulli. S. sunt & alij, supra de rescri. aliter Doct. hic. SEB. SAP.
b Vtrum minor 25. ann. ingrediens monasterium possit transferre bona sua sine auctoritate curatoris, vide quod de hoc late scribit Pet. de Anch. in repetitio. c. accessorium. ver. sed incidenter, iuxta praedicta. de reg. iur. in vi. Et de hoc terminis per Spe. in tit. de statu mona. ver. 45. & Lap. alle. 106. circa medium, &c.
c Adde an minor ingrediens religionem, possit bona sua alienare late An. Sicul. c. 60. vide tamen quod voluit Rom. conf. 199. circa fi. glo. no. in c. statum, il. 2. de har. lib. 6. & vide glo. in cle. 1. de bapt. hic alleg. per Abb. & quod ibi late per Pet. de Anch. in rep. c. canonum statuta, de consi. in 6. prin. quaesito, in 38. col. illius quaesito. Et ultra praedicta adde omnino Inno. post glo. & Bar. in l. ex facto. S. si quis rogatus, ff. ad Treb. all. in glo. ubi ponit melius quam alibi.
d Adde an appellatione filiorum veniant naturales, maxime cum ab ecclesia filij nominantur, vide Ang. conf. 36. & 91.

2 questionem gl. an filius naturalis excludat substitutum venientem in defectu liberorum; distingue post Bart. in l. ex facto, s. si quis rogatus. praalle. quod aut naturalis est natus in seruitute, aut non. Et primo casu si est natus in figura matrimoniali, excludit substitutum, alias non alle. Inst. de cognat. ser. in princ. ff. de leg. 2. l. Lucius. in fi. & l. si. ff. de iure delib. dicit autem natus in figura matrimonij, quod matrimonium sit praestitum inter seruos, vel inter liberum & seruam, inter quos, de iure ciu. matrimonij non praestitur, sed de iure canonico secus est, ut j. de iur. iur. seruo. per totum. Aduerte tamen, quia illa iura alleg. p. Bar. aperte non probant principium huius dist. nam prima allegatio loquitur de successione luma, an & quod seruorum filij succedat patri ad epra libertate. Alia vero duo iura non distinguunt inter naturalem praestitum ex matrimonio, licet nullo, & alium natum sine villo matrimonio, immo potius vtrius loqui in natis sine villo matrimonio, unde plus placet, quod sequitur in seq. dist.
14 & post eam dicam. Aut non fuit natus in seruitute, & tunc aut illa verba, Si decesserit sine liberis, referunt ad personam, quae non potest habere nisi naturales tamen, ut ad furiosum non habentem vxorem, & sic naturalis excludit substitutum, quia de eo vtrius cogitatur, ut in l. he redibus, s. j. ff. ad Trebellianum. fin vnum intellectum.
15 Aut referunt ad alium, qui non potest sine peccato habere, nisi legitimos, ut ad clericum in sacris, ut intelligatur de ecclesia, & sic de filio legitimo tamen, non autem ratione praedicta potest intelligi de alijs. hoc est no. dictum Bar.
16 in d. l. heredibus. Et si fuit dictum, Sine liberis ex suo corpore descendantibus, habet hac conditio pro non adiecta. quia inuitat metu praedictionis bonorum ad illicitum coitum, sicut non valet illa, quae inducit viduitatem, ut, Si non nupserit. ff. de cond. & demon. l. cum tale. ita no. dicit Bar. in d. l. heredibus. Aut illa verba conferunt in personam, quae potest habere legitimam & naturalem prolem, & tunc si potest tacite apparere de voluntate defuncti, quia in aliqua parte testamenti fecit mentionem de naturalibus, argu. l. qui filij. ff. de leg. 1. & naturalis
18 excludit substitutum, ar. in d. l. si. ff. de iur. del. Aut non potest sic approbare ex verbis testamenti, & si erat ipse qui rogauit homo positus in dignitate, neque inhoneste conuersationis, & venerabilis homo, & tunc naturalis non excludit substitutum, quia non est verisimile, quod talis homo uoluerit substitutum excludi per talem naturalem. arg. in l. generaliter, in fi. C. de inst. & subst. & d. s. si quis rogatus. Alias si non est talis, qui rogauit, substitutus excludetur per naturalem, ut ibi. Hoc verum in filio naturali. Et secus in spurio nato ex damnato coitu, qui non potest esse vxorius. talis. n. nullo casu excludit substitutum. arg. in auth. ex complexu. C. de incest. nu. Et idem in filijs adoptiuis tamen, in l. si ita. s. j. ff. de leg. 2. Hac vera, quod naturalis in dictis casibus non excludit substitutum, nisi sit illustris. l. si qua. C. ad Orf. & Inst. de suc. co. s. vulgo. Et ideo in foemina non est recurrendum ad supradicta, sed indistincte naturalis excluderet substitutum. Ita dicit Bar. in d. s. si quis rogatus, & pro eo alle. tex. fin vnam lec. qua ponit ibi gl. in d. l. heredibus. s. 1. ff. ad Treb. Sed Bart. in d. l. heredibus. hoc reprobatur, ut in d. s. si quis rogatus. sed non vtrius consonum uoluntati testatoris, quod in foemina indistincte senserit de filijs illegitimis, cum magis sit horridum foeminis, quam masculis habere filios illegitimos, ar. l. si qua illustris, praalle.

& hoc mihi plus placet. No. tamen ex dicto illius gl. ar. op. quod ubi in loco est statutum, quod naturales succedat sicut legitimi, & tunc indistincte naturalis excludit substitutum, quia per dispositionem legis municipalis vtrius de tali filio cogitatur. An autem valeat tale statutum, vide quod no. in d. c. per venerabilem. qui fil. sint leg. & per Fed. c. 275. ubi tenet, quod non valeat, quia dat materiam peccandi. Idem Bar. in l. testamenti factio. ff. de test. Nunc attende, quia si bene ponderas omnia praedicta vna cum iuribus praell. fundantur super tacita voluntate testatoris, seu disponentis. Ex his infero unam conclusionem, quod ubicunque potest apparere de tacita voluntate disponentis, siue ex verbis positis in dispositione, siue quia eadem ratio in filio legitimo & naturali, semper appone filij veniunt filius naturalis tamen, et si tractet de poena, siue de modo, siue dispositio sit in ultima voluntate, siue in legibus, siue in statutis, vel in alijs praedictis. Hac probantur ex praedictis, & per no. plene per Cyn. in l. quisquis. C. ad le. Iul. maie. ubi tractat, an in dispositione illa penali includant filiorum appone spurij. iunctis no. per eum in l. quicumque. C. de ser. fug. ubi tractat, an & quod statutum debeat extendi ex identitate rationis. Adde etiam alium modum coniecturandi voluntatem disponentis ex no. per

ADDITIONES.

a An autem filius legitimatus excludat substitutum, vide late p. Imo in l. ex facto. in prin. in 7. col. ff. de vul. & pup. qui tenet, quod no. Et idem dicit tenere Sal. in l. generaliter. S. si. ff. de inst. & subst. Et vide de hoc p. D. Ant. in repe. c. p. venerabile, qui fil. sint leg. An & quod sit mentio de filijs legitimis, & naturalibus comprehendant legitimitatem vide Ang. in consil. suo 70. Et de illa questione, an legitimatus excludat substitutum, vide per Ang. in qua incip. nobilis quidam genere. ad quem in hac questione se remittit Imo. in l. si quis possit humos. in prin. ff. de lib. & posth. ubi dicit, quod si pater substituat filio suo in sacris ordinibus constituto si decesserit sine liberis, tunc spiritus natus ex filio in sacris, excludit substitutum, quia de eo cogitatur vtrius, cum filius in sacris, non possit nisi filium spiritum procreare. Sed contrarium ibi tenet Imo. dicens ita tenuisse et Ang. post Bar. in l. heredibus. s. j. ff. ad Treb. saluo, nisi ille spiritus esset illustris. Na dicit, quod tunc bene excluderet substitutum. Item de articulo, an in dispositione statuti appone filiorum contineat filius naturalis, vide Bal. in l. civile. ff. de iust. & iur. & in l. quod vero. ff. de leg. & in l. pariete. ff. de in ius voca. Cy. & Bal. l. libertinum. C. de inter. mat. & oino Dom. in d. c. statum, il. 2. de hare. in 6. post Ang. in suis c. 10. An. in addi. Spe. in rub. qui fil. sint leg. in 2. q. Bald. in l. generaliter. S. si. de inst. & subst. & elegantissime & subtilissime p. do. meum Frac. de Are. in hoc capite. Et adde Bal. in l. filium, ff. de his qui sunt sui. ubi dicit in fine, quod bastardi non succedunt in emphyteusi ecclesie. Adde hic Bal. l. 1. fi. C. de his qui ven. xta. imp. ubi p. illu. tex. dicit, quod si quis receperit emphyteusim p. se & filijs, transibit ad legitimatos. Et de ista q. an appone filij contineat legitimatos, vide p. Bal. in l. c. acutiissimi. C. de fideic. & in l. si quis ita, de leg. 2. an statum loquens de filijs legitimis, & naturalibus. habeat locum in legitimatis. vide Pet. de Anch. in repe. c. canonum statuta. in 6. principali quaesito, ver. quid si statutum loquitur de constitutione. Et de illo articulo an legitimatus excludat substitutum, vide omnino per Imo. post Bal. in l. Gallus. S. si eius, in fi. de li. & posth. & per Io. And. qui tenet, quod sic, in addi. Spe. in tit. de success. ab inte. S. si. in addi. ult. Item vide Bal. in l. eam qua. ver. denno quaro. C. de fideic. ubi dicit, quod filij naturalis succedunt i. seu do concessio, pro se & filijs procreatis, & procreandis, si dominus tempore concessionis sciebat illum habere filium naturalem.
b Adde an legitimatus excludat substitutum, Alex. conf. 2. & 20. 77. & 94. Et ibi vide, an retineat iura agnationis, de quo et per Io. de Ana. conf. 28. Et an appone fratris, veniat frater illegitimus, & an tales retineat iura agnationis, vide p. eundem conf. 85. & vide qd voluit Bal. conf. 119. 2. li. Pe. de Anch. conf. 287. Pau. de Ca. conf. 78.
c Filij. Vide Alex. in consi. 15. incip. circa primum dubium, in 1. vol. latius in consi. 2. incip. visis codicillis. eo. lib. SEB. SAP.
d Ex verbis. Hoc etiam tenet Alex. in consi. 94. incip. consideratis, col. 2. in 1. vol. SEB. SAP.
e Coitu. Idem 13. Are. Inst. de iur. nat. p. p. & Nic. de vbal. l. trac. suc. in 5. car. vide tamen Are. l. c. 67. inci. reuocat, ubi ait sentit. SE. SAP.
f An autem valeat. An valeat statutum, vel consuetudo, quod spurij succedant patribus. vide Bal. in c. 226. l. 3. par. Pa. de Ca. l. col. 227. fin. antiquam impressionem, & Pet. Raennaten. in tract. de consue. col. 6.

per Bar. in l. pronuntiatio. ff. de uerb. sig. & l. fi. C. de fi-
deic. q. aut dispositio loquitur per verba significantia
naturalitatem, & veniunt naturales. secus si per verba
23 significantia agnationem. Et in utroq; loco videas p
Bar. an bastardi dicant de familia, vel de domo nobi-
lium, & sic comprehendantur sub statuto puniēte cer-
to casu illos de domo, vel familia nobilium. Si vero ex
prædictis non pōt apparere de tacita voluntate dispo-
nentis, & tunc est magis dubiū. Crederem tñ, q. vbi
agitur de filiorum commodo, q. veniant naturales ex
quadam humanitate & benignitate: arg. opt. ex l. gene-
raliter. §. 1. C. de insti. & sublt. vbi tex. opt. ad materiā.
Quod intelligo in naturali, nato ex coitu nō incestuo-
so, seu simili. Tales. n. non veniunt, q. non debent di-
ci filij maxime hoc casu, vbi tractatur de ipso hōno-
re & commodo. vide bonū tex. in c. vno. 3. §. 7. Si ve-
ro tractetur de odio maxime pœnali, tunc non intelli-
gerem naturales, quia nō apparente rōne dispositio-
nis, seu tacita voluntate disponentis, isti naturales ve-
niunt potius ex quadam benigna interpretatione, quā
ex propria significatione, d. l. generaliter. & est bonus
tex. in l. filium. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. q. inter-
pretatio cessat in odiosis, & maxime in statutis. de iur.
ri. c. in nra. l. 3. ff. de ne. gest. & reg. odia, de re. iur. li. 6. &
vide in materia bo. gl. in l. filij. ff. de ver. sig. q. restringit
verbū, filij, in materia odiosa: & fm oīa prædicta disti-
24 gue, & intellige gl. hic, & in d. cle. vna. de baptis. Et p
hoc decidit quæstio, quam ponit hic Ioan. And. de em-
phyteusi data alicui, & filiis suis, an includent filij na-
turales. De qua quæstione remittit ad Spec. in tit. de lo-
ca. §. nunc aliqua. verfi. 72. & verfi. 73. vbi omnino vi-
deas omnia motiua Spe. pro & cō, non solū in vltima
voluntate, sed etiam in pœtib; inter viuos, vt in ter-
minis qōnis, & tandem Spec. vī cōcludere in hac qō-
ne, sicut sup. conclusum existit in vltima voluntate, vt
cōiecturemus tacitam voluntatem pœntiū, & vī vel-
le, q. in fœmina indistincte veniant filij naturales, q. a
mī succedat, sicut itimī, de quo tñ dicēdum, vt habes
gl. no. in l. si qua illustris, præalle. Et no. hoc, quia facit
pro conclusione mea sup. posita, vt in qualibet disposi-
tione ponderemus mentem disponentis. Sed Bart. in
d. §. si quis rogatus. videtur hoc reprobare alio respec-
tu, quia pater stipulando non potuit querere filio na-
turali, cum non sit in sua potestate, nec etiam mater
filia. Vide ad hoc, quod plene no. in l. quodcunque. &
l. quod dicitur. ff. de verbo. oblig. & l. debitor. in fi. ff.
ad Trebel. Sed aduerte, quia reperio Bart. aperte sen-
sisse contrarium in d. l. quod dicitur. ff. de verbo. oblig. &
l. debitor. in fi. vbi in proprijs terminis dicit, q. si ma-
ter capit emphyteusim pro se & filiis suis, q. acquiritur
filijs ex stipulatione matris. Ratio, quia stipulatur
super re ipsius, vel futura ipsius ratione vtilis domi-
nij, quo casu etiam quilibet extraneus posset alteri sti-
pulari. l. quoties. C. de do. quæ sub modo. Et sic vide-
tur q. ex prædicta ratione, quia naturales non sunt in
potestate patris, vel matris, non debuit reprobari di-
25 ctam Spec. Tamen vnum dictum no. ponit Bar. in d.
a §. si quis rogatus. q. in emphyteusi a ecclesia nunquā
veniunt naturales appellatione filiorum, quia non est
verisimile, q. ecclesia de talibus senserit, quia de iure
diuino & canonico non possunt haberi sine peccato,
quod singulariter no. quia facit ad multa quæ disponū-
tur cum ecclesia, vel per ecclesiam. Debes enim iuri-
re, q. simplex fornicatio, & etiam cōcubinatus est pro

hibitus de iure diuino & canonico. 2. l. q. 4. ca. nemo.
& cap. meretrices. vide per Ioan. And. in regula, sine
culpa. de reg. iur. in Mercuria. Et hæc omnia bene not.
quia plenius hic quā alibi habes hunc articulum de-
claratum & Doct. nostri transeunt hic multum lente.
Venio nunc ad secundam partem glo. quæ quærit, nū-
quid in terminis literæ euaneſcat substitutio, si etiam
institutus habuerit filium, sed ante eum decesserit. Re-
sponder glo. & bene, q. non, quia satis est, si tempore
mortis decessit sine liberis, vt in iuribus alleg. in glo.
& hoc clarissimum est. In tertia parte gl. quærit, quid
si fuit dictum, Si decesseris sine hærede, substituo ta-
lem, qui veniant appellatione b hæredis, ad hoc vt eua-
nescat substitutio? Glo. respondet, quod soli filij in-
telligun-

ADDITIONES.

a In emphyteusi. De emphyteusi, q. nō tranſeat ad filios naturales, te-
net Io. de Imo. in 3. col. in 1. vol. plenius in consi. 128. incin. cōfide-
ratis. col. 12. cum duab; seq. eo. vol. & in consi. 66. inci. vīsa legitima
tione, col. 1. in 2. vol. Pet. de Anch. in consi. 406. inci. circa primum
qualitum. Ro. in consi. 25. inci. vīsa facti serie. SEB. SAP.
b Qui comprehendatur appellatione hæredum in substitutione.
Adde q. licet appone hūm, rīr cōtineat hæres hæredis, vt est tex.
in l. quidā. C. de har. inst. & in l. pater. ff. de vul. & pup. & glo. apud
canon. in c. fin. de sepul. tñ in legato vīsus fructus app. hæredis itel-
ligitur de primo hærede tantum. tex. est in l. antiquitas. de vīusu.
Et vide per Bal. in l. etiam. ff. solu. mat. Et adde vnum sing. quod
dicit Bald. in l. ex facto. la. 2. ff. de hære. insti. vbi dicit, q. si concedi-
tur alicui feudum pro se & hæredibus, q. si testator instituit vnum
in legitima, ille succedet in feudum, pro rata lūma. Et de hoc vi-
de Pau. de Cast. in l. quoties. C. de hære. insti. Et eandē met qōnem
ponit Bal. in l. 2. in 49. q. ff. de re. diui. Et quando alicui est concessum
feudum, vel aliquid aliud pro se & hæredib; ex suo corpore
descendentibus, an extendatur ad descendentes hæres, qui nō
descenderunt ex proprio corpore, puta, quia sunt nepotes, vel vlti-
teriores in gradu, vide late examinatum per Sali. in d. auct. sed &
si quis. C. de secun. nup. Et si concessum sit alicui pro se &
pōteris, intelligitur de descendētib; ex filiis masculis, non fœ-
minis. Hoc dicit Bar. in l. 1. ff. de iure immu. & facit c. vbiunque,
de pœ. in 6. Sed si dictum esset pro se & filiis masculis & fœ. extē-
ditur ad fœminas viduas, secus si essent maritata fm Bar. in l. quo-
ties. de priui. schola. lib. 10. Et adde Ang. consi. 182. vbi ponit vñā
quæstionem ad propositū, & ibi etiam, an & qñ filius non hæres
succedat in feudo. Et adde Bal. in l. Gallus. §. nunc de l. quem se-
quitur. Imo. ff. de lib. & posth. vbi dicit, q. si quis recepit emphy-
teusim pro se & descendētib; per virilem sexum, poterit succedere
re in emphyteusim neptis ex filio, licet non possit succedere ne-
pos ex filia. Et adde hic Bald. in l. sed si hac. §. liberos. ff. de in ius
voc. vbi dicit, q. si sit concessum alicui feudum pro se & liberis
suis, filia fœmina succedit in feudo. Et ibi dicit, etiam quod fœ-
mina semper succedit i feudo actiue, puta si succedat dño feudi.
De ista qōne, vide et per Innoc. in l. si ita scriptū. ff. de leg. 2. & in
l. quod dñ. in vlt. char. ff. de verb. obl. & per Bal. in l. 2. C. de iur. em-
phyt. Sed Imo. in c. potuit. in fi. commen. de loc. dicit, q. si quis sti-
puletur emphyteusim pro se & filiis suis, non succedit filia fœmi-
na, & alle. Arch. in c. si quis suadente. 17. q. 4. Et adde hic Ang. cōf.
suo. 2. 18. vbi dicit, q. si quis recipit emphyteusim p se, & filiis ma-
sculis, & vna fœmina, si recipiens habuit plures fœminas filias
vitiatur stipulatio quo ad filiam. Nec ob. matr. q. inuestitus de il-
la non senserit. Et ibi dicit, q. inuestitus de emphyteusi, pōt ipsam
vni filiorum assignare, alijs exclusis. Et si dicitur, Concedimus ti-
bi, & tuæ soboli, vel tibi, & tuæ progeniei, de quo verbo, progeniei
importent illa verba, et de his oib; & quā plurimis alijs hmoī ver-
bis, vide oīno per Ro. plene in l. 1. ff. ad Sil. Et qñ quis recipit em-
phyteusim pro se, & filiis suis, vel nepotib; an succedere debeat fi-
lij, vel nepotes non hæredes, vide per Imo. post Bal. in l. Caius. l. 3.
col. ff. solu. mat. & si quis recipit emphyteusim pro se, & filiis, & ne-
potib; an hoc casu appone nepotis contineatur filius fratris, vido
omnino per Imo. in l. si dotali. ff. solu. mat. & de multis similib; ver-
bis, quæ apponunt in concessione emphyteusis, vide plene p Imo.
in l. ex facto. §. si quis rogatus, il. 1. ff. ad Treb. & per D. Bened. Cap-
ram in repe. c. si pater. in pen. char. de test. in 6. Item de recipiente
in emphyteusim pro se, & filiis, vide Imo. post Bald. in l. apud Iul.
§. si quis alicui. de leg. 1. Qui autem veniant appellatione filiorū,
de cognatione maxime in materia pœnali, vide late per Dom. in
c. quicunq; de pe. in 6. Itē adde Arch. 17. q. 4. in c. si quis suadente. in
pe. col. vbi dicit, q. si est concessum priuilegiū mib; & filiis meis,

vel

telliguntur, l. ex facto. §. vlti. ff. ad Treb. Et est ille casus
notab. in quo appellatione hæredum soli filij intelligū-
tur & sit illa stricta interpretatio vt euitetur abiur-
dū, quia est quasi impossibile, quod quis possit de-
dere sine hærede proprie intelligendo ex testamento,
vel ab intestato. Fatetur tamen glo. q. si non habeat fi-
lium, sed nepotem ex filio, euaneſcit substitutio, vt in
iuribus allegatis in ea. Aduerte circa primum dictum.
Nam ex prædicta ratione arguit glo. in d. l. ex facto. §.
a si. q. si concedo feudum, vel prædium emphyteutica-
riū tibi & hæredibus tuis, q. vī de filiis intellectu. alias
sequeret dicta absurditas, q. duraret sine fine etiam in
emphyteusi. Idē tenet Spec. in tit. de loca. alias de em-
phyteu. §. nunc aliqua. ver. 1. 12. si cōcessio fiat ab eccle-
sia, vt tunc intelligatur de suis tñ, & non extraneis.
per §. emphyteusim. in Auth. de non alie. secus si pces-
sio sit a priuato. Facit gl. Accur. l. et. ff. solu. mat. Sed at-
tēde, quia reperio Spec. eo. ti. & §. alleg. ver. 6. tenere,
q. hodie ecclesia pōt concedere in perpetuum rem in
emphyteusim, & q. §. emphyteusim, sit correctus per
§. licentiā. in Auth. de alie. & in emphyteu. sed posset
rīderi, vt dicit hic Ioā. An. qui vī sequi primum dictū
vt corrigatur ille §. quo ad tēpus & numerum succes-
sorū nō ante quo ad qualitatem ipsoꝝ. Declaro hæc
pro puris Canonistis. §. emphyteusim, cōtinebat duo.
Primo, q. res ecclesiæ non possent dari in emphyteu-
sim, nisi in vita accipientis, & duorum hæredum suorum.
Secundo exigit, q. isti hñdes sint de suis, vt sic ex-
tēdatur ad filios, vel filias, & ad nepotes, vel nepres. &
sic ad descendentes. Superuenit postea Auth. de alie. &
emphy. §. licentiā. vbi vī dari licentiā pcedendi in per-
petuum. Nunc orit difficultas vtrum corrigat in totū,
an vero quo ad tempus & numerum successorum tñ?
Ioā. And. vult, q. non corrigat quo ad qualitatem suc-
cessorū. q. d. q. cōcessio pōt fieri in hæredē accipiētis
in perpetuum, dummodo sint de suis descendētib;,
vt sic id, quod disponebat olim qualificādo illos duos
successores, procedat hodie etiam in vltioribus. Vñ-
de hic sunt examinanda duo. Primo, qui veniant appel-
latione hæredum, b quod gl. hic tangit. Secundo infe-
remus ad decisionem quæstionis tacite, an emphyteu-
sis ecclesiæ tranſeat ad hæredes extraneos. Ad primū
c distinguit Bar. i. l. Gallus. §. et. ff. de lib. & posth. q. qñq;
verb. Suis hæredibus, cōferuntur in tempus vitæ illius
cuius hæredes appellant, & intelliguntur de filiis. Nō
enim potest intelligi de extraneis, q. hæreditas nō est
viuentis. l. 1. ff. de hære. vel act. vend. & sic intelligi de-
bet d. §. & et quandoq; illa verba, suis hæredib; cōferū-
tur in tēpus post mortē, & tunc sic proferunt super re
sui natura nō transmissibili ad hæredes extraneos, &
dicendum est idem, vt propter materiam subiectā re-
stringantur verba ad filios. Exēplum in feudo cōcessio
alicui & suis hære. Ad hæc de success. feu. c. 1. col. 10. &
no. in d. l. ex facto. §. si. & per Dy. in l. in conuentionib;
ff. de ver. obl. licet aliqui dicant vt no. Cy. in l. liberti.
26 C. de oper. lib. T. Quandoque illa verba proferunt sup
re sui natura transmissibili ad extraneos hæredes, & tūc
aut verba exprimunt a recipiente, aut a cōcedente. Pri-
mo casu intelliguntur et de hæredib; extraneis. l. stipu-
latio ista. §. si quis. ff. de verbo. oblig. & l. si pactū. ff. de pb.
statore, vel ab aliquo dño, idē, vt tranſeat concessio et
de verbo. sig. Hoc verū, nisi aliqua iniquitas resuleret

p mentē testātis, vt in casu huius gl. & hæc no. Per hoc
inferi ad decisionē scdē qōnis. Quid si verba pferant
in pœtu emphyteutico, & si pferant in re priuati, vel ci-
uitatis? Capiunt pprie & cōcernunt et extraneos here-
des, q. ex sui natura pnt taliū res pcedi i amphyteu-
pœtuā. l. 1. C. de iure emphy. l. 1. & 2. ff. si ag. vect. vel
27 emph. pe. Tñ de plus sing. dicit Spe. in d. ver. 1. 13. q. et
d legari pōt extraneo, dñō irrequisito, quia ex quo do-
natur in vltima voluntate nō pertinet ad alienationē,
& sic nō habet locum c. fi. de loc. vide tñ Bar. in l. fi. C.
de iur. emph. & in l. cōuentionalib; ff. de ver. obl. vbi vī
sentire contrarium, cum distinctione tñ. Si autem con-
cessio

ADDITIONES.

vel mihi & posteris meis, extenditur ad filias fœminas. Et ad materiā
adde no. per Imo. & Mod. in c. si quis presbyterorum. de re. eccl.
non alie. Itē adde, q. qñ dico, Concedo tibi, & generi tuo, non ve-
niunt bastardi, quia nō dicuntur esse de genere, secundum Bal. in
l. fi. circa med. C. de nat. li. Itē de prædictis vide omnino p D. Nel-
de Flo. in trac. suo de banni. in 1. par. in 9. q. Item in feudum cōces-
sum alicui pro se, & filiis masculis, non intelligitur cōcessum fœ-
minis adæquate, videlicet deficientibus filiis masculis, secundū
Bal. sing. in c. eiterum, in pe. char. de iud. & ibi etiam dicit fm. q. si
contingat tres filias succedere in feudo, quarū vna moriatur reli-
cto filio masculino, alia moriā sine hærede, succedat masculus, &
præferat tertio forori superiuenti. Adde an emphyteusi concessa
p se, & filiis includatur naturales, Ale. consi. 88. & 123. l. lib. Et
an pater possit in feudo, vel emphyteusi pndicare filio, cū sint ac-
quiriti p se, & filiis, vide Pe. de Anc. cōf. 125. & 320. Ale. cōf. 73. li.
& cū dicit, Ex suo corpore, an veniat natus ex filia, vide Bal. consi.
19. §. li. Et an fœmina succedat in feudo, & qñ, vide Ro. consi. 1. &
32. & an appellatione nepotis veniat filij fratris, vide Fed. cōf. 39.
a Feudum. Vide Ang. in consi. 350. inci. charissime frater. & in con-
sili. 110. inci. sanctissima. Card. in consi. 54. inci. quod domina. col.
fi. Ful. in consi. 218. inci. Petr. & Dom. Abb. in consi. 3. inci. nitar. in
3. dub. in 2. vol. vbi concludunt, quod in feudo appellatione hære-
dis non veniunt extranei. SEB. SAB.
b Appellatione hæredum. Et ad illud si habeatur loco filij mona-
sterium, pondera gl. in §. ea l. in quantum dicit iure suorum. Pon-
dera, quia tex. ite hoc nō probat, quia pars monasterij istud hic al-
legat, & verba appposita in allegatione partis non faciunt ius, vt p
Ioā. An. in c. dilecto, de preb. Nec iudex, qui tulit finem, fundauit
se in hoc, sed solum, q. probatio iuris erat dubia, vt patet ex lite-
ra. Istud colligitur hic ex dictis d. Ant. Pondera secundum d. Pet.
quia hic erat minor, qui non poterat habere veros filios, ergo nec
hñtos, vide Io. de Imo. in l. Lucius. ff. de har. insti. A. N. D. B. A. R. B.
c No. bonam doctr. & dist. qui comprehendantur appellatione hæ-
redum, & de hoc latissime per Pa. de Cast. in d. l. Gallus. §. etiam. Et
adde, q. licet regulariter appellatione hæredis contineatur hæres
hæredis, tamen si princeps concedit alicui priuilegium pro se &
hærede suo loquendo in singulari non in plurali, puta tibi, & hæ-
redi tuo, istud priuilegium non teansibit, nisi ad primum hæredē,
singul. concludit Bar. in l. 1. vlt. medium, ff. de cōti. prin. Item de
hoc, qui contineantur appellatione har. vide per D. Abb. in c. qui-
busdam, super gl. in ver. ad hæredes, de pe. Itē adde, q. substitutio
facta si decesserit sine hærede, non euaneſcit etiam decedente cū
filiis naturalibus, licet appellatione hæredis contineatur filij, ita
sing. determinat Io. An. post Ia. de Arc. in addi. Spec. in ti. de test. §.
fi. in addi. mag. ver. est & alia q. Itē adde, q. habens filium ex filia,
non dicitur sine liberis, vt est tex. in l. 1. C. de cōd. infer. Eodē mo-
do ille, q. habet filios sibi nō hæredes, vt l. filius familias, §. cū quis,
ff. de leg. 1. de quo vide omnino gl. in l. ex facto, §. si. ff. ad Treb.
Adde, appellatione hæredū, q. veniat Ale. cōf. 56. l. li. & latius vide i
tabula cōf. suorum, & in l. Gallus, in apost. meis in impres. de Tortis.
d Distinguit. Vide Old. in consi. 21. inci. thema tale est post Pet. de
Anch. in consi. 121. inci. pro & contra. cum alleg. per D. Ias. in l. 2.
char. 20. in 15. q. C. de iur. emphy. vbi ponit, quid si quis stipulatus
est emphyteusim pro se, & hærede suo, vel hæredibus suis, an intel-
ligatur de primo hærede. SEB. SAP.
e Extraneo. Hanc esse cōem opi. attestatur Ale. in cōf. 120. inci. su-
per eo, q. qñrit, in vlt. col. in 1. vol. de quo vide D. Ias. in l. 3. col. 27.
ver. successio iuxta prædicta quaro, C. de iure emphy. SEB. SAP.
f Extraneo. Adde, quod si conceditur feudum alicui pro se, & qui-
buscunq; hæredibus suis, transit hoc feudum in legatarios. Et
hoc dixit Bal. in c. 1. in fi. prin. de prohi. feu. alie. p Fed. & vide Bal.
in l. 1. in 34. q. ff. de re. diui. & dictū Bal. in d. c. 1. de prohi. feu. alie.
per Fed. alleg. & sequitur Rom. in d. l. id tempus, §. in re legata, ff.
de vīsu. secundū cōtrariū tex. Itē Bal. in c. 1. §. donare, quali. olim
feu. ali. po. Dixit et Ro. in d. §. 1. re legata, q. licet appellatione suc-
cessoris

cessio fit ab ecclesia, tunc insurgit dubietas propter dictos §. emphyteusim, & §. licentia. Vidistis sup. Spe. varium, & opi. Ioā. And. & glan d. §. emphyteusim, & in auth. si quas. C. de sacrosanct. eccl. tenet q. concessio hodie potest fieri in perpetuum. Sed illa glo. possent reduci ad opin. Ioan. And. Aliter distinguit Cy. in d. authen. si quas. reperio in hoc Bar. varium, nam in l. quod dicit, ff. de verb. obl. & l. si tibi decem. §. si pactus, ff. de pact. videtur velle emphyteusim ecclesie non transmissibilem ad extraneos heredes, sed in dicta authentica, si quas, videtur tenere simpliciter q. ille §. emphyteusim, sit correctus per §. licentiam. Dicit enim q. potest dari in perpetuum, i. quandiu soluitur pētio. D. An distinguit, q. si concessio fit ex causa necessitatis, ut quia res est ruinosa, vel vrgent debita ecclesie, vel ex causa utilitatis, quia res est modici redditus, q. eo tempore permittuntur concessionem in perpetuum, quia in his casibus permittitur alienatio directi dominij, fortius utilis tantum, ad hoc de re. eccl. non alie. cap. ad aures, & 10. q. 2. c. 2. §. perpetua. Si autem sit sine causa, ut puta quando ecclesia consuevit talē rem dare in emphyteusim, puta q. cessante consuetudine possit concedi perpetuo quo ad descendentes, sed quo ad extraneos nō, & hoc casu procedat opi. Ioā. And. Limita tamen predicta, q. si concessio fieret simpliciter, etiā ubi posset fieri in perpetuum, non debet intelligi, nisi ad tertiam generationem per dictum §. emphyteusim, & credo, q. hoc voluit Spec. in d. ver. 13. ne sit sibi contrarius in his q. dixit ver. 7. prael. Hec dicit vera do. Ant. nisi consuetudo ecclesie sit, ut locet in perpetuum et quo ad extraneos, quo casu verba intelligentur, ut sonant. Et attēde ad vnum dictū ipsius in practica. Dicit enim q. si res est pēiosa nō aut ruinosa, vel modici redditus, q. nō est sufficiens causa concedēdi in perpetuum, quia potest

ADDITIONES.

cessoris intelligatur de successore vniversalī, ut l. quādam, §. 2. ff. de eden. tamen si fuerit concessum feudum, vel emphyteusim pro se, & successorib. suis qualitercunque, trāsit in particulare successorē. Pro cuius disti. veritate dicit vidēdū qd no. Bar. in l. i. iur. di. §. liberi, ff. de oper. libe. & quod no. Bal. in l. si liberti, C. de oper. lib. Quod autē appellatione sui non solum intelligatur de successore particulari, sed vltra tex. in l. quādam, §. is autem, ff. de eden. firmat et Bar. in l. emptori. C. locati. Sed in contrarium est tex. & ibi bona gl. in l. i. iur. di. §. ad iur. di. de dam. infec. & in l. etiam in rem, ff. de iureiur. Sed primam partem firmat Imo. in l. q. dicit ff. de verb. obl. licet qd verum est, quod non comprehenditur successor particularis, tñ si concedat aliquid alicui pro se & suis here. & suis successorib. p. verbū, heredib. intelligitur de vniversaliter succedentib. de iure ciuili, per verbum autē, successorib. intelligitur de vniversaliter succedentib. de iure pratorio. Et rō diuersitatis esse pōt, q. p̄tor non facit heredem in §. quos autē. inst. de bo. poss. ad p̄dicta tñ vide vnā q̄stionē, quā ponit Ang. in d. §. ad iur. di. circa si. Qui autē veniant appellatione p̄ximorum & necessariorū, vide optimū tex. in l. si quis adulterij. sup. de adul. Et quod sub tali appellatione non veniat vxor, optime probatur in c. cum alienam. C. de lega. SEB. S. A. P.

a Res. Vide oīno Bal. i. auth. p̄petua, C. de sacrosan. eccl. circa prin. b Adde quod subtiliter ponit Ang. in l. q. in aliena. §. 1. ff. de acqui. hare. & Imo. ibi in 1. col. & vide Ange. in l. male agitur. C. de p̄scrip. 30. ann. Et adde contra dictum do. Ant. hic, q. dispositio d. §. emphyteusim, est approbata de iure cano. p. tex. in c. nonnulli, de reb. eccl. non alien. vbi Papa approbat constitutionē Leoninam. Et qd emphyteusim ecclesie nō trāseat in extraneos, tenet Bar. in l. si tibi. §. si pactus, ff. de pact. p. d. §. emphyteusim. Ex quo nō decidit ibi ad si. qd si q. recipiat emphyteusim ab ecclesia p. se & filiis, qd ista emphyteusim trāsit aequaliter i. oēs filios, licet sint instituti ex disparibus partib. in testamēto patris. Et ibi et dicit, q. licet filius repudierit hereditatem paternā, tñ succedit in emphyteusim tali. Et adde q. eadē rōne dico, q. licet filius sit extraneus a patre, tñ succedit in tali emphyteusim ecclesiastica. Ad p̄dicta tñ vide, qd plenissime scribit hic dom. Franc. de Are. in 7. 9. & 10. cha. & ple-

nissi. p. Bal. in auth. si quas ruinas. 2. col. C. de sacrosan. eccl. Itē qd sit concessio alicui vsq; ad tertiu gradum, an nepos, qui p. mortē patris intrat locum patris fm l. Gallus, dicatur obtinere primū gradum, vel fm quo ad effectū concessionis, tñ Bar. in c. 1. in cōmen to, in pe. col. de iud. Et vide et cir. p̄dicta latissime & melius, quam alibi, q. nō pōt dari in extraneos, nec in descendentes nisi vsque ad tertiu generationē. Dicit et, q. si simpliciter concedit, ita v. concessio, de quo et vide p. Bal. in l. si. C. de ha. insti. & facit q. no. Bald. in c. 1. §. fin. de feu. da. in vicem le. com. & in l. 1. circa med. C. de iure emph. vbi dicit q. p̄scribēs emph. ecclesiasticā, intelligit p̄scribere vsq; ad tertiu ḡnationē tñ. Adde hic Pet. de Anch. in consi. 133. & latius vide q. posui in l. etiam, ff. sol. mat. in impressione de Tortis. Adde hic qd no. Azo in sum. de sac. san. eccl. in fi. De hoc vide per Io. de Lig. in c. potuit. de locat. in ver. sed attende. Et vide pulchre p. Bald. in l. et. ff. sol. ma. Et an res ecclesiastica possint dari in emphyteusim, vide per Arch. in c. apostolicas. 12. q. 2. vbi dicit q. sic, si expedit ecclesie, alias secus. Et de hoc dicit haberi per Spec. in tit. de loca. §. nunc aliqua, ver. 7. q̄ritur. Et vtrū emphyteusim ecclesiastica trāseat ad heredes extraneos, vide per Ioā. de Imo. post Bar. in l. q. d. ff. de ver. obl. & in d. l. et. ff. sol. ma. & aliqd p. eū in l. insula. in prin. ff. sol. ma. & aliqd p. d. Ant. in c. si diligenti, de p̄scri. & q. res ecclesiastica possit dari in emphyteusim, est tex. in c. hoc consilium. circa prin. de reb. eccl. nō alie. li. 6. Et q. emphyteusim ecclesie nō trāseat ad heredes extraneos, tenet Bal. in c. litere, de dilatio. de quo vide p. Bar. & Bal. in l. si. C. de here. insti. & auth. defuncto. C. ad Tertul. Bar. in l. q. eūque. p. illum tex. C. de oi. ag. defer. lib. 1. & in l. si tibi. §. si pact. ff. de pact. & i. l. Gallus. §. qd recte. ff. de lib. & posth. Qui veniant appellatione filiorum, siue hoc verbum proferatur in nu. plurali, vel singulari, siue sum? in materia stricta & odiosa, siue in materia larga & fauorabili, an contineant bastardi, spurij, naturales, & alias illegitime nati, & an veniant adoptiui, & legitimi tñ. Et si in dispositione sit mētio de liberis, an veniant liberi primi gradus, vel et vltiores descendentes, & quid in materia feudali, vel in materia emphyteuticaria, an veniat tñ masculi quā fē. dicas q. hæc est materia, in qua oportet reuoluere oēs iuris can. & ci. libros: ideo q. et apostillatores hic multa dixerunt, ut ex inspectione apparet, paucis admodū remissionib. ero contentus. Primo vide Bar. in l. si quis ita, ff. de testa. tut. & in l. q. filiabus. in §. 1. ff. de lega. 1. & in l. Gallus. §. institut. ff. de libe. & posth. & in l. 1. §. sed & incertum. ff. de ven. in poss. mit. & in l. liberorum. ff. de verb. si. & p. Alex. in cōf. 170. in 2. par. & p. Pau. de Cast. in cōf. 177. Et vide q. habent in l. filium diffinim? ff. de luis, q. sunt sui, vel ali. in. & vide Bal. in l. p̄ibus, 19. col. C. de imp. & alijs substitutio. vbi inter reliqua dicit q. filiorū app. venit nō tñ, q. est natus, sed et q. est in vtero in materia fauor. de quo in l. 2. in §. si filius, ff. ad Tert. & in l. q. in vtero, ff. de statu ho. & vide Pau. de Cast. in cōf. 356. & i. consil. 77. vbi tractat de substitutione facta alicui. & vide Alex. in cōf. 13. par. consi. & p. And. Sic. in cōf. qd inci. specialis, qd est post cōf. Ale. in 4. par. cōf. vbi et ponit qd si fiat mētio de filiis in contractu emphyteutico, & vide Ioā. de Imo. & do. meū Io. de Prato post ipsum in l. cum auus, ff. de cond. & dem. Et an veniat spurij vel legitimarij, aut alias illegitime nati, vide q. hñ per Bar. & vtrunque Imo. in l. ex facto. §. si q. rogatus, ff. ad Tre. & in l. generaliter. §. cū aut. C. de inst. & sub. sub cond. fac. & in l. q. acutissimi. C. de fidei. com. & auth. nisi rogati, C. ad Treb. & vide q. habent in l. cum adoptiui. C. de decur. lib. 10. & in l. si ita q. s. in ff. de le. 2. & in l. adoptiui. ff. de in ius vo. vbi p. Alex. post alios, qui ponit qd si in lege, vel statu, vel privilegio, vel contractu fiat mētio de filiis, an veniat adoptiui, & sic legitimi tñ. & qd in contractu feudali, & an et veniat posthumi, vide Bal. Ang. & Imo. in l. si quis posthumos, ff. de lib. & posth. & p. Spec. in tit. de emph. in §. in ver. 73. Et qd de fratribus, vel filiis fratru, qñ fieret mētio de agnatis, vel de heredib. & maximē qñ esset cōis vsus loquēdi, q. tales et trāsuerales cōprehēderentur, & nō solū liberi primi gradus, q. hñ in d. l. liberorum. vbi p. Al. ff. de verb. sign. & l. si filius, & l. si filij, ff. ad Maced. & vide et p. Inno. in c. si vero. de sen. exc. vbi et p. d. Abb. & alios, & p. Alex. in l. si tibi, in §. si pact. ff. de pa. & vide Alex. in cōf. 128. vbi ponit, nunquid veniat heredes extranei, qñ est facta mētio in contractu, & maximē in contractu facto ab ecclesia, de quo p. gl. & Doc. tā antiquos quā modernos, in l. et. ff. sol. ma. Et an veniat nepotes ex filia femina, vide Bal. in l. 1. in ver. q. cū interdū in antiqua lect. C. de cond. infer. & vide tex. in c. statutum. de hare. lib. 6. & p. Bal. in l. maximū vitij, C. de lib. prate. & p. Rom. in l. paris, in 4. col. ff. de in ius vo. vbi dicit, q. statutum de compromisso fiedo inter patrem & filium, intelligitur et de filio naturali tñ, de quo habetur per Bal. in l. libertinum, C. de interdi. matrimo. & hæc sufficiant remissionē quantum ad istam materiam. ANT. FRAN.

c Sufficiens causa. No. tamen, q. qñ fundus est sterilis & datus est in emphyteusim vsq; in tertiu generationē, si fundus ille ex opera & artificio emphyteute fuit factus melior, transiit vltra tertiu generationē et ad heredes extraneos. Ita dicit Bar. in l. quicunque. p. illū tex. de omni agro defer. lib. 11. & sequit Rom. in re. rub. de arbi. col. 9. Sed repræbat idē Ro. in l. et. in prin. ff. sol. mat. SEB. S. A. P.

potest haberi parum plus dando in emphyteusim, quam locando particulatim, quia maius esset prauitium alienationis vtilis dominij, quam esset illa modica utilitas, quæ adijcitur vltra solitum, ideo iura ponderant sterilitatem rei, aut magnam utilitatem reddituum: Ego in hoc dubio aliter sentio, & miror de nostris prædecessoribus, ita instantibus super intellectu istarum authenticarum, cum dispositio maxime illius §. emphyteusim, nullo modo debeat obseruari, cum lex ciuilis specificè disponens super rebus ecclesiasticis, præsertim prohibendo, vel certam solennitatem dando, etiam in fauorem ecclesie, nō teneat, cum non habeat potestatem, ut in cap. Ecclesia S. Mariæ. de const. No. Ioann. An. in cap. constitutus. de reli. do. Dom. Ioan. Cal. in cap. 1. de noui oper. nunc. Dico plene in repetitione cap. Ecclesia, præalleg. vide bon. glo. & Innoc. in cap. 1. de rebus ecc. non alien. lib. 6. Licet lex principis generaliter disponens, debeat obseruari quo ad ecclesias, vbi canonibus non contradicit, ut dicto cap. 1. de noui ope. nun. secus tamen quādo specificè disponit de ecclesia, seu rebus suis, ut facit d. §. emphyteusim, & §. licentiam. vnde habuit Imperator potestatem impediendi alienationem rerum ecclesiasticarum, vel postmodum dandi licentiam simpliciter alienandi, & sic ponendi falcem in messem alienam, contra cap. nouit. supra de iudic. 96. distinct. c. duo sunt. Hoc etiam expresse sentit Barto. in l. cunctos populos. C. de sum. Trin. in versi. præmissio. & maxime hoc casu dicta legis non debent obseruari, vbi habemus speciale prouisionem, de iure canonico, & respectu solennitatis adhibendæ, ut eleganter dixit Innoc. & glo. in d. c. 1. de rebus eccl. non alie. lib. 6. In iure enim canonico prohibetur alienatio vtilis dominij & directi, sicut probatur in c. nulli. de reb. eccl. nō alien. Alienatio vero permittit specialiter ex quatuor causis, de quib. per glo. no. 1. 2. q. 2. in sum. ut causa necessitatis, pietatis, utilitatis, & incommoditatis, vel minoris utilitatis, seruata solennitate, de qua 13. q. 2. cap. sine exceptione. & c. placuit. & cap. Abbatib. de rebus eccl. non alien. cle. 1. & cap. 1. eo. tit. lib. 6. cum simil.

29 Si ergo ecclesia vult alienare directum vel utile dominium, respiciet an sit aliqua de causis præmissis, & respectu alienationis vtilis dominij informabit motum animi sui ex his, quæ habentur 10. q. 2. cap. perpetua, cum seq. cap. & plene per Spec. in d. §. 7. & sic concedit in perpetuum, vel ad tempus, prout sibi videbitur. Ad hoc q. no. Arch. & Ioan. An. in cap. 2. de rebus eccl. non alienan. lib. 6. & bo. tex. iunctis nota. per Innoc. in cap. ad aures. de rebus eccl. non alienan. Si autem concessio fieret simpliciter, ut puta Titio & here. dibus suis (intelligo de omnibus heredib. etiam extraneis, quia hoc importat natura illorum verborum. l. in annalib. C. de leg.) & hæc res transmissibilis est ad heredes extraneos, etiam in perpetuum, ex quo prætenditur causa legitima, ex qua etiam directum dominium alienari potest. Non enim apparet causa restrin gendi. Hoc dico, nisi aliud haberet consuetudo, quæ attendenda est, & subintelligenda etiam in contractibus, ad hoc bon. tex. in l. quod si nolit. §. quia assidua. ff. de ad. edic. & per Barto. in l. nemo est, qui nesciat. ff. de duo. reis, & per Innocent. super rub. de consue. claratum. In quarta parte glo. querit, an rogatus alij restituere hereditatem, Possit aliquid de dicta hare-

ditate alienare? Glo. quod non. C. communia de leg. 1. vltima. nisi in casibus, qui nota. in Authen. ibi posita, quæ incipit, res quæ. Et aduerte, quod melius diceret glo. qui habentur, quam qui non, quia illi casus exprimuntur ibi in tex. & sunt duo, videlicet causa dotis, & donationis propter nupt. & loquitur ibi tex. in liberis, & sic secus videtur in extraneis. de quo dic, ut ibi plene nō. per Doct. Potest tamen rogatus retinere sibi quartam partem per Treb. & cat. ut in glo. Si autem esset rogatus restituere quicquid superesset de hereditate, tunc ad minus quarta seruabitur instituto, ut in authen. contra cum rogatus. C. ad Trebell. Dic tamen quod in quatuor casibus ibi positis, posset alienare etiam quartam partem in causa dotis, vel donationis propter nupt. vel propter alimoniam, vel redemptionem captiuorum, si sua substantia non sufficiat. de quo dic ut plenius ibi nota. Vltima glof. querit, quid si pure rogatus fuit quis restituere hereditatem, nulla mentione facta de filiis, nunquid teneatur ad restitutionem post mortem suam, si habeat filios, vel nepotes ex filio? Glof. dicit quod non, sed euanesceat substitutio, ut in iuribus allega. in ea, quæ hoc bene probant. Quod intellige secundum Ioann. An. quando substitutio est facta filio, vel nepoti, quasi dicat, secus in extraneo. Et bene loquitur, quia hoc casu loquuntur iura alleg. in glo. Et est ratio, quia non est verisimile testatorem voluisse præferre alienam sobolem suæ posteritati, quæ ratio cessat, cum substitutio est facta extraneo. Quæro, iste contulit se & sua, nunquid valuisse vnum sine alio? gl. in ver. Se & sua obtulit. dicit, quod non; quia sua non poterat sine se conferre, cum subiacerent restitutioni. Dic melius, & credo, quod fuit de mente glo. quod suffiebat dedicare se. Nam tunc per consequentiam transiissent bona in monasterium. in Authen. de sanctiss. episcop. §. sed & hoc præfenti. & C. ad Trebell. autem, nisi rogati. Sua autem sine se non poterat donare, scilicet quæ subiacebant restitutioni: alia vero, quæ non subiacebant restitutioni, ut debita pars iure naturæ, & quarta per Trebell. bene potuisset sine se donare, ætate non impediēte, ut supra dixi. Sed quæro, quomodo monasterium hoc obtinuit vigore oblationis, cum non probauerit eum, tunc fuisse maioris ætatis? Glo. in versic. Secundæ. respondet, quod iste præsumitur maior, nisi probetur contrarium. Ex quo colligitur quem præsumi maiorem, nisi probetur contrarium. alleg. iura sua. Hoc dictum glo. communiter reprobatur per Cano. & legistas. Nam dicens aliquē maiorem & principaliter fundans se super ætate, hoc probare debet. quod no. etiam si præsumeretur maior. ff. de mi. l. de ætate. & l. minor 25. ann. & ideo vide glo. meliorem in cap. presbyter. 78. distinct. glo. & Bar. in l. de ætate. præalleg. per Specu. in ti. de actor. in l. cum re. C. de proba. aliquid per Arch. in cap. si eo tempore. de rescrip. libro sexto. Et brevis conclusio est hæc. Fundans se super ætate maiori, vel minori, habet

ADDITIONES.

a Fundans. Idem tenet Cald. in consi. 4. inci. quos habeat probare. in tit. de proba. Imo. in consi. 25. inci. in casu præmissio. Bal. in cōf. 264. incip. factum tale. circa si. in 1. parte. Alex. in consi. 146. incip. in casu proposito. col. pen. in 5. volu. SEB. S. A. P.

2 habet probare, quod est sua intentionis causa. Hoc est verum, nisi iudex ex aspectu transfundat onus probandi in alium, vt l. minor 25. ann. ex aspectu. ff. de mino. & ideo isti patrum succubuerunt, quia fundabant excep. suam sup. minori etate, qua necessario non probauerunt. Dices tamen, Quare monasterium obtinuit, cum non probauit maiorem etatem, sup. qua se fundabat? Rndeo, quia principat non fundabat se super maiori etate, sed super oblatione, quam probauerat. etas autem allegabat implicite ad actum, quae presumit probato actu, sicut aliae solennitates intrinsecae presumunt, vt no. in l. sciendum, ff. de ver. obl. p. Bar. & in 33 c. innotuit, de eo qui fur. or. rece. per Innoc. Et p. hoc habes vnum casum notabilem, in quo etas praesumit, quando, si venit accessorie ad actum prorogatum, qui solum maioribus conuenit, & adeo praesumit, quod probatio minoris etatis eam non excludit, nisi necessario concludat minorem etatem, unde non sufficit qualis probatio, vt hic sing. probat. & nescio quod alibi ita bene probet, & multum limitat no. per Inno. in c. innotuit, de eo qui fur. or. rec. vbi dicit, quod quando solennitas praesumit ad actum, de facili tollitur illa praesumptio per priam praesumptionem, arg. in c. quia verisimile, de praesump. Hoc enim dictum non procedit in idoneitatem personae respectu temporis, & sanae mentis, quae praesumuntur ad actum, sed oportet, quod defectus plene probet, ut hic. Rndem autem predicta conclusionis est, quia cum etas varie super cursu temporis, ius non praesumit, nec pro maiori, nec pro minori etate, licet probet, quod olim fuit minor. facit quod no. Ioan. An. in c. cum inter R. de elect. Sed contra illud, quod statim super in not. tetigi, quod etas idonea praesumit ad actum probatum, multum obstat vnum dictum Ioan. And. in cap. fraternitatis, in 4. q. infra de test. vbi dicit quod etas inest professioni, sicut pubertas matrimonio. de reg. cap. 1. de despon. imp. c. 1. li. 6. adeo quod probans professionem, vel matrimonium non haberet necesse probare etatem, vel pubertatem, nisi negetur. Et sic ex hoc ultimo sentit, quod probanda est etas per probantem professionem, si etas negetur, & sic ex quo patrum negabat, monasterium debebat probare, vel debebat succumbere. Licet Ioan. non alleget iura pro dicto suo, ego allego, c. cum nobis. de elect. prope si. vbi instanti pro electione fuit necesse probare etatem legitimam, & quia non potuit probare, fuit repulsus. Ad idem cap. attestatio- ne s, & cap. si. de despon. imp. facit in simili l. mrem. C. de probatio. Contrarium est difficile, sed potest respondere duobus modis. Primo, quod monasterium erat hic in possessione istius professi, seu oblatis, ideo omnia debent praesumi legitime intercessisse, & ex contrario praesumeremus delictum in se recipientibus non legitimo tempore. Secus vbi monasterium directe ageret contra oblatum, vel professum, vt ille negaret ultimam etatem. Tunc enim monasterium haberet probare, vt in prijs, & tunc multum restringeret hoc c. & omnia dicta. Secundo potest dici, quod dictum Ioan. An. non est verum, nec iura superius alleg. aperte probant prius. Nam c. cum nobis. no. dicit, quod alio negate, habeat electus probare idoneam etatem, sed quod iudex ex officio suo processit, quia in electione multum exuberat officium iudicis. Et pro hoc optime facit c. dilectus. eo. tit. vbi in si. innuit quod neganti etate electi, incumbit onus probandi. & facit capitulum. 1. de ele. lib. 6. & quod no. Io. And. in regula, infamibus, in Mercu. Alia iura superius all. hoc

34 non probant, si bene ponderetur. Opp. vñ enim quod illud ver. Dubium, quod erat minor annis, debebat interpretari in fauorem actoris, & contra reum, l. si quis intentione ambigua, ff. de iudi. cum si. Glof. in verbo dubium. Respondet, quod contingit religionis fauore. pro qua multa contra iuris regulas constituta sunt, vt l. sunt personae. ff. de relig. & sumpt. fune. Hec sol. no. est bona, tum quia ex litera patet quod finians fundauit se super mero iure, tum quia pp. fauorem religionis non deberemus alij iniustitiam facere, argum. in c. ex tenore, de fo. comp. Ideo gl. transit ad aliam solu. quod verbum actoris ambiguum, bene est pro eo interpretandum, sed verbum ambiguum testium suorum, & cum, & in fauore rei vt hic. Et est ratio, quia qui probat clare debet probare, alias succumbit, vt hic, & in c. inter dilectos, de si. instrum. & hac sol. melior. Declara tñ, vt plene dixi, in c. cum ad se de. de rest. spol. Sed oppo. & aliter, quia iudex fulte debuit iterum testes interrogare, vt verbum dubij declararent. Glo. ista ridet, quod iudex bene potuit hoc facere ex officio suo, sed non ad instantiam partis. No. bene glo. ad duo. Primo, quod iudex potest ex officio suo quicunque interrogare etiam testes, vt declarent verba obscure prolata. Idem no. gl. in c. per tuas. & in ca. cum

A D D I T I O N E S.

a Habet probare Adde quis debeat etatem probare, & qualiter probet, Bal. consil. inci. ser. Simon. Et quid sciendum cum dubitat, an sit minor, per Alex. consil. 2. li. 1. & si per statutum inducat certa forma probandi etatem, an alia forma sit exclusiua, per Pa. de Ca. consil. 147. Et quando quis impugnat contractum ratione minoris etatis, sit praesumptio, quod fuerit habilis, vide Arc. in consil. 54. Circa probationem etatis, dicas, quod debet probari per eum, in quem iudex ex aspectu transfudit onus probandi, alias debet probari per illum, prout se in maiore, vel minore etate fundat siue agens, siue excipiendo, vt in l. cum te minor. & ibi p. Bar. Bald. & Doct. C. de prob. & vide Bal. in l. de etate. ff. de inter. ac. & in l. de etate. ff. de mino. & in l. in fin. ff. de excep. & in l. eadem oratione, ff. de ser. vbi Bar. vbiq. dicit, iudicem esse aduendum, qui pronunciet super etate. Et vide Io. de Imo. in l. 3. in §. duae causa, ff. ad Carb. Bald. in l. data opera. C. qui accus. non pos. in l. 15. col. & vide gl. in c. presbyter. 78. dist. & per Spe. in ti. de act. in ver. quid ergo. & vide plenius p. Ale. in l. de etate de minor. Et adde, quod etas probat per infirmum matrimonij, non autem per infirmum dotis promissae pro matrimonio iam contracto, sed pro contrahendo sic, praesumptiue tamen, vt p. Bal. in addi. Spec. in tit. de integ. rest. in ver. per infirmum matrimonij, & vide Bal. in l. neque natales, in 2. col. de prob. vbi ponunt de isto modo probandi etatem per infirmum matrimonij. Et adde quod probatur extraordinariis modis, videlicet per priuatas scripturas, per indicia, & per testimonia domestica, vt per Bal. in l. 2. C. de his qui veniant ata. impet. & per glo. Bal. & Bar. in l. 2. in princ. ff. de excu. tur. ubi dicit, quod probatur per scripturam natiuitatis factam a patre, quod et uoluit Bal. in rub. de fide instrum. in 4. col. & de modo probandi etatem per Spec. in tit. de proba. in §. 1. in versic. restat, in §. 3. versic. 4. 5. & pen. & qualiter probet uide etiam per Pau. de Cast. in consil. 138. & 139. vbi etiam ponit, an possit probari alio modo, quam modo tradito a statuto, & dicitur quod sic. sed p. modo ff. de min. potest etiam probari per matrem, licet non plene, fm Bar. in l. etiam, de proba. & per eundem post gl. in l. 2. ff. de excep. potest etiam probari per nutricem, vt in l. de tuto. & ibi per Bal. C. de integ. resti. & per coniunctos, & potest probari per copatrem, qui baptizauit, vt per Bar. in consil. inci. in q. venturi inter D. Simonem, & etiam per vicinos, & per obstetrices, quae uiderunt eum nasci tali tpe. Et tene menti, quod etas minor non potest probari, nec allegare se maiorem, fm Pau. de Ca. in d. consil. 138. Et adde etiam, quod snia lata super etate intra aliquos, non facit ius inter omnes, secundum Bar. in d. l. de etate. in 4. q. de minori. & vide Bal. l. i. C. de suis & leg. & adde et quod etas non probata est prima causa restitutionis. l. i. & ibi Bar. C. si minor se maiorem dixerit. ANT. FRAN. b Quandoqueque. Adde Rom. consil. 20. & 359. c Interrogare. Adde, quod etiam interrogare potest, post publicas attestaciones, vt no. Bald. in l. in bona fidei. C. de rebus credit. in 12. col. & Bal. in c. 1. §. si enim domino. col. 3. quid sit inuestitura, in vñbus feudorum. S E B. S A P.

tum clamor. 7. de testi. quod limitat fm no. per Inno. in c. cum Ioanes. de fide instrum. vbi dicam. & hac no. ad limitationem c. praeterea, de test. cogen. No. 2. ex gl. quod ad petitionem partis non debet iudex iterum examinare testes, qui obscure deposuerunt, quatinus verisimiliter de subornatione. Hec intellige si fuerint prius debite examinati, alias secus, vt le. & no. in d. c. p. tuas, 36 & dic vt ibi. Quaro, vtrum indistincte p. religionis a ingressum expiret substitutio facta in defectum liberorum. Glo. si. dicit quod aut substituit persona priuata, & euanesceat, quod hoc casu ingressus monasterium fingit habere heredes vt hic. & in Auth. de sanctis. episcop. §. sed & hoc presenti. Si aut substituit ecclesia, seu locus religiosus, vel iubetur expedere in pias causas, tunc non expirat substitutio, seu fideicommissum per religionis ingressum, vt in d. §. sed & hoc presenti. vbi hac distinctio, seu differentia probatur. Et est diuersitatis ratio, quia quod expirat substitutio p. religionis ingressum, inducitur est propria significatione verborum in fauorem pia causa. Vbi ergo substitutio seu fideicommissum debet expendi in pia causam, cessat dicta ratio, cum non debeamus impropriare verba in fauore pia causa religionis, in iudicium alterius religionis, seu pia causa. ad hac c. cum causa. de proba. Priuilegiatus. n. non utitur priuilegio p. pariter priuilegiatum, vbi pariter pcurrit priuilegiu vtriusque, vt d. §. sed & hoc presenti. & plene p. Bar. i. auth. quas actiones. C. de sacros. eccl. Et p. hac gl. & d. §. sed & hoc presenti. cōsuluit quidā solēnis Doctor Frā. de Alber. t. quod licet de legato ecclesiae facto priuatus haeres non detrahat falc. priuilegio ecclesiae, vt in aut. similiter. C. ad leg. Fal. plene no. in c. si pater. b de testa. lib. 6. secus si ecclesia est haeres, quod casu pcurrit priuilegiu cum priuilegio, & sic qualifatis priuilegijs vtunt iure cōi, ad hoc l. assiduis. C. qui po. in pig. ha. & hoc satis placet, licet gl. hoc non bene firmauerit, in c. potestates. 1. 2. q. 3. Sed dices tu, Nonne ecclesia petit restitutionem p. alia ecclesia? de in inte. resti. c. auditis, cū si minor p. minor? l. verum. in ff. de mino. & sic priuilegiatus utitur priuilegijs p. pariter priuilegiatum? Sol. hoc casu non est priuilegiatus quilibet respectu causa de qua agit, licet in genere sint pariter priuilegiati. Nā si minor, vel ecclesia laeditur, in hoc casu laesionis solū reperitur priuilegiata persona laesa. Et qm̄ iste articulus est quotidianus, subiicio hic qdam bona dicta Bar. in auth. quas actiones. pal. vbi sic distinguit. c Cum qrit, an priuilegiatus utatur priuilegio p. pariter priuilegiatum, quod aut qritur vtrum priuilegiatus possit uti priuilegio p. priuilegiatum, eo casu, quo ab ipso priuilegiato aduersario suo priuilegium consequitur. Et ista proprie non est materia nostra, tractatur in l. i. 38 C. de fruct. & lit. expen. t. Quandoque quilibet est priuilegiatus principaliter, & tunc quandoque quis generaliter est priuilegiatus in genere, sed non in ea causa, de qua agitur, sed vnus tñ est ibi priuilegiatus, & tunc vterque priuilegio suo p. alium priuilegiatum, vt est casus in l. vlt. ff. ex quib. cau. ma. & c. auditis. Licet. n. vtrique ecclesia sit priuilegiata in genere: tamen in casu, quo agit, non altera, q. praesent. ibi, seu quae est in lucro. Simile in 39 duob. absentibus. d. l. i. t. Si vero vterque est priuilegiatus respectu eiusdem causa, q. agit, & tunc si quidē vnus esse potestius quia ille certat de damno, alter de lucro, vel quia causae pcedēdi priuilegiu sunt fauorabiliores,

40 vt l. verum. §. si. cū l. seq. ff. de mino. t. Si vero causae priuilegiatorū sint pares, vel priuilegia sint paris potestatis, & tunc pcurrit ambo, & pariter admittunt, vt l. priuilegia ff. de priui. cre. & iter seipsos potior est adō possidētis. l. si seruū. §. seq. tur. ff. de ver. obl. & i. rfa, in pari causa. de regu. iu. lib. 6. Et hac no. p. q. potes allegare p. & 3, ad q. sup. decisam. No. 2. principaliter ex princ. gl. quod monasterium fungitur loco haeredis. Alij dicunt, quod loco filij

A D D I T I O N E S.

a Expiret substitutio. Adde Bar. eius consil. 1. Arc. consil. 53. SEB. SAB. b Ecclesia. Vide Rom. in auth. similiter, in 40. speciali, in vltima voluntate. C. ad le. fal. Ale. in l. 1. §. ad municipium. ff. ad l. fal. & in l. Marcellus. in prin. col. 4. vbi etiam Rom. ff. ad Treb. in quibus locis tenent contra Abbatem. SEB. SAB. c An priuilegiatus. Adde Rom. consil. 369. d An & qñ priuilegiatus possit uti priuilegio cōtra pariter priuilegiatum, vide q. habent in c. ad aures. de rescrip. & Bal. in l. iubemus. l. 1. not. C. ad Treb. & vide Pau. de Cast. consil. 377. & Bar. in l. verū, in §. itē qrit si minor. ff. de minor. & in l. 1. C. si aduer. si. & hñ p. Alex. in l. si apud, ff. de mino. Et cōclude, quod si priuilegia sunt oīno paria, cōquassant & cōfundunt, & vtunt priuilegiati iure cōi, vt p. Bart. & Doct. plene in auth. quas actiones. C. de sacrosanct. eccl. & in auth. habita, C. ne filius p. patre, alias debet attendi potētius priuilegiu, de quo p. Alex. in l. si apud, ff. de minoribus. ANT. FRAN. e Locu. Vide Bal. in auth. nisi rogati. C. ad Treb. & ibi et dicit, quod licet testator dixerit se velle quod monasteriu non possit excludere substitutu, reijciat cōditio tanquā turpis. Et adde, quod si testator dixerit, si filius decesserit sine liberis, substituo Sempronium, & adiecit, volo quod verba testamēti seruētur de verbo ad verbum, tunc monasteriu non habebit loco filij. Ita dicit hic singulariter Bald. in 4. col. Et si dixerit et testator, substituo ei Semproniu, si decesserit sine liberis ex se pcreatis, tunc monasteriu non excludit substitutu. Hoc fuit dictu Abb. Antiqui in c. Raynuius, de testam. quē refert & seq. Bal. i. sua Margarita ad Inno. in l. 1. §. ver. substitutio. & idē credo, si facta substitutio per verbum, Decefferit sine liberis, testator adiecit, quod volebat verba testamenti sui seruari ad literā. argum. eorum, quae in simili ex defensione sententiae, not. Bald. in l. h. in penul. colum. C. de his, qui si dist. f. Dicit tñ, quod in litera dñ. Quae oculo videt non quae solo intellectu percipit. Et vtrū si ille, cui facta est substitutio fideicommissaria, decesserit sine liberis legitimis & naturalibus, vel in tunc religionē Fratrum Minorū, sit locus substitutionis, vide Ang. l. cōf. 88. & vide et Ang. in cōf. 38. & de isto ar. qñ p. ingressum monasterij excludat substitutu, vide oīno p. Inno. post Ang. l. in pupillari. cir. si. ff. de vulg. & pupil. Et quod monasteriu habeat loco filij ex proprio corpore nati, tener Lap. alle. 29. de quo vide oīno i. terminis p. Bal. in l. Deo nobis. l. 1. col. C. de epi. & cler. Et adde hic Bal. circa si. c. 1. in col. 1. de eo, qui sibi, vel heredi. maf. in vñb. seu. vbi dicit, quod nascētes siue p. masculos, siue p. feminas, dñr descendere ex corpore primi parentis. & de hoc dicit esse ibi tex. no. Ad idē vide oīno q. hic scribit Bal. tñ de p. dicta qñto. videlicet, an monasteriu succedat loco filij ex proprio corpore nati in substitutione, vide per Ioan. de Lig. in c. Raynaldus. de testa. & Inno. post Bar. in d. l. si ita quis. §. si cui. ff. de leg. 2. f. Adde tu quando monasterium habeatur loco filij. Fulgo. consil. 33. & quando etiam loco mariti, & quando euanesceat substitutio. f. Circa istum passum, an & quando monasterium excludat substitutu, qñ substitutio est facta per illa verba, Si institutus decesserit sine filijs, vel liberis, vltra hac dicta per apostillatorem, & vltra ea, quae allegata sunt sup. in apostil. mag. dicas quod hoc quod monasterium excludat substitutu, & habeatur loco filij, est fauore pia causa, non tñ contra mentē testantis, imo ex praesumpta eius mente: sed vbiqñ p. verba testatoris clam apparet, quod non voluit monasterium excludere substitutu, nec voluit illu esse loco filiorum, non puto, quod cōtra voluntatē testantis monasteriu admittatur, quia voluntas testatoris semper est attendenda, & debemus illā, inquantū possumus seruare. l. 1. C. de sacrosan. eccl. Imo dicimus, quod vltime voluntati semper est fauēdu, & p. Bar. & Alex. in l. cum hi, in prin. ff. de trā. & in l. si pars, ff. de inoff. test. & p. Ioā. And. in c. Ioānes, de testa. sed qñ ex verbis testatoris, ex q. bus dat nobis intelligi eius mēs, vt in l. Labeo, ff. de supel. le. no. debemus ab illa recedere. l. no. aliter, ff. de leg. 3. Si ergo testator noluit, quod monasteriu excluderet substitutu, vel quod solum substitutus excluderet p. filios natos ex proprio corpore substitui, no. video quomodo possit dici salua mente testatoris, quod monasterium debeat admitti, quia cum sumus in casu certo & claro, no. habemus coniecturari ex cōiecturis, qualis fuerit mēs testatoris, arg. l. ille, §. cum in verbis, ff. de leg. 3. & l. continuus, §. cum ita, ff. de verb. oblig. ANT. FRAN.

fi ij, vt no. in authen. nisi rogati. C. ad Trebel. & in authen. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccle. Sed Bart. in vtroque loco tenet contrarium: quia sequeretur, quod monachus haberet monasterium in sua potestate; quod est falsum. de elec. c. si religiosus. lib. 6. vnde dicit, q nulla lex est in mundo, vel dec. quæ hoc pbet. Ad hoc c. respondet in d. auth. nisi diceret, q solum probat, q habetur loco hæredis. Sed certe si illa allegatio, quæ ponitur in tex. dum facit mentionem de hærede, esset vera, vt sentire videtur Bar. tunc bene probaret tex. iste, quod habetur loco filij, quia verbum, Hæredis, capitur hic stricte pro liberis. Patet; quia in substitutione fuit facta mentio duntaxat de liberis, videlicet, Si sine liberis, &c. Allegabatur pro parte monasterij, q non dicitur decedere sine hærede, qui monasterium sibi hæredem instituit. & debet exponi, Sine hærede, i. sine liberis. alias ista allegatio non concluderet intantum allegatis, propter verba substitutionis. Si ergo vis saluare dictum Bar. oportet dicere, q illa fuit allegatio partis, q nullo iure probatur. nam decisio huius decr. sumitur ex Auth. de san. epi. §. sed & hoc præfenti. vbi non dicitur, quod monasterium habeatur loco filij, vel hæredis, sed quod oēs istæ conditiones, Si nupserit, Si habuerit liberos, & similes, appositæ in persona instituti ad faciendum locum substituto, tolluntur, & habentur pro non adiectis, si institutus intraverit monasterium, & hoc ideo ne timor restitutionis fiendæ retraheretur a vita cōtemplatiua, & de hoc aliquid infra tangam latius. Hæc enim sufficiat ad declarandum illud verbum, Hæredis, positum in tex. & in gl. No. vltius substitutionem, vel fideicommissum non euanesce, si restitutio est fienda loco religioso, vel ecclesiæ, vel ad aliam piam causam debeat expēdi. nam loquitur magis clare hæc gl. quam tex. in d. §. sed & hoc præfenti. quod placet hic do. Ant. quia cum ille §. sit exorbitans a iure, sufficit locum substitutum esse piam, licet non sit æqualiter pius cum monasterio, quod institutus ingreditur, quod satis placet per supradicta. Ex prædictis decisam puto quæstio. quam ponit hic Ioan. And. nunquid euanescat substitutio, si institutus nō ingreditur monasterium, sed ipsum hæredem instituat. glo. in authen. nisi rogati, q non. & idem tenent communiter Doct. licet quidam contra, quorum opi. est æquior, secundum Host. licet prima sit communior, sed tene primam, vt veriorē & æquiorē. Nulla enim æquitas debet surgere ad spoliandum alium fauore religionis, arg. i. r. q. 4. c. si. hoc enim casu cessat ratio illius §. sed & hoc præfenti. cum non impediatur vita cōtemplatiua. Nec debet ille §. sic exorbitans in præiudicium aliorum extēdi, argum. in l. quod verō. ff. de leg. c. 2. §. si. Aliæ etiam qstio deciditur per permissa. quid si substitutio est facta de aliquo sub conditione, Si non ingrederetur monasterium? Communiter tenetur, q talis conditio indirecte impediēs, seu retrahens a vita cōtemplatiua, habetur pro non adiecta, vt hic, & in d. §. sed & hoc præfenti. fortius & ista, quæ directe impedit religionis ingressum. Item conditio similis nō impedit matrimonium carnale. Item tale, ff. de cond. & de. l. 2. C. de indi. vi. toll. multominus matrimonij spirituale, cū sit magis bonum. facit c. 1. & fin. de condit. app. §. Quæro vltius prosequendo hanc gl. fin. quid si rogatus restituere hæreditatem, vel legatum fiat clericus, nunquid euanescat substitutio? Glo. respondet, q sic, duobus tamen interuenientibus, videlicet, q perpe-

tuo remaneret in ecclesia, & relictum expēdat in pias causas. Aduerte quia gl. loquitur nimis generaliter, & aliquantulum obscure, & contrarium prima fronte videtur determinare. j. in fi. vlt. q. & glo. est sic locuta; quæ sic generaliter de clerico loquitur tex. in d. §. & hoc præfenti. nec Doct. aliter hoc declarant. Ideo p declaratione scias, q tex. in d. §. loquitur de intrante religionem, & de eo, qui sit clericus. Vnde insurgunt duo intellectus ad illū tex. vt ibi no. in gl. quidam enim intel-
ligunt, vt loquatur in eo, qui efficitur clericus secularis, vt sic duobus interuenientibus euanescat substitutio. Et pro hoc intellectu facit, vt differat ab eo, qui ingreditur vt fiat monachus de quo pmisserat. Alius intellectus est, vt loquatur de ingrediente monasterium, vt ibi sit monachus & clericus. Et sic sit sensus, q siue ingrediatur, vt sit conuersus monasterij, siue vt sit monachus & clericus, semp euarescit substitutio, ex quo in ecclesia perpetuo est permanens, & bona expēduntur in pias causas. Et iste intellectus videtur placere ibi glo. & satis mihi placet tanquam magis consentaneus illi literæ. Ad quid enim ponderaret, vt perpetuo maneret in ecclesia, si efficeretur clericus secularis? & facit quod ibi subiicitur in glo. si. Insuper quæro, quid si institutus ingrediatur monasterium, sed monachus non tenuit? Respondet glo. q per hoc nō euanesceat substitutio. oportet enim, q fiat monachus. Per hoc dicit Vin. q si moriat antequā teneat monachatus substitutio non euanesceat. Idem secundum eum, si intrauit, & ante tempus probationis exiuit. Non enim per hoc præiudicatur substituto, arg. j. de regulari. c. statuimus. §. Sed circa prædicta oritur dubium, quid si intrauit, & tenuit monachatus, sed hoc fecit in fraude substituti? Abb. dicit secundum magistrum suum, substitutionem euanesce, quia fraus & dolus, & c. de re. scrip. c. sedes, de sepul. c. in nostra. & bene facit de testi. c. officij. & c. requisisti. & c. si. Et dicit, q probat fraus, probando comminationes factas per hæredē ipsi substituto, arg. de renun. c. 2. lib. 6. qd placere videbatur Doct. cōter hic. Ego allego ad hoc tex. sing. 30. q. 3. c. si. vbi inductio facta cā bonorū impedit acquisitionē bonorū ipsorum. Idem & fortius qn sit in fraude alterius. Vltimo glo. hic quærit, vtrum euanesceat substitutio, si institutus se & sua dedicauit ecclesiæ seculari, faciendū se oblatum illius ecclesiæ. Goffr. tandem cōcludit, q non, quia non debet extendi dispositio illius §. sed & hoc præfenti. ad alium casum, licet quidam cōtra. Et no. bene finem huius gl. vt dispositio illius §. nō extendatur ad alium casum. & refert hic Ioan. And. do. suum do. Mar. simile tenuisse, nec ad alios terminos debet extendi. Ex quo inferebat, q cum ille §. ponat terminos, qn alius est conditio apponēs, & alius in cuius psonā apponit, vt puta hæres, vel legatarius, q si mutant termini, nō habeat locū ille §. puta, quia vnus de se loquens dando, vel legādo apponeret editionē, Si decessero sine liberis, tunc enim intelligeret de veris liberis, nec esset locus illi authen. de quo per Ioan. And. in Spec. de statu monachorum. super ver. 1. §. vbi duo ponit motiua Mar. pro dicto præcedenti. Dicebat enim primo, q loquens de seipso, videt intellexisse de liberis

A D D I T I O.

q Substitutionem. Vide nouam limitationem datam ad istud capitulum, quæ inferitur ex hoc dicto, quam ponit do. Bar. Soc. in repe. l. cum apus, col. 220. & col. 64. ver. circa secundum, ff. de conditio. & demonstratio. S E B. S A P.

liberis naturalibus: ergo conditio est tenaciter obseruanda. ff. de ali. legal. 3. §. conditio. Item, q monasterium habeatur loco filij, procedit ex quadam fauorabili & speciali interpretatione contra propriā significationem vocabuli, ergo non debet extendi, quia improprietates sunt stringendæ, non trahendæ ad consequentiam, l. quod vero. ff. de leg. & quod no. in regula, quæ a iure. de reg. iur. lib. 6. & in c. propterea. vbi nota. de verbo. signific. Et hæc faciunt ad vnam notabilem decisionem Ioan. Paglarenis, quam ponit Fed. de Sen. consil. 174. vbi dicit, q si statuto loci, poena offendens applicetur hæredibus offensi, & professus habens filium naturalem in seculo, fuit interfectus: q poena applicabitur filio naturali, & non monasterio, quia monasterium est ciuili hæres, & non naturalis, sicut filius. & verba statuti debent intelligi in casu vero & naturali, proprie, & stricte appellatione hæredis intelligit de filio. d. l. ex facto. §. fin. ff. ad Trebellianū. Sed aduerte, quia idem Feder. cōf. 34. vbi plenius hūc articulum disputat, tenet, q applicat monasterio, etiā si filium instituit hæredem. Mouetur principaliter, quia quicquid acquirit monachus, acquirit monasterio. 1. §. quæst. 1. cap. vno. sed hoc lucrum, seu poena prouenit ex iniuria illata monacho, ergo &c. Secundo, quia monasterium est isti hæres ab intestato, quia tanquā miles cælestis militiæ potest pro parte decedere testat, & pro parte intestatus, & plenius ibi circa hoc instat. Ego in hoc artic. sic dicerem, q aut instituit monasterium & filium hæres, & tunc lucrū applicabit eis proportionibus hæditarijs. Aut instituit filium totū, & tunc applicabit filio. si verō instituit monasterium instituto filio in re certa, & tunc applicabit monasterio, quia filius sic institutus in re certa hñ loco legatarij l. quoties. C. de hæ. insti. in summa ergo dic, q applicabit ei, qui est hæres, id est qui succedit in ius defuncti, quia ille est propriæ hæres. ff. de ver. sig. l. hæredis appone. Non ob. motiū Fed. q quicquid acquirit monachus, acquirit monasterio, &c. quia fateor, qn ipse directe acquirit, sed in casu nro statutum defert hæredi, & institutus per defunctum est verus hæres ipse. Nec ob. rō Ioan. Pagla. quia stricte capiendū, filius est hæres, qn hoc non est verum, quia lex, ex facto. in fi. loquit in casu speciali, ideo ibi restringitur nomen hædis, vt super prima glo. plenissime dixi, & sic reduco ad concordiam dicta eorum. Faciunt etiam prædicta ad aliam quæstionem satis notā. Quid si testator dedit substitutionem sub conditione, si institutus decederet sine liberis, ex se legitime descendentes, vel ex corpore suo nascitibus, nunquid euanesceat substitutio per ingressū religionis? Hæc quæstio satis pulchra & quotidiana est. & idē pōt dici, quando testator per alia verba continentia naturalitatem fecit substitutionem. Doc. sunt varij in hac opin. nam Iac. de Bel. disputauit hanc quæstionem, & posuit in d. §. sed & hoc præfenti. & cōcludit substitutionem dicto modo conceptam non expirare per ingressum religionis, quia testator p illa verba elegit naturalitatem, nec relinquit voluntatē suam interpretationi iuris. Secus quando locutus fuit generaliter, vt si sine liberis decesserit &c. tunc succedit iuris interpretatio, q cessat in casu certo, quia i incertis, non certis, opus est coniecturis. de reg. iur. c. estote. In hac opi. baccedere vñr Marti. similr, & Host. & Ioan. An. vt no. per eos in c. Raynaldus. de test. Contrarium tenuit Bagarotus, dum esset Bononia, cum hæc quæ-

stio ibi esset de facto. & Dy. sequit in l. si ita q. §. si. de leg. 2. & Ricardus Maslū. & Bart. in auth. nisi rogati. in l. si ita quis, præall. & sic postmodum eleganter consuluit in qōne facti. Primo per rationem, quā faciebat Dyn. Expressio eorum, quæ tacite insunt, nihil operat. ff. de leg. 1. l. 3. & c. significasti. de elect. Sed hæc verba, Ex suo corpore, vel Ex se ltime natis, insunt i illis verbis, Si sine liberis decesserit, ergo nihil operat expressio. Quod insunt, patet etiā, qm p illa verba, Si sine liberis &c. non veniunt filij lēmi tñ, vt d. l. si ita quis. §. si. ergo solum intelligit de naturalib. & tñ fauore monasterij expirat talis substitō per religionis ingressum. Secundo mouet per rōnem Rich. Malum. Istud fideicommissum, seu instō, si decesserit sine liberis, &c. reprobat, & pro non scripta hñ, non ideo, quia monasterium non habet loco filij, sed quia præbet impedimentū vitæ cōtemplatiuæ, seu retrahit a vita cōtemplatiua eligenda. Nam institutus timens, ne bona sua cogat restituere, si decederet sine liberis, inducit ad contrahendum matrimonium, & remouet a pposito religionis & castitatis. & ideo Imperator tale grauamen voluit haberi pro nō adiecto. & hoc voluit tex. i. d. §. sed & hoc pñti. dū dicit tales condōnes inualidas, & p non scriptis habendas. Sed hæc condō, de qua in qōne nra, est multo plus pñtia vitæ cōtemplatiuæ, castitatis, & religioni, q illa, de qua in d. §. sed & hoc pñti, & hic, ergo fortius debet illa haberi pro nō adiecta: & ita et refert & tenet Cy. in d. auth. nisi rogati. Tertio probat a simili, Illud quod relinquit cā dotis, de necessitate intelligit pro mrimonio carnali, sine quo nō pōt dici dos, vt l. 3. ff. de iur. do. & ca. & si necesse. de donat. inter vir. & vxor. nam pro introitu monasterij non dā dos, de simo. c. non satis, & c. veniens. & tñ illa conditio, seu causa remittitur instituto, seu legatario intrati monasterium, licet nō possit dici, q ciuilitè impleatur, vt in d. §. sed & hoc præfenti. ergo licet in casu quæstionis nostræ non possit dici impleta conditio ciuilitè, q mo-

A D D I T I O N E S.

q Statuto. Et de hoc vide late per Pet. de Anch. in repet. cap. canonum, de consil. in 6. princip. quæst. in 14. col. illius quæstio, versic. procedo vltius. S E B. S A P.
q Statuto loci. vide Ro. in sing. 450. incip. statutum vrbis veteris. Pe. de Anc. in c. 1. car. 44. ver. sic procedo vltius. §. de consil. faciunt. no. per Bar. & moder. in l. 4. §. car. ff. de verb. obl. S E B. S A P.
b q In hac opi. istam esse cōmunem opi. attestat Alex. in consil. 3. incip. super contentis. in 3. vol. & in consil. 121. incip. vlti theme. l. 2. vol. tenet Ang. in consil. 80. incip. hæc quæstio subtilis. S E B. S A P.
c Dotis. Adde hic statutū de lucranda dote per maritum, nō habet locum in dote vxoris, quæ de consensu mariti ingressa est monasterium, secundum Lapum, all. 129. in 11. col. & vide glo. in c. placuit, l. 2. §. q. 1. quod ibi nota.
Adde Pet. de Anch. consil. 278.
q An statutum, vel pactum, de lucro dotis, habeat locum vxore ingrediente monasterium: dicās, q ingressus religionis, & mors naturalis vñr æquiparati, vt in l. in lulum, & ibi per Doct. ff. sol. mat. & in l. Deo nobis. in princ. C. de episc. & cler. & ibi per Bar. & per Alex. in l. si decesserit, ff. qui testat. cog. Quod est verum in casu a iure expressis tantummodo, vt no. per nouissimos in c. iuseptu. de reser. in 6. & in c. si episcopus. de sup. neg. prala. & per D. de Ro. dec. 397. quæ incip. fuit dubitatum. Dicās tñ in proposita qōne, q istud non habet locū in statuto de lucro dotis per mortem vxoris, si ipsa vxor ingrediat monasterium, fm Io. An. in c. si in fi. princ. de don. inter vi. & vxor. & vide Alex. in l. si cum dote in princ. in 3. car. ff. sol. mat. vbi alle. glo. in c. placuit, hic all. faciendū ex illa regula, q vbiq; mors ciuili nō inducit eundē effectū, quē inducit mors naturalis, vbi etiam æquiparat alteri. Et idem dicit esse in pacto de lucrando dote q non habet locum in morte ciuili, & sic in ingressu monasterij factō per ipsam mulierē, p tex. in l. 2. de pac. do. quod dicit esse menti tenendum. ANT. FRAN.

q^{uod} monasterium dicat ex se natum, nihilominus rōne prædicta debent bona apud monasterium remanere. Idem debet & pōt dici de eo, quod relinquitur cā do nationis pp nuptias, vt habet in d. s. Quarto probat sic, Inter monasterium & monachum non dī matrimonium spirituale, cum solus Abbas dicatur sponsus, de elec. c. quia pp. Sed si fideicommissum relinquitur sub conditione, si nuptias cōtraxerit, & ille grauatus monasterium ingrediatur, non tenetur ad fideicōmissum, vt in d. s. sed & hoc pñti. Ergo apparet, q^{uod} non est ideo, q^{uod} videatur defecisse conditio fideicommissi, sed ideo, q^{uod} tale grauamen hī pro non adiecto, & pro nō scripto, cum vitæ contemplatiuæ contrarietur. ergo idem dicendum in quæstione nra. Quinto & ultimo probat isto modo, Ego video, q^{uod} si aliquid relinquit mulieri cum onere restituendi, si nupserit, quod non tenetur restituere, si nupserit. l. quoties. ff. de condi. & dem. & l. cum ita legatum. cum l. seq. ff. eo. quod tñ limita, prout nō in auth. cui relictum. C. de indi. vi. toll. ergo multo magis non valet istud grauamen, de quo in quæstione nra, cum sit impedimentum religionis, & vitæ contemplatiuæ, quæ lōge melior est q̄ actiua. & hæc opi. placet D. Ant. licet nō alleget cōsiliū & motiua Bar. quæ multum mihi placent, & ipsam veritatē continere vñr. Pro hac cōclusio. vide bo. tex. in l. Titie si non nupserit. ff. de condi. & demon. vbi dicit, q^{uod} si testator reliquit Titie ducenta, si non nupserit, & si nupserit, reliquit cētum, si Titia elegerit nuptias, debet habere ducenta, & tñ non impleuit condōne, sed illa hī pro nō adiecta, quia retrahit a matrimonio carnali pñedo. Idem & fortius, si a spūali. Et per hoc clarissime patet intellectus illius. s. sed & hoc præsen ti. & huius c. Obtenet ergo hic monasterium, non quia habeat loco filij, vel hæredis, q̄a fuit illa allegatio par tis, vt sup. dixi, sed quia hī pro non adiecta, si voluit in trare monasteriū. Et infertur ad decisionē quæstionū sup. tractatarum, & multarum aliarū similium. Expedi tis & suppletis gl. ex quibus patuit clarissime intelle ctus huius c. & multorum iurum ciuiliū & canonico rum, descendam ad aliā non minus vtilem materiā extrinsecam huius c. quæ versatur circa bona ingre dientium religionē, condito, vel non condito p eos prius testamento. Et primo veniamus ad causam testa menti, quia cessat causa intestati, quamdiu hæreditas pōt adiri ex testamento. l. quandiu. ff. de acqui. hæ. & 49 i. 2. q. 5. cap. si. ¶ Quæro igitur nunquid ingrediēs reli gionem possit condere testamentum de bonis suis, & disponere, prout sibi placuerit. Dic, q^{uod} sic. Tex. nō. vide tur. 16. q. 3. c. quia ingredientibus, & c. pen. s. nunc autem. Sed melior tex. est, & multum sing. in auth. de mo na. s. illud. ubi dī, q^{uod} ante ingressum pōt de bonis suis disponere, vt voluerit. Et per istum tex. iuncta l. i. ff. de mil. testa. nō. dicit Bar. in Auth. si qua mulier. C. de sa crofan. eccl. q^{uod} sicut miles, cui datum est priuilegium, vt possit testari quomodo voluerit, vt d. l. i. pōt filios præterire & exheredare, & sine legitimo numero te stium testari, & pōt decedere pro parte testatus & p parte intestatus, & similia, ita & volens ingredi mona sterium, licet de monasterio nulla mentionem fecerit in testamento, monasterium non pōt conqueri, quia permissum est sibi testari, quomodo voluerit. Item si præterierit, vel exheredauerit filium, non poterit rū ppe testamentum, poterit tamen legitimam petere vigore illius auth. si qua mulier. canonizata. 19. qst. 3.

si qua. Et idem dicendum in similibus solennitatibus, fm cum. Si enim hoc permittitur militi armatæ mili tiæ, qui pugnat pugna corporali, multo magis debet permitti militi cælestis militiæ, qui pugnat pugna mē tali, & contēplatiua. Et hæc opin. multum placet, attē to maximē prin. illius Auth. de mon. & 16. q. 1. ca. qui verē. & per hæc decisa remanet quæstio, in qua varie senserant glo. & Doct. sequentes, an rumpatur b testa mentum prius conditum per religionis ingressum. Vñ de si testator reliquisset aliquid monasterio iure istitu tionis, tunc cōmuniter tenetur, q^{uod} non rumpat testa mentum per religionis ingressum, vt nō. hic, & in au thent. si qua mulier. ¶ Si vero nihil est relictū, & in trauit monasterium fratru Minorū, idem dicendum, q^{uod} non rumpitur, immo. sicut morte naturali cōsumi tur, de cel. m. f. c. cum Marthæ. ita & hic morte ciuili, q̄a post ingressum nō pñt fratres Minores disponere de bonis ingressi, vt in cle. exiui de paradiso. de verb. sig. hoc tenet Bar. in d. auth. si qua mulier. & in tracta tu Minoricarū, iuxta si. sequit hic D. Ant. Hoc dubiū remanet, qñ nil reliquit monasterio, & intrauit mona sterium, cui poterat bona cōmunicare. quo casu mul ta sunt opin. quas seriatim hic nō prosequor, q̄a hoc c. est materia satis prolixa oneratum. Vñ de expediam satis succincte remittēdo, & cōcludēdo. Et idē faciam in alijs qñib. quas. j. tractabo. Vide ergo materiā. 19. q. vlt. c. si qua mulier. vbi pñt opin. tractantur, sicut ēt recitant hic Innoc. & Io. And. & non eligunt. Bar. post alios prolixe prosequitur i d. auth. si qua mulier. & tñ dem concludit hoc modo, q^{uod} aut ille, qui fecit testm, cogitauit de ingressu, & tunc non rumpitur testamē tum, vt vñ casus in d. auth. si qua mulier. & Authen. de mona. s. illud. frustra enim permetteret disponere, nisi valeret dispositio. Aut fecit testamentum simpliciter, non cogitans ingredi monasterium, & tunc per in gressum rumpitur tanquam per nouam collationem, seu voluntatem. Cum enim omnia bona sua dat expō sē, vel tacitē monasterio, vñ reuocare primum testa mentum, sicut primum tollitur per secundum, vt in l. sancimus. C. de testam. D. Ant. distinguat inter expres se conferētē bona sua, tempore ingressus, tñ nulla ta men mentione facta de testamento, & tacite conferē tem, vt in primo casu distinguatur, an incōtinenti post testamentum conditum bona sua tradiderit, an ex in teruallo. Et primo casu non videtur reuocasse, sed po tius pñtuisse ad tempus vitæ suæ. nō enim est verisimi le, quod ita incōtinenti voluerit mutare animū suū, argumen. l. non ad ea. ff. de condi. & demon. str. Secun do casu, quādo ex interuallo, tunc præsumendum est voluisse

ADDITIONES.

a ¶ Placent. Contrariam partē defendit Ful. in consi. 4. incip. qm. & late. An. Sicut in consi. 13. incip. elementissimi. in r. vol. SEB. SAP. ¶ An rumpatur. Vtrum per ingressum monasterij rumpat testm, de hoc vide late per Imo. in l. i. de testa. & per eundē in l. filius a. patre. S. r. ff. de lib. & posth. & plenissime, & melius, quam alibi p Bar. post Bar. in auth. si qua mulier. in 2. col. vers. modo veniamus ad quæstionem. C. de sacrosan. eccl. Adde, an per ingressum mona sterij rumpatur testamentum. late Ro. consi. 337. ¶ Circa hoc, an per ingressum monasterij rumpat testm prius fa ctum, dicat omnino videndū Saly. & Pa. de Ca. in auth. si qua mulier. hic alleg. & Alex. in l. si ex cā, in S. Papinianus. ff. de minor. & in auth. ex cā. G. de li. prate. Et adde, q^{uod} testm nō confirmat p in gressum monasterij, vel professionē, licet cōfirmat morte natura li, iuxta tex. in c. cū Marthæ. de cele. m. f. nisi monasteriū sit tale, q^{uod} habere nō possit propriū in cōi, nec in particulari, vt per Bar. in l. i. in 3. col. in vers. quæro dicitur hic, ff. de testa.

voluisse mutare. & licet de hoc videatur dubitare, tñ in hoc videtur magis persistere. ¶ Secundo casu prin cipali, quando tacite contulit, tenet indistinctē, q^{uod} nō videatur reuocasse, quia ex quo aliter expresse nō dis ponit, videtur velle illud testamentum remanere. Et subiungit, quod licet monasterium debeat habere por tionem, poterit tamen illam consequi aliter, quā rum pendo testamētum. Vñ de prima dist. D. Ant. mihi plus placet, quam distinctio Bar. quia regulariter testamen tum non tollitur tractu temporis, sed opus est noua dispositione. C. de testa. l. sancimus. quæ hic non inter uenit, nec debemus præsumere opi. mutatam. de bapt. c. maiores, & l. eum, ff. de prob. Sed in quantum sentit D. Ant. q^{uod} monasterium debet habere portionem suā, illud non placet, quia nullo iure probatur, imo potius innuitur contrarium in d. s. illud. vbi dicitur, q^{uod} potest de bonis suis disponere prout vult, & quod alijs nō p fert, remanet penes monasterium. Ad idem authen. si qua mulier. vbi monasterium tenetur connumerari in numero filiorum, quādo intrauit nō disponendo prius de bonis inter filios: secus enim si prius ante ingres sum disponit. Item monasterium non debet duci spe bonorum temporalium ad recipiendum aliquem in monachum, alias. n. esset simoniacum, si quis præcise teneretur aliquid conferre monasterio pro ingressu, etiam si hoc fieret in dispositione legis, seu statuti, vt nō. dicit Inno. in c. cum M. de const. facit c. quoniam. c. veniens. & c. pe. de simo. Et hoc vñ sentire Bar. in d. auth. si qua mulier. licet aliter ibi glo. sentiat in d. auth. canonizata. 19. q. vlt. Sed primum absque dubio verius est, per rationes prædictas. ¶ Item ex dictis a in 1. quæ stione deciditur, an pater in testamento possit priuare descendentes, vel ascendentes legitima sua, quæ de betur iure naturæ, in Auth. de here. ab intest. veni. Dic, q^{uod} si non relinquit eis aliquid, per hoc testamentum non rumpitur, per ea quæ sup. dixi. Sed dubium est, vtrum possint petere legitimā. & de descendentes clarum est, q^{uod} possunt conditione d. auth. si qua mulier. Sed de ascendentes est magis dubium. Glo. dubitauit in d. auth. si qua mulier, sed Bar. & Cy. ibi determinant p trarium, & nostri Doct. communiter hic, vt Inno. & Io. And. & alij, quia nō est verum, q^{uod} monasteriū ha beat per omnia loco filij, vt super glo. si. fuit plene dictū, & ideo descendentes non extatibus ascēdētes debēt admitti, ff. de inoff. test. l. nam & si. alleg. tex. fin. in materia iudicio meo, in auth. presbyteros. C. de epi. & cle. vbi specificē fit mētio de ascēdētibus nō extan tibus descendentes. & licet loquatur in clericis, idē eadē ratione dicēdum est de religionē ingrediētibus. ¶ Sed nunquid minor, p̄dignus, vel furiosus possit testari, vel aliter de bonis suis disponere intrando reli gionē, & sine autho. curatoris, si quē habet? Cōiter tenetur, q^{uod} sic, dummodo tempore dispositionis & in gressus nō fuerit furiosus. hoc aperte sentit Io. And. hic, vt dixi in vlt. nō. & plene psequitur Lap. allegat. 26. videas. Fundamentum huius dicti est, q^{uod} ingrediēs relig. habet liberam facultatem de rebus suis disponē di, vt in d. s. illud, in Auth. de monachis. Item quia in istis spiritualibus nō curamus de patris, vel curatoris autoritate, vt in c. si annū de iudi. lib. 6. & 20. q. 2. c. i. & 2. & nō. Io. And. in c. 2. de reg. Sed dubitatur de si liosa. non dico de persona, quia certum est, q^{uod} pōt in gredi monast. inuito patre, ex quo est pubes, & eripit d per ingressum a patria potestate, vt nō glō. c. i. 20. q. 2.

& in l. si ex causa. s. Papi. ff. de min. vbi ēt Bar. & Fed. consi. 3. sed dubitatur de bonis. Et de hac quæstio. p Cy. in auth. ingressi. C. de sacrosan. eccl. vbi dicit, q^{uod} de bonis castrensis vel quasi, nō est dubiū, q̄a filius de illis pōt disponere, sicut pñt. l. pe. C. g. rest. fa. poss. Nec ēt de pñtitijs ēt dubiū, de quibus nō pōt dispo nere, quia illa sunt pñs. Dubiū ergo remanet in bonis aduentitijs, quia rñr de illis disponere non pōt in vita patris, nec ēt de cōsensu patris testari, iuxta ea q̄ le. & nō. in l. pe. C. qui testam. fa. poss. Pet. & Cy. in d. auth. tenent, in monasteriū bona trāsire, ar. l. Deo nobis. C. 55 de epi. & cle. ¶ In pñi alle. D. And. in c. licet. de sepul. lib. 6. vbi filiusfam. nō pōt etiā de aduentitijs aliquid relinquere, p aīa sine cōsensu patris. Ideo vñ, quod cū ista allegatio, de qua q̄ritur, trahat originē a principio volūtario, nō valeat patre nō pñtentiē. Putat tñ ipse, q^{uod} patri remaneat vñsfructus illorū bonorū i vita sua, sed post mortē ei^{us} hæc bona trāsiant ad monast. quia cuilibet pcedit de p̄prio testamēti factio volētī trare relig. d. s. illud. Ego aliter dicerē, ¶ q^{uod} aut quæritur de bonis

ADDITIONES.

a ¶ Ex dictis. An ingrediēs monasterium tenetur relinquere quar tam ascendentes. Et adde quod glo. 19. q. 3. c. si qua mulier. tenet q^{uod} non. Et de hoc vide oīno per Spe. in tit. de sta. mo. & ad materiā huius Decr. vide quādam quæstiones, quas notauī post do. Abb. in cle. i. circa prin. de relig. domi. ¶ Circa hoc de quarta, seu legitima relinquenda ascendētib. per ingrediētē monast. dicat oīno videndū esse Bal. & Alex. in auth. si qua mulier. C. de sacrosan. eccl. & in auth. nouissima. C. de inoff. testa. si enim monasterium est loco filij, prout hic dicitur, nō videt esse necessarium, q^{uod} talis legitima, siue quarta relinquat in casu, quo filius testari possit, quia in successione. prima causa est filio rum, vt Insti. de here. q̄ ab intesta. in §. i. & in Auth. de her. ab inte. in §. i. & ideo super hoc puto multum cogitandum. ANT. FRAN. b ¶ Filij. An & quādo monasterium habeatur loco filij, declarat do. And. Sicut in rep. l. cum acutissimi. C. de fideic. & latissime Fel. hic. c ¶ Religionem. Adde And. Sicut consi. 60. vbi late Lap. alle. 26. d ¶ Et eripitur. An filius ingrediēs monast. desinat esse in potestate patris? Dic, q^{uod} sic, in quantum patria potestas esset onerosa mona sterio. Secus in quantum esset ei fauorabilis. Ita dicit Bal. post Gul. & Jacob. But. in l. Deo nobis, C. de epi. & cle. idem Fau. de Cast. in l. sub conditione, ff. de lib. & posth. Ad hoc optime facit quod nō. Bar. in litem in potestate. ff. de his, qui sunt sui, & Bald. in l. nepotes, ff. eo. tit. & facit ēt ad hoc, quod nō. Bal. in l. i. C. de infan. lib. 10. & vide in Spec. de statu mo. vers. 12. ad quē locum se remittit Spe. in tit. de actore, §. i. ver. 52. q^{uod} filius, qui ingreditur monasteriū desinit esse suus, & quod nepos ex eo, taquam suus debet institui, vt succedens in loco patris. Quod dictum non placet Bal. in auth. si qua mulier, C. de sac. eccl. ¶ An patria potestas soluatur per ingressum monasterij, habetur per Bar. in l. patre furioso, & in l. si ex causa, in §. si. ff. de mino. vbi ēt p Alex. in eadem l. Papi. & per Bal. in l. apud hostes. C. de suis & legi. & vide Spec. in tit. de tut. in §. 3. in vers. sed quæritur, & per d. Card. in cle. eos, in 1. q. de reg. vbi communiter tenetur, quod sic, quia ingressus religionis liberat ingrediētē a quocunque peccato, quod videtur esse maius, quam liberare quem a patria potestate. Et quod talis ingressus tollat omnia peccata, est gl. in c. scripture, de vo. & c. admonere, 33. q. 2. pro quo facit, quia si temporalis dignitas, vel consularis, aut senatoria, liberat filium a patria potestate, vt in l. si. necessitate, & ibi p Bal. C. de bon. quæ lib. & in auth. sed episcopalis dignitas, C. de episc. & cle. & in c. per venerabilē, q^{uod} si. sint legi. & per Inno. in c. indecorum, de ara. & qual. eodem mo do, & longe magis debemus dicere, quod ingressus religionis habeat filium liberare a patria potestate. Et in dictis locis ēt habes, an si pater ingrediatur relig. habens filium in potestate, ipse filius liberet a potestate paterna. Adde tu, an filiusfam. possit testari de aduentitijs, etiam ad pias causas, Pau. de Cast. consi. 202. in prima impressis. ANT. FRAN. ¶ Dicat, quod filiusfam. non testatur etiam de consensu patris, nisi eligendo sibi sepulturā, vt in l. quæ in potestate, ff. de testa. iuncto c. licet, de sepulch. in 6. & habetur in l. senium, C. qui test. fa. pos. & in l. si. in §. filijs autem, vbi p Bal. ple. C. de lo. quæ li. & habetur p Spec. in tit. de instrumen. edit. in §. 2. vers. 5. & ver. 15. in prin. & p Bar. in auth. in successione, C. de suis & leg. in quibus locis habetur, quod etiam de aduentitijs non testatur. ANT. FRAN.

bonis aduenientibus ingresso, aut de bonis, quæ ante ingressum obuenerunt. Primo casu illa indistincte acquiruntur monasterio, tum quia amplius non est filius in potestate patris, ut sup. dixi, & sic non acquiritur usus fructus patri, tum quia clerici & personæ religiosæ sunt privilegiatæ super bonis aduentitijs, ut habeant plenam ipsorum administrationem, ita quod id, quod est a laicis aduentitiū, clericis reputat castrense, vel quasi, ut est tex. no. in auth. presbyteros, C. de epi. & cle. & no. in c. quia nos. 7. de test. Et hac ratione forte idē posset dici in bonis acquisitis prius, ut statim per ingressum gaudeat illo privilegio auth. presbyteros. & sic priuabitur pater usufructu illorum bonorum etiam in vita sua. Et est pulchra consideratio & noua, & intelligo quoniam filius hoc expresse disposuit, alia autem statbo dispositioni auth. si qua mulier. Non obstat. licet. alle. p. do. Ant. quia illud loquitur in laico, sed nos in clerico seu religioso. Et per hoc et decidit questio de libris collatis filio, per patrem, qui postea ingreditur relig. Cy. in d. auth. refert Iac. de Ra. tenuisse, quod censent quasi castrensa bona. & sic transiret in monast. secundum dispositionem ingrediētis, ut sup. dixi. Pet. hoc admittit in libris collatis Magistris artium, vel Doctoribus legum, secus si scholaribus, arg. in l. si ff. de inoff. testa. Hoc idē vult sentire Bar. in l. filia, C. fam. erci. & in l. 1. §. nec castrense, ff. de colla. bo. vbi plene reperies. Mouetur enim principaliter, quia quando filius fam. est in studio, non debet exercere aliquam professionē militarem, vel quasi, ideo non potest dici habere castrense, vel quasi castrense pecuniū. Secus si iam erat aduocatus, vel Doct. Et de hoc, ut ibi plenius no. & hæc satis placent, maxime inspecto animo paterno, qui vult donasse, non ut libere disponat, sed potius ut proficiat, & redeat ad proprios lares. Sed circa hoc cadit alia questio, ecce sup. vidimus de istis bonis aduentitijs, quando filius intravit religionē: sed quid si pater effectus est monachus, nunquid usufructus in vita ipsius intrabit monasterium, an redibunt bona ad filium remanentē in seculo? De hoc vide gl. in auth. idem est. C. de bo. quæ lib. quæ velle, quod usufructus non extinguatur viuentē patre, sed nil boni allegat. Bar. ibi dicit, quod pater perdidit dimidiā usufruct. & sic sola dimidia applicabit monasterio in vita patris. Mouetur hac ratione, per ingressum monasterij filius remanens in seculo liberatur a patria potestate, nam cum ipse pater efficiat alterius potestatis, non potest alii habere in potestate, ut ff. de adul. l. sic eueniet. no. et Bar. in l. patri, ff. de adul. Sed quoniam patria potestas perimit absque facto patris, tunc clarum est, quod usufructus non extinguitur, ut plene no. in l. 2. C. de bon. ma. Quoniam vero prius potestas extinguitur prius facto, & tunc ipse debet habere medietatē viuentē, & medietatē post mortem, ut l. 1. & l. cum oportet. §. cum autē, C. de bo. quæ lib. Sed in casu nostro, quoniam pater mortuus acharur, perdit patria potestas facta suo, ergo vult, quod perdat dimidiā usufructus, quod no. Sed quia sup. vidimus, quod ingrediens monast. potest condere testamentum, ita quod salua debet esse legitima descendendum, seu ascendendum, nunc quæro, an hæres filij, legatarius, & similes, qui aliquid debet capere ex testamento, vel sine testamento, de descendentes, seu ascendentes, debeant expectare mortē naturā istius testantis, an vero debeant habere immediate post ingressum? Facit dubium, quia ingressus monasterium habet pro mortuo. 16 q. 1. c. placuit. 2. l. Deo nobis, C. de epi. & cle. Cy. & Bart. tenent contrarium in auth. si qua

mulier. Bar. autem distinguit, quod aut quandoque ista mors civilis, quod inducitur per ingressum monasterij, habet omnino quo ad bona eundem effectum, quod habet mors naturalis, ut puta, si quis ingreditur relig. Fratrum Minorum, qui non possunt aliquid habere nec in particulari, nec in cōi, & tunc hæres habebit omnia incōtinenti, arg. in præal. l. Deo nobis, in prin. Sed quoniam talis mors civilis non habet omnino eundem effectum, quia saltem in cōi illa religio potest bona retinere, tunc hæres instutus debet expectare mortē naturālem, & sic per consequens alij legatarij, & interim dispositio testatoris erit in suspensio, seu in pendentia. Poterit. n. ante mori hæres, quam testator, arg. l. Statius, §. si ff. de iure fil. & C. de don. inter vir. & vxor. l. res. Et idem in alia questio. dicit Bar. de filijs, ut demum post mortem naturālem possint petere legitimam, & non ante, quia interim ipse habet potestatem diuidendi prout vult, prout colligitur ex d. auth. si mulier. Item portio legitima filio non debetur, nisi post mortē naturālem. l. 1. §. si impuberi, ff. de colla. bo. Item est possibile, quod iste filius moriatur antequam pater, ergo & c. ff. de iure fil. Statius. §. si secundum Bar. habebit ergo iste filius interim alimenta a monasterio, fm. Cy. & cum hac opin. transit hic d. An licet specifice non attingat legitimā filiorum. Mihi satis placet conclusio prædicta respectu hæredum & legatariorum, ar. in l. cum pater, §. hæreditatē, ff. de le. 2. vbi per de mortis, ita quod expectat mors naturalis, cum illa mors civilis non habeat effectū totāle mortis naturalis, maxime quia posset contingere, quod illud collegiū destrueretur, & sic medicaretur in vita sua, vel quod simile posset sibi accideret, id satis congruū est, ut expectet mors naturalis. Sed respectu legitimæ filiorum, non placet illa opin. per tex. in l. c. cum simus. 7. de reg. vbi apertissime probatur, quod filius in vita patris potest legitimā petere, nisi velis diuinare, quod pater fuerat ibi mortuus. tex. tñ ibi innuit contrarium, ut ibi sentit Io. And. & clarius d. Pet. de Anc. & d. Card. & Bar. & Bal. in auth. ingressi, & sic salte prædictione illius c. poterit

ADDITIONES.

a Vel quasi. Vide cautelam, quæ ex hoc elicitur, quoniam ponit do. Bar. Vero. cautela 156. quod quando filius vult testari, inuito patre, efficiatur clericus, & sufficit prima tonsura, quam cautelam multum commendat D. Ias. in l. filia licet, col. 2. circa si de colla. b Castrensa bona. Tu vide de hoc Bal. in auth. ex testamento, col. 6. de colla. vbi videtur cum Pet. sentire, & Part. in alle. l. filia cuius, & omnino per Bald. in l. de donatione, col. 3. vbi in si refert Nico. de Mar. tenere contrarium. & Pau. de Cast. consil. 182. de quo plene per Car. in cle. 2. q. 6. de magistr. c Alia questio. Vide Spec. in tit. de sta. mon. §. 1. q. 47. Abba. in c. cum sumus. infra de reg. 10. de Imo. in l. cum filio, ff. de leg. 1. d In secundo. Pondera ad illud, an possit concedi perpetuo, ut transeat, quia alias dixi, & forte non male, in fauorem Fratrum Montis Oliueti, quod si ecclesia vult quod transeat, & est sibi utile, quod tunc transibit, quia in fauorem ecclesiæ est inducitur, ut non transeat, ergo sequitur in fauorem transeat. Facit quod habetur in l. 2. C. de iure emphy. quando emphyteuta non soluit canonem, quod cadit, si dominus vult facit quod habetur in simili in c. ad monet, de renun. AND. BARB. e Ingrediens. Vide Pet. de Anch. in consil. 442. inci. in his dubijs, in s. dub. & in consil. 439. inci. ego autem. Ale. in l. si cum dotem, in prin. col. 10. ff. de mar. & in consil. 13. inci. circa primū dubium, in 2. col. in 3. vol. & in consil. 139. incip. viso themate, in 2. vol. f Mulier. In 3. col. ver. tanquam, & vide glo. in ver. mortem, in l. 1. ff. de testa. quæ dicit, quod per mortem naturālem implet testamentum, non per civilē, & vide Bar. ibi & ibidem per Bal. & Pan. de Cast. qui ponunt quæstionē istam in terminis, & vide Bal. in l. cum pater, §. hæreditatē, hic all. & in d. l. ex facto, & in l. Statius, §. Cornelio, de iur. fil. Cy. Bal. & Sal. in l. Deo nobis, de epi. & cle. & vide latissime per Imo. in d. l. 1. de testa.

a poterit filius petere legitimam post professionē patris, licet monasterium sit capax bonorum. Hoc et suadet æquitas maxima: ex quo. n. pater eum abiecit a cura sua, æquissimum est, ut non habeat medicare alimēta a monasterio. ad idem adduco illam auth. si qua mulier. licet Bar. eam adducat pro se. si. n. filius non posset petere legitimam in vita patris intrantis monast. ad quid daret ibi facultas patri diuidendi substantiam post ingressum inter liberos, cum ius esset acquisitū monasterio retinendi illam legitimam toto tpe vitæ patris? Sed quia filij poterant petere, & debebat prius ante ingressum bona diuidere, ideo fit illa specialis gratia, ut possit diuidere inter liberos post ingressum. & quicquid sit, maximam habet hæc opin. æquitate. Et ex his decidit alia quæstio, an post ingressum monasterij possit reuocari per istum monachū testamentum antea conditum. Petr. & Cyn. in d. auth. si qua mulier. simpliciter tenent quod sic Bart. distinguit ut sup. quod quando fuit ingressus monast. Fratrum Minorum, nullo modo potest reuocari, quia sicut post mortē naturāle testamentum cōfirmatur irreuocabiliter ex parte testatoris, ita per ingressum huius religionis. Itē quia Fratres Minores non possunt post professionē factam aliquid disponere de rebus humanis, ut in d. cle. ex iur. de verb. sign. quare creditur in eis non habere locum illam auth. si qua mulier. quæ permittit post ingressum disponere inter liberos. Secundo casu, quoniam fuit ingressus aliam religionem, putat, quod potest ipse reuocare testamentum, donec viuit, & vult tex. in simili, secundum eum, in l. res vxoris, C. de don. inter vir. & vxor. & cum hac opin. Bar. transit hic d. Ant. qui ex hoc concludit, quod licet primum testamentum fuerit conditum cum septē testibus valebit tamē secundum cum duobus, vel tribus. de testa. cap. relatum, & cap. cum esses, quia nunc actus lubijcitur dispositioni iuris canonici. Item quod valebit simplex reuocatio, licet non sit elapsus decennium, sicut exigitur in l. sancimus. C. de test. Et ego inuestigandæ veritatis grā, tenerem prius, quod excepto casu auth. si qua mulier, nullo modo posset amplius de bonis disponere, per tex. no. in d. §. illud. in Auth. de mona. qui iudicio meo hoc bene probat. Ibi enim dicitur, quod volens intrare monast. potest prius, quomodo voluerit, disponere, postea vero nullam habet facultatem disponendi, & gratiosè fuit concessus casus auth. si qua mulier. Quando vero disponit liberis existētibus, tunc possit inter eos disponere, prout ibi dicitur, non autē datur sibi facultas disponendi inter alios. unde arguen do ex illo tex. per locum a speciali, videtur optime hoc probari. & sic habemus casum specificatum in d. §. illud. & in auth. si qua mulier. Facit etiam ratio, ne notetur proprietas in eo sic disponendo de reb. temporalibus ad libitum, cum iam post professionem sit mortuus mundo. d. c. placuit. 16 q. 1. & amplius non habet velle, aut nolle. de elec. cap. si religiosi. lib. 6. nec testamentum potest depedere a voluntate tertij, l. pe. cum ibi no. C. qui test. fa. poss. & ff. de hæ. institu. l. illa institutio, & l. captatorias. & per hoc tollitur, si dicetur, quod cum Abbatis consensu hoc facere posset. Item adhuc obstant iura superius allegata. Ex his infero ad decisionem alterius quæstionis, an possit testari post ingressum. & certe inter liberos & monast. non potest, iuxta auth. si qua mulier. Intellige, quando prius non disposuit, ut ibi, aliter autem disponendo inter alios, non potest in forma testamenti, secundum Cy. in

d. auth. si qua mulier. Sed ad hoc, ut valeat donatio, poterit consentiēte Abbate, & Capitulo, de mobilibus, tantum, nam immobilia non possunt alienari sine debita solennitate. Ego non video, quod ipse amplius tantum ipse possit aliquid disponere de illis rebus, cum iam transierint in ius monasterij, & nullam amplius in eis facultatē habeat, ut apertissime dicit tex. in d. §. illud, sed nomine monasterij poterit illas res concedere, quas posset monasterium, nec tunc dicitur facere ipse, sed monasterium. Nunc venio ad causam intestati, & retractabo et aliqua communia causa testati. Quæro ergo, si quis ingrediatur monasterium prius non condito testamento, cui applicabuntur bona ingressi. Sol. 1. Pa. est, quod applicentur monasterio suo, si non hēt descendentes, vel ascendentes, ut in d. Auth. de monac. §. illud. & 19 q. vlt. c. quia ingredientibus. & §. nunc autē. Si autem habet descendentes, vel ascendentes, serua quod legi. & no. in auth. si qua mulier. canonizata 19 q. vlti. vbi sup. ut dixi in præcedētibus quæstionibus. Verum tamē in aliquibus remanet dubietas. Et primo dubitatur de bonis ingredientium monasterium, quibus non licet habere immobilia, sicut sunt Minores, Prædicatores, & similes medicantes, quo casu variæ sunt opin. Quidam enim dicunt, ut referunt Innocen. & Ioann. And. quod immobilia habentur pro derelicto, & sic occupanti concedunt, ff. pro derelicto. l. 1. 2. & 3. Et alij dñt, quod debent venire ad succedentes ab intestato. Tertij dñt, quod cum talis non sit tñ monachus monasterij, quod ingredi, sed et ipse diocesanus, quod bona ipsius debent venire ad ipsum diocesanū, ex quo monasteriū capere non potest, argum. 16 q. 1. c. qui vere, & 18 q. 1. vno, 27 q. 1. c. de viduis, il r. vbi de hoc, de deci. c. qm. C. de epi. & cle. l. nulli, §. quod si testator. Alij aliter, & vi de Cyn. in l. Deo nobis. C. de epi. & cle. Et cum hodie isti

ADDITIONES.

a Alia questio. Vide Ang. Imo. & Arc. late in l. 1. col. 12. ff. de test. Ant. de Bu. consil. 66. inci. condidit testamentum. b Ingressum. Vtrum ingrediens monasteriū possit testari post ingressum, vide etiam per Arch. in c. pen. §. nunc autē. 19 q. 3. vbi ponit. an possit testari intra annū probationis. Et concludit hoc pendere ex futuro euentu, quoniam si profitebitur, eius testis non valebit, cum non appareat, quod tunc voluit esse monachus, alias secus. & dicit, quod si contingat eum mori intra annū probationis, valebit eius testis, & vide d. Ant. in c. de his, circa si. de sepul. vbi in alia q. vult ponere. p. contentari, quod ingressus possit testari intra annū probationis, de quo vide p. Doc. in c. non solum, in 4. col. de reg. in 6. vbi refert Lap. i. alle. item adde hic q. quoniam ponit Lap. alle. 7. in si. & Bal. i. auth. si qua mulier, in antep. col. ver. 3. principaliter quærit, C. de sacros. ecc. & quod ingressus monasterium possit testari intra annū probationis, tenet Bal. in l. generali, circa prin. C. de sacros. ecc. & ad hoc alle. Io. An. in no. in c. beneficium, de reg. l. 6. Sed tu vide per Spec. in tit. de statu mon. ver. 53. vbi concludit, quod poterit testari inter filios, sed non inter extraneos, et si sint filij naturales. Sed ipsemet Spec. in eo. ti. ver. 55. dicit, quod licet ingressus possit testari inter filios, tñ eis non poterit facere substitutionē pupillare, cum eos non habeat in pte, arg. l. si quis. ff. de vulg. & pup. Item vide Spec. in tit. de sta. mo. ver. 57. ubi dicit, quod sicut monachus non potest testari, ita nec potest cōfiteri de dote vxoris suæ, nec contrahere. Itē quod nouitius potest testari intra annum, tenent Doc. post Io. An. in c. beneficium, i. 3. col. de reg. in 6. Et quid si ingressus monasteriū, cui bona sunt acquisita cōfiteri recepit certam quantitatem noie dotis ab uxore, vel se recepit se noie vxoris, quas vult restituere? Dic, quod non potest, nisi hoc faciat de consensu Abbatis, fm. Bal. in auth. si qua mulier, c. prin. C. de sacros. ecc. vbi ad vtrumque dictū alle. Et si per professus religionē instituit filiū in dimidia bonorū, & de alia parte nihil dicit, reliqua pars applicat monasterio fm. Bal. i. auth. si qua mulier, in pe. col. ver. quærit, ponamus p. illum tex. quod tene mēti, quia est pulchra limitatio ad multa iura. Adde tu, an existens intra annum probationis habeat pro laico, vel religioso. Pe. de Anch. c. 51. & an ingrediens religionem possit testari, vide Lap. alleg. 26.

illi Mendicantes sint exempti, & Papa sit eis loco dioecese, hanc bona venient ad Papam, fm hanc opi. & secundum Gas. de Cald. qui tñ dicit, quod Io. Papa 22. in extrauag. quæ incipit, Ad conditorē, renunciat omnino, quod sibi reseruauerat Nicolaus 3. i. bonis oblati qualitercunque obuenientib. Fratribus Minorib. & vide hanc reuocationem per Ioā. de Lig. in tracta. Minoricarum, post Bar. vide etiam ad materiā Spec. in tit. de sta. mona. §. 1. ver. 3. & in glo. in c. vnico, de reli. 62 do. li. 6. † Concludo secundum cōmunem opi. quæ mihi satis placet, breuib. q. bona^a ingrediētis religionem Minorum, veniunt ad succedētes ab intestato: p. si enim Fratres^b non possunt capere bona, nisi prout habet in cle. exiui de paradiso, de ver. sig. & dicendū, vt ibi. Hoc voluit Bar. in tractatu, seu libro Minoricarū, & Fed. consi. 26. ad hoc, ff. de his, quæ pro non script. ha. l. si metallum, C. de hære. insti. l. i. ff. si tab. te. nul. 63 l. ex. l. i. ff. de testa. mil. l. neque. † Fratres vero Prædicatores, & alij Mendicantes, qui non sunt adstrikti tantæ mendicanti, poterunt capere, nō ut bona immobilia, seu vt iura perpetua sibi retineāt, sed vt vident, & se alant. Ita feruat glo. in d. c. vnico, & Cyn. in d. l. Deo nobis, & Spec. vbi sup. & Fed. de Sen. consi. 12. & 26. Ad vnum tñ aduerte, quod licet isti fratres, possint capere, vt vendant, dicit tñ Gas. de Calde. se obtinuisse in iudicio, q. ad hæc bona cōsequenda nō habeant actionem. non. n. possunt vëdicare, cum nō possint habere dñum rerum immobilium, vt c. vno, de reli. do. lib. 6. sed implorabunt in hoc officiū iudicis. Itē dicit in alijs bonis relictis fratrib. istis aliter, q. per religionis ingressum, & et Minoribus, vt possint capere, vt vendant, seu permutent, ex quo non sunt incapaces, p. pter delictum, sed propter zelum Dei. l. apud Iulian. in l. fin. cum l. sequen. ff. de leg. 1. Hoc verum, nisi mod^o, per quem relinquitur, sit contrarius regulæ eorum. Exemplum, si relinquo hæredem meū aliquod hospitale, quod legatis oneraui ad dandum in perpetuum Fratribus Minoribus, vel Prædicatoribus ceterum: hoc enim non valet, quia non possunt habere annuos redditus in perpetuum, vt in cle. exiui de paradiso, de verborum sign. §. cunque annui redditus. nec possunt perere æstimationem, propter modum & voluntatem testatoris, de quo vide latius per Io. de Lign. post Bar. in lib. 2. Minoricarum, in c. interdum. per Fede. consi. 12. & seq. Secus si testator aliquem annum redditum dimisisset istis Fratribus. Tunc enim potuerunt capere æstimationē, de quo dic. vt plenissime no. i. locis pal. le. Secūdo dubitat^c de qōne no. quid de bonis ingrediētis aliquā religionē particularem alicuius ordinis habentis patrē Abbatē, qui pōt & solet transferre monachos de loco ad locū, ita q. oīa monasteria illius ordinis sunt quasi membra sub vno capite, nec intrātes particulare locum promittunt stare ibi, sed promittūt seruare regulā fm statuta ordinis, sicut proprie vñ in monachis Montis Oliueti. Ita credo, q. seruent isti alij mendicantes, & scias hanc vñionem potius procedere ex statutis ordinis cōfirmatis per Papam, quam a iure communi, vel ex dispositione rē S. Benedicti, quia fm rēam & dispositionem iuris communis, quodlibet monasterium recognoscit caput de per se. f. Abbatem, vel Priorem, & Episcopus est superior tanquā dioeceseanus, sic habetur 18. q. 1. quasi per totum. In hac quæstione consuluit Gas. de Cal. vt hic refert de. Ant. qui in effectu dicit quosdam professos in genere genera-

lissimo, aliquos in genere subalterno, quosdā in spē. 64 In genere generalissimo dicit professos istos, qui profitent in manib. Epī, vel qui vouerūt se seruaturus tria substantialia regulæ. 27. diff. c. qd interrogasti. 20. q. j. c. quem pgenitores 27. q. 1. c. vidua, cū si. Item is, qui profitet regulam Prædicatorum, vel minorū ante annū probationis, de reg. c. non solum. & c. cōstōne, li. 6. obligantur enim isti religioni in genere & non in specie, & de istis qualiter obligentur, dic. vt no. Innoc. in cap. porrectum, de reg. De bonis autem istorum non

ADDITIONES.

a Quod bona. Et quod Fratres incapaces bonorū possint capere, vt vendant, & ex illis pecunijs in necessarijs sibi prouideant: tenet pulchre examinādo Arch. in c. quia ingredientib. 19. q. 3. & dicit se de hoc dictū in c. de viduis, 27. q. 1. & dicit idē Imo. in l. apud Iul. si. in fi. ff. de leg. 1. allegando gl. in d. c. 1. de reli. do. in 6. Item adde, q. monasterio incapaci bonorū, pōt relinqui pro alimentis. Ita dicit Ang. in l. si Stichum. §. stipulatio. ff. de ver. obl. De quo vñ de p. Bar. in l. si seruos ff. de ali. & cib. leg. & vide tex. & ibi Bart. in l. legatum. ff. de capi. dimi. & in l. si metallum. ff. de his, quæ p. non scrip. habent. Itē vide Arch. in c. de viduis 27. q. 1. circa mediū. vbi dicit, q. quicquid dicāt hodie talia monasteria incapacia bonorum volunt habere bona ingrediētia, nō ut retineāt, sed vt vendant. sed subiūgit Arch. q. iure ista faciūt general. n. pretiū succedat loco rei, vt ff. de vñfr. l. q. qui pretio, & ff. de trib. l. procurator. §. plane. itē adde, q. frater minor est incapax emolumentū, & n. vñ, vnde si instituit, est perinde, ac si homo mortuus instituit fuisse fm Bar. in l. eam quam, in 2. col. & 5. col. C. de fideic. vbi ponit de multiplici incapacitate. item frater minor nō excludit substitutum, secundū Bal. in l. cū acutissimi, C. de fideic. Adde, an fratres Minores sint capaces relictōrū, per eundē Abb. consi. 46. 2. lib. q. succedat fratrib. Minorib. vide Roma. consi. 296. & an ipsi succedere possint, per eundem consi. 277. Quid aut de fratrib. S. Augustini, vide per eundem consi. 235. & Cal. consi. 10. quid de Fratribus de monte Carmelo. vide Lapum allegat. 6.

b An bona ingredientis monasterium oīno incapax bonorū, applicent monasterio, vel cui dicat, q. si monasteriū est capax, absque dubio illi applicant, vt in auth. ingressi, & ibi plene de materia, C. de sacros. ec. Sed si monasteriū oīno est incapax, ipsa bona debent vendi, & in necessitatē monasterij conuerti, vt per Spec. in tit. de statu mona. in versi. & ibi p. Bal. in addi. & per do. Card. in cle. exiui de paradiso, in §. prouide. in 2. q. de ver. sig. vñ aut necessaria, & pro indigētia monasterij, applicant bona veniētib. ab intestato. Et iō dicebat do. Card. in d. cle. exiui, in §. cum vero, de ver. sig. quod bona ingressi religionem S. Francisci, quæ est incapax, & in particulari & in communi, applicantur veniētib. ab intestato, nō autem ecclesiæ, vel monasterio, quod ille est ingressus.

c Fratres. Quod fratres Minores sint incapaces, tenet Card. in cōf. 102. inci. sup. dubijs, in 2. d. bio. Abb. in cōf. 27. inci. dubiū super quo. col. 2. in j. vol. Ro. in cōf. 268. inci. in casu proposito, & in cōf. 216. inci. cir. declarationē. De Medicantib. vero vide Card. in cōf. 66. inci. in dubio pmissio, circa si cum allegatis p. Ale. in l. apud Iulianum. §. constat. col. 3. ff. de leg. 1. Per. de Anch. in cōf. 55. inci. Ioan. And. & Rapha. Cūma. in consi. 159. inci. vñ. Et Alexan. in consi. 83. inci. exiui domine, col. 2. in 1. volum.

d Secundo dubitatur. Pondera, quia videntur duo dubia. Primum, an possit concedi in extraneos. Secundo, an videatur concessum, si verba hoc important, vidi dubitari de vxore, eo casu, quo verba comprehendunt etiam extraneos, & hoc per d. S. emphyteusim. AND. BARB.

e Generalissimo. Adde Cald. con. 23. de reg. vbi etiam de inf. dicēdis. Et ad quem spectent de iure cōmuni bona ingrediētis monasterium, vide Lap. alleg. 129. & cui acquirantur bona transeuntia ad aliud monasterium, vide per eundem alleg. 62.

f Circa hoc, an applicent bona ingressi monasterio si liberetur ab illo monasterio, & aliud forsan ingrediatur, iuxta formam capituli, cet. de reg. vel si forsan sit expulsum a monasterio, an sint sibi bona restituenda, vide Bal. in addi. Spec. in tit. de sta. mona. in ver. 4. & Spec. in versi. 7. & ver. 25. vbi dicit Spec. q. bona remanent monasterio, a quo est expulsum. Sed Bal. in addi. de qua sup. dicit, q. bona sunt sibi restituenda. Tñ vide do. Card. in cle. 1. in §. quia vero, in 2. q. de statu mona. vbi dicit, quod talia bona sunt applicanda monasterio, ad quod accedit, vel illi monasterio, in quo si est expulsum a primo petat per dioecesanum, & vide Spec. in tit. de statu mo. in §. 2. ver. 23. & vide per Dou. Abb. in c. quanto, de off. ordin. & per Card. in c. quod a te, de cle. coniuga. ANT. FRAN.

non ponit expresse hic do. Ant. sed ego credo, q. sint in dispositione Episcopi, qui est eis loco Abbatis, q. 65 sentit Fed. de Sen. consi. 20. Venio ad secundos, scilicet professos in genere subalterno, & istos vocat illos, de quib. in terminis quæstionis nostræ. & istorum bona dicit, q. acquiruntur non monasterio recipienti, sed toti ordini, quia ex quo totus ordo sentit onus istius ingressi, naturale est vt sentiat commodum: alle. Spec. de sta. mo. ver. 19. & glof. quam dicit sing. 27. q. 1. c. de viduis. il. 1. in gl. 1. quæ dicit bona esse in potestate & dispositione illius, qui est superior in ordine, vt sic diuidat & distribuatur prout sibi videtur. Putat tamē do. Ant. quod si essent plura monasteria sub vno capite, & professio determinaretur ad loca particularia, quia monachi de particulari loco nunquam remouētur, quod tunc bona applicabuntur ad particularem locum, vbi ingreditur, quod satis placet, quia cessat causa præd. sta. & est causa, quare bona ingressi aggre-gantur monasterio, secundum onus monasterij imminens. 16. q. 6. c. de lapsis. † Bona vero eorum, qui profitentur certam regulam in specie, vt sunt isti, qui profitentur regulam, & in certo monasterio alij non supposito, modo prædicto applicantur illi monasterio. & sic intelliguntur iura communia, vt istud c. & auth. ingressi, & auth. si qua mulier, cum si. † Sed in istis oritur dubium. Quid si monachus claustralis vnius monasterij efficitur Prior alterius prioratus, reuocabilis tamē ad nutum Abbatis, vel superioris, vtrum hæreditas sibi delata, vel bona aliunde sibi obuenientia acquirantur monasterio principali, aut prioratu? Vide plenissime per Fede. consi. 24. vbi determinat, q. prioratu, si bona prioratus sunt diuisa à bonis monasterij. Ex hoc habes, q. licet bona aduenientia per actum professionis acquirantur monasterio, vbi ingressus facit professionem, alia tamen bona acquiruntur dignitati cui præficer acquirunt, vel vbi translatus est, licet sit inde remouibilis ad nutum, quod multum limitat c. vñ, 18. quæst. 1. vide motiua plenissime per Fed. vbi sup. Et ad aliud dubium magis forte, vtrum hæreditas acquiratur loco, vbi religiosus erat tempore delationis, vel additionis. Vide plenissime per per Fed. consi. 26. vbi videtur concludere, q. loco additionis, & faciūt no. per Archid. in ca. 1. 18. q. 1. Sed in contrarium faciunt no. per Innoc. hic, vbi dicit, q. omnia iura ingressi, incontinēti applicantur monasterio, adeo quod secundum quosdam, mortuo monacho ante additionem, potest monasterium adire hæreditatē, de quo inf. subijciā. Aliud^a dubium no. circa idem est, quādo tempore delationis hæreditas monachus, vel frater erat in monasterio incapace, vt puta inter minores, sed tēpore additionis erat translatus legitime ad ordinem S. Benedicti. Vide 68 Fed. consi. 20. † Item est dubium, quid si ingrediēs monasterium moriatur intra probationis annum? b Cyn. & multi alij in auth. ingressi, C. de sac. san. eccl. tenent q. ipsius bona spectant ad monasterium, quia moriēdo ibi, videtur mori voluisse, vt monachus. Item do. Ant. dicit se putare, q. illa bona pertineant ad monasterium ratione vltimæ voluntatis, quia illa bona videtur contulisse monasterio si ibi remaneat. Barto. in auth. si qua mulier, in fi. dicit, quod pro monasterio videtur casus in c. si de suc. ab intest. dicit tamen hoc relinquendum canonistis. Certe illud c. si hoc non probat. Ego dicerem sic, quod aut iste intrando probationis causa, expresse bona sua contulit ipsi monasterio,

ita, q. fecit ronet rāsitus: & tūc, cū sumus clari de intē-tione, q. data perseverantia volebat ea esse monasterij, nec amplius in vltima voluntate ea reuocauit, potest subitineri prædicta opi. Aut expresse non contulit, sed simpliciter intrauit causā probationis, & tunc non video, quo iure saluetur illa opi. Cum enim iste nō fuerit religiosus cum effectu, de sent. exc. c. religioso. li. 6. & sic bona nec tacite, nec expresse transtulerunt ad monasterium, & adhuc habeat facultatem condendi testamentū, ergo decessit ab intestato, & per consequens venient proximiores. Videmus enim in clerico seculari, qui magis est attritus ecclesiæ, quam existens intra probationis annum, transmittere bona sua in consanguineos, sed in defectum in ecclesiā suam. in capitu. fina. 12. quæst. 5. fortius ergo iste, qui non est clericus, nec religiosus cum effectu. d. cap. religioso. & fa- 69 cit cap. beneficium. de regu. lib. 6. † Nunc dubitatur de quibusdam rebus. An transeant, vel transire possint in monasterium ex testamento, vel ab intestato. Et primo

ADDITIONES.

a Aliud. Item adde quod frater minor qui est incapax, licet efficiatur episcopus, uel alias capax bonorum, propter hoc non recuperat bona ab his, qui successerunt patri ingressio propter ipsius fratris minoris incapacitatem. Ita determinat Bartol. in tracta. minori. in 4. lib. in antepenult. quæst. Pro quo faciunt, quæ latissime scripsit post Domi. Anto. do. Bar. de Bellenzi. in cap. quia diligētia, de elect. Et utrum si filius efficitur frater minor, deinde exiit monasterium illud & intrauit monasterium capax bonorum, an succedere possit patri? Vide Barto. in d. tracta. minori. in 4. lib. in penult. quæst. Et quid si institutus & substitutus in testamento, ratione institutionis reperitur capax, & ante euentum institutionis ingreditur monasterium mendicantium incapax bonorum, tandem tempore euentus substitutus forte ex dispensatione Apostolica est Abb. uel monachus in monasterio capax bonorum, an possit succedere ex substitutione? Bald. in l. ex facto, §. fina. per illum text. ff. de vulgarib. & pupillarib. concludit quod sic.

Adde quod voluit Ro. consi. 263. sup. alleg. Ang. consi. 91. etiam alleg. uide Abb. consi. 111. inf. alleg.

b Probationis annum. Nota de eo, qui moritur intra annum professionis, uide Raph. Fulg. in dicta authen. si qua. ubi tenet contra Iaco. Pe. & Cyn. uide Ioann. de Imol. in capitulo 2. de testament. ubi idem sequitur. Vide Domin. Petr. in dicto capitu. secundo, ubi sequitur Cyn. & in cap. cum causam, de elect. & in sua disputatione, quam fecit Padua, & in dicto capitulo secundo de testament. & in consi. 15. ego tenui contrarium per noua motiua in d. c. uide ibi omnino. AND. BARB.

c In hoc casu de eo, qui moritur intra annum probationis in monasterio, cui sint applicanda eius bona, putarem aliter esse distinguendum, quia si certum est, quod iste intrauerit simpliciter ex causa probationis & morte præuentus pendente tempore probationis, nullam facit professionem, credetem bona applicari uenientibus ab intestato, si nullam fecit dispositionem, quia ex quo erat in monasterio ad probationem tantummodo, non possumus dicere, quod ante professionem tacitam, uel expressam, bona sint acquisita monasterio, quæ non acquiruntur illi per simplicem ingressum, sed per professionem, ut in authen. ingressi, & in authenti. si qua mulier, C. de sacrosanct. ecclesijs. Si uero est ingressus monasterium simpliciter, non declarato, quod illud fuerit ingressus causa standi in probatione, & hoc casu, quamuis iura concedant sibi annum ad probandum, ut in capitulo, licet, de regu. tunc si moriatur ante lapsum anni probationis, nulla facta dispositione de bonis suis, putarem quod habuerit animum permanendi in religione, & per consequens, quod bona ex tali ingressu, qui uidetur factus animo permanendi in religione, applicarentur ipsi monasterio, per no. in d. auth. ingressi. ideo puto multum fore cogitandum super hoc.

d Probationis causa. Cum Abb. transit Domin. Benedictus Capra, in consilio 145. incipien. pñtus, quidam iuuenis, de quo articulo uide plene per Andr. Sicul. in cap. 2. inf. de testam. SEB. SAP.

2. primo de bonis fensualibus. 3. Ioan. And. hic dicit, qd si feudalia talia debet seruitia, quæ potest monasterium per se, vel alium exhibere, transibunt in monasterium, argum. C. de epis. & cler. l. quisquis. & l. ad similitudinem. Si vero talia sunt seruitia, quæ per monasterium exhiberi non possunt, redibunt ad dominum, argum. C. de cad. tol. l. vna. §. ne autem. ff. de solu. l. iter artifices. & remittit ad Spec. de ita. mona. vers. 45. Cy. in auth. ingressi. distinguit, quod aut feudum habet annexum seruitium reale, aut personale. Primo casu transit, quia non est proprie feudum, ut in vlt. feud. de forma fidei litatis. Secundo casu, si est tale seruitium quod clericus potest honeste præstare, transit in monasterium, & si superueniat iustum impedimentum, seruiet per substitutum. Si autem incertum seruitium est præstandum, tunc sentit, qd non transit, quia videtur electa industria personæ. Et secundum hanc dist. credo limitandum, & restringendum tex. in c. 1. §. qui clericus. in vlt. feu. si de feu. sue. controuert. vbi simpliciter dicitur, qd si feudatarius efficitur clericus, vel monachus, amittit feudum. Et miror, qd Doct. de illo tex. nullâ fecerunt mentionem. ¶ Quæro quid de emphyteusi, nunquid transeat in monasterium. Io. And. tenet, qd sic. argum. l. peto Luci. Tit. §. 1. ff. de leg. 2. Et licet, secundum eum, sit argum. in contrarium, in Auth. de ali. & emphy. §. 1. col. 9. remittit ad Spec. de loca. alias de emphy. §. nunc aliqua. ver. 120. vbi plene reperies. & in vers. seq. Bar. in d. auth. ingressi. dicit, qd de hac questione est tex. in d. Auth. de ali. & emphy. §. 1. vbi dicitur, qd transit in ecclesiâ, nisi dñs reuocet. Sed si dñs vult, potest reuocare, & em. Et idem tenet Spe. in loco præalleg. & ibi dicit Ioan. An. qd de hoc non est qd fm Dyn. qd in d. auth. est casus. Et h. d. verum & equum, maxime pderatis pactis, quæ ponit de nō alienando in ecclesiâ, milites, vel potētes, & idem sentit Spe. eodē §. ver. 116. qd durior efficeretur peditio dñi, si transiret in ecclesiâ, qd nō sic de facili pedit ius suū. ¶ Quid aut si recipit in feudū p se & filijs, nūquid intrado monasteriū transeat cū eo? Vide ple. in Spe. in præalle. ver. 153. & seq. vbi vñ velle, qd transeat in ecclesiâ, & quanto tpe, ibi vide. D. Ant. putat priū quia monasteriū nō est verus filiū, & verba pñtū strikte debent intelligi, l. quicquid adstringēda. ff. de ver. obli. qd satis placet, ne cōtrahētes decipiātur favore religionis. de do. c. per tuas. ¶ Quæritur, quid de usufructu dñi existente apud ingredientem, nunquid transeat in

ADDITIONES.

a ¶ Fensualibus. Vide Bal. in c. ceterum. in vlt. col. de iu. vbi dicit qd in successione feud. monasterium non hñ loco filij. Item utrū monachus vel canonicus regu. succedat in feudum. vide Io. de I. g. in c. fin. de constit. in vlt. col. Et adde ad hoc sing. dictum quod ponit Bal. in extranean. de pace. consil. in ver. libellaria. in fi. vbi dicit, quod mutus, surdus, & furiosus & similes succedunt in feudo, si feudatarij non tenentur præstare operam, vel seruitium personalem, sed commodum pecuniarium, puta spallam porcelli, nisi pactū vel consuetudo patriæ aliter disponeret, quod firmat Do. An. in c. cum apud, circa si de spō. & remittit ad materiam feud. in auth. Episcopum vel Ab. §. mutus. & est ultra eum tex. in cap. 1. in tit. an mutus vel aliter imperfectus, vbi est etiam text. an remaneat feudum paternum, & circa illud, quod dixi de monacho. Adde omnino glo. in l. de quibus. ff. de leg. vbi dicit, quod si de consuetudine monachus non succedit in feudo, extenditur ad canonicum regularem. Et de monacho an succedat in feudo, vide gl. in l. 1. C. de leg. Et adde, quod Mod. hic tenet indistincte, quod feudum non transeat in monasterium, quia per hoc fieret deterior conditio domini, cū feudū nunq̄ possit redire ad dñm pp mortē vassalli, qd ecclesiā nunq̄ moritur, qd forte contigisset si transferrentur in ec-

clesiā, & de questione hic posita, vide per Bal. in c. quæ in ecclesiā rñ. de cōst. vbi et ponit quid e contra, si dñs seu. ingrediatur monasterium. Item de ista q. in terminis, videlicet an feudum transeat in monasteriū, vide per Arch. i. c. si qua mulier. 19. q. 2. vbi tenet idē quod no. Inn. hic & per Host. in summa de immu. §. inquitum. 4. col. ver. sed nec illa immunitas. per Bal. in auth. nisi rogati. C. ad Trebel. & late per eū in sua repe. l. de quibus. ff. de legib. Item ad pñdicta vide Bal. in c. 1. circa. si. si de feudo fuerit controuersia.

¶ Adde an feudum transeat in ecclesiā. Fran. de Arctm. consil. 14. Cal. consil. 4. de feu. vide etiam Ang. consil. 273.

¶ An feudū per ingressum monasterij reuertatur ad dominum, vel transeat in ipsum monasteriū, vide Bal. in l. qui se patris. in 10. col. C. vnde lib. & in c. 1. de eo qui arma belli. depo. in vlt. feu. vbi tenet quod non transit in monasteriū, & pro hoc facit, quia feudū et per oia relinqui nō pōt. c. 1. §. donare. quæ feuda olim poterant alienari. vbi per Bal. & hñ i. c. de cogni. feu. in vlt. feu. vbi per Bar. C. po. v. ron. in 23. disse. & per Bal. in cap. 6. colum. de pace iura. firmam. vbi videtur esse casus de hoc, qd est verum etiam de cōsensu filiorum vassalli legantis, secundum Bal. in c. 1. in 6. col. de prohi. feu. alien. per Fed. & idem tenet Iaco. Aluatoz. in ca. 1. an agna. vel si. & vide Spec. in tit. de feu. in §. quoniam. in ver. 19. & per Bald. in auth. nisi rogati. C. ad Trebel. & in l. 2. C. communia de leg. & per Pau. de Cast. in consil. 151. Est tamen verum, quod feudum potest concedi monacho, & si illud concedatur ei, tale feudum bene acquiritur monasterio, imputatur enim domino quare ipsum feudum monacho concessit, ut no. voluit Bald. in l. cum oportet. in vlt. colum. C. de bo. que lib. sciebat enim vel scire debebat, qd quicquid acquirit monachus, acquirit ipsi monasterio, ut in auth. ingressi. C. de sacrosan. eccle. & in c. cum ad monasterium de sta. mona. Et ad prædicta vide Bar. in l. 1. in 2. q. C. de leg. vbi dixit, quod feudum non debet monacho, si ingredi monasteriū post inuestiturā acceptā, & p consequens patet, qd non transit in monasteriū, & ad prædicta vide etiam Alex. in consil. 30. & 136. in prima parte cōsiliorū.

¶ Feudalia. vide late per Alex. in consil. 10. incip. viso instrumento. in 5. col. Old. in consil. 224. incip. factum tale est. SEB. SAP.

¶ Quæro quid de. Et ad istam qui de Barto. in auth. nisi rogati. C. ad Trebel. & quod transeat, tenet Arch. in auth. si qua mulier. vlt. tra medium. 19. q. 3. de quo vide omnino per Bal. in auth. ingressi. in 6. col. ver. quid in emphyteusi.

d ¶ Vusufructus. Quod usufructus transeat in monasterium per ingressum religionis. tenet Arch. in d. c. si qua mulier. 19. q. 3. Et an usufructus quem habet pater in bonis aduentitij filij finiat, si ipse pater ingrediatur monasterium, vide omnino per Bal. post gl. in aut. ingressi. in 5. colum. vers. 7. quæro. C. de sacrosan. eccle. ubi dicit, quod usufructus inseparabilis non transit in monasteriū, sed transit utilis usufructus seu commoditas. Adde, quod bona offerentis se ecclesiæ seculari, vel alicui hospitali vel capellæ, non acquiritur illi loco, nisi se offerens ea offerat, secundum Bal. in auth. ingressi. in 1. col. ver. 3. op. C. de sac. san. eccle. & ibi in seq. col. ver. ul. opp. Idē dicit de intrusis in monasterium propter delictum, quod bona sua non acquiritur monasterio. Et de istis questionibus. an per ingressum monasterij feudū emphyteusis vel usufructus amittat. habes per gl. Cy. & Doct. in auth. ingressi. C. de sacrosan. eccle. Bal. ponit in i. de fe. cōtro. c. 1. §. qui clericus. in fi. & in l. si qs pbyter. C. de epif. & cle. tex. & ibi p Bal. i. c. 1. circa prin. de milit. vassal. q. belli. arma deposuit. Et quanto tēpore retineat feudum monasterium quādo vassallus ingreditur monasterium, vide per Specu. in titu. de loca. §. nunc uero aliqua. vers. 55. ad quem in hac questione se remittit Dom. in cap. 1. de immu. eccle. in 6. Item ad materiam adde, quod per ingressum monasterij non transferuntur in monasteriū iura collegij secundum Ioan. And. in c. beneficium. de reg. in 6. & sequit ibi Do. in 5. col. Adde an emphyteusis transeat in monasterium. Petrum. de Anch. consil. 42. 1.

¶ An usufructus, qui debetur monacho ante ingressum monasterij, per ingressum finiat, vel debeatur monasterio ex persona ingressi, vsque ad quod tempus. Dicās, quod transit in monasterium, & apud monasterium permanet vsque ad mortem naturalem ipsius monachi, ut voluit gl. in auth. ingressi. & ibi Barto. in fi. col. & Bal. in 1. col. C. de sacrosan. eccle. Et idem Bal. in auth. excipitur. in vers. quærit glo. nunquid si pater. C. de bo. qua li. & in l. 2. C. de bo. ma. & in l. fin. C. de vfu. & ha. & in l. vxori. vsumfructum. ff. de vfu. leg. & habetur per Specu. in titu. de statu mona. ver. 17. & per Bald. in cap. 1. §. qui clericus. ad fi. de cōtro. feu. Et quid si usufructus relinquatur monacho post ingressum, an sibi, vel monasterio acquiritur. Dicās, quod acquiritur monasterio, & non monacho, ad vitam tamen ipsius monachi, ut est glo. in auth. ingressi. no. glo. magna & no. Doctor. in d. ca. cum ad monasterium. Tenet Bar. in d. auth. ingressi. in vlt. col. & vide Bal. in l. quicquid. in 1. q. C. de bo. mater. vbi dicit, quod si usufructus esset relictus monacho contemplatione monasterij, etiam mortuo monacho remaneret penes monasterium, neque finiretur morte naturali ipsius monac. ANT. FRAN.

in monasteriū Ioan. And. quod sic, & durabit secundum eum in vitā ingredientis tantum, Insti. de acqui. per arro. §. vlt. etenim & usufructus & seq. de usufru. §. finitur. Vide hoc per glo. 19. q. vlt. c. si qua mulier. & idē tenet glo. & Spe. de statu mona. ver. 46. Idem tenet gl. in auth. idem est. C. de bo. quæ lib. Idem Bart. & alij in

3. authen. ingressi. & hoc teneas. ¶ Quæro, quid de bonis collatis ingredienti ea lege, ut alienari nō possint? Io. And. dicit, qd transeunt in monasterium, arg. ff. de fund. do. l. 1. ff. de leg. 3. l. pater. & in eo, quod legitur & no. de iu. pa. c. ex literis. licet sit arg. contra. ff. de le. 2. l. peto Luci. Tit. §. si. cui contrario quidam adherent. Cy. tenet primum in auth. ingressi. quod satis placet, quia hæc est alienatio legis, & accessoria ad personam ingredientis. facit quod legi. & no. in l. si ita quis. §. ea. l.

74. ff. de verb. oblig. Sed quæro, quia supra vidimus de bonis, quæ acquiri possunt monasterio ratione ingressus, tam ex testamento, quā ab intestato, nunc quæro, quo iure hæc bona acquirantur monasterio. Et scire debes, quod questio ista potest esse duplex. Primo ratione bonorum, quæ proueniunt tempore ingressus. Secundo ratione eorum, quæ obueniunt post ingressum, ratione tamen ipsius ingressus: ut hereditates legitimæ, vel testamentariæ, seu donationes, vel similia. De primis sentit Inno. qd monasterium venit iure hereditario. Dicit enim quod differentia est inter monasterium hæredem, & alium, quia monasterium habet dominium &

a possessionem omnium bonorum, quam cito factus est monachus, ar in l. si adoptauero, ff. de preca. & est expressum de dominio in l. si. C. de sacrosan. eccle. facit quod le. & no. in c. 2. de consue. alias autem hæres nō fit dominus, quousque adierit hereditatem, quantumcunque tamen adeat, non intelligitur possidere ipsa bona, nisi rerum ipsarum hereditarium corporale possessionem nactus fuerit. l. cum hæredes, ff. de acqui. poss. quod no. in eo, quod vult monasterium in continenti acquirere nedum dominium, sed etiam possessionem bonorum ingredientis religionem. Nec intelligas hoc generale esse in omnibus, quorum monasterium est hæres, quia resisterent no. in c. 2. de consue. & in d. l. fin. Sed procedunt in bonis ingressi, quia ex quo monasterium acquirit possessionem personæ ingredientis, per consequens acquirit possessionem omnium, qd habet ingrediens, quia non potest ille aliquid possidere, ex quo transit in potestatem alterius. Sicut dicimus in eo, qui per arrogationem transit in potestatem alterius, d. l. si adoptauero. Et idem vult glo. no. 29. q. vlt. c. si qua mulier. Hoc etiam vult Bar. in d. auth. si qua mulier. ¶ Sed discrepat a dicto Innoc. in hoc, quod sentit monasterium succedere hic hereditario, quod etiam voluit glo. in authen. præalleg. Dicit enim ipse Bar. qd ex quo monachus viuit, & potest adhuc conueniri de gestis prius, ita quod datur libellus contra eum, in authen. causa, quæ sit cum monacho C. de epis. & cleri. non potest dici, quod habeat iure hereditario, sed per tiner ad ecclesiā iure naturalis acquisitionis. Sicut dicimus de bonis eius, qui arroga. Insti. de acq. per arro. per totum. hoc placet. Nec ob. iste tex. dum dicit, Nō dicitur decedere sine hærede, & c. quia hæc fuit allegatio partis, nec est vera, ut supra glo. fin. vbi plene dixi. Item hoc consideratur hic respectu fideicommissi, qd veniebat restituendum post mortem istius instituti, & tunc ille institutus decesserat cum monasterio, quod faciebat euanescere substitutionem. Prima tamen solu-

76. tio subtilior, & verior est. ¶ De secundis bonis, quæ obueniunt post ingressum occasione ingredientis, dicit. Inn. quod ipsa bona delata monacho, melius capit monasterium, quam monachus. No. sing. hoc dictum, quia ex hoc sentit, quod nedum bona existentia tempore ingressus acquiruntur statim monasterio, sed etiam omnia iura competentia eidem monacho in specie, vel competitura, acquiruntur ipsi monasterio. Et per hoc soluitur questio Io. And. qua quæritur, quis adeat hereditatem monacho delatam ex testamento, vel ab intestato. Nam secundum hoc adibit ipsum monasteriū, & non monachus. Circa hoc tamen sunt duæ alie op. b. Quidam enim comparant monachum filiosam. b. qui adit hereditatem sibi delatā, iussu patris: & si non vult adire, potest adire ipse pater. ff. de acqui. hæred. l. si qs mihi bona. §. iussu. iuncta l. cum nō solum. C. de bo. quæ lib. Alij comparant eū seruo, qui potest nolle adire, & potius pati se exorari, & sic nihil acquiri dño: nec ipse dominus potest adire, l. cum proponas. C. de hæ. insti. Et quod æquiparetur filiosa, tenet Bar. in l. 1. col. 5. ff. de vulg. & pupil. Tertij dicunt, quod si monachus vult adire, sed monasterium vult repudiare, præferatur monasterium, secundum Iaco. de Are. ff. de success. edi. l. 1. §. per seruum. Hæ omnes intricaciones cessant, secundum Io. And. si dicamus sic, velle, & nolle monacho deficere, quod hæc omnia per monasterium sint agenda, per quod etiam solueretur hæc quæstio sequens. ¶ Moritur monachus, hereditate sibi delata non adita, quo c. su dicit prædictus Iacob. quod si hereditas erat ascendentium, transmissa est in monasterium, quod habetur loco filij, C. de his, qui ante apertas tabul. l. 1. in Authen. de sanc. epif. §. fed & hoc præfenti. Si vero erat hereditas extraneorum, dicit ipso iure exclusum monasteriū, sed poterit restitui, sicut minor. C. de sacrosan. eccle. l. si. ff. de acqui. hæred. cum quidam de minor. l. ait prætor. Io. And. dicit, & bene, quod ista omnia cessare videntur, si dicamus, ut supra potius monasterio, quam monacho delatam hereditatem

ADDITIONES.

a ¶ Possessionem. Monasterium acquirit possessionem bonorum ingressi absque aliqua apprehensione, & idem tenet D. Ant. hic, & in c. ex literis. de consue. Host. & Pet. de Anch. in c. si de test. de quo p Arch. in c. si qua mulier. post glo. ibi. 18. q. 3. per Spe. in tit. de statu mona. §. 1. ver. 61. & per Bal. & Sal. in d. auth. ingressi. per Bar. in l. qui vniversas. §. aut si is. & l. cum hæredes. §. si. vbi etiam hoc tenet Ro. de acq. poss. & in l. si adoptauero. ff. de preca. Et per Io. de Lig. in c. cum finis. de reg. vbi dicit, quod monasterium non poterit agere interdicto recuperanda, quod præsupponit possessionem, quia eā nunquam apprehendit in bonis ingressi. & vide Pe. de Anch. in re. reg. sine possessione. in 37. col. & alleg. Io. And. in hoc c. præfentia. & Bal. in d. auth. ingressi in 3. col. ver. 3. op. Adde, an monasterium debeat adire, Alex. consil. 88. 2. lib.

¶ Possessionem. Vide Abb. in consil. 4. inci. succiniste & conclusiue, colum. 1. in 1. vol. Alex. in l. cum hæredes. in prin. ff. de acq. poss.

b ¶ Vtrum monachus æquiparetur seruo, vel filiosa. Et adde, quod Inno. eum æquiparat seruo, in c. cum olim, il. 2. de priui. vbi omnino vide Bar. in l. 1. in 20. colum. ver. quo ad decimum & vlt. C. qui admittit. Concludit, quod monachus æquiparetur seruo, vel filiosa, prout vertitur utilitas monasterij, etiam vide Bar. in l. 1. ff. de stipu. fer. Et quod monachus æquiparetur seruo, tenet Pau. de Cast. in l. j. ff. de in. delib. allegando Inno. in d. c. cum olim. circa med. & gl. in c. non dicatis. 12. q. 1. Sed Ro. in l. quicquid. ff. de acq. poss. dicit, qd æquiparetur seruo, vel filiosa, prout occurrit utilitas monasterij. Et dicit quod de hoc plene dixit in ea l. qui hæres. S. neque filius. & in l. is potest, & in l. seruus. ff. de acq. hæ.

¶ Adde, an monachus æquiparetur seruo, & an, ipso inuito, Abbas possit adire hereditatem, Ang. consil. 91. & consil. 133.

¶ An monasterium æquiparetur seruo, vel filiosa. vide Bar. & Inno. in l. 1. in §. si fructuarius. ff. de stipu. seruo. ANT. FRAN.

tem, quod videtur etiam placere hic Do. Ant. & bene facit cap. penult. 19 q. vii. allega. per Innoc. ubi patet, quod licet ante ingressum potuisset quis suis demeritis exheredari, post ingressum tamen hoc non licet, quasi monasterium hoc casu puniretur. Pro hoc allego etiam hic in d. s. illud in Auth. de mona. ubi indistincte dicitur, quod post ingressum non debet aliquo modo iste habere rerum administrationem. Et per hoc puto Feder. non bene dicere cōsilio 20. vel 26. ubi dicit, quod si tempore delatæ hereditatis, quis erat monachus, & postea factus Episcopus, adit, quod acquirit episcopatum, & non monasterio. Nam secundum prædicta, hereditas fuit delata non sibi, sed monasterio, & sic adibit monasterium, & non ipse. Sed secundum aliam opinionem, quod habeatur loco filij, vel serui: tunc sua decisio esset optima, ut Insti. de leg. §. ex diuerso. ubi patet, quod seruus hæres institutus non acquirit ei, in cuius potestate est tempore delatæ hereditatis, sed ei, cuius est tempore aditionis, vide tamen motiua Fed. & quod scribit Archi. in c. vno. 18 q. 1. ubi ponit, quid si monachus fuit institutus hæres sub conditione, & tempore conditionis extantis est translatus ad alium locum. Concludo ergo, quod omnia acquiruntur monasterio, & monasterium ager pro illis rebus, his actionibus, quibus egisset monachus ante ingressum, & pro antea gestis tenebitur monasterium in quantum ad ipsum peruenit de bonis ingressi, secundum Inno. & Io. And. ff. de adop. l. si arrogator, & idem est ubique patrimonium alicuius ad aliquem peruenit. l. 2. C. de impub. & aliis substitu. Et per hoc sentiunt Doct. hic, quod libellus concipietur pro monasterio. Legistæ vero sentiunt, quod contra monachum, ut in dicta auth. causa, quæ fit cum monacho. Hæc opinio. Doct. nostrorum plus placet, quod iste amplius non in uoluatur in istis, ar. 16 q. 1. c. placuit & d. s. illud. ¶ Vlt. ut nil ad materiam subiectam deficiat, potest quæri, quid si non teneat ingressus, vel reuocatur legitime ex post facto, nunquid reuocetur bona tacite, vel expresse collata? Vide per Canonistas in c. quod a te. de cle. 80 cōi. per Bar. in auth. ingressi. C. de sacrosan. eccl. ¶ Itē quid de bonis clericorum tam ecclesiæ regularis, quā secularis? Vide glo. no. cum ibi no. 27 q. 1. c. vt lex continentiæ. & plene per Bar. in d. auth. ing. effi. ubi sentit, quod potest quis dare omnia bona sua ecclesiæ seculari, cui se dedicat, ut nihil sibi remaneat, nihilominus potest facere testamentum non tamen in præiudiciū ecclesiæ sed hæredis, qui poterit, si voluerit, hereditatem damnosam adire. Nam hereditas potest esse sine aliquo corpore, cū sit nomen iuris. l. hereditas. ff. de peti. hæ. Et no. quia hoc facit pro his, quæ ipse no. in l. si. C. de pact. & contrarium no. per eum in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. obli.

ADDITIONES.

- a Adibit monasterium. Tu vide plene de hac quæst. & seq. iunctis præced. Bal. in l. 1. q. 1. r. quæst. 10. C. qui admit. ad bo. posses. & Pau. de Cast. in consi. 1. ZACHAR.
- b An monasterium possit adire hereditatem delatam monacho, qñ monachus non vult, vel non potest adire, quia sit absens, vel furiosus, vide Spe. in tit. de sta. mona. in ver. si hereditas. & Bal. in l. 1. r. q. C. qui admit. & vide Bar. in l. 1. in 1. q. in 5. col. ff. de vul. & pup. & Cyn. in l. si. C. de bo. quæ lib. & vide Bal. in l. Deo nobis. §. hoc etiā, in 2. col. C. de epis. & cler. Et an monasterium possit adire, vel repudiare hereditatem delatam monacho eo inuito. Et quid si monachus, cui delata est hereditas, moriatur, vel fiat episcopus ante aditam, vel repudiatam hereditatem, quis tunc possit adire, vide Bal. in d. l. 1. in 10. q. C. qui admit. ANT. FRAN.

b Monasterium. Nunquid in aditione monasterij requiratur consensus monachi, vide Fel. in c. ex scripto, in 1. col. infra de iureiur. Et nunquid Abb. possit repudiare hereditatem inuito monacho, tradit Bal. in l. bonorum, in 5. col. C. qui admit. in l. is, qui hæres, §. si. ff. de acq. hæ. Ange. in consi. 30. & consi. 91. & Iac. in l. legatum, ff. de leg. 1. Et nunquid mortuo monacho monasterium possit adire hereditatem, vide Bal. in l. inde Neratius, ff. ad legem Aquil. Hoc est uerum, donec permanserit monachus in illo monasterio. Nam si exiret monasterium, non esset amplius obligatum creditoribus, ut dicit Bar. in l. adul. §. si. ff. de adul. Quod ego intelligo, quando monasterium monacho exeunti sua bona restituit, quod quando fit, plene habes in c. quod a te, de cle. coniug. SEB. SAP.

c Et adde Bar. in l. si. ff. de adop. ubi dicit, quod monasterium subijce omnia onera ingressi, & ideo dicit Bar. in l. si quis a liberis, §. item, referiptum, ff. de lib. ag. quem retulit Do. Abb. in c. transmissi, sup. glo. in uer. quæstio mota. qui fil. sint leg. quod monasterium teneatur alere filios ingressi, licet contrarium uideatur dicere Bar. in tra. statu de alim. in pe. col. & uide hic per D. Ant. qui dicit, quod monasterium teneatur soluere debita ingredientis pro qualitate bonorum, quæ transiit in monasterium. Item adde hic, quod no. Ro. in l. quod seruus, in si. ff. de acq. pos. ubi dicit, quod si monasterium apprehendit bona iniuste quæ sita per monachum, poterit monasterium conueniri, ut satisfaciatur illis a quibus monachus iniuste quæsiuit. Et hoc dicit expresse no. Spe. in tit. de statu mon. §. 1. uer. 48. & uer. 50. Item uide quod hic no. Bald. in 3. col. uer. sed quid ecce. Et de hoc uide per Imo. in cle. ne in agro, 16. col. uer. deinde quarit. de sta. mo. Item uide S. Tho. in 4. sen. dist. 38. q. 1. arg. 3. circa mediū. ubi dicit, quod si ingredientis monasterium intendebant statim obligari, non possunt amplius exire, & monasterium teneatur soluere debita sua. Si uero non intendebant statim obligari, possunt exire monasterium, & soluere debita sua, de quo uide omnino per Doc. in c. præterea, in si. & Bar. in l. in arrogationem, per illum text. ff. de pec. & plene per Bal. in d. auth. ingressi, in 5. col. uer. quarto sex to. C. de sacrosan. eccl. Adde, an monasterium teneatur ad debita Abb. consil. 111. Et an de male acquisitis, uel possessis per monachum ipso existente in seculo, & illo transiente in monasterium, possit monasterium conueniri. Et an stetur confessioni factæ in ultima uoluntate per ipsum monachum, uel religiosum, uide Ang. consil. 233.

d An monasterium teneatur soluere creditoribus monachi, uel illis dimittere bona ingressi, ut ei satisfiat, uide Bal. in addi. Specu. post Spe. ibi in tit. de sta. mona. in uer. quaritur, & uide Cyn. in l. si peculium, ff. de pe. leg. & Inno. de ob. ad rat. ubi concluditur, quod sic, quod est uerum, si se & sua obtulit monasterio, sed si se obtulit, & non sua, non teneatur, Bal. fin. in l. 1. C. de hæ. uel act. uen. & in addi. Spe. in tit. de reo, in uer. si monachus, an possit. Et uide D. Card. in cle. 3. in 6. q. de procu. Et an teneatur monasterium ex contractu, uel delicto Abbatis, uel monachi, uide gl. in c. cum dilectus, de or. cog. & Inno. in c. cum olim, de priuile. & Bal. in auth. ingressi, in 6. q. ubi etiam per Bar. C. de sacrosan. eccl. & ibi concluditur, qd sic, quod etiam uoluit glo. in d. l. si peculium, in §. 1. de pecu. leg. tamē non teneatur monasterium ultra quam habuerit de bonis monachi. Quod etiam uoluit Bar. in auth. si qua mulier, C. de sacrosan. eccl. & tenet Card. in d. cle. 3. & uide eundem in cle. 1. in §. quia uero, in 6. q. de sta. mon. ubi dicit, quod monast. non teneatur nisi sit factū locupletius, uel nisi quatenus sit uersum in utilitatem monasterij. Et adde, quod monasterium teneatur ad omnia onera monachorum, & ad collectas soluendas pro ipsis monachis, ut uoluit Bal. in l. onera, & in l. si. ff. de adop. & per Alex. in l. is, cum quo, ff. de aqua plu. arce. Et an monasterium teneatur alere filium ingressi in opē habetur per Dy. & Bar. in l. si quis a liberis, in §. item referiptum, in si. ff. de lib. ag. & uide per Spec. in tit. qui fil. sint legi. in §. 1. uer. si. quid si intret.

SUMMARIUM.

- 1 Quid sit territorium, honor, & districtus.
- 2 Quod spectat ad aliquem de iure speciali, dicitur illud spectare de iure.
- 3 Idem terminus potest prafigi ad duos actus, eodem tempore concurrentes.
- 4 Dilatio probatoria dicitur peremptoria.
- 5 Exceptio falsitatis cum corruptione, potest opponi post publicatas attestaciones & sententiam.
- 6 Presumptio leuis, non excludit quem a facultate opponendi peremptoriam, vel quasi.
- 7 Infamis infamia facti, non excluditur a testimonio in causa civilis.
- 8 Leuis opinio, que sit.
- 9 Dictis testium, quæ magis congruunt iuri cōmuni, creditur.

Intra

- 10 Intra possessionem alterius, dicitur aut uolentiam committere, aut iniuste possidere.
- 11 Copula apposta tempore a quo probatur possessio, denotat continuationem possessionis usque ad tempus præfinitum, secus ubi copula non apponitur.
- 12 Probatio euidentissima est, quæ fit per indubitata instrumenta.
- 13 Dominus pro hominibus suis potest agere, quamuis tales homines sint liberi.
- 14 Dominus non potest agere pro furto commissio subditis suis.
- 15 Index potest ex officio statuere terminum, & si non petatur & non statuit, non tenetur in syndicato.
- 16 Citatio iudicis non ualet, nisi fiat ad petitionem partis.
- 17 Probatio partis, dilatione a iudice non data ualet.
- 18 Renunciatio & publicatio attestacionum, non excludunt probationem siendam per instrumentum & allegaciones.
- 19 Conclusio in causa excludit instrumentalem probationem.
- 20 An sufficit at, quod testis sit iuratus in termino.
- 21 Falsitas potest accusari post sententiam & regulariter probatur indirecte, nisi super falsitate sit mota lis in prima instantia, nam tunc requiritur appellatio.
- 22 Probatio falsitatis testium non retractat sententiam, quando iudex non fuit secutus eorum dicta.
- 23 Sententia lata ex falsis allegationibus, vel dolo, contra absentem, vel contra minorem, vel ecclesiam, est nulla.
- 24 Corruptio testium sola sufficit ad retractationem sententia.
- 25 Retractatio sententia, quæ non tenuit ob falsitatem, fit officio iudicis, quod durat triginta annis.
- 26 Retractatio sententia ob falsitatem, quæ tenuit & directe fuit petita, fit per in integrum restitutionem.
- 27 Exceptiens de falsitate, auditur perpetuo.
- 28 Agens contra testem ciuilitate ad interesse, agat intra 30. annos.
- 29 Agens criminaliter de falso, auditur intra 30. annos de iure ciuili, sed de iure cano. perpetuo.
- 30 Sententia erronea in criminali potest retractari.
- 31 Proponens factum qualificatum, ad utrumque probandum uidetur se asstringere, secus si non est qualificatum.
- 32 Probans factum sine qualitate, non probat id, quod intendit.
- 33 Duo, ad quæ non fuisset quis admissus distributiue, debet utrumque probare deducens in libello.
- 34 Asstringere potest quis se ad plura probanda in suum præiudicium, non autem in præiudicium publicum.
- 35 Interdictum uti possidetis, datur quandoque contra possidentem & molestantem.
- 36 Prædicta pronunciandi super interdicto uti possidetis.
- 37 Quæstio non dirimitur sorte.
- 38 Sententia potest ferri contra dominum, & contra administratorem, si administrator est generalis.

CAP. IX.



Icet. In interdicto uti possidetis obinet, qui iustiorum titulum probat, ita communiter summatur. Sed certe hæc summatio est nimis generalis, & uidetur requirere tit. in hoc interdicto, contra id, quod habetur Insti. de interd. §. retinenda, ideo summo sic. Si actor & reus in interdicto retinenda possessionis probat, obinet is, qui antiquior possessionem probat, titulo maxime iustificatam, vel meliores probationes respectu possessionis adduxit. h. d. no. & probat satis hoc summariū in ver. ex pmissis. p.

derato ver. maxime. Diuiditur Dec. ista in quinque partes. In prima processus decisa narratio. In secunda ibi, Porro. Fauē. exceptio contra testes ecclesiæ, & ipsius ecclesiæ responsio. Papæ interlocutio, & interlocutionis ratio. In tertia ibi, Post hoc. corruptionis & falsitatis noua exceptio, ipsius probationis & reprobationis commissio. In quarta ibi, Quanquam. testes Fauē. tinorum impugnati. primo probatorios, secundo reprobatorios. In quinta ibi, Ex præmissis. allegando concludit pro ecclesiā. Casus liter. Inter Archiepiscopum Rauē. ex una parte, & commune Fauē. tix ex altera quæstio vertebatur super iurisdictione, honore, & districtu, in villa S. Petri, & quibusdam castris & terris alijs, quæ de iure ad Rauē. ecclesiā pertinebant. Procuratores utriusque partis propter hoc ad sedē Apost. accesserunt, Lite contestata super prædictis per procuratores prædictos, & iuramento calumniæ præstito, quia utrique parti erat plurimum onerosum, testes producere coram Papa mandauit Papa Episcopo Placentino, ut intra tres menses reciperet, quos utraq. pars tam super principali negotio, quam in personas testium duceret producendos, statuendoque partibus terminum, in quo cum attestacionib. apud sed. Apost. se præsentent. Tandem partes cum attestacionibus comparuerunt coram Papa, attestacionib. publicatis, Syndicus Fauē. tinorum proposuit se uelle in personas testium ex parte altera productorum quædam obijcere, & probare. Syndicus archiepiscopi contra respondit illud fieri non debere. Papa interloquendo decreuit ipsum non audiendum, cum intra tres menses, ut in literis domini Papæ mandabatur, id facere non curauit. Post hoc Syndicus prædictus obiecit in testes productos, quod corrupti falsa dixissent. Papa dicit, quod talis exceptio non solum ante sententiam, sed etiam post potest opponi, quamuis credetur, & talis exceptio per excogitatum malitiam ad differendum negotium proponeretur, eā admittit mandans quibusdam iudicibus, ut testes, quos super hac exceptione procurator Fauē. tinorum duceret, producendos, reciperet intra mensem. Indulto ex tunc altero mense procuratori ecclesiæ Rauē. inf. quem ad reprobationem illorum testes produceret coram eis iudices prædicti receptis testibus prædictorum, attestaciones ad dominum Papam remiserunt, prout receperant in mādatis. Post hoc domin. Papa examinauit testes hinc inde productos. Et quis procurator Fauē. tinorum multos testes produxerit sup. negotio principali, vix tamē ex illis sex tantummodo remanserunt, quorum quidam sibimet contradixerunt in seriem sui dicti, & quidam alij sibi in suis testimonijs singulares. Et alij, qui ducti fuerunt ad reprobandum testes ecclesiæ Rauē. plures reprobantur, quia sibi inuicem contradicunt & alij, licet pauci numero, malæ fame sunt & opinionis, & ex aliā causa repelluntur, quia non probant id, ad quod eorum Syndicus se adstrinxit, uidelicet, quod corrupti falsa dixissent. Qui & si de corruptione aliqua uideatur dixisse de falsitate nihil dicunt. Ex prædictis apparet euidenter, quod ecclesiā Rauē. p. testes plures, quibus potius lux ueritatis affuit, sufficenter probauit, quod a quadra. annis & citra prædicta loca possedit, p. quod patet, quod si Fauē. a 50. annis citra, ut testes sui uideatur deponere, aliqua p. ceperit in locis prædictis, illa inceperit recipere sine iusto titulo, cū duo in simul, & eodem modo in solidū eādem rem possidere non possint, & Fauē. tini titulum non ostendunt.

ostendunt. Sed ex privilegijs Imperatorum, & Roma. Pontificum concessis ecclesiis Raven. colligitur manifeste, possessionem ecclesie in predictis iustam fuisse, & ita per consequens apparet, quod Faentini minus iuste & sine titulo aliqua in locis predictis occupaverunt. Quia vero syndicus ecclesie Raven. petijt communem Raven. a vi turbatiua, seu inquietatiua super premissis prohiberi: Papa videns in hoc casu non esse locum interdicto, uti possidetis, ita possideatis, cum probationes ecclesie Raven. longe sint potiores, & ideo sic in interdicto superior condemnauit commune Faentia ipsi ecclesie super iurisdictione, honore, atque districtu, & alijs generaliter pertinentibus ad hoc in locis predictis, quo ad possessorem iudicium, quo tantummodo actum est, sibi perpetuum silentium imponens. Et prohibens eisdem, ut neque per se, neque per alios super predictis presumant aliquatenus ecclesiam molestare. Ber. Notabilia nomine, & facto possunt ex hoc tex. multa colligi. Et primo, quod in loco temporali possunt ecclesie competere tria iura separata, videlicet iurisdictione, honor, & districtus. Iurisdictione potest capi largo modo, ut sumitur in l. 2. & 3. ff. de iur. omni. iud. & per gl. in cle. vna. de fo. comp. Honor, quia illi de loco vocabant ecclesiam dominam, & ita, ut dominam honorabant eam, occurrendo nuncijs suis eorundemque mandatis parendo. Districtus autem idem est, quod territorium, ut in cle. ne. Romani, de elect. Et territorium dicitur a terrendo. l. pupillus. §. territorium. ff. de verbor. sig. ita, quod habebat potestatem exercendi iurisdictionem nedum in incolis loci, sed etiam in omnes delinquentes in districtum, seu territorium. Qualiter autem ecclesia exerceat iurisdictionem temporalem, dicitur ut habetur in c. si ne cle. vel mo. lib. 6. §. No. 2. ibi, De iure ad se spectare, &c. quod certum quid competens alicui de iure speciali, potest dici de iure spectare ad eum, nec visitatur libellus, si illud non competat de iure communi, quod est valde notandum, si potestas datur alicui a principe, vel a partibus terminandi aliquam controuersiam de iure, ut possit & debeat, ut commissarius, habere respectum etiam ad iura specialia. Debet enim illud verbum generaliter intelligi, maxime, quando materia subiecta non subijcitur dispositioni iuris communis, ut hic erat, concor. bon. tex. in c. 2. ut li. pe. & c. 3. de eo qui mit. in poss. ubi aliquid dixi, etiam tergit super rub. de consuet. & vide per Do. Anto. in c. Quintauallis, de iureiuran. in fi. §. No. 3. ex hoc principio iuncta decis. quae ponitur in c. cum causam. inf. de testib. quod idem terminus potest a principio praefigi ad producendum testes probatorios & reprobatorios, & sic est in facultate iudicis admittere testes super principali, ac reprobatorios simul, de quo dicam plene post Io. An. in c. ex parte, de rest. & no. bene hoc, quia habes casum, in quo idem terminus potest praefigi ad duos actus. Quod procedit, quando illi actus possunt simul concurrere in eodem tempore, ut hic, alias si ordine successiuo essent expediendi, secus esset. vide gl. in c. sape, de verb. sig. in ver. post datione. §. No. 4. ex ver. porro, iuncto d. cum causam. de test. quod omnis dilatio probatoria censetur peremptoria, ita quod non apparente impedimento, non debet dari secunda dilatio. concor. l. fin. ff. de fer. & dilatio cum ibi no. facit no. in c. 2. de dila. ubi bon. glo. No. 5. quod exceptio falsitatis testimonium cum corruptione, potest opponi & directe probari post publicatas attestationes. Et hoc ideo, quia videtur articulus nouus, pro-

pter attestationem corruptionis, de qua prius non fuerat capitulatum. de quo inf. & per glo. in cle. 2. de testa. Et no. bene, quod huic exceptioni & probationi non obstat lapsus trienij praefixi ad probatorios & reprobatorios testes producendos, & hoc in odium falsitatis, quae est post sententiam potest opponi, ut hic. §. No. 6. ibi, Nonnulli crederent, &c. quem non debere excludi a facultate falsitatem proponendi, & probandi exceptionem peremptoriam, vel quasi, propter leuem presumptionem ortam quod opponeret. Secus dic, ubi praesumptio de malitia esset vehemens, de quo vide no. per Inn. in ca. post electionem. de concess. praeb. ubi hoc concludit, & hic bon. tex. pro eo. In excludenda vero dilatoria, non exigitur tam vrgens praesumptio, propter modicitatem praedicti, ut ibi no. per eum. facit c. pia, de exce. lib. 6. No. 7. ibi, De singulis circumstantijs subtiliter, &c. quod et parte non dante interrogatoria, iudex potest ex officio suo testes de causis, & circumstantijs singulis subtiliter interrogare, & hoc ideo, quia haec tendunt ad veritatem inuestigandam & habendam, & ad hoc iudex debet laborare §. q. 5. c. iudicantem, & l. vbi que. ff. de interro. ac. inf. de fi. instru. c. cum Io. de tes. c. cum causam. Et no. tu canonista, quod subtilitas tendens ad veritatem eliciendam, commendatur de iure canonico, concor. c. capellanus. de ferijs. & quod no. in c. dilecti. de iud. No. 8. hic multa detrahentia fidei testimonii. Primo si dicant sibi ipsis, id est quod quilibet testis tradit sibi, secus si plures pluribus, et ab eadem parte productis, de quo dic, ut no. in c. in nra. inf. de tes. c. tam literis. & de electio. c. cum dilectus. Tertio, si sunt male famae. Quarto, si sunt levis opinionis. & de istis vide in c. testimonii. de tes. & c. omnibus. 2. q. 5. Et no. singu. si vnum intellectum, quod infamia facti non repellit in toto a testimonio in causa civili, sed pendet ex iudicis arbitrio, considerata qualitate & quantitate infamiae. Et ita potest intelligi tex. ibi, Nulla, vel modica, &c. Potest et referri ver. Nulla. ad ver. Male famae. & ver. Modica. ad ver. Levis opinionis, & tunc probaretur, quod infamia facti ex toto repellit etiam in civili, de quo dicam plene in c. testimonii, praef. l. Levis opinionis dicuntur dupliciter secundum Abb. hic, vel quia quotidie mentiuntur, licet nullum laedant. Vel dic, quia facile omnibus omnia credunt, ut no. gl. in d. c. omnibus. & tene menti, quod talis dicatur levis opinionis. Quinto, si non probat clare id, ad quod sunt induciti, seu ad quod se adstrinxit producens. Sexto si sunt corrupti. Septimo, si sunt falsi. vide ad hoc tex. in c. testimonium, de test. No. 8. ibi, Se adstrinxit. secundum verum intellectum, quod opponens duo, quorum vnum venit qualificatiue ad aliud, ita quod

ADDITIONES.

- a q. Districtus. Vide Fel. in c. Rodul. col. 10. ver. districtus, sup. de resc. vbi late. SEB. SAP.
- b q. Idem terminus. Vide allegata per Alexan. in l. 2. circa fin. ff. de re iudic. SEB. SAP.
- c q. Peremptoria. Adde eundem consil. 64. lib. 2.
- d q. Adde tu melius per Lanfran. de Oria. in cap. quoniam contra, §. dilaciones, in princ. ver. sic. omnis autem dilatio probatoria infra de proba. ZACHA.
- e q. Interrogare. Adde quod voluit Alex. consil. 41. lib. 3.
- f q. Infamia facti. Adde hoc limitandum, ut per Ro. sing. suis. fo. 13. incip. dubitatio est magna.
- g q. Infamia. Vide Alex. in consil. 52. incip. viso processu, col. 4. in 5. vol. Ioan. de Ana. in c. 1. inf. de accus. & Alex. in consil. 11. incip. circa praemium, in prin. in 1. vol. SEB. SAP.

quod est vnum dictum qualificatum, videtur se in dubio adstringere ad vtrumque probandum, nec sufficit probare alterum, licet illud per se alias sufficiat, quod tenet Bar. in l. Diuus. ff. de re iud. & infra latius dicam. Licet secus sit in mandato qualificato, quia distribuitur in duo mandata in c. cum dilecti. de dolo & contu. & l. Celsus. ff. de arbi. & in c. si. de restit. spol. Quamquam posset dici, quod ibi tenetur mandatarius ad vtrumque, si vtrumque potest explicari, ut in d. c. si. & sic nulla videtur differentia. Sed pars praesumitur posse, ex quo se adstrinxit, & imputetur sibi, si non potuit. Ideo dicit Io. And. bonum consilium esse, ut in fine articulo seu capitulo protestetur pars, quod non alitringit se ad probandum nisi id, quod necessario sibi incumbit, & sic faciunt boni practici, quod no. No. 9. ex ver. Ex praemissis. quatuor, quorum quodlibet distributiue sufficit, & fortius si concurrunt omnia simul ad faciendam alterutram partem in obtinere interdicto uti possidetis probata possessione per vtramque partem. Primo, pluralitas testimonium, ut quia altera pars plures testes produxit. facit infra de test. c. in nostra. Secundo, dictorum qualitas, a ut quia sunt aptiora & verisimiliora negotia, facit c. praeterea. infra de test. & c. auditis. de praescrip. vbi per Inno. §. Qui inter cetera notanter dicit, quod data paritate testimonium dicentium contrarium, plus creditur illis, quorum dicta consonant iuri communi. facit l. 3. de testa. & vide glo. sing. in c. 1. de praescrip. lib. 6. Et quando sunt aptiora, vel verisimiliora negotia, arbitratur iudex ex varijs coniecturis, arg. illius l. 3. & c. praeterea, praef. l. Tertio possessionis prioritas, & hoc bene no. Quapropter dicunt hic Doc. & principaliter Inno. quod sola probatio anterioris possessionis sufficiebat huic ecclesiae ad obtinendum in hoc interdicto uti possidetis. Facit quod no. Bar. in l. Celsus. ff. de usufructu. & per Inno. in c. sape. de restit. spoliat. vbi reperies bona dicta ad hoc. Haec omnia videtur sequi Bar. in l. si duo. ff. ut possi. & ad hoc alleg. istum test. & potest esse ratio, quae aperte colligitur ex hac littera. Et no. et Io. And. hic in ver. Temeritate, videlicet, ex quo enim constat aliquem rem aliquam possidere, intrinseca possessionem illius, dicitur aut violentiam committere, aut iniuste possidere, nisi probet, quod iuste possideat, pro hoc l. conquerebatur. C. vnde vi. & quod no. Inn. hic, & Bar. in locis praef. alleg. quod no. sing. in practica. Et licet dicat hic Ioan. And. hoc intelligendum de rebus corporalibus, quae non possunt eodem modo a pluribus possideri, secus in incorporalibus, secundum eum, adducit no. in c. 1. de iurepat. ego puto idem esse in incorporalibus, quantum ad effectum, ut hic apertissime probatur. Quarto probatio melioris tituli. Ex quo no. quod licet in interdicto uti possidetis, non sit necesse probare titulum, ut Insti. de interd. §. retinenda. est tamen multum utilis titulus, quia data paritate probationum, obtinet is, qui meliorem titulum probat, quare testes sui preferuntur super possessione tanquam deponentes verisimiliora, ex quo habet titulum concurrentem cum dictis eorum, ut hic no. probatur. §. No. decimo, & tene menti, quod copula apposta temporaria quo probatur possessio, denotat continuationem possessionis ab illo tempore usque ad tempus praefinitum. Secus ubi copula non apponitur, quia tunc potest verificari possessio in vno momento. Declaro hoc, tex. enim hic, secundum Doc. & bene, ideo in probatione ecclesie apponit copulam, Et, quod possederat a 60. an-

nis & citra, & in probatione Communis nullam copulam apponit, sed dicitur quod possederat a 50. annis citra, quia ex parte ecclesie fuit probata continuatio possessionis, quod importat illa copula, & sed non fuit probatum ex parte Communis. Et ideo clara & bona practica est, ut in articulis ponatur illa dictio, & ad denotandum continuationem, & melior & clarior practica erit ut articuletur, quod per 60. annos & per totum illud tempus possedit. Quomodo autem probetur continuatione, dixi in c. cum ad sedem. de restit. spol. per Bar. in l. Celsus. ff. de usufructu. No. 11. illud generale, ad quod quotidie allegatur hac littera, quod duo in solidum eadem rem simul, &c. §. No. 12. ex ver. Et ex privilegijs, quod probatio, quae elicitur ex privilegijs, seu instrumentis indubitatis, dicitur euidentissima. Facit ad statuta exigentia certo casu probationem euidentissimam, seu euidentissima documenta, sicut in simili loquitur tex. in c. pia. de excep. lib. 6. quod no. Inno. in c. ex insinuatione. in fi. de app. & vide tex. no. in l. licet Imperator. ff. de l. 1. vbi potest dici euidentis, quod elicitur ex coniecturis. No. 13. formam libellandi & pronuncian di in hoc interdicto, uti possidetis. Aduerte tamen, quod potuisset petere interesse molestationis de praeterito, vnde dicit hic Ioan. And. post Host. quod impute sibi ecclesia, in quantum non petit sibi Commune condemnari super interdicto, quati sua intererat pacifice non possidere, quae condemnatio facta fuisset secundum eos, si de hoc fuisset actum, & de interesse constaret. ff. ut possi. l. si duos. §. si. quod no. Et dic formalis, quod tria possunt deduci in libello & condemnatione, videlicet, ut desistat a molestatione de praesenti, & ut non molestet in futurum, & ut padeat ad interesse pro molestatione de praeterito, ut colligitur ex l. 1. ff. ut possi. & ibi per Bar. & practica erit ut narret se possidere, & qualiter, & aduersarium molestare, & qualiter, & interesse ex hoc illatum, & postea concludere, ut supra dixi. Et an debeat apponere locum, & tempus, & fin. vide plene no. in d. l. 1. & in l. si duo. maxime per Bart. §. Vlt. no. fm Io. And. dnm pro hominibus suis quislibet agere posse. Nam ex forma suae potest colligi, quod fuit petendum, ut homines non molestarent, ut patet in fi. tex. Non. n. debet pronunciare super non petito, imo fatuus est ille iudex. l. fin. C. de fideicom. lib. 6. c. licet Hely. de simo. Assignat Io. And. rationem primi dicti, quia in molestatione hominum intelligitur dominus molestari, & interest domini habere subditos locuple tes. & i. Auth. ut in fine quoquo suffragio. §. cogitatio. col. 2. Et certe haec ratio est nimis generalis. Nam secun-

ADDITIONES.

- a q. Distinctionis qualitas. Vide Alex. in consil. 27. incip. in causa & lite, in fi. in 2. vol. & in consil. 86. incip. vltis, in fi. eo. vol. Pet. de Ancha. in consil. 254. incip. in q. praesbyteri, circa finem. & in consil. 189. incip. tribus de causis. col. 1. SEB. SAP.
- b q. Verisimiliora. Adde Alex. in consil. 31. lib. 4. quod dictum testis non verisimile, est suspectum, vide eundem consil. 102. lib. 2.
- c q. Vbi copula. Vide Alex. in consil. 110. incip. vltis, col. 4. in 1. vol. & in consil. 108. incip. in causa, & lite col. 4. in 2. vol. & consil. 118. incip. in causa. col. pe. eo. vol. & moder. Taur. in repe. l. Cel. char. vlt. ff. de usufructu. cap. SEB. SAP. I. A.
- d q. Et circa. Adde Alex. consil. 108. lib. 2.
- e q. Agere posse. Vide Bar. in l. 1. §. si. ff. de iniur. Bas. in c. 1. §. iniuria, col. 1. ver. quare si iniuria de pace intra fir. & Card. in cle. 1. in 2. q. de reliq. & vene. sandi. SEB. SAP.
- f q. Nimis generalis. Adde quod Do. de Ro. decis. 388. incip. praepositus, dicunt quod dominus potest tantum agere pro turlatione & molestatione subditi, cum sua interesse.

secundum hanc rationem posset agere de furto pro eis commissio, quod non est verum, iuxta no. plene p. Innoc. in c. dilecti. de appel. & per glo. in c. autoritate. de priuilegiis. lib. 6. & de materia dic. plene, ut in illis iuribus no. & hic poterat agi: quia per molestationem hominum molestabatur ecclesia in possessione sua; cum commune volebat in hominibus possidere, quæ tunc possidebat ecclesia. Et hoc patet ex eo, quia hoc venit in hoc interdicto, ut possidetis; in quo ecclesia tantum probabilia, & per ea multum bene declaratur iste tex.

¶ Nunc venio ad glo. & prima colligit ex tex. iudicem ex officio a posse terminum præfigere productioni testimonium, & ponit multos alios casus, in quibus iudex supplet ex officio suo. Et no. sing. primum dictum glo. iuncto tex. Hoc plene examinat Bar. in l. r. C. de dila. ubi tandem concludit iudicem hoc posse, si viderit expedire, puta, quia videt partem negligentem in producendo testes, nec curare in perenda dilatione. p. hoc all. l. properandum. §. r. C. de iud. dum dicit, nemo erit tam audax, ut possit iudice inuito, litem protelare. Ego puto satis iudicem hoc posse, ut satis probatur hic iuncto c. cum causam. infra de test. quod est pars istius, sed credo iudicem ad hoc non arctari, nec ex hoc posse syndicare, si non fecit, nisi sit talis causa, in qua teneatur suppleri ex officio. Tunc enim potest & debet. Ad hoc allego tex. in c. oblata. de appel. ver. superior. Et ideo si statutum c. apponit poenam iudici non terminanti causam intra terminum sibi præfixum, dico iudicem non incidere in poenam, si non fuit requisitus a partibus, quia non tenetur impedire officium suum ad utilitatem priuatam, nisi requiratur a partibus, ut l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infe. & quod ibi no. Barto.

¶ Quinimmo nec valet citatio iudicis, nisi fiat ad petitionem partis, ut no. Bar. in l. ad peremptorium. ff. de iudi. dixi in c. 1. eo. tit. facit quod no. Innoc. in c. ad nostram. 2. de iure iur. vide glo. in c. fin. de rescrip. & quod no. in l. sancinus. C. de iudi. ¶ Sed circa hoc quæro, quid si pars probavit dilationem non data? Vide Bar. in l. in crimine. ff. de adulte. ubi per illam legem tenet valere probationem. Idem tenet in l. si ff. de fer. Dicit enim quod totum tempus instantiæ cedit probationi sciendæ, nisi iudex aliter statuat dilationem. Do. Anto. dicit, quod probare poterit usque ad conclusionem in causa, non post. supra, de procu. c. auditis, & infra, de fide instrum.

¶ c. cum dilectus. ¶ Ego dico, quod quiescente dilatione iudicis, quidam sunt termini iuris exclusivi probationis. Nam renunciatio & publicatio attestatorum impediunt testes producendos super eisdem articulis, vel directe contrariis, non autem super capitulis novis. infra de test. c. cum causam. c. cum venissent, & ca. fraternitatis. cum multis simil. Isti tamen duo termini non excludunt probationem sciendam per instrumenta.

¶ Sed illa probatio instrumentalis excludit solum per conclusionem in causa, ut in c. cum dilectus, præalleg. Illa enim excludit probationes, & etiam allegationes consistentes tam in iure, quam in facto, ut ibi no. & in c. pastoralis, de causa possessio. & propriet. per Innoc. Ad prædicta vide bonum simile, litis contest. est terminus exclusivus omnium dilatoriarum, ut in cap. inter monasterium. de re iudi. C. de except. l. si. tamen iudex causa abbrevianda litis, potest præfigere terminum ad omnes dilationes proponendas, ut in d. c. pastoralis. infra de except. ita in proposito superscripti

sunt termini exclusivi probationum. Potest tamen iudex causa abbrevianda litis præfigere terminum certum pro testibus, seu probationibus producendis. Sic & videmus in causa appellationis: datur enim a iure annus, & ex causa biennium ad proseguendam, & finiendam appellationem. de appel. c. ex ratione. & cle. sicut.

ADDITIONES.

- a ¶ Officio. Vtrum iudex possit assignare terminum ad probandum parte non petente, & idem dicit Bar. in l. r. C. ut quæ desunt aduoc. quem refert & sequitur Pau. de Cast. in l. r. §. ait prætor, ff. de iure delib. circa princ. Et de hoc vide plene per Ange. in l. 2. in r. col. C. de temp. ap. & in l. debitoribus, circa princ. ff. de re iud. & quod possit dari dilatio parti ea inuita, vide per Bal. in c. prætece, in princ. pen. col. de dil. Et an iudex possit ex officio suo non solum assignare primam dilationem, sed etiam secundam, & tertiam parte non petente, Bal. in l. fin. in repor. antiquis, de fer. arguit pro & contra, sed non firmat.
- b ¶ An iudex ex officio possit assignare terminum ad probandum, etiam si non petatur. Dicitur quod quando iudex videt negligentiam partis potest ex officio assignare dilationem, & terminum ad probandum, ut deueniatur ad finem litis. ita Bar. no. in l. r. C. de dila. Ita etiam d. A. bb. in c. finem litibus, in princ. de dolo & contu. & maxime, quando videret instantiam perire, quia etiam ad sententiam facit ex officio partes citari, ut per d. Abb. in c. pe. in vlt. col. de do. & contu. & per do. Alex. in l. 4. in §. hoc autem, ff. de dam. infe. Imo iudex potest ex officio compellere testes ad iurandum, etiam si partes remississent sibi iuramentum. ita Bal. & Alex. post eum, in l. r. ff. de fer. & tenet Specul. in tit. de test. in §. sequitur, in versic. & no. Potest etiam iudex ex officio etiam partibus non petentibus, & prorogare & abbreviare terminum, & dilationem ad probandum, ut plene traditur in c. consilium, de offi. deleg. ANT. FRAN.
- c ¶ Potest syndicare. No. non posse syndicare iudicem ex eo, quia non suppletur ex officio suo, vide Bar. in l. consentaneum, C. quomodo & quando iudex Spec. in tit. de offi. iud. §. impedit, post princ. Dom. Ant. in cap. super hoc, de renun. Bal. in l. r. ff. de magi. conue. A. N. D. B. A. R. A.
- d ¶ Nota bene hoc dictum. Et adde, quod idem dicit ipsemet Pau. in c. pe. in penult. col. supra de iudi. & Pau. de Cast. in l. properandum, in princ. in 2. col. & d. Alex. in l. 3. C. de iudi. Ad idem facit, quod scribit Panor. in c. fin. in penult. col. supra de rescrip. ubi dicit, quod id, quod dicitur, quod iudex non condemnans partem in expensis, tenetur rescire de suo, habet locum, quando expensis fuerit petita a parte, per glo. si ibi in si. Et adde, quod sufficit vnica interpellatio secundum Bar. in l. mora. in princ. ff. de vfu. & in l. Titia Seppellatio secundum Bar. in l. mora. in princ. ff. de vfu. & in l. Titia Seppellatio, §. v. ff. de leg. 2. & Felyn. in c. ex literis, de constitu. in 9. col. circa medium. Confirmo dictum Panor. hic, per aliud bo. simile, quia iuste statuto, quod Capitaneus teneatur ferre sententiam secundum consilium sapientis, quia ut plurimum sint ignari literarum, intelligitur si pars petierit alias secus, secundum Doct. in c. fin. de rescrip. & dom. And. in d. c. penult. de iudi. & Domi. Alex. in consil. 264. incip. viso processu vtriusque causæ, in vlt. col. Adde, quod iuste statuto, quod iudex teneatur remittere causam ad consilium sapientis intra certum tempus, debet intelligi si cum importunitate a parte fuerit petendum, secundum Ang. consil. 240.
- e ¶ Adde quod iudex negligens potest syndicari de negligentia, licet tunc dicatur scrupulosa indagatio. si seruus, in princ. ff. de leg. r. nisi esset talis negligentia, quæ esset dolo proxima, sed debet syndicari de culpa commissa in faciendo, l. mancipia, C. de seru. fugiti. l. r. ff. de off. præsid. l. iudices, C. de decur. lib. 10. & habetur in c. dominus, 23. q. 1. & per Do. Card. in cle. r. de fo. compe. Et quomodo puniatur iudex negligens in officio, vide per Ang. in l. si vacante, C. de bo. vacan. lib. 10. & per Alex. in l. si iudex, ff. de var. & extraordin. cog. ANT. FRAN.
- f ¶ Statutum. Vide Fel. in c. si autem, col. 3. supra, de rescrip. & Do. Ias. in l. ad monedi, in lec. in quinto no. ff. de iure iur. Et nunquid quod venit expediendum officio iudicis, ardet iudicem ad illud expediendum, vide latè Fel. in c. exceptionem, col. 3. cum seq. infra de exce. S. E. B. S. A. P. I. A.
- g ¶ Et de hoc vide aliquid per D. Ant. in c. ultra tertiam, in 10. col. de test. & adde Bal. in l. 2. in §. ff. de test. in apost. ubi dicit, quod dario dilationis probatoria non est de ordine formalis iudicij, & vide Bar. in l. vnus, §. cognitum, ff. de questio. ubi per illud tex. dicit, quod valet defensio sine termino. Et idem tenet Imo. post Io. de Lign. in cle. sape, in 36. col. versic. quarto. de verb. sig. Et quod valeat probatio sine dilatione, tenet Bal. in l. pridie, ante finem, ff. de fer. in apost. in duobus locis, & Bart. in extrauag. ad reprimen. in versic. figura, in penult. col.
- h ¶ Adde Bar. consil. 97. & vide quæ posui in d. l. si de fer.

sicut. de appel. Sed iudex potest præfigere terminum ad proseguendam appellationem statuendo breue tps. de appellatio. cap. cum sit Romana. & c. personas, cum si. & c. oblata. ¶ Vltius queritur, a nūquid in isto termino dato ad testes probatorios, vel reprobatorios, sufficiat testes fuisse iuratos, licet non sint examinati in termino, sed post. Vnde terminus potest multifariam præfigi. Quandoque enim præfigitur ad testes producendos, quæque ad producendum, & faciendum eos examinari, quandoque ad probandum & ad probatum habendum per omne genus probationis. Primo casu satis est produxisse testes, & fecisse eos iurare, quia in effectu, tunc dicuntur testes produci, & recipi, ad hoc l. si quando. C. de test. & c. 2. eo. tit. de quo vide per Spe. in tit. de teste. §. qualiter. ver. debet quoque. ubi de hoc. Et idem ibi Io. And. in addi. Secundo casu tenet Spec. ibi, quod non sufficit produxisse, nisi etiam examinati fuerint: quod videtur sequi Ioan. And. Anchar. hic refert Iaco. But. sensisse, quod etiam hoc casu sufficiat testes iurasse, cum non sit in parte examinatio, sed in iudice. Satis ergo est quod pars fecit, quod in eo erat. De hoc vide per Archid. in c. pia. de except. lib. 6. Dom. de Rot. ponunt tertiam opinionem, quæ potest esse concordantia duarum præcedentium. Dicunt enim sufficere, quod testes iurauerint in termino, & quod pars adhibuerit aliquam diligentiam, ut intra terminum examinarentur: & hoc, quia examinatio non est quid facti, quæ potest committi notariis: & sic est in iudice, & non in parte. Credo indubitanter hanc esse differentiam inter primum casum & secundum: ut primo casu, quod simpliciter fuit datus terminus ad testes producendos, sufficiat productio facta coram iudice, etiam si fiat in vltima die termini, quia satisfactum est termino: ad hoc quod no. idem Spec. in tit. de dilatio. §. r. versic. sed quid si intra, & se & sic non exigitur petitio, ut examinentur. Secundo casu oportet, quod testes producantur ita, ut ante lapsum termini, vel verisimiliter possint examinari intra terminum, & quod detur aliqua diligentia per partem, ut examinentur: alias nihil operatur illa statutio termini ad examinandum, &c. Hoc proba apertissime per simile. prosequi appellationem est in parte, finire vero non solum dependet ab ea, sed a iudice. nihilominus datur parti annus ad proseguendum, & finiendum appellationem: ut in clem. sicut. de appel. Et intelligitur, ut finiat quantum in ea est, ut in cap. ex insinuatione. de appel. & no. plenè in c. ex ratione. eo. tit. Ita dico in proposito, si detur terminus ad producendum, & faciendum eos examinari, debet pars vtrunque facere, quantum in ea est, & adhibere diligentiam cum effectu, ut fiat: & producendo ita ante terminum, ut possint per iudicem recipi & examinari in termino, parte instante, & postulante: sicut obseruatur in causa appellationis. facit. l. 2. ff. si quis cautio. & quod no. Innoc. in cap. ex transmissa. de præscriptionibus. & rationes Specu. in præalleg. versic. quid si intra Tertio casu principali, quando fuit datus terminus ad probandum, dicit Butrig. in authent. si dicatur alias si testis. C. de test. quod sufficit, quod iurauerit intra terminum, quia dictum testis trahitur ad diem iuramenti, ut d. l. si quando. Fingitur enim tunc examinatus. Sequitur hoc Dom. Anto. & ita dicit tenere Archid. derem, quod etiam hoc casu requiratur diligentia ex parte habentis probare: cum enim habeat terminum

ad probandum, certè ex sola productione testimonium, non probat cum effectu: quia sola productio nil probat. Nam ut dixi supra eod. super rubri. probatio idem est quod propalatio, seu manifestatio, quæ non fit ex sola productione. Item si sufficeret sola productio, posset fieri vltima die termini, & sic nihil esset probatum in termino, & multa impedimenta possent accidere propter quæ non possunt postea examinari. Et sic per hoc daretur materia ptelandi iudicia. Facit quod no. Spec. in d. versic. quid si intra. & maxime hoc procedit, quando datur terminus ad probandum apertissimis documentis: de quo per Spec. in d. ver. & d. c. pia. præalleg. & ita reperi postmodum aperte tenere Bart. in l. damni. §. Sabini. ff. de dam. infe. ubi vide. Quarto casu, quando fuit datus terminus ad probandum, & probatum habendum: communiter tenetur, ut non sufficiat sola productio, sed etiam requiratur examinatio in termino, quasi illa verba denotent omne complementum probationis, & sic, quod sint examinati: de quo per Io. And. in d. c. pia. & But. in authent. si testis. C. de testibus. Puto tamen, quod etiam hoc casu sufficiat partem

ADDITIONES.

- a ¶ Vltius queritur. Adde videndum Rom. consil. 453.
- b ¶ Terminus. Vide Gemi. in c. 1. §. si quis. de excep. in 6. Abb. in c. 2. in c. consilium. in fi. in 2. vol. Alex. in consil. 42. incip. in causa. col. fi. in 3. vol. S. E. B. S. A. P.
- c ¶ Si assignatur terminus ad producendum testes, vtrum sufficiat, quod iurauerint in termino, & de hoc per Bar. in l. si quando. C. de test. & ibi plenius per Bald. & per Barto. in l. damni. §. Sabini. ff. de dam. infe. & per Imo. in clem. r. in 3. col. de offi. deleg. & faciunt tacta hic per Domi. Anton. ad quæstionem de teste, qui est habilis tempore depositionis, vel econtra, quod tempus inspicere debeat. de qua quæstione plene per Ioan. And. in regula, factum legitime, in mercu. lib. 6. & in Specu. de teste. §. r. in 9. colum. versic. quid si testis erat. cuius decisionem refert, & sequitur Archid. in cap. consilium. §. 3. quæst. 5. & per Bal. & per Docto. in l. ad testium. §. conditionem. ff. de test. per Bal. in l. si vero. ff. de mili. test. & l. Antistius. in princ. ff. de acquiren. hered. & per Angel. plene in suo consilio 316. quod incip. in Dei nomine, &c. in proposita quæstione consilium multum eleganter, &c. & aliquid per Bal. in l. 3. in princ. ff. de test. & ibi etiam aliquid per Dom. Flor. Et de quæst. hic posita per Dom. Anto. vide per Bal. in l. 2. C. vlt. lite pendens. & in rub. C. si ex falsis instrumen. ubi videtur attingere veritatem huius passus. & vide Bal. Ang. & Imo. in l. quib. dieb. in princ. ff. de condi. & demõ. & Bal. Ang. & Mod. in d. l. Antistius. Et vide Bal. in apo. in l. r. ff. de test. l. si. r. col. ubi dicit, quod testis iurauit vno tpe, & deposuit alio sufficit quod notarius scribat diem iuramenti, quod testis deposuit intra terminum assignatum. Etiam dicit, si iurasset ante terminum, & deposuisset post terminum. Et an si testis erat bñatus tpe iuramenti, & cancellatus de banno tpe depositionis, valeat eius dictum, vide Alb. in 3. par. sta. q. 60. Item vide Bal. in l. 2. C. de sacrosan. ecc. ubi dicit, quod non solum dies depositionis trahitur ad diem iuramenti, sed etiam locus depositionis trahitur ad locum iuramenti. Et videtur omnino, quæ late notauit post D. Ant. D. Bar. de Bel. in cle. r. de offi. dele. Itē vide Do. in d. c. pia. §. 2. col. r. de exce. li. 6. & in c. in nomine Dñi. in 3. col. de test. Et quæ late scripsit D. Bar. in suis recol. lectis. in c. 1. de feriis. Adde hic, quod illud, quod dicitur sufficere testem iurare in termino, licet deponat extra terminum, est verum in termino hominis: secus est in termino legis, quia intra ipsum debet iurare & deponere. Ita singulariter dicit Bald. in d. c. in nomine Dñi, in pe. col. ubi et ponit quod testis solū iurauit in termino, an postea cū deponit, pars sit iterato citanda. Vide omnino ibi per eum, si præfigitur terminus ad probandum, & probatum habendum, non sufficit testes iurasse in termino, nisi deposuerint. Et de hoc per Innoc. in cle. r. de offi. dele. in 3. col. Et quod est solum præfixus terminus ad probandum, an sufficiat, quod iurauerint in termino, vide per Bal. in l. r. in princ. de test. in apost. ubi refert. di. can. sed eam non ut sequi. Et quod non sufficiat testes iurare, in termino, quod est præfixus terminus ad probandum, & probatum habendum, tenet Bal. in l. 2. in ul. col. in uer. item facit ad aliud. C. ut li. pend. & Angel. expresse in l. damni. §. Sabini. ff. de dam. infe. de quo vide etiam per Bal. in l. si quid. in princ. in pe. col. C. de testi. Adde quo tempore consideretur inhabilitas testimonium, Alex. consil. 78. & 133. lib. 2. Et an valeat dictum testis iurati die feriata, vide Ate. consil. 210. lib. 2.

partem adhibuisse diligentiam, quia actus examinatio nis non pertinet ad partem, sed ad iudicem: pro hoc, quod supra dixi, quando expresse datur terminus ad examinare faciendum. Quinto^a & ultimo casu, quando datur ad probandum, & probatum habendum per omne genus probationis, sicut hodie in multis locis practicitur, dicit Do. Ant. quod lapsus huius termini habet vim conclusionis in causa quo ad probationes facti, non quo ad allegationes iuris. Vnde putat, quod non excludit probationem per confessionem, quia illa non est probatio, sed probationis releuatio, vt no. super rub. Puto, quod in precedenti casu restringitur terminus ad probationem sciendam per testes, non autem debet extendi ad productionem instrumentorum. Cum enim illa habeat a iure terminum limitatum, videlicet conclusionem in causa, de fide instrum. cum dilectus. non debet illa probatio includi, vbi aperte ad hoc terminus prefixus non fuit, quia non est angustanda probationum copia, nisi exprimentur talia verba, in quibus satis tacite includatur productio instrumentorum. Pone exemplum, in cle. saepe. de verb. sig. videlicet ad producendum omnia acta & munimenta, quibus partes sunt vsuræ, vt ibi in tex. & glo. Et no. illam pract. cam, quæ satis potest obseruari in causis summa rijs, vt ibi probatur. In alijs autem vide quod dicam in c. cum dilectus. præalleg. sed in hac vltima questione formata satis includitur probatio per instrumenta, per illa verba. Per omne genus probationis, &c. Et an per lapsum termini indifferenter excludatur pars a productione instrumentorum, cum restringatur beneficium iuri. No. glo. in d. cle. saepe. in ver. non obstante. & dicam latius in d. c. cum dilectus. Hæc sufficiant quo ad istam glo. & multi alij casus possunt addi ad si. huius glo. in quibus iudex supplet ex officio, statuendo terminum, sed relinquendum est Summistis. Glo. 2. in effectu prosequitur quatuor. Primo an indistincte questio si possit proponi post sententiam. Secundo ibi, Et no. pro equitur, an sufficiat probare testes falsum dixisse absque eo, qd aliquid probet de corruptione. Tercio ibi, Sed nunquid, an sufficiat corruptionem probare absque falsitate. Quarto ibi, item no. nunquid sententia lata per falsos testes, vel instrumenta falsa, teneat. & si teneat, quibus remedijs & intra quantum terminum possit retractari. Venio ad primum. Vt enim, qd post sententiam non possit moueri qd falsi. C. si ex falsis instrum. l. 1. & 2. Glo. respondet, qd aut in prima instantia fuit mota qd falsi, aut non. Primo casu non admittit, sed sic. Et dicat latius, vt in prin. glo. Conclude latius sic: qd aut qd falsi nunq. fuit mota, aut sic. Primo casu pot. post sententiam citra appellationem, & in cā appellationis proponi, dummodo indirecte probet. Directe aut publicis attestacionibus probari non pot. quia esset producere testes super articulis prius directe, qd non licet, nec in cā principali, nec in cā appellationis, vt in c. fraternitatis. & c. cum venissent. cum si. de test. & clarius in cle. 2. eo. in tex. & glo. principaliter tangit hunc articulum falsitatis. Idem Ian. hic. l. cet non ita specificè loquatur. Hoc verū nisi addat articulus corruptionis. Vel fm Inno. qd alias dolose testes falsum testimonium dixerit, puta odio, vel amore. C. de fals. l. nec exemplū. Nam tūc ēt directe admittit probatio: qm rōne illius additionis vñ nouum capitulum, vt probat, & no. in d. cle. 2. vel nisi sit cā privilegiata, puta causa matrimonialis, vel vbi imminet peccatum, vt plene dixi in c. iu

rauit. supra eo. & sic intellige omnia iura, quæ dicunt de falso posse agi etiā post sententiam, licet Legistæ in hoc nullam diuisionem faciant, sed simpliciter dicunt probationem admitti, vt no. in l. diuus. ff. de re iudi. & in l. 1. C. si ex falsis instrum. sed minus bene dicunt, vt patet ex prædictis. Si vero questio falsi fuit mota in prima instantia, & ea non ob. fuit lata sententia: tunc amplius non admittitur, l. 1. C. si ex falsis instrum. Potest tamen appellari & peti, illam sententiam corrigi tanquā iniustam. Sed oportet, quod falsitas post publicatas attestaciones, probetur modo prædicto. Et ex hoc habes primam questionem declaratam. Venio ad secundam, an sufficiat probare solum falsitatem, ad obtinendam retractationem sententiae. Glof. ista ponit opin. contrarias, & inhæret secundæ opinionem, quod sufficiat, sicut sufficit probare instrumentum fuisse falsum, cuius vigore lata fuit sententia. l. prima, allega. in glof. Hæc tamen glof. limitat, vt hoc sufficiat, si probetur iudicem fuisse secutum dicta falsorum testimonium, argum. in fra de re iudi. c. cum I. & A. ¶ Conclude latius, quod aut

ADDITIONES.

a ¶ Quinto. Vide Ro. in l. admonendi col. 3. in ver. quo ad. ff. de iur. reu. vbi videtur tenere contra Abb. Sed op. Abb. sequitur ibi Ang. col. 2. & Bal. in c. si. col. 9. ver. sed quid si fuit statutus terminus, supra de exce. & Pau. de Cast. in l. 1. ff. de test. b ¶ Quando præfigitur terminus ad probandum apertissimis documentis, an requiratur, quod in termino attestaciones sint publicatæ, vide per Pet. de Anch. in d. c. pia. de exce. lib. 6. & per Pau. de Ca. in d. l. ad testium. §. conditionem an fidei test. & ibi vide per Imo. quod terminus probationis non potest prorogari de consensu partium, nisi ex noua causa secundum Bald. in l. peremptorias. circa princ. C. sen. rescin. non posse, qui dicit ita tenere Spe. in tit. de sen. §. nunc videndum. ver. quod vero. quia quotidie occurrit de facto. Item adde, quod testis examinatus, seu receptus a iudice post terminum non probat, sed facit indicium, secundum Bar. in l. 2. circa si. ff. de app. rec. quem sequitur Bal. in l. 2. C. de epist. audien. c ¶ An post terminum peremptorium assignatum ad probandum possint produci instrumenta, vide per Spe. in tit. de dilationibus. §. vlt. de quibus in si. i. col. ver. quid si data. & ibi immediate post in ver. quid si datus. ponit, quod si datus est terminus ad producenda omnia instrumenta, quibus intendit vti in causa, audiatur producentis instrumenta post terminum, de quo etiam vide in ver. quid si post terminum datum. Item adde hic Bal. in l. propter ad. in prin. l. 1. col. C. de iud. Item adde, quod quando per statutum post certum terminum excluditur, non potest iuramentum deferri, nec etiam pars interrogari ad partis petitionem. Ita singulariter dicit Nico. Mat. in l. 1. in auth. ibi posita C. si cer. per. licet Bal. ibi contra. Item adde, quod quando quis non fuit admissus ad probandum in termino, potest probare post terminum, etiam si sit conclusum in causa, si tunc fing. dicit And. in c. tam literis. de testibus, circa princ. per gl. in c. ex conuentione. de test. §. pol. Item adde hic, quod quando a iudice est assignatus terminus peremptorius ad probandum, vel excipiendum, nunquam per lapsum termini præfixi excluditur, nisi monitus fuerit bis a iudice, vt probaret, vel exciperet. Ita dicit sing. Ang. in §. si quis autem. in pe. col. in Auth. de hered. & fal. in princ. nouiter dicens de hoc ibi esse casum. Ad quod vide, quod no. idem Ang. in §. si quis pro redemptione. in Auth. de eccl. ti. Itē adde hic quod no. Do. in c. frequens. §. solet. circa princ. de restitu. spol. vbi ponit de termino dato ad iudicium sciendum. Et adde hic Do. de Ro. decis. 70. secundum ordinem meum nouissimum, vbi dicunt, quod si præfixus est aliqui terminus ad recipiendos, & examinandos testes, sufficit quod intra terminum sint recepti, & adhibita fuerit aliquis cognitio de examinando eos. Item adde hic quod no. Bal. in §. qui autem. in si. Insti. de excus. tur. ¶ Adde, an post terminum possint produci instrumenta, vide Roma consil. 225. Et an post conclusum in causa, per eundem consil. 176. Et an possint produci parte absente per eundem consil. 508. Et an instrumentum possit verbo produci, & an post conclusum in causa, vide Ful. consil. 139. Et quæ probari possunt post conclusum in causa, vide Roma. singul. suis. fol. 5. Et an bis debeat moneri a iudice, ille cui statuitur terminus ad agendum, vide Alexand. consilio 118. libro 1. d ¶ Sententia. Vide Bal. in l. si falsam. C. si ex falsis instrum. Mod. in l. diuus. ff. de re iudi. vbi plura de hac materia. SEB. SAP.

aut iudex non fuit secutus dicta falsorum testimonium, vt quia iudex fuit motus ad sententiam aliunde, quam ex dictis testimonijs, & tunc clarum est, qd non sufficiat testes dixisse falsum, d. c. cum I. & A. Et ratio, quia non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse. c. 2. de trā. 23 ¶ Epist. neque natales. C. de proba. ¶ Aut iudex fuit motus ex dictis testimonijs, vt puta, quia dixit in sententia visis attestacionibus. vt no. dicit Spe. in tit. de proba. §. si. versi. in summa. alias puto secus, per rationem ca. causam quæ. de re iudi. & de renūcia. c. in presentia, quia non semper ad vnam probationis speciem &c. l. 3. ff. de testib. & hoc casu quādo fuit iudex motus ex dictis falsorum testimonijs, dic, qd si sententia fuit lata p absentem dolo, & falsis allegationibus partis presentis, & tūc sententia est nulla. l. si prætor. §. Marcellus. ff. de iud. not. Bart. in l. diuus. ff. de re iudi. & hoc casu in dubio sufficiat probare solum falsitatem. Puto tamen, qd post publicatas attestaciones non debet admitti ad eam probandam, nisi prout sup. dixi in primo articulo, alias posset timeri timor subornationis testimonium nisi in casibus, in quibus potest probari contrarium directe publicatione non ob. de quibus aliquid sup. & aliquid in c. series. inf. de testi. Aut fuit lata sententia p presentem, & tunc si p minorem sententia est nulla fauore minoris ætatis, no. Bar. in d. l. diuus. & l. 1. C. si ex falsis instrum. præal. Et idem dicam in sententia tali modo lata contra ecclesiam, arg. in c. r. de integ. rest. Et no. qd poterit falsitas probari modo prædicto. Si vero contra alium, & tunc sententia tenet, sed veniet retractanda, vt inf. dicam. sed oportet, qd probetur, vt sup. dixi. Et per hoc est declaratum alibi quantum vltimum dubium. ¶ Venio nunc ad tertiam questionem, an sufficiat probare solum corruptionem absque falsitate. Glof. ista finaliter vñ concludere, qd sic, si iudex fuit secutus dicta corruptorum, alias secus, p illud c. cum I. & A. Finaliter hanc opi. vñ sequi Bar. in d. l. diuus. si probatur testem fuisse corruptum pecunia, vt testimonium diceret in hac causa, licet expresse non fuit actum, vt ferret iniustum & falsum testimonium, quia, secundum eum, hoc ipso probatur falsum, l. 1. ff. ad leg. Cor. de fal. Io. And. vñ hic distinguere, qd ante sententiam sufficit probare solum corruptionem, quia agitur solum ad testes repellendos, qui profecto repellendi sunt, cum sint periuri, quia contra iurē receperunt precium. Sed post sententiam non sufficit probare nudam corruptionem, quia tunc agitur ad sententiam retractandam, non ad testes repellendos. Potest esse ratio, quia non sequitur, fuit corruptus, ergo dixit falsum. D. Ant. transit cū doctrina Bar. Do. Car. tenet opi. Io. And. Dicit enim qd licet ex corruptela probetur testis falsus quo ad hoc, vt puniat de falso, vt d. l. 1. ff. de fal. non tamen per hoc sequitur, qd dixit falsum, & ex hoc solo possit retractari sententia. Fallit, secundum eum, in causa matrimoniali, vt in ca. sicut, de restit. Ego ibi latius dico super intellectu huius c. & pono nouas opi. Prima, qd aut testis recepit pecuniā, vt diceret falsum testimonium, & sic promisit extra iudicium: & tunc, cum præsumptio sit, quod sic dixerit, arg. ca. per tuas. inf. eo. l. generaliter, ff. de non nu. pe. per c. inquisitionis, in si. inf. de accu. debet, hoc probato, retractari sententia: quia satis probatur præsumptiue etiam falsitas: & procedit dictum Bart. Aut probatur simpliciter, qd testis recepit pecuniā, vt testis caretur: & tūc procedat opi. Io. And. & hæc opin. esset æqua saltem pro opi. concordandis. arg. c. cum tu, de testi. Alia opi.

quæ mihi videtur verior est, vt indistincte sufficiat probare corruptionem, per tex. singul. in d. c. sicut. Nec est verum, qd ponat casum specialem in matrimonio, & minore, vt quidam ibi volunt. Hoc probat per se huius c. cuius ratio, super qua fundatur decisio, est generalis ad omnes causas, & ibi solum fundat se tex. super corruptione, dicens, qd testimonium istorum corruptorum cū sint periuri, non est aliquatenus admittendum. Et dic admittendum, s. cum effectu, vt sustineatur sententia: cum sententia esset ibi lata, & ibi dico latius euacuando materiam illius. Et quicquid sit, saltem æquitas maxima suggerit, vt non sustineatur sententia lata ad dictum corruptorum, & periurorum, cum videam retractari sententiam latam ad dicta conspiratorum, qui tamen verisimiliter potuerunt dicere veritatem: nec saltem sunt periuri de quibus tamen dicendum, vt d. c. cum I. & A. vbi de istis conspiratoribus. Et hoc quo ad tertiam questionem. ¶ Ad quartam q. gl. respondet, quod sententia lata per falsos testes, seu falsa instrumenta, bene tenet, sed est retractanda, per l. diuus. præalleg. Contrarium tamen tenuit glo. in c. cum venerabilis. de excep. scilicet quod sententia non teneat, & ponit gl. hic aliquos modos retractationis, sed non loquitur perfecte. Vnde conclude sic capiendū dicta Io. And. in d. ca. cum venerabilis. de excep. vbi melius tangit, quam hic & Barto. in præalleg. l. diuus. Et primò nunquid teneat, dic, vt colligitur ex supradictis, in 2. q. qualiter autem retractetur, dic quod in casibus, in quibus sententia non tenuit, potest peti retractatio de facto, sicut

ADDITIONES.

a ¶ Absentem dolo. Vide Alex. post Imo. latē in l. qui Roma. §. duo fratres, col. 39. ff. de ver. obli. & in l. si is, ad quem, col. 3. ff. de acqu. hare. SEB. SAP. b ¶ Et ad hoc vide bon. glo. in l. 1. r. c. sen. rescin. non pos. & glof. in l. pen. C. si ex falsis instrum. hic alle. in gl. quæ tenent, quod sufficiat probare solum testimonium falsitatem. Sed Bar. in auth. qui semel. C. de proba. dicit qd post didicisti testificari non possum probare solum falsitatem testimonij directam, nisi vellem probare falsitatem eum corruptione, & alle. d. clem. 2. de rest. Et idem dicit Bald. in l. si quis testibus, in 2. colum. C. de testa. & ita dicit tenere Canon. dicit tamē quod quando opponitur falsitas eum corruptione post sententiam, oportet probare iudicem eorum dictum secutum, vt l. 2. C. si ex falsis instrum. & in c. cū I. & A. de re iud. Sed Specu. in tit. de teste. §. satis vtiliter, in 2. col. ver. 4. fallit, dicit, qd in crimine falsi publicatis attestacionibus possunt produci testes. Et vide Domi. Anto. in c. fraternitatis. de testib. 44. col. sed quod publicatis attestacionibus non potest opponi sola directæ falsitas, tenet Specu. in tit. de testi. §. qualiter. in pen. colum. ver. sed opponitur ad id quod supra dictum est. Et idem dicit D. Ant. in c. series, in 4. col. de rest. reprobandis glof. ibi positam, & in c. ex tenore, in si. 3. col. de testa. Sed talis limitatio hoc esse verum, nisi articulus fuisset ita confusus, & non specificè positus, vt pars super directæ, vel contraria falsitate probanda non potuisset bene instrui, vt puta generaliter opposui contra instrumentum de falso, & postea probaui, quod ille, qui dicebatur confecisse instrumentum, mortuus erat ante confessionem instrumenti. certe aduersarius etiam si sint publicatas attestaciones poterit probare, quod ille tunc vivebat. Hoc eleganter dicit Io. An. in addi. Spe. in tit. de teste. §. saepe. in 1. col. ver. ad falsitatem directam D. Anto. post Io. An. in c. ex tenore. in vlt. col. ver. plus dicit de testi. Et adde hic Arch. in §. si quis testibus. 4. q. 3. vbi dicit, quod rescinditur sententia probata falsitate, vt in l. 1. & 2. C. si ex falsis instrum. multo fortius poterit probari falsitas, licet sint publicatas attestaciones, cum multo minus presumatur subornatio ante sententiam, quā post. Quod publicatis attestacionibus non liceat directe probare solum falsitatem, sed solum indirecte, tenet & firmat Pau. de Cast. in l. diuus. ff. de re iudi. ante me. idem dicit Do. in c. filij. in si. de hare. in 6. ¶ Adde, quod testis, qui recipit pecuniā, vt testificetur pro aliquo, potest contra ipsum testificari, & potest etiam testificari pro illo, qui dedit pecuniā, dummodo non specialiter pro ferendo testimonium, ita Rom. singul. suis. fol. 9. ¶ Et vide super hoc latissime scripta do. Franc. de Arct. post domi. Abb. in c. sicut, in vlt. char. infra de testi.

sicut de facto processit per officium iudicis. & sic vlt-
que ad 40. ann. si tamen victor fuit conscius falsitatis,
tunc cum sit in peccato, puto qd de iure canonico po-
test agi semper per viam denunciationis Euangelicæ;
quia tenet cū peccato re. Ad hoc qd in simili no. Ian. in
c. ad aures, de præscri. & in c. quia plerique, de immu.
ecclie. Licet enim istæ actiones personales, vel officiū
iudicis, quod datur loco actionis, præscribatur regu-
lariter spatio 30. an. l. sicut, C. de præscrip. 30. an. secus
tamen est, vbi directè agitur de peccato: & ius agendi
fundatur super peccato, vt est tex. iuncta gl. no. in c. ad-
monere. 33. q. 2. & inf. aliquid tagam. Vbi verò sen-
tentia tenuit, & petitur directè retractatio ex vitio fal-
sitis, oportet venire per beneficium restitutionis in
integ. in d. l. diuus. & sic intra quadriennium, quia tan-
to tempore clauduntur istæ restitutiones, in c. 1. & 2.
de restitut. in integ. & in clem. vna, eo. tit. quod habet
locum nō solum in ecclesijs, & minoribus, sed etiam
in maioribus, vt l. si. C. de tempo. in integ. restit. in ca-
sibus, in quibus maioribus competit beneficium resti-
tutionis in integrum ex iusta causa, vt ibi. Et idem est,
vbi deducitur per viam replicationis ad eundem effe-
ctum, vt quia actor vult intentare actionem prius in-
tētam, in qua succubuit ex falsis probationibus, reus
excipit de re iudicata; actor replicat de vitio falsitatis.
Certè ineptè agit, nec admittitur talis replicatio; quia
vult infringere sententiam sine beneficio restituti-
onis: quod non licet, d. l. diuus. Hoc tamē limitat notab.
Ioan. And. in d. c. cum venerabilis, quādo excipitur de
re iud. contra actorem intentantem primam^b actio-
nem, in qua succubuit. Secus si iste sit alius puta, Peto
electionem tuā cassari propter crimen, vel defectum,
excipis de sententia absolutoria: replico de ipsius nul-
litate & falsitate: Putat ipse, qd procedet replicatio, &
erit perpetua, & competat quādoque excipitur.
Et idem dicit de duplicatione, vt si petis electionē cō-
firmari, excipio de crimine: replicas de absolutoria:
duplico de ipsius nullitate & falsitate: procedet dupli-
catio etiam sine temporis præiudicio. Certū est enim,
secundum eum, qd ego, qd quem modo fuit snia princi-
paliter formata, non teneor petere restitutionē p̄ illā.
Hoc dictum, seu limitatio ad l. diuus, non placet mihi,
quia cum ista sit actio popularis, consumitur vna cum
agēte. Ad hoc quod no. in c. cum dilectus, de ele. in gl.
pen. quæ est nota. Ideo opus est petere restitutionem,
nisi in casib. ibi no. Aut vult quis de falsitate excipere
aduersus petentem executionem sententiæ, & perpe-
tuo audietur secundum communem opi. in d. l. quere-
lam. C. de fals. & per Bartol. in d. l. diuus, & per Doct.
hic, & in d. c. cum venerabilis. per l. pure, ff. de doli ex-
cep. & l. qui agnitis, ff. de excep. Et sic non est opus in
modum exceptionis venire per viam restitutionis in
integ. quia non petitur hic retractatio sententiæ, sed
solum ad repulsionē executionis excipitur. Aut vult
succumbens agere contra testem falsum, vel contra
producentem. Et si vult agere ciuilitate ad interesse,
aget intra 30. annos absque alia ratione, quia intentat
actionem in factum ad interesse, nec petit principali-
ter retractationem sententiæ: post vero agere non po-
test, quia tanto tempore tolluntur actiones persona-
les. d. l. sicut. & sic intelligitur gl. hic, & quod no. in
d. l. querela. & l. diuus. facit l. qui nomine, ff. de fal. Aut
vult agere criminaliter, & audiet intra 20. annos, vt l.
querela, præal. & cum hac dist. intelligo d. c. cum vene-

rabilis. Nā ibi ponitur falsa allegatio facti ex male in-
tellectis. no. in d. l. querela. Hoc vltimum procedit de
iure ciuili, de iure autem canonico dubitatur, nūquid
crimina præscribantur tpe, & dicit hic Vin. qd fm cano-
nes actio criminalis nō claudit tpe. 24. q. 3. c. ecce. vbi
dī, qd vbiunque crimina clauerint, puniendi sunt.
Et ex hac ratione dixit Ber. Cōp. Doct. antiquus, iu-
dicē ē post cētū annos posse reuocare suū errorē, qd
fm canones vsq; ad centū annos, & vltra posset accu-
sari. ergo & erroneam sniam retractare, & sic volunt
isti, qd sine p̄scriptione tps posset de iure canonico sē-
tentia erronea reuocari, & accusatio criminis institui
quæ sing. no. in practi. a. & facit gl. in præal. c. admo-
nere. iuncto tex. In noc. tamen. hic refert quosdam te-
nere, qd per directam accusationem de falso nunquam
retractabit snia, sed puniet falsari⁹ l. Cornelia de fal.
& clarius hoc sequit D. Ant. hic, dicens qd ex quo snia
transiit in rem iudicatam, & sublata est facultas petē-
di restitutionē, amplius non audietur. & sibi imputet,
qui restitutionem intra legitimum tps nō petiit, & per
hoc limitat primum dictum, seu corrigit. Secundum
vero dictum limitat, dicens se putare, qd in quantum
agitur ad penam naturalem delicti, solet obseruari di-
spositio d. l. querela. quasi sentiat sec⁹ vbi agitur ad pe-
nitentiam. Ad hoc quod no. in c. admonere. Ego quo
ad primum dictum puto dicendum, qd ex quo snia est
talis, ex cuius obseruantia non imminet peccatū, salte
non remissibile per partem, qd non audietur quis post
tempora legitima, de quibus sup. ar. c. quod ad consul-
tationem. inf. de re iud. & eorum, quæ no. per Inno. in
c. quia plerique, de immu. eccl. Secus autem vbi immi-
neret peccatum, quia tunc semper posset, docto de er-
rore, reuocari, vt in c. lator, & c. consanguinei. & qd
in eis no. inf. de re iud. Quo ad fm de p̄scriptione re-
spectu falsitatis accusandi, distinguo, an sint crimina,
quæ impediunt ordinis executionem, vel retentionem
beneficij, etiam post peractam pēni. etiam, & in istis
nō obstat p̄scriptio tps. Deuamus enim in istis
accusationibus a regulis iuris, vt in c. inquisitionis, de
accusa. Et ratio in istis satis est euentissima. & in hoc
casu intelligo primam opi. & potest procedere glo. in
d. c. admonere. Ista enim peccata necdū nō alleuiantur
tempore, imo efficiuntur grauiora, de consuet. c. fin. In
alijs vero nō sic impediuntur tollitur directā accu-
satio temporis præfixi a iure ciuili, cum non reperia-
mus prius de iure canonico, argu. c. 1. de no. ope. nū.
& c. auctoritate. de concess. p̄be. lib. 6. Sed respectu
penitentia peragenda semper potest impeti, & sic
potest intelligi glo. in dicto cap. admonere. secundum
aliū intellectum, & quia crimina non debent re-
manere

A D D I T I O N E S.

a Adde hic glo. in c. dicenti. S. & si non cognitio. 25. q. 2. quæ dicit,
quod sententia per falsa instrumenta lata, est ipso iure nulla. sed
illam gl. ibi reprobabat Are.
b An ipso iure audiat, an ope restitutionis. Vide Arch. in c. sicut,
circa fi. 2. q. 1. vbi dicit, qd quando sententia fuit lata per falsos tes-
tes, vel instrumenta, non audiet quis ipso iure: quia sententia sic
fuit nulla, vt in l. a. Dico Pio, ff. de re iud. solum audiet petita res-
tit. in integrum, & de hoc vide bon. glo. in d. c. cum venerabilis, in
gl. pen. & ibi latet Do. Ant. de exceptio.
c Et vide quod de hoc scribit Do. Ab. post Io. And. in c. cum habe-
ret, de eo qui dux. in matri. quod sin. scribit idem Do. Abba. in c. si.
circa prin. de purg. cano. per illum tex.
d Crimina. Vide Ro. in singu. 132. incip. tu scis, quod crimen falsi. &
Bak. in l. sin. col. pe. C. qui accu. non pos. vbi vult, quod in penis spi-
ritualib. nulla currat p̄scriptio, SEB. SAP.

manere impunita. de collu. dete. ca. erimina. de sen. ex-
com. c. vt fama, 25. dist. c. qualis. & quod no. c. super li-
teris, de rescrip. & per hoc sit expedita hæc gl. cum
materia sua. Gl. in ver. reprobationem. No. tres repro-
bationes posse fieri in causa. Ioan. And. dicit, quod me-
lius diceret tres probationes. & dic, vt plene diceretur
in c. licet dilectus. alleg. in glo. Glo. in ver. Leuis opin.
querit quomodo consistit, qd isti tres erant leuis opin.
Respondet, quod potuit constare dupliciter, vel per
alios testes reprobatorios, vel per relationem iudicis,
qui examinavit testes. habet enim referre quāta fides
sit testibus adhibenda. No. bene ex hac glo. examinato-
ri credendum, si in actis redegit testes esse leuis opi. vt
quia forte hoc deprehendit in actu depositionis. Idem
Inno. in c. quoniam. infra eo. vbi aliquid diceretur. Glo.
in ver. se adtrinxit. op. de c. significauit, in fi. de appel.
de præben. cap. cum iam dudum. cum simil. in quibus
sufficit probare alterum ex duobus, etiam copulatiue
narratis, si quodlibet illorum concludit intentum pro-
ponentis. Sed in casu nostro sufficiebat ad testes repel-
lendos proba. e corruptelam, vel falsitatem, vt supra
dictum est, ergo & c. Glo. responder fatendo quodli-
bet istorum sufficere de per se, quod patet ex verbis
tex dum ponderat, quod iste se adtrinxit ad vtrumq;
probandum, quasi sufficeret alterum, si se nō adtrin-
xisset, licet quidam dicant contrarium. & minus be-
ne. Ad contrarium supra formatum glo. responder,
quod hic se adtrinxit, ideo non sufficit et alte um p-
bare: secus si se non adtrinxisset. Et hoc sentit gl. o. qd
expresse iste se adtrinxit. & apertius tener hic Host.
& ideo secundum eum non profuit probatio alterius.
alleg. simile in l. si. C. de fidei iur. Aduerte, quia Io. An.
super tex aliter refert Host. dixisse dixit enim, secun-
dum eum, qd se adtrinxit coipso, quod hæc duo, de
quibus in textu, sic connexe proposuit. Et idem secun-
dum Io. And. si copulatiue, secus si disiunctiue. Remit-
tit ad no. in c. inter ceteras de rescri. ideo cauti aduo-
ca. i faciunt protestationem in fi. articulo, qd non
altrungunt se ad aliquam probationem superfluum, qd
sup. recitauit in notabili. Et Bar. in l. diuus. ff. de re iu.
aliter dixit, & notabilis iudicio meo, & eum vñ hic
a sequi D. Ant. qd qñq; ponunt duo copulatiue, vel di-
siunctiue in eadem orōne, vnum tñ non venit quali-
ficatiue ad alterum, & tunc no. vñ in dubio se adtrin-
xisse ad vtrumque probandum, vt in p̄ijs. Qñq; vnum
venit qualificatiue ad alterum, & tunc cum vñ cum sit
factum, licet qualificatum, vñ se ad vtrumque proban-
dū adtrinxisse. sic intelligit hoc c. & d. l. diuus. & hoc
satis placet. Reddo rōnem vtriusque dicti. Nam cum
verba debeamus semper latissime interpretari in fa-
uorem proponentis, vt l. si quis intentione dubia. ff. de
iu. & qd ibi no. Bar. dixi in c. cum ad sedē. de rest. spol.
Non est verisimile, qd superfluis probationibus vellet
quis in dubio onerari. ar. l. hæc stipulatio. §. diuus. ff. de
proba. maxime, cum sæpe in iure copulatiua resoluat
in disiunctiuam ex quo altera pars sufficit, & eō disi-
unctiua in copulatiuam, qñ altera pars nō sufficit, vt ple-
ne no. in c. ex parte. & c. inter ceteras. de rescri. & l. hæ-
pe. de ver. sign. Ita in dubio debemus interpretari istū
proposuisse ista duo copulatiue. Sed in scdo casu aliud
est, quia qñ vnum venit, vt qualitas ad alterum, vnum
est factum in effectu, licet qualificatum. Vnde si pro-
bat factum sine qualitate, non probat id qd proposuit,
sed est aliud factum, iuxta no. per Cy. in fi. l. 1. & 2. C.
de

A D D I T I O.

a Pro hoc dicto Bar. adduco quod in simili no. Barto. in l. apud La-
beonem. §. sed quod adijcitur, ff. de iniur. vbi dicit, quod quando
exprimuntur duo verba iniuriōsa, quorum vnum venit qualifi-
catue ad aliud, non videtur, nisi una iniuria ex illis composita, &
dat exemplum in eo, qui dicit, interfecisti hominem proditorie. Et
adde hic omnino Bal. in l. si. in 3. col. vers. modo ego quæro quid
si ex falsis instrumentis, ff. de re iud. dum distinguit, an ponatur
duo qualificatiue. & vide Bar. in auth. at qui semel, in penult. col.
C. de probatio. Bal. in l. si quis testibus. in 2. column. C. de testib. us.
vbi ponunt quando falsitas cum corruptione opponitur post didi-
cita testificata, vel post sententiam, an admittatur exceptio. super
quo vide Dom. Ant. in c. fraternitatis. de testi. in 35. eolum. & adde
hic Bart. in l. denunciasse. §. quid tamen, ff. de adul. & Bal. plene, in
l. 1. C. de condi. indeb. contra Bar. in d. l. diuus. Et adde hic Bart. in
l. Fulcinius. §. cum hoc, circa princip. ff. ex quib. cau. in poss. ea. vbi
concludit, quod quando duo ponunt qualificatiue, est necesse
vtrumque probare, secus si proponeretur non qualificatiue per il-
lum tex. Et quod dixi, ponuntur qualificatiue, in tantum est verū,
quod etiam si protestaretur, quod non vult se adtringere ad non
necessaria, talis protestatio non iuuat, vt dicunt Doct. in c. ab eo.
circa prin. de ele. in 6. Et de illa clausula, quæ consuevit commu-
niter apponi in fi. articulo, videlicet, Non se adtringers ad
probandum, nisi necessaria, vide per Dom. Ant. in repe. c. cum M.
Ferrar. de consi. de qua etiam vide per D. Ant. in c. 2. in pe. col. de
rescri. & per Bar. in l. circa, ff. de proba. & Do. Card. in c. qualiter, il-
2. de accusa. & Sal. in l. in causis, C. de app. Et quid operetur in libel-
lo dicta clausula, Non se adtringers, & c. vide per D. Ant. in c. dile-
cti, in fi. in antepe. col. de iur. & vide quod de ista appositione falsi-
tatis, cum corruptione qualificatiue posita, scribit Do. Ant. hic in
24. col. Et adde, quod etiam quando illa duo qualificata ponuntur,
non sufficit vtrumque probare, scilicet falsitatem & corruptio-
nem, nisi probem testes ad hoc esse corruptos, vt contra me depo-
nerent, ita no. determinat Bar. in d. l. Fulcinius. §. quid autem sit la-
titare. circa prin. ff. ex quib. cau. in poss. ea. & facit tex. in l. heredes
palam. §. in testamētis, ff. de testa. quod no. quia hoc posset esse val-
de vtile in practica ad elidendas probationes tanquam non con-
cludentes. Sed videtur, quod ista doct. Bar. in d. l. §. quid autem sit
latitare, non sit vera, quia imō dato, quod aliquando corrupti fu-
issent contra alium, & contra alium falsum dixissent, hoc idem nō
sufficeret ad repellendum eos a testimonio, quia cum testes iurēt
non dicere testimonium precio, vt est tex. in c. quorū, de testi. &
glo. in c. fraternitatis, de testi. Item cum iurent nullam admiscere
falsitatem, vt est tex. in c. nullam. 2. q. 4. & in c. cum dilecti, de acc.
sequitur, quod isti testes non possunt repelli a testimonio saltem,
vt per iuri, vt in c. testimonium. de testi. Sol. dictum Bar. in §. qui au-
tem. potest intelligi, quando quis non repellitur, vt simpliciter cri-
minosus, sed vt corruptus qui falsum dixit in hac causa cōtra me,
sed si repelleretur simpliciter, vt criminosus, periculus non posset
repelli, nisi antea fuisset sententiatum, cum fuisse criminisum in
illo crimine, vt est tex. 4. q. 3. c. si testes. §. item leg. iul. Sed ista so-
lutio non militaret iure canonico, quæ sufficit ad repellendum a
testimonio, quod nunc possit conueniri de crimine, vt est tex. in c.
super eo. il. 1. & c. testimonium, de testi. Et ideo soluo aliter, & dico,
quod quando quis vellet repellere testem, vt simpliciter peritū,
habet necesse opponere crimen a prin. vt in auth. si dicatur. C. de
testi. & in c. presentium. de testi. Et istud esset, quando probaretur
ipso corruptos falsum dixisse contra alium. Sed dictum Bar. in d.
§. quid autem, intelligitur, quando quis opponit falsitatem cum
corruptione, post publicatas attestaciones, quo casu tunc demum
habeo priuilegium, vt possim opponere eam post publicatas atte-
stationes, & post conclusionem meam, sed probem specificæ, quod
corruptio fuit contra me. Cogita tu bene, quia ista est noua consi-
deratio. Sed dico, qd isto casu bene sufficit probare corruptionem
esse factam contra me specificæ. Sed contra illum, in cuius locum
succedo, non solum iure hereditario, vel testamentario, quia hæ-
res representat personam defuncti, vt est tex. in §. si. inf. de hare.
qua. & dif. vel iure cessionario, quia surrogatus sapit naturam, & c.
vt in c. ecclesia. Vul. de ele. sed etiam alio iuris priuilegio. Ad hoc
alle. tex. in l. 2. ff. de cel. bo. & in l. si ventri. §. si. de priuileg. cred. quod
tene menti, quia multum limitat dictum Bar. in §. quid autem.
Circā istam clausulam appositam in libello, non me adtringers,
& c. quid operetur, dicas, qd ista clausula omiſsa facit succumbere
istum, qui non probat omnia simpliciter deducta, quia vñ agens,
seu excipiens ad omnia narrata se adtringere, l. habebat. & ibi Bar.
ff. de inst. Sed si apponatur, operatur, vt plura proponens, nō teneat
omnia probare, vt no. Inno. in c. ex parte, de priuileg. & no. in l. seire.
ff. de excu. tu. & in l. interpositas. C. de tras. & ff. per Bar. in l. diuus.
in 1. q. ff. de re iud. & in l. p. p. li. de excu. tu. Et ideo dicebat Bal. qd qñ
quis plura proposuit apponita ista clausula, sufficit vnum tantum
probare. Ita Bal. in l. si. §. q. C. de edic. diu. Adri. tol. Et de hac clau-
sula vide Spe. in tit. de libel. concep. in §. si. in ver. pe. AN. FRAN.

a ¶ Adfrinxisset. Vide no. per Barrio. & alios in l. non solum. §. sed ut probari. ff. de ope. no. nunc. Bal. in l. si quis non dicam rapere. col. 2. C. de epis. & cler. Rō. in confi. 154. incip. inquisitio. circa prin. Alex. confi. 3. incip. in causa & lite. col. 4. in uol. 2. & in alijs pluribus constantem ex am. ff. de quaestioni. vbi multa accumulata ad propositum & multa etiam accumulata Fely. in c. 2. col. 12. uer. restringitur quinque modis. supra de rescrip. ANT. FR AN.

b ¶ Cum armis. Adde Bar. in confi. incip. accus. fuit in fi. Alex. confi. 73. & 121. lib. 1.

¶ Cum armis. Vide Abb. in c. examinata. col. 3. supra de iudi. & Mar. Soc. in c. conquectus. ad fi. supra de foto compe. Bal. in l. in causis. supra de accusa.

a ¶ Molestantem. Adde Anch. conf. 75. Alex. conf. 76. lib. 5. & in alijs consilijs, vt tabula demonstret.

¶ Molestantem. Vide Ange. Aret. in § quadrupli. colum. antepe. Inst. de act. Alex. in consil. 136. incip. in causa & lite. col. 2. volum. Pract. Pap. in forma libelli turbata possessionis. in verbo pract. n. aliter. SEB. SAP.

b ¶ Et ideo dixit Bar. in l. q. iussit, in prin. ff. de re iudi. q. si sunt duo habentes guerram, iudex potest precipere, quod vnus non vadat ad domum alterius, per tex. in l. r. §. fi. ff. de off. praef. vr. & vide notab. verbum Bal. in l. r. §. quies. in vlt. colum. ff. de off. praef. vrb.

¶ Ad istud dic, quod iudex debet semper providere, ne partes veniant ad arma, quia eius officium est partes concordare, si sunt discordes, compellendo etiam eas ad electionem arbitrorum, vt per Bar. in l. de die. ff. qui satisd. cog. & in l. obseruandum. ff. de iur. & p. Alex. in l. lathetas. §. item si quis. ff. de his qui no. infam. & vide gl. in c. r. de mutuis pet. Et ideo iudex potest partibus inhibere, ne accedant ad possessionem, quando est suspicio rixae inter ipsas partes. l. equissimū. & ibi p. Ale. ff. de vsu. l. i. ff. de off. p. c. Cels. vide Pau. de Cal. in consil. 336. & Bar. in l. r. C. de fideic. libe. AN. FRAN.

ADDITIONES.

a ¶ Concubinarij. Adde Ang. confi. 191. vbi dicit, qd licet naturales sint in quasi poss. filiationis, spurij tamen non sunt.
¶ Concubinarij. Vide Abb. in c. transmissa, qui fil. sint legi. Pet. de Anch. in confi. 126. incip. videtur prima facie. col. pen. & Capram in confi. 2. inci. cum viso. in 2. dubio. Alex. in confi. 157. inci. circa primum. in 2. dub. in 5. volumine.

b ¶ De consanguinitate. Adde Ang. confi. 30. vbi vide quot sunt genera bastardorum.

citum coitu, ut in c. discretionē, de eo, qui cog. consā. vx. suz. Et facit ad qd. an bastardus sit de domo, vel familia patris: de quo per Bart. in l. si. C. de verb. sig. & l. pronuntiatio, ff. de verb. sig. No. 3. q. filiatione probatur presumptiue, vere autē saltē ex parte patris probari non potest, l. Lucius, ff. de cond. & demo. & satis patet ad sensum, mater autē certa est, l. quia, ff. de in ius voc. Et no. quomodo probat filiatione, quia per cōm reputationē, & nōtationē parentū & aliorum, de quo in c. trāsmisissā, qui fil. sint leg. & hoc puto verum, qn̄ non potest probari de necessitate, alias autē, ex quo quis natus est in domo mariti ex vxore suā, adeo praelumitur filius mariti, ut non admittat, volens illum dicere suum nō esse filiū, nisi probet secum tpe conceptionis filij non concubuisse, vel pp absentia, vel infirmitatem, vel qd aliud, text. est no. in l. filium, ff. de his, qui sunt sui, vel alii. i. facit in l. si vicinis scientib. C. de nup. Idem puto in nato ex concubina retenta in domo, ut est gl. no. in d. c. Michael. facit gl. iuncto tex. in l. si. ff. de proba. Sed qd hāc diuerterat a concubinato, & sic non fuit semper retenta in domo, ponderat communis reputatio & tractatus, qui in tali casu debeat attendi, ut dicit illa gl. no. in d. c. Michael. Et hāc faciunt ad quāstionem, quā ponunt Legistae in d. l. filium. & l. si vicin. ubi referunt fuisse quandam Reginā, quā suscepit filium ex quodam milite, sed cōter reputabatur filius Regis, & tanquam filius Regis successit in regno post mortem Regis. demum Reginā veniens ad mortē dixit filio, qd non erat filius Regis, quare ad dictū solius matris cessit regno. An autem tenebatur sibi credere, dicant Doct. communiter ibi, qd non. Et de hoc dico casum hic, & in d. l. filium, & l. si iuncta glo. ff. de proba. & hoc procederet etiam si ambo parentes negarent, ut probatur in c. trāsmisissā. in si. iuncta glo. in ver. iudicij. qui fil. sint legi. No. & tene menti, qd potius statuit primo dicto extraiudiciali et sine iuramento, quam secundo iudiciali, etiam cū iuramento. quod satis puto indistincte verum, quando secundum dictū venit in fauorem consistentis: seu id praelumitur appetere, sicut mulier hic, ut filius euitaret mortem comināram, nisi illam puellam quā prius illicite cognouerāt, duceret in vxorem, ut colligitur hic ex facti qualitate, & sic loquitur l. generaliter. C. de non num. pec. unde fuit sumptum illud, Quod quisque sua dilucida voce &c. Quid si secundum dictum iuratum tendit in fauorem, vel damnum alterius, ut est in teste? Profecto est pulchra quāstio, ideo latius infra tangā. No. appellatione neptis, venit filia fratris. Simile c. accedens, de accus. & hoc est ex communi vsu loquendi. Nam proprie appellatione nepotis, venit filius filij, vel filia, ut no. dixit tex. in l. iur. scōfult. §. nepos. ff. de gradi. sed communis vsus loquendi attendendus est, etiam in dispositione odiosa, ut no. de nepote dicit Ioan. And. in c. fundamenta. de ele. lib. 6. in nouel. Licet in contrarium & minus bene iudicio meo, dixerit Fede. in consilijs suis. Sed pro primo dicto facit quod no. Bart. in l. omnes populi, ff. de iust. & iure, & Inno. in cap. olim, de verbo. signific. & glo. in cap. nonnulli. de test. ut in qualibet dispōne etiam in statutaria communis vsus loquendi praeferatur proprie significationi vocabuli, quod no. Venio nunc ad glo. & opp. videtur enim qd sola nominatio non facit eum filium, l. nō nudis. C. de proba. Solu. glo. i. fatendo prius, qd hic non fuit sola nominatio, sed etiam tractatus, ut in lite

ra. Hostien. dicit, qd nec tractatus facit quem filium, licet inducat presumptionem pro, vel contra filiationē. l. etiam matris. ff. de proba. qui fil. sint le. c. per tuas, & c. trāsmisissā, cū si. Credo, qd nec gl. fensit contrariū, licet improprie fuerit locuta. Dico etiam, qd nominatio & tractatus requirunt, quando filius nō fuisset natus ex concubina, vel vxore domi retenta, alias autem sufficit sine nominatione & tractatu, qd fuerit natus in domo, ut no. dicit gl. in d. c. Michael. per l. filium, ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. d. l. si vicinis scientib. & sup. latius dixi. Item scias, qd etiam in nato extra domum, sola nōtatio etiā incidenter facta, cōstituit quē in quasi possessione filiationis, donec contrarium probetur, quando fit in actu, qui magis conuenit filio, quam extraneo, ut puta, si dixit, Bene veniat filius, quem volo habere, & tenere res meas. Ita no. dixit Bart. in l. j. §. Iulianus, alias l. 2. §. j. ff. de liber. agnos. arg. l. quidam, ff. de prob. Et vñ eum sequi D. Ant. Sed ego non credo hoc dictū procedere, p tex. no. in cle. si sumus pontifex. 2. rñso. de sent. ex comm. vbi dñ, qd si papa nominet aliquem, seu quouis modo tractet titulo alicuius dignitatis, etiam sciēter, non p hoc vñ eum approbare in illa dignitate. Ad idem c. si papa, de priuileg. li. 6. & l. neque professio, C. de test. maxime, quia verba scripta solent quandoq; dici ei, qui diligit ut filiū, licet non sit filius. Et sic non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse, de transla. epi. ca. 2. & l. neq; naturales, C. de proba. Confessio tñ de filiatione directe facta in iudicio, bene constituit nōtatum in possessione filiationis, ut no. in §. Iulianus. & idē puto in cōfessione extraiudiciali directe facta nōtato pñte, ar. l. ceterum. §. si quis absente. ff. de confess. cū materia sua, & quod no. in c. si. §. de confess. & facit a cōtrario l. nō nudis. & l. non epistolis, de prob. quē loquunt in cōfessione, seu nominatione, ppter aliud facta, & sic in verbis enunciativis propter aliud prolatis, secus in verbis directe & pp se prolatis, arg. in d. cap. si papa. & l. ex hac scriptura, cum materia sua, ff. de don. & quod no. in c. si. de success. ab intest. & hāc no. quia aperiunt multum intellectum huius c. Opponitur, & vñ qd potius debuit hic iudicari p filiationem, quā pro; quia in contrarium concurrebat prima assertio paterna, dum volebat istum recipere pro filio; nec praelumendum est sine legitima ratione fuisse motum. Itē concurrebat secunda assertio materna iurata, & plus debet credi secundo dicto iurato, qd primo sine iurō, arg. c. de testi. j. de testi. Glo. 2. format in effectu ista pñia. & sol. prope si. qd hic concurrebat fauor filiationis, & cōmunis opinio, & nominatio vtriusq; parentis. Pondera bene gl. qd sentit, qd vbi cessasset nōtatio. & cōis opin. potius staretur secundo dicto iurato, quam primo. Item, quia hic concurrebat fauor filiationis. Contra hāc rationē surgit Host. dicens, qd huic proli, cū nō esset legitima, fauor

ADDITIONES.

- a Filiatio. Adde qualiter probet filiatione, Ale. cōf. 51. i. li. & 74. 2. li.
b Ad quāstionem. Vide Alex. in l. neq; professio. C. de test. & l. si posth. §. si cum glo. in verbo probetur. ff. de lib. & posth. SEB. SAP.
c Quam secundo iudiciali. Adde eundem cōf. 52.
d Fratri. Vide Abb. in cōf. 79. inci. Illud de iure, in 1. vol. Ang. Are. in §. quarto gradu. Inst. de gradi. Corneum, in consil. 135. inci. placet. in 2. vol. Soc. in l. cum vir. ff. de cond. & dem. SEB. SAP.
e Dignitatis. Adde Lap. alle. 7. Et qd confessio patris apud astra cōfiteris illum legitimum, probet alijs concurrentibus, tenet Bald. consil. 172. 2. lib.

fauor non debetur, unde assignat ipse duas rationes, quare statuitur primo dicto. Prima, quia praelumebatur matrem nunc dicere cōtrarium, ut euitaret mortem filij, ut dixi, arg. l. isti quidem, ff. quod metus causa. Secunda ratio, quia primum dictum contrarium secundo, dubitationem inducit, & in dubio via tutior est eligenda, quā non erat, in contrahendo. Ioan. And. dicit, qd si hāc litera intelligitur in matrimonio iā pñto, prout magis colligit ex facti qualitate, illa ratio Host. non est bona, sed potius contradicit, quasi tutior via esset tunc, ut nō dissolueretur matrimonium, arg. c. licet ex quadam, in si. j. de test. & ideo simpliciter tenendum, qd posuit in sumario, quasi velit, qd hic cum primo dicto concurrebat nominatio & communis reputatio. & hoc est, quod voluit gl. hic in si. sic etiam trāsit hic do. Ant. Ego habeo pro indubitato ut secundo dicto non sit standum, licet iurato, vbi cum primo concurrat communis reputatio, duabus rationibus. Prima, quia ex nominatione & communi reputatione & tractatu plene probatur filiatione, eo modo, quo probari potest, a qua plena probatione durum esset recedere per assertionem vnius, licet iuram. alias enim sequeretur absurdum, qd parentes possent ad eorum bene placitum filios proprios ab eorum cura, & successione repellere negando filiationem proprio iuramento, cōtra c. trāsmisissā, in si. qui filij sint legi. cum glo. sua, & l. si iuncta glo. de proba. vbi est casus, & l. filium, ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. Secunda ratio, quā ponitur hic in tex. quia nimis iniquum esset, qd quisque sua dilucida voce, &c. Ex his habes clarissimas rationes decidendi in c. nostro. Sed dubium esset extendendo & ampliando terminos literar: Quid si cum primo dicto nō concurreret cōmunis reputatio, & tractatus, nunquid praevaleret secundum dictum cū iuramento? Ex dicto glo. & communi lec. videretur dicendum qd sic. Ego dicerem oppositum, si prima confessio emanasset cum suis solennitatibus, & principaliter propter se, quia tunc non debet admitti ad dicendum contrarium, etiam cum iuramento, ut apertissime probatur hic iuncta l. generaliter, C. de nō num. pecu. Iniquum enim nimis esset, quod quisque sua dilucida voce confessus est, &c. ut hic, & in d. l. generaliter. & sup. aliquid dixi. Et pro ista opi. facit quod no. Bar. in l. eos, ff. de fal. Ad idem l. vbi repugnantia, ff. de regu. iur. &c. sollicitudinem, de appel. & c. literas, de praelum. Et hāc faciunt ad quāstionem, quidam extra iudicij dixit & asseruit certum quid vñ modo, demū productus in testem in iudicio dixit oppositum, seu alio modo, nunquid sit credendum secundo dicto iurato in iudicio, an primo extraiudiciali sine iuramento? Hāc glo. in si. videtur sentire, qd potius sit standum secundo cum iuramento. Bar. in d. l. eos, ff. de fal. apertissime tenet contrarium dicens, qd nedum non creditur dicto secundo, quinimō potest de falso puniri, per d. l. eos. 2. rñ. quā profecto lex non probat, quia loquit de his, qui varia & contraria testimonia protulerunt. D. Ant. in d. c. cum in tua, de test. vbi refert hoc dictum. Bar. dicit se putare secundum dictum non valere contra primum, maxime si primum transiit in tractatum. alie. hoc c. quia ex primo dicto iuncto secundo saltem quin eis mendax, & sic in peccato. dixit tamen, qd per hoc non includitur falsitas, ut voluit Bar. possibile enim est, qd prius dixit mendacium, ut complaceret participibus: sed nunc dixit verum, & non omnis mendax pu-

nitur poena falsi, l. i. ff. de fal. putat tamen, qd sit suspectus de falso. Ego simpliciter dicerem standum secundo dicto, licet aequaliter ei detrahatur ex primo dicto contrario, arg. c. praeerea, de testi. cog. cum ibi no. per Inno. Moueor principaliter, quia ad hoc, ut credatur testi, defertur iuramentum, ut timore iuramenti cogatur dicere veritatem, d. c. de testi. j. de testi. & 4. q. 3. c. si testes, §. item iurandi. quia propter praelumendum est, qd nunc dixit veritatem, & nō prius. Vide simile in eo, qui vñ dixit ante torturam, & contrarium dixit post torturam. Statuit enim secundo testimonio; quia tunc metu torturæ praelumitur dicere veritatem, ut in l. si postulauerit. §. sed & si negauerit, ff. de adul. Idem no. Bar. in d. l. eos. Ita dicendum in proposito, cum iuramentum sit quaedam tortura spiritualis, nec debet praelumi immemor suae salutis, maxime in hoc vbi non tractatur de suo damno, vel commodo. 1. q. 1. c. sancimus. Secundū de hoc videtur bonus tex. in c. inquisitionis, ver. aut etiam, de accus. vbi si quis dixit se inimicum alicuius extra iudicium, creditur nihilominus sibi postea testificanti contra illum in iudicio, si praelumatur primū dixisse in fraudem, ut nō testificaretur contra illum, & sic mendacium simplex non repellit indistincte a testimonio. Ita in proposito praelumendum est, qd primū id dixit, ut partibus morem gereret, sed postea timore iuramenti dixit verum. & hęc experientia efficax rerum magistra comprobatur. Tertio vide glo. opti. quā hoc sentit in c. cum causam quā, j. de testi. & est glo. si. in si. quā dicit plus, qd primum dictum contrarium non obstat secundo; etiam si primum fuit receptum in forma testimonij, dummodo ex aliqua causa non valuerit attestatio recepta, puta, quia recepta a iudice non suo, quod no. & pro ista parte contra Bar. audiui conclusiue consuliisse Bald. incipit consilium, Licet assessores, & tenuisse in d. l. eos, ac Ang. eum secutum, & vide no. in Spec. in tit. de teste, §. i. ver. quid si idem. Puto tamen, si primum dictum fuisset iuratum, qd non valeret secundum, quia conuincitur necessario de periurio ponendo se inter duo contraria iuramenta. de iureiur. c. tua, & qd ibi no. facit d. c. literas, de praelum. & sic cum iuramento posset

ADDITIONES.

- a Ex nominatione. Vide Ful. in cōf. 138. inci. visis. & Ang. i. cōf. 87. incip. per decisionem. in si. & Alexan. in consil. 51. incip. visis. in 1. vol. consil. 74. per totum. in 2. vol. & in consil. 25. col. 1. in 4. vol. ibi late quomodo probetur filiatione. SEB. SAP.
b Secundo dicto. Adde qd posuit supra in no. & Ro. melius, cōf. 405. vbi alleg. D. de Ro. declar. nō artet l. am. & quo per Bal. consil. 44. 5. lib. per Ang. consil. 223. Fran. de Aret. consil. 13.
c Adde, qd licet Bar. in l. eos, ff. de fal. Ant. de But. in c. cū in tua, inf. a de test. Pet. de Anch. in cle. 2. circa si. ver. vero e conuerso, eod. tit. & ibi Car. all. pro earum opi. istum tex. & iste in c. inquisitionis, §. 4. infra de acc. tenuerunt, qd sic primo dicto extraiudiciali et nō iurato, cōtra fm iudiciale iuratum. communis tamen opi. est in cōtrarium, quā primo visa est tenere glo. in c. cum causam. & ibi Io. And. qui dicit tenere cōmuniter Canonitas contra Bar. infra de test. Bal. hic, Saly. in auth. si testes, C. de test. Bal. in l. nullum, in prin. eod. tit. & in c. 1. §. si n. dñō, in tit. quid sit inuestitum. in ver. seu. vbi dicit esse casum expressum cōtra Bar. Idē tenet consil. 163. inci. licet assessores, cūtes post Bar. sicut cēci. vol. 5. lo. de Ana. in alleg. c. inquisitionis, §. 3. de ac. Ro. in l. q. bona, §. si qd stipulat, ff. de dam. infec. & cōf. 505. inci. cū testis extra iudicij, i. nouis. p Fel. in c. cum in tua, vbi refert & sequitur istū, infra de testib. ZACH.
d Secundo dicto. Hanc esse opi. magis communem attestatur Alex. in consil. 74. inci. visis. testamento, col. 4. in 1. vol. & in cōf. 22. inci. visa facti narratione, col. 5. in 2. vol. Calcane. in cōf. 119. inci. quia causam, col. si. & Bart. Veron. in consil. 61. inci. super primo dubio, col. si. vide late p Ang. de Are. in tra. malef. in verbo falsario, col. 2. & Fely. in c. cum in tua, infra de test. SEB. SAP.

posset saluari theoricam, quam dat ibi Bar. cum timetur de variatione testium: ut prius faciat extra iudicium coram testib. confiteri cum iuramento. Sed prædictis ob. iste tex. & d. l. generaliter, ubi etiam cum iuramento non potest quis venire contra confessionem suam. Sed respondeo, ut supra dixi, q. procedit, quando quis confitetur seu negat in facto proprio, vel quasi, seu quando asserit secundo id, quod præsumitur appetere: tunc enim ob. sibi confessio sua. Secus enim esset, q. ex assumitur in facto alieno. durum enim esset, q. ex simplici assertione posset præcludere viam veritatis indagandæ. Simile in tortura, ut supra dixi, & in d. cap. inquisitionis. & hoc bene no. quia habes intellectum ad multa.

S V M M A R I V M.

- 1 Negativa, qua habet inclusam affirmatiuam, non est proprie negatio.
- 2 Negativa, an possit probari.
- 3 Relationi iudicis creditur, ubi datur potestas iudici, vel arbitro, ut procedat sine scriptis.
- 4 Acta iudicij debent stare penes notarium.
- 5 Sententia venit appellatione actorum.
- 6 Transgressores alicuius constitutionis non incurrunt penam, si finis, ad quem tendit constitutio, non violatur.
- 7 Extraordinarium iudicium quid sit.
- 8 Instrumenta producta in iudicio non sunt de actis, sed productio sic.
- 9 Sententia lata in fauorem absentis non citati, non valet.
- 10 Nuncio publico & iurato creditur.
- 11 Processus contumacie punitius, vel fundatus super contumacia, non valet, & si iudex eam ignorat.
- 12 Relatio nuncij potest fieri notario, vel iudici, etiam non sedenti pro tribunali.
- 13 Recusatio iudicis danda est in scriptis.
- 14 Recusatio non venit appellatione exceptionum strictæ, sed largæ sic.
- 15 Interrogationes & positiones quomodo differant.
- 16 Taciturnitas non respondentis habetur pro confessione.
- 17 Productio instrumenti postquam est conclusum in causa, an releuet.
- 18 In foro conscientie tenetur quis ad emendam damni dolo vel lata culpa dati, secus si leuissima.
- 19 An & quando presumatur pro iudicis sententia, & processu.
- 20 Sollemnitas probatur per illum, qui stat pro solennitate, & non per excipientem, ubi ius requirit scripturam.
- 21 Iudex si dicat in sententia, Per A. & B. fuit bene probatum, presumitur pro eius sententia, si non retulit se ad acta.
- 22 Iudex debet sententiam retractare, cõfesso sibi de iniustitia, etiam si iniustitia fuit detecta per unum admissum de facto ad respondendum.
- 23 Sententia potest retractari, quam pars, pro qua fuit lata, dicit iniustam esse.
- 24 Antiquum factum quomodo accipitur.
- 25 Appellatio non suspendit censuram, sed bene presumptionem ipsius respectu iustitie & processus.
- 26 An presumatur pro processu iudicis, si iudex illum recitauit in sententia.
- 27 Instrumentum non facit fidem, nisi de eo, quod potuit interuenire illo die, quo factum fuit instrumentum.
- 28 Presumitur pro laudo, nisi per deat reclamatio.
- 29 Iudicibus an sit credendum.
- 30 Iudex potest deputare notarium ad recipiendos testes.
- 31 Receptiones testium, depositiones, & confessiones, ubique

- 32 Quando plures sunt adhibiti ad scribendum, sufficit quod unus scribat, & alij subscribant.
- 33 Iuramenta testium debent scribi per notarium.
- 34 Iudex videns testes vacillare, debet facere scribere in actis, quanta fides sit eis adhibenda.
- 35 Notarius mandato iudicis debet scribere vacillationem.
- 36 An instrumenta semel producta, & exemplata in iudicio, sint iterum producenda.
- 37 An post litis cõtestationem teneatur iudex docere de sua iurisdictione, an procurator de mandato.
- 38 Testes & confessiones partium veniunt appellatione legitimorum documentorum.

C A P. XI.



Voniam contra.

Istud cap. est valde famosum, & hoc dicit in summa: Iudex debet habere notariū, vel duos viros idoneos, qui scribāt acta iudicij, alias si quid difficultatis emerferit, per superiorē punietur, nec credetur ei super processu, nisi in quantum per acta vel alias per legitima documenta cõstabit. Diuidit in tres partes. In prima ponitur cõstitutionis causa. In secunda constitutio ibi, statuimus. In tertia pēna, ibi, iudex autem Casus lit. Quia iudices aliquando in præiudicium alterius partis aliqua asserunt iniquē, & litigator verā negatiuam p̄ assertionē iudicis, pbare nō poterat: ne ergo falsitas p̄iudicet veritati, statuit cõciliū, ut tā in ordinario iudicio, q̄ extraordinario, iudex habeat semp̄ aut publicā p̄sonā, si pōt, aut duos idoneos viros, q̄ fideliter vniuersa iudicij acta cõscribant. videlicet citationes, dilationes, & oīa, q̄ in litera p̄ ordinē explicant, designando loca tempora, & p̄sonas, & oīa sic cõscripta partibus tribuant, tā q̄ originalia penes scriptores, vel iudices remaneāt, ut si sup̄ processu iudicis orta fuerit dubitatio, p̄ acta possit veritas declarari, ita videlicet, ut sic honestis & discretis iudicibus delectat, q̄ p̄ improbos & iniquos innocentium iustitia nō lēdat. Iudex vero, q̄ p̄stitutionē istam neglexerit obseruare, si p̄ ipsius negligentia aliquid difficultatis emerferit, p̄ superiorē pēna debita castigetur, nec p̄ ipsius p̄sumitur p̄cessu, nisi quatenus in cā legitimis p̄stitit documentis. B. No. ibi, iniqui iudicis. Iudicē dici iniquū, cū male se habet in officio suo, & hoc ideo, quia iudex debet vti æquitate. 4. q. 4. c. 1. Vñ fm̄ Io. An. falsitas p̄prie est in teste, q̄ debet vti veritate, de cri. al. c. 1. q. 3. c. quis ius. Iniquitas in iudice, q̄ debet vti æquitate, d. c. 1. Quod nota p̄ forma & practica formandi p̄cessum p̄ tellem, vel iudicem. No. secundū ibi, verā negationē, & c. q̄ negationū q̄dam est vera, q̄dā nō vera. & appellat Host. ve. a illā, q̄ est pura, simplex & ndete in nata. Io. An. intelligit tex. in vera determinata. Nā si dicat, q̄ c. tal. die, & sic sit determinata, nō hilominus pōt deinceps p̄batio de p̄rio, & ideo tex. hic dixit, Quāque, quasi aliqui p̄bati possit. ¶ Ego dico, q̄ vera negatiua est illa, q̄ nō hēt in se inclusam affirmatiuā, siue sit determinata, siue non. s. de renun. c. sup̄ hoc, in si. vbi no. Si nō hēt in se inclusam affirmatiuā, illa nō est p̄prie negatio, ut si dico, q̄ nō p̄fensi ipōtē, includit. n. q̄ p̄ metu p̄fensi. & hoc est affirmatiuū, q̄ directe p̄bati pōt. ¶ Sed negatiua

A D D I T I O.

a Possit. Adde Fran. Ate. consil. 83.

tiua vera, nunquam directe probari potest, ut patet ibi in tex. nulla sit directa p̄batio. licet aliud senserit & minus bene Io. And. in c. bona, de elect. & dic. ut ibi plenē no. Sed quāque impossibilis est probatio, ut quā non est restricta, seu determinata ad certum locum, seu ad certas personas. Quāque probat, sed difficulter, ut quā indirecte, ut quā est restricta modo p̄dicto. ideo tex. hic dicit, Quandoque. ¶ No. tertio acta a scribenda tam in ordinario iudicio, q̄ extraordinario, & hoc intellige, nisi sit cā modica, tunc nō nulla scriptura requirit, nec respectu sententiæ, nec respectu processus, sed creditur simplici informationi iudicis, ut est text. no. i. auth. nisi breuiore, C. de sen. ex bre. reci. & ibi per Bartol. qui hoc tenet expresse, & clarius facit tex. in Auth. ut ius. sine quoquo suffra. §. necessitatem. 2. coll. Nam si in istis modicis creditur relationi nuncij, l. ea quide. C. de accu. no. in c. cum parati. de app. fo. r. ius. creditur simplici assertioni iudicis. Facit ad p̄dicta tex. in c. si quis cū clerico. 1. r. q. 1. vbi opt. tex. iun. glo. Et vide quod no. gl. in c. 1. de lib. obl. & quod super ea dixi. Et idem dicit in crimib. leuib. ut l. leuia. ff. de acc. & quod ibi no. i. d. auth. nisi. Et pro hoc no. dicit Bar. in d. auth. nisi breuiore. q̄ vbi datur potestas arbitro, seu iudici, b. ut p̄cedat sine scriptis, vñ partes voluisse, ut ipsius simplici informationi, & relationi credatur, quod bene no. pro limitatione eorum, quæ dixi in c. post cessionem. s. e. Quæ autem dicatur cā leuis, dic hoc a. bitrarium respectu qualitatit personarum & causæ, ut no. in d. auth. nisi. vide glo. in c. si de re iud. l. 6. & p̄dicta limitat multum hunc tex. & adde per D. Ant. in c. Quintauallis. j. de iur. iur. in 26. col. vbi limitat hoc d. Bart. in actis ordinarij, secus in decisuris, quia hoc esset valde periculosum, quando ex eis dependet decisio iustitiæ. Pro hoc quod ipse Bar. no. in l. societatem, §. arbitrorum ff. pro soc. vbi vult, q̄ per testes possit probari factum arbitrorum: cum coram eis nō requiratur scriptura. No. ibi publica persona, & c. q̄ notarius dicitur publica persona, & hoc ideo, quia gerit officiū publicū. Et ideo quāque appellatur seruus publicus, quia seruit publice exercendo officiū suū. ff. rem pub. l. al. fo. l. 2. in si. & c. 2. de v. lib. 6. quāque dicitur scriuarius. s. de rescrip. c. ad audientia. & de hær. ca. si aduersus. Quāque dicitur tabellio. j. de si. instrum. c. pen. Item & notarius. de simo. c. 1. Item tabularius. C. qui reita. fac. poss. l. hac cōfultissima §. sed quia tabula. in l. 1. r. C. de tab. lib. 1. o. Dicit etiam Scriba, ut ibi no. in rub. de diuer. nom. & off. eorum. Et ex p̄dictis no. q̄ quāque vñum, & idem habet diuersa nomina, & hoc p̄p̄ diuersos effectus. Dicit. n. no. tarius, quia redigit in notam seruus publicus, quia seruit publice, & c. Sic limita l. si idem codicilli. C. de codic. vbi vñ innuit contrarium. No. ibi, aut duos viros idoneos, & c. q̄ vnus quantumcūq; idoneus nō æquiparatur notario, quia ille est approbatus, & gerit off. publicum, & sic collige, q̄ in pertinentib. ad officiū alicuius plus debet sibi credi, q̄ alteri quantumcūq; idoneo. ¶ Facit c. ad audientiam. de p̄scri. & vide no. in c. cum parati. de app. Sed duo testes bene æquiparantur notario, ut hic, & in c. cum Io. de si. instrum. & in l. in exercendis, C. de si. instrum. No. q̄ officiū notarij in causa versatur circa tria duntaxat. Primū, ut vniuersa iudicij acta cõscribat secundum iudicis p̄ceptum, apponendo locum & t̄ps scripturæ. Et q̄ requiratur iudicis p̄ceptum, seu authoritas, facit iste text. ibi, iudex semper adhibeat, & c. & j. aliquid dicam de loco & t̄ps

pore, vide tex. cum ibi no. in c. Abbate sanē. de re iud. lib. 6. vbi declaratur, quare ista inferuntur. Secundū, ut actorum exempla tradat partibus. Tertio, ut actorum originalia penes se retineat, ut si quid difficultatis potest emiserit, ad ipsa habeatur recursus. ¶ Et per hoc est expedita q̄, quā queritur, quid si iudex dicat, q̄ velit acta remanere penes eum, & notarius velit, q̄ penes se: certe p̄ferendus est scriptor, per istam literā. Itē, quia si de sua scriptura dubitaretur, posset sibi periculum imminere, vnde sua interest, ut penes eum remaneant. Nec obstat. c. si. j. eo. quia ibi de facto acta remanserunt penes iudicem, & hoc tenet Io. An. hic. & facit iur̄m, quod ipse notarius p̄stat, de quo in c. sicut. ne cler. vel mo. Dicit tñ Io. An. q̄ de facto seruatur, q̄ si notarij sunt officiales Episcoporum, Comitum, vel Rectorum, qui ciuitatib. p̄sunt, coguntur finito ipsorum officio dimittere acta in camera officij, q̄ gesserunt. Et pro hoc more bñ facit, fm̄ eum, c. ad audientiam, de p̄scri. & quod le. & no. j. eod. c. cum causam. Dicit tamen æquum talia duplicari, ut penes utrosque remaneat. q̄ satis mihi placet, & sic consulatur & officio, quod gesserunt, & ipsi notario, & iura varia redigantur ad concordia. No. ex p̄dictis & tex. q̄ si super exem-

A D D I T I O N E S.

- a Adde in quantum sentit iste text. in ver. adhibeat. q̄ iudex habeat eligere notarium, & postquam elegerit, non poterit eum mutare vsque in si. causa. Ita dicit Bal. in l. 2. C. quomodo & q̄ iur. cir. si. ver. sed nunquid possit vbi idē dicit de nuncio. Et adde Bal. in l. si. in 2. col. vñ. quāto si notarius, C. de re iud. vbi dicit, q̄ si notarius, qui cepit scribere acta, se absentauit, alius pōt mandato iudicis redigere scripturas in publicā formā, secus si primus notarius esset p̄fens, arg. l. si longius, ff. de iur. Et vide ad istā q̄ glo. in auth. de hær. & fal. §. si vero absunt. quæ dicit, q̄ ille notarius, qui cepit scribere acta, debet perficere vsq; ad si. causa. Item adde hic Bald. in l. 1. circa prin. C. de rela. vbi dicit, q̄ tabellio causa cõsensu partium & expensis vtriusq; partis debet cõstitui. & alle. no. in Auth. de trien. & sem. §. quod lape. super veris. artificij. Ad quod adde tex. & ibi no. p̄ fac. de Bel. in Auth. de defen. ci. §. deinde eos. col. 3. iste tñ tex. hic, & de ele. c. notij. non facit mentionem aliquam de partium cõsensu, sed de iudice tm̄. Adde hic Bald. in l. j. C. de spo. vbi dicit, q̄ si vñ notarius cepit scribere acta vñus processus, nō potest scribere alius acta illius processus, nisi contingat primum impediri, q̄ ut dicit Bald. in auth. sed index. C. de epi. & cle. ille notarius, qui cepit primo scribere, debet complere, etiam quod iudex non possit postquam elegit, amplius mutare notariū in cā, tenet Pau. de Ca. in l. testamenta. C. de testa. vbi etiam idē dicit de nuncio, allegando l. in fraudem. §. quoties. in ver. manu cõmentariensis, ff. de iur. si. quam dicit Bal. consueuisse allegare. Sed de primo art. videlicet, an iudex possit mutare notariū, vide ēr p̄ Bar. in l. cum sniam. C. de sen. vbi videt sentire, quod sic. Adde an in leuib. prope si. de off. dele. vbi videt sentire, quod sic. Adde an in leuib. acta scribi debeant, vide Ant. de Bur. consil. 33. Alex. consil. 61. 2. li. Et an notarius, qui cepit scribere acta debeat perficere, vide Ro. consil. 28. vbi dicit, quod nec de consensu partium alius substitui potest, & vide Bar. consil. 338. proxi. alleg.
- b An notarius, vel nuncius semel electus possit mutari, dicas, q̄ tales sunt eligendi per iudicem, quod intellige siue ordinariū, siue delegatū, ut p̄ Bal. in l. 2. C. de spo. in c. p̄toralis. de off. dele. & p̄ Bar. in extra. ad reprim. in ver. p̄ nunciū. & per Ang. Arc. in tract. malef. in ver. publico nuncio. imo potest eligi etiam p̄ arbitrum in causa cõpromissa. l. sed interpellatur. in §. arbitro. & ibi p̄ Bal. ff. de arb. Et semel electus non potest, nec debet remoueri, nisi ex causa superueniente, propter quam remoueat, ut per Spec. in tit. de cita. in §. 1. in ver. sed nunquid. & habetur per Bar. Bal. Ang. & Sal. in l. ires denunciations. C. quomodo & quā. iud. & in l. cõsentaneum, eo. tit. & per Io. de Imo. in lex consensu. §. si de app. & per Ang. in l. si vacantia. C. de bo. vacan. ANT. FRAN.
- c Sen iudici. Vide Alex. in l. sciendum, col. 6. ff. de ver. obl. & Ant. de Bu. in consil. 24. inci. quæstio hac. col. pe. SEB. SAP.
- d Publica persona. Ideo dicit Rom. sing. fo. 9. quod rogatus potest cogi a superiore.
- e Idoneo. Vide Capram in consil. 77. incip. cum visio. & Dec. in cōf. 120. col. 1. cum seq. SEB. SAP.

2 exemplari³ oritur dubitatio, recurrendum est ad ori-
 5 ginalia. ¹ No. hic ¹⁴ q. sunt de actis iudicij, & de exce-
 b ptione. vide quod no. Spec. in tit. de dila. §. 1. versic. &
 no. & pondera, q. hic inter acta nō fit mentio de snia,
 & sic vñ, q. snia nō sit de actis, seu processu iudicij, &
 sic fa. vt appellatione actorum, aut processus non cō-
 prehendantur sententia. Contrarium tenet hic Ioann.
 And. super ver. processu. remittens ad no. per se in ca.
 in præsencia, de ren. & vide per eundem in addi. Spec.
 super rub. de sen. prola. vbi latius disputat concludēs,
 q. est actus. Ad hunc tex. respondet, q. hic intendit tā-
 tum prouidere, q. acta describantur. vnde non erat o-
 pus exprimere de sententia, cum de illa iam per prius
 erat prouisum. Hec responsio mihi non placet, quia li-
 cet foret prouisum, vt ferret in scriptis. C. de sent. ex
 bre. reci. per totum. 2. q. 1. c. in primis. de re iud. c. fi. li.
 6. non tamen erat prouisum, vt redigeret in actis pu-
 blicis, sicut hic dñ de actis, seu processu, vnde satis erat
 olim, q. snia ferretur in scriptis, licet inde non fieret
 publicum instrumentum, vel in actis publicis non re-
 digeretur, vt est casus fm communem & verum intel-
 lectum in c. Albericus. de test. Et ideo dico, q. iste tex.
 potius probat, q. sit de actis, & qd. debet redigi in scri-
 ptis, sicut alia acta. Ad hoc induco literā, ibi cōclusio-
 nes & c. vnde pondera ver. Et cetera. cum seq. quā ap-
 te innuunt, q. est snia redigenda in scriptis: cum illa se-
 quatur post conclusionem. Et idem de appellatione a
 diffinitiva, Nam sup. tantum sentit de appellationib.
 ab interlocutoria, quia illud verbum sequit verbū in-
 terlocutiones. Alias. n. qd. operarent illa verba, Et cæ-
 tera, q. occurrerēt competēti ordine conscribēda: cum
 post conclusionē non sperent alia acta prærer sniam,
 & apponem? Ad hoc. c. cum dilectus. de fi. instr. & qd.
 no. Inn. in c. pastoralis. de cau. poss. & prop. Et q. snia
 fit de actis, facit c. cum æterni. de re iud. lib. 6. & c. cum
 inter. de re iud. Et optimē in alio facit iste tex. per ar. a
 a maiori. Nam si snia interlocutoria, quæ etiam fertur
 ex actis, dēt redigi in scriptis publicis, vt hic: fortius
 diffinitiva, q. est maioris præiudicij, & hoc no. Et hanc
 c. opi. q. sit de actis, sequit etiam Cald. in cap. cum dile-
 ctus. de cau. poss. & propr. i. ver. snia. Et pro hac dictio-
 ne, Et cætera, facit quod no. in l. Gallus. §. idem credē-
 dum, ff. de lib. & posth. ¹ vlt. hic no. q. quando consti-
 tutio continet aliquid non propter se principaliter,
 sed ad finem alicuius mali euitandi, transgressores nō
 illaqueat ad pœnam, si finis ad quem principaliter tē-
 dit constitutio, non violetur. Et idem puto respectu
 d. peccati mortalis, dummodo constitutio non contē-
 natur. Vide quod pulchre no. Archi. post B. Tho. in ca.
 vrinam. 75. dist. 1. Vidēs enim q. acta mandantur de-
 scribi, ne innocens iudatur. vnde si constitutio ista nō
 seruatur, non punitur iudex, si nulla difficultas ex cō-
 missione constitutionis emergat, quasi tunc cesset fi-
 nis huius constitutionis, facit quod no. Innoc. in cap.
 quia plerique, de immu. ecclē. Et hoc bene no. q. a mul-
 ta sunt statuta præsertim in ecclēsia, quæ non ordinā-
 tur principaliter pp. se, sed sunt instructiua bonorū,
 vt præcepta indiciencia ieiunia, & similia. Veniamus
 nunc ad examinationem gl. iuxta morē. Et primo q. ri-
 tur in gl. 1. quare dixit tex. q. negatiue non est directā
 pbatio: R. s. de, q. indirecta bene potest probari. direc-
 ta autē non. hoc declara, prout no. in d. c. extenore,
 all. in gl. 10. An. hic dicit, q. etiam directē probari pōt
 per confessionem aduersarij, de temp. orio. dilect., de

æta. & qua c. vlt. de confess. c. 1. lib. 6. Sed hic melius,
 q. per confessionem non probatur propriē negatiua,
 quia confessio non est probatio, sed probationis rele-
 uatio, vt ipsemet 10. An. voluit sup. eo. super ru. vbi di-
 xi, & sic stat propriē & vñ iste tex. q. nulla est directā
 probatio. ¹ Quæro secundō, quod dicatur iudicium
 extra-

ADDITIONES.

a Super exemplari. Vide Bar. in l. Semp. Proculo. ff. de leg. 2. in l. fi
 quis ex arg. §. fi. ff. de eden. Bal. in l. pub. q. 8. & in l. nostra. col. 4. C.
 de testa. S. E. B. S. A. P.
 b Hic non fit mentio de publicatione attestatiōis, tñ dubitat, an
 illa sit de substantia. Et gl. dicit, q. sic, in l. prolatam. C. de sent. &
 interl. om. iud. Sed cōtrarium sentit Inn. in c. cum Bertol. de re iud.
 Sed vide omnino, quod ibi notauit sup. Abb. Et ex his dubitat qd.
 de captura, an sit de processu, & q. sit, est tex. in cle. 1. cir. fi. de har.
 & no. Pet. de Anch. & Card. in cle. 1. de excess. pral. Sed ego dicerem
 p. nūc, q. illa cle. loquit de captura post sniam, dicerē, q. cum ip-
 sa snia non dicatur de processu, multominus. captura quæ debet
 fieri post sniam. Quid de decr. iudicis, an contineatur appellatio-
 ne actorum, vide per Bal. in l. 2. cir. prin. ver. sed an decr. C. vlt. p.
 An aut datio libel. dicatur de processu, vide Bar. & Bal. in rub. de i.
 ff. de re iud. An autē proprie dicant acta, ponit gl. in l. acta. in princ.
 ff. de re iud. An autem ex quo infirm est productum in iudicio,
 dicat esse de actis Inn. in c. cum in iure. in fi. de off. deleg. dicit, q.
 infirm nō dñ de actis, sed bene ipsa productio. Sed subiicit, q. ab
 aliter tñ dñt post li. contest. Adde hic Bald. in l. 2. in fi. C. de appel-
 l. vbi dicit, q. non exceptio, sed exceptionis propositio, non infirm,
 sed ipsius instrumenti productio, dñt de actis, & all. Innoc. in isto
 c. qm. contra. Item adde hic, quod no. 10. And. in c. quamuis. cir. fi.
 in ver. actis. Innoc. de ele. lib. 6. Et q. sola productio instrumenti nō
 sit de actis, tenet Bal. contra Innoc. hic, & in l. 2. de edē. An aut li-
 belli oblatio sit de actis, vide D. 10. de Ana. & per Bald. in rub. C.
 eo. & in l. presbyteri. C. de episc. & cler. & quid contineat appone-
 actorum. vide glo. in l. gesta. C. de re iud. Et vlt. sup. all. an snia con-
 tineatur in appellatione actorum. vide Bal. in l. interrogatam. de
 li. cau. per Inn. in c. consiluit. cir. prin. de off. deleg. vbi etiā no. di-
 xit, q. delegatio iurisd. nō dñ de actis. Et idem dicit Arch. & 10.
 And. in c. si a subdelegato, de off. dele. lib. 6. De materia per Spec. i.
 tit. de dila. §. 1. vers. sed pone iudex. & per Bal. in auth. clerici, cir.
 3. col. de epi. & cle. Sed pro parte, q. appone actorum contineatur
 snia, facit tex. in c. cum æterni. ver. vt in omnib. quæ in causis, & c.
 & ibi aperte do. de re iud. lib. 6. Et quod aperte tenet Bar. in l. 1. apud
 quē. in fi. C. de eden. Itē de hoc dixi, an libelli oblatio sit de processu.
 vide per Bal. in l. j. qñ li. prin. da. & l. 1. ff. de in ius voc. Item adde, q.
 consilium sapientis interpositum in ea, dñ esse de actis. secundum
 Iac. de Are. in tract. suo de consilio sapientis, cir. fi. & prædicta te-
 ne menti, an statuta annullantia totum processum, nisi per nota-
 rium banchi scripta fuerint oia acta causa. Et vtrum snia dicatur
 esse de processu, all. tex. in c. prudentiam. de off. deleg. in prin. ibi,
 procedere in causa sine calculo, & c. ibi d. Ant. & tex. in c. decr.
 cir. fi. de imm. ecclē. lib. 6. & tex. in cle. 1. cir. fi. vers. eorundē aut. de
 fo. comp. & ad istam q. pondera tex. in c. inter monasteriū. de reg.
 iur. Et pro opi. q. snia dicatur esse de actis, est tex. in l. actorū. de re
 iud. & hoc expresse firmat Bal. in l. 2. cir. prin. C. vlt. pen. rñdeo
 ad tex. illum, qui vñ innuere contrarium. de hoc etiam vide hic p.
 Imo. & Pau. de Cast. in d. l. actorum. Et an appellatio actorū cō-
 tineatur snia absolutoria ab obseruatione iudicij, dñ haberi p. In-
 noc. in c. consiluit. de off. dele. & Ang. in d. l. actorum. dicit hoc ha-
 beri per Ioan. And. in tit. de sent. in addi. Spec. §. species. in princ.
 vide Dom. Ant. in c. ab excommunicato, in princ. 6. col. de referip.
 vbi dicitur, q. strictē sumendo, snia non dicitur de actis. Et de hoc
 vide per Barto. in l. in fraudem. §. neque instrumenta. in fi. post gl.
 ibi, ff. de iur. si per Ioan. And. in cap. in præsencia, de renunc. & per
 Guid. de Suz. in l. 2. C. de eden. & per Bart. in cap. cum 1. & A. de re
 iud. in princ. 2. col. Et de hoc, an appellatione processus contineat
 snia, vide omnino per Do. post Io. An. in c. sup. in 4. col. de app.
 lib. 6. & quod de hoc latissime scripsit in suis recollectis d. Bart. de
 Bellen. in c. fi. cir. prin. de fer. & ad partem negatiuā vide tex. in l.
 pe. C. de sent. quæ sine cer. quantē & tex. in c. ne aliqui. quem pōde-
 rat ibi Do. in vlt. no. de priuileg. lib. 6.
 c. Adde, q. sententia sit de actis. Bal. consi. 338. sup. all.
 d. De actis. An sententia sit de actis, vlt. alleg. hic per Felyn. vide
 Bal. in consi. 137. in 3. vol. S. E. B. S. A. P.
 d. Mortalis. Vide plene per Felyn. in c. 1. in 11. col. ver. fallit sexto. de
 consi. vbi ponit, quando lex humana requirit in actu solennita-
 tem ad certum finem, an valeat actus, si omitta solennitate nō cō-
 tranentatur illi fini. S. E. B. S. A. P.

extraordinarium, de quo tex. hic facit mentionem.
 Glo. 2. dat duos intellectus. Primus, vt intelligatur de
 iudicio instituto sine accusatore, vt quādo iudex pro-
 cedit per viam inquisitionis, vel denunciationis. &
 no. vtrunq. intellectum pro intellectu statutorum.
 Item no. & tene menti gl. q. processus gestus per viā
 inquisitionis, dicitur extraordinarius, & idem videtur
 sentire Innocen. in c. cum oporteat. de acc. Sed con-
 trarium no. in c. dilecto, de senten. ex cōmunic. lib. 6.
 q. fit via ordinaria, vide tu, quod dixi sup. super rub. de
 iur. Vel dic & tertio secundum Vincen. & communi-
 ter Doct. hic, q. iudicium agitur coram arbitro, po-
 test dici ordinarium, ff. de arb. l. 1. & in scriptis proceditur.
 C. de arb. l. pen. Nec verbo arbitri creditur. l. ne in ar-
 bitris. C. eod. & hoc limita, vt sup. dixi. & quilibet isto-
 rum intellectum saluari potest, nisi aliud appareat quo
 ad hoc vltimum de voluntate partium. per sup. dicta.
 Vide tamen multos casus, in quibus acta non requi-
 runtur, per Doct. in c. 1. de lib. obla. vbi dixi. Glo. 3. pri-
 mō colligit, q. tabellio æquiualeat duobus testib. quan-
 doque trib. vt in iurib. alleg. in glo. & facit l. 1. iuncta l.
 Domitius, ff. de test. & l. hac consultiſſima. C. qui test.
 fa. poss. dicit plene no. in c. cum Io. de fi. instrum. &
 c. cum a nobis. de test. Secundō colligit glo. q. plus
 creditur scripturæ tabellionis, quā scripturæ Episc.
 dñ vt plene dixi in c. post cessionem. sup. eod. Tertio
 opp. q. scripturæ tabellionis non debet credi sine te-
 stium subscriptione, in Auth. de har. & al. §. lancimus.
 cuius contrarium innuitur hic. Glo. respondet, q. cō-
 trarium procedit in contractib. sed in iudicijs creditur
 2 circa acta solius tabellionis scripturæ, a vt hic, vbi de
 testib. nulla fit mentio. faretur tamen, q. tutius est tes-
 tes adhibere, si haberi possunt. No. bene hanc glo. &
 quicquid datur, satis facit iste tex. & l. in donationib.
 C. de do. secundum communem intellectum, quem
 videtur sequi ibi Bar. adducit ad hoc illam l. valde no.
 & idem Goff. & Innoc. hic in c. post cessionem. sup.
 eod. Hostien. dicit hoc verum, vbi non vertitur in du-
 bium de scriptura notarij, alias non creditur in Auth.
 de inst. cau. & fide. §. si quis igitur. & §. si vero. Ad l. in
 donationib. nititur respondere, sed minus bene. Ioan.
 And. dicit communiter seruari, quod in li. contesta. &
 interlocutionib. scribuntur testes, in alijs non. Apud
 aliquos verō obseruatur, q. in diffinitiva tantum scri-
 buntur, cum illa sit finis & terminus actorum. ff. de re
 iudic. l. 1. & vbi maius periculum vertitur, ibi cautius
 est agendum, de ele. c. vbi periculum. lib. 6. Ipse tamen
 Ioan. And. videtur velle, q. de iure non requirantur
 testes, cum debeat credi scripturæ tabellionis, qui te-
 stem sine præsentia testium examinavit in secreto. Sed
 Host. dicebat illud speciale, q. examinatio debet fieri
 in secreto. j. de testi. cap. venerabili. Sed ego dico, q.
 hæc non est bona responsio: quia bene possunt adhi-
 beri testes, sed ipsi testes non debent examinari simul,
 vt probatur in cap. vt officium. de hare. lib. 6. vbi pro-
 pter grauitatem facti, iubetur duas religiosas perso-
 nas adhiberi in examinatione testium. Et hoc est con-
 silium in qualibet causa, vt possit conuinci de falso.
 Ad hoc quod no. Innocen. in c. Albericus. j. titu. 1. &
 quod dicam in cap. sicut. eod. tit. Et sic arguendo ex d.
 actis iudicialibus non fit necesse testes adhiberi, tene
 3 ergo primum. Et aduerte, quia non omnia, quæ scri-

buntur in actis, probantur per solam scripturam no-
 tarij, sed oportet, q. sint de actis. vnde tenet Lap. sua
 alleg. 88. q. instrumentum probationis, vel delegatio-
 nis non probatur per solam scripturam tabellionis
 absque inscriptione testium, quia ista nō sunt acta iu-
 dicij, secundum eum, quod no. bene. & videtur eum
 sequi D. Ant. h. c. Ego allego Innocen. in cap. cum in
 iure. in fi. de offic. deleg. vbi no. dicit, quod sola pro-
 ductio instrumentorum est de actis. Et sic de produ-
 ctione, scriptura tabellionis facit fidem duntaxat, &
 sic intelligit. Tenorem autem instrumenti non pro-
 bat: nisi aliter solenniter fuerit exemplatum. Refert
 alios tenere contrarium. de hoc vltimo aliquid infra.
 In practica tamen cautum est seruare cōsuetudinem
 regionis, & vbi de ea non apparet, testes debent adhi-
 beri omnibus actibus præiudicialibus, propter opin.
 contrarias, & propter no. in d. l. in donationibus. Glo.
 in ver. citationes, primo querit quare citationes scri-
 buntur, & ponit aliquos effectus, vt patet in ea, sed nō
 ponit meliores effectus. Ego dico, q. citatio est funda-
 mentum iudicij. Inst. de pœnis temere litig. in fi. Et
 omnia quæ fiunt in præiudicium absentium sine cita-
 tione, non valent, vt c. omnia. & c. caueant. 3. q. 9. qui-
 nimo. ¹ Et sententia lata in fauorem absentis non cita-
 ti, non valet, & est glo. no. in l. ea, quæ. C. quomodo &
 quando iud. facit l. furioso. cum ibi no. ff. de re iud. Et
 ideo, vt appareat validitas actus, describuntur citatio-
 nes. ¹ Sed contra hoc, & contra text. opp. glo. Nam si
 creditur nuncio citanti, fortius debet credi iudici, &
 sic non debet esse opus scribere. Sol. hæc glo. q. hodie
 non credatur etiam nuncio, nisi sit iuratus, & hoc se-
 cundum cōsuetudinem Longobardorum: sed autho-
 ritate & dispositione huius c. non debet credi etiā tali
 nuncio: sed oportet, q. legitime cōstet, vt hic in fi. vult
 glo. q. hodie etiam nuncio non credatur, & hoc etiam
 renebat Io. vt hic refert Ioan. And. dicebat hoc tamē
 sub dubio, fortē: vel secundum eundem Ioan. saltem
 quo ad hoc creditur nuncio, vt negans cogat iurare se
 non citatum. sup. de rest. in integ. c. ex literis. Sed Inno.
 & Host. sentiunt contrarium dicentes, q. ius non vet-
 rat nuncio credi, sed iudici. Et ratio diuersitatis est; q.
 officium iudicis non est citare: quinimō debet habere
 notarium, qui sua gesta conscribat, sed officium nun-
 cij est citare, non ergo mirum, si sibi creditur. Item
 graue esset etiam partibus, si nuncius haberet ducere
 secum notarium in citationis actu. Aliam rationē in-
 ter nuncium & iudicem addit Goff. dicit. n. q. frequen-
 tius oritur altercatio inter iudicem & partem, quā
 inter nuncium & partem, & ideo minus credit iudici,
 quā nuncio. Et transit Ioan. And. hic super ista glo.
 Sed super tex. refert opi. Host. qui dixit credi nuncio, si
 est iuratus, sicut creditur tabellioni, s. prima facie. Nā
 est negatur citatio, non conuincitur negans per solam
 assertionem nuncij. & ideo vtile est secundum eum, vt
 testes adhibeat in actu citationis, arg. in c. sacro. de sen-
 ten. excommunic. & in c. ex literis. de in integ. resti.
 Secundum. h. d. intelligendum, quod no. de app. c. cum
 parati. de do. & p. tu. c. cū dilecti. Ego remitto te ad no.
 p. Cy. & alios in l. si qs. decurio. C. de fal. & plene dica-
 in

ADDITIONES.

a Scriptura. Istud communiter teneri attestatur Bal. & Saly. in d. l.
 in donationib. C. de donatio. & examinat. Bal. in rub. C. de fi. inst.
 col. 2. ver. sed dubitatur. Ang. in l. post mortem. & adoptio.

in cap. cum parati. de app. Nec placet mihi indistincte
hec opi. vt non possit negans citationem, conuinci per
a nuncium. Ad quid enim nuncius habere officium pu-
blicum? Magis enim debet sibi credi, qui deponit super
pertinentibus ad officium suum & in facto non proprio,
quam parti neganti ad commodum proprium, ar. hic,
& in c. ad audientiam. de præs. Et licet dicatur nun-
cius vilis fortunæ, tamen satis est, quod fuit approbatus
in illo officio, ar. in c. præterea. de test. cogen. vbi bo-
tex. Dicam latius in d. c. cum parati. Et concludendo
aliqua dicta Inno. super tex. quæ faciunt ad materiam
huius glo. dico, quod literis sigillatis sigillo iudicis con-
continentibus citationem, etiam sine scriptura tabel-
lionis, debet stari, & citatus debet credere, secundum
tamen ea, quæ plenè dixi in c. præterea. de dilatio. &
cap. post cessionem. sup. eod. Et tenent. Host. & Innoc.
Idem est de literis, quibus iudex dat potestatem nun-
cio citandi, quia istæ literæ non sunt de actis. Quid ergo
debet scribere notarius? Dicit Innoc. & Host. quod
debet scribere citationes, i. relationes nunciorum ci-
tantium, seu literas citatorias porrigentium & præsen-
tantium, vel citationes, i. præcepta imposita nuncijs de
citando. Et hoc communiter non seruatur secundum
Ioan. And. hic, & male. Vnde dico non disunctiue, vt
loquuntur Doct. sed copulatiue, quod debet notarius in
actis describere commissionem nuncio factam de ci-
tando, & relationem ipsius nuncij, qualiter citauit, &
hoc sentit Host. Hoc probatur ratione. Nuncius non po-
test aliquem citare, nisi receperit speciale mandatum
iudicis de citando, nec sufficit licentia generalis, in qua
fuit officium sibi commissum, arg. in l. si. C. de exhibe-
reis. & hoc ibi expressè tenebat Bar. licet allegat Inn.
in contrarium hic. Sed certè potest intelligi ita, vt non
sit contrarius. Et plus dico, quod non debet iudex citare,
nisi ad petitionem partis, alias non valet citatio, vt no-
idem Bar. in l. ad peremptorium, ff. de iudi. dixi in c. i.
sup. de iud. Item per hanc commissionem, non proba-
tur partem fuisse citatam, & sic non includeretur va-
lidas actus, ar. in clem. 2. vt li. pen. ideo utile & quasi
necessarium est, vt notarius scribat qualiter iudex ad
petitionem partis iniunxit nuncio, vt citaret Titium,
& quod nuncius reuersus retulit se citasse. Et in multis lo-
cis fit citatio cum schedula notarij: & per hoc fit expe-
dita hæc glo. Gl. in ver. dilationes. quærit ad quid scri-
buntur dilationes. Reddit tres rationes. Prima, vt scia-
tur quantum contineat vnaquæque dilatio, si forte po-
stea negaretur. Secunda, vt sciatur, an fuerit perempto-
ria, vel non. Nam prima non debet esse peremptoria,
nisi ex causa. de dila. c. i. & in hoc glo. dupliciter malè
loquitur. Primò, quia c. i. de dila. loquitur de dilatione
citoria: & tex. hic loquitur de dilatione deliberato-
ria, vel probatoria. Item & citatoria potest esse per-
emptoria, etiam sine causa, dummodo non sit nimis
brevis, & sic loquitur cap. i. de dila. ad hoc 33. q. 3. c. de
illis. & l. contumacia. ff. de rei. Deliberatoria vero, vel
probatoria semper intelligit peremptoria sine qua-
libet alia causa, etiam si non exprimat, vt patet. 3. q. 3.
c. si. §. offeratur. & l. si. ff. de fer. dixi plenè post glo. in
c. i. de dila. Tertia ratio, secundum glo. vt sciatur, quan-
do quis possit puniri, vt cōtūmax: quia non debet quis
excommunicari, vel missionem pati, nisi post tertiam
citationem, vel vnam tantum peremptoriam, in expen-
sis tamen factis per alteram partem, poterit condem-
nari ex contumacia in prima citatione. No. bene hanc

glo ad plura. Primò, quod non debet missio fieri nisi
præcedente trina citatione, vel vna peremptoria, & quod
postea non requiritur alia citatio in actu missionis, si-
cut obseruatur in excommunicatione, vt in c. sacro. de
senten. excommunicata. & in cap. i. de iudi. Hoc etiam
voluit glo. in l. si finita. §. Iul. ff. de dam. infec. vbi per
Bar. vide quod dixi in c. i. de iud. & c. quoniam. §. in alijs.
vt li. non contest. Secundò no. quod ex prima citatione li-
cet non possit procedi ad penam contumaciæ, potest
tamen procedi ad condemnationem expensarum, quas
fecit præsens. Idem no. in cap. querelam. de procu.
vbi plenius de hoc. Hoc tamen limita secundum ea,
quæ dixi in c. cum dilecti. de do. & contu. vbi omnino
vide. Tertiò no. ex glo. iudicem non debere contuma-
ciam condemnare, nisi prius constet de contumacia. b
ad hæc. 2. q. 6. c. si quis. Et aduerte ad vnum no. dictū
Bar. quod reperitur in duobus locis, in l. si finita. §. Iul. ff.
de dam. infec. & in l. multum interest. ff. de condi.
& demon. vbi dicit, quod etiam præsupposita contuma-
cia, si tamen iudex eam ignoraret, non valet proces-
sus contumaciæ punitiuus, seu fundatus super contu-
macia, quia ignorat id, quod est causa & fundamen-
tum sui processus. Dicit de hoc casum in l. hæc au-
tem. §. i. ff. ex quibus cau. in possess. ea. & alleg. Innoc. in
cap. cum contingat. de offic. delega. vnde dicit se
reprobasse semel quendam processum, in quo prius
erat facta condemnatio contumaciæ, & postea erat
facta relatio per nuncium de citatione. Idem dicit
cautelam esse, vt iudex dicat visis citationibus, re-
lationibus, contumacijs, & toto processu, &c.
Et

ADDITIONES.

a Conuinci per nuncium. Adde, an credatur nuncio iurato. Pau.
de Cast. consil. 275. Rom. consil. 496. Et ibi an præsumatur com-
missio, & an citatio præsumatur facta ad instantiam partis, vide
per Aret. consil. 36.
b Adde tu, quod nuncio soli in concernentibus suum officium, credi-
tur, ita plenissimè no. Fel. in c. i. col. 6. ver. quarta conclusio. sup. de
iud. inferens, quod licet credatur nuncio dicenti se citasse, non ta-
men ei creditur, si dicat iudicem sibi commississe, refert Bal. hic &
in l. his solis. C. de reuo. dona. ZACHAR.
c Circa hoc dicas, quod licet sit credendum nuncio referenti se ali-
quid fecisse, tamen potest contrarium proba. secundum Pau. de
Cast. in l. 2. C. si ex noxa. cau. aga. & habetur per Bal. in l. i. C. de re-
iudi. & in tract. Schismatis. in 12. col. & vide quæ habentur in cap.
cum parati. de app. Et adde, quod iudex potest non credere, si sibi
constet contrariò: puta si dicat se habuisse commissionem de aliquo fa-
ciendo a iudice, & iudex dicit non dedisse talem commissionem. Fuit
dictum Azo. in sum. Ad leg. Aquil. quod repetit & sequitur Bal. in
l. contra negantem. eod. tit. & in l. i. C. si aduer. li. tenuit in l. si tu-
tor, in fi. C. in qui. cau. rest. in integ. non est neces. Et adde quod nū-
cius faciens falsam citationem, vel relationem tenetur de falso,
vt per Bar. & Alex. in l. qui nomine, ff. de fal. & in l. Diuus. ff. de re
iudi. & vide Spec. in tit. de excep. in ver. sed quaritur, & tene mēti
vnum, quod dicit Bal. in alle. l. 2. C. de sportu. quod vbiunque nū-
cius fecit falsam relationem potest velo leuato, & sine processu re-
moueri ab officio, & etiam tenetur parti ad interesse, vt plenè per
Cy. Bal. & Saly. in l. si. C. de requi. reis. Et an magis credendum nū-
cio, quam notario, vide quæ plenè habentur per Cy. & Bald. in l. si
quis decurio. C. de fal. ANT. FRAN.
d Per nuncium. Vide Ange. Are. in §. quadrupli. colum. 5. Instit. de
actio. & Rom. in consil. 497. incip. diligenter perscrutatis. col. 2.
Alexan. consil. 52. inci. consideratis his. in 3. vol. & ibi qualis debet
esse relatio nuncij. SEB. SAP.
e Constat. Adde Rom. consil. proxime alleg. & ibi vide, an relatio
nuncij cessionem iudicis requirat.
f Constat. Vide Pau. de Cast. in l. si quis postea quam. ff. de iu. Bald.
in l. sed si dubitetur, ff. de acquir. possesi. cum infinitis accumula-
tis per Marfilium Bonon. in l. parte, vel marito. versu. vltius
scias. colum. 9. cum duabus seq. ff. de questioni. vbi refert dicta
Fely. hic, & multa addit. vide etiam An. Sic. in consil. 47. col. 2. i.
in i. volum. SEB. SAP.

Et dic, quod licet sit tutum, non tamē credo necessarium.
Satis enim est, quod ex actis pateat cōtūmacia, & sic constat
iudicem instructum. facit c. i. de sent. excomm. & hoc
bene no. quia Doct. nostri non ponūt. Nunquid autem
sufficiat, quod nuncius retulerit notario? dicit Bar. in
præall. §. Iul. quod sic, quia per notarium potest fieri fides
iudici, sicut & instrumenta possunt produci soli nota-
rio. leos. §. super his. C. de appel. Ex quo concludit non
esse necesse, quod commissiones de citando, vel relatio-
nes nunciorum fiant, iudice sedente pro tribunali, ar.
l. sed interpellatur. ff. de arb. Et vide quod dixi in ca. 2.
de dila. & quod no. in l. a procedere. C. de dila. quod bene
13 no. pro intellectu huius c. Gloss. super ver. recusatio-
nes, colligit, quod iudicis recusatio data est in scriptis: al-
le. in arg. j. de app. c. secundo requiris. Dicunt Host. &
Ioan. Andr. quod in hoc non egemus argumento, quia est
expressum, C. de iu. l. apertissimi. quod recusatio data est
in scriptis. Aduerte, fateor enim quod danda est recusatio
in scriptis, p. l. apertissimi. & l. cum specialis. C. de iud.
& ibi glo. format libellum recusationis. & tenet Spec.
in tit. de recu. §. si ver. rideo. sed dico, quod hoc non colli-
gitur ex isto tex. hic enim solum precipitur, vt acta redi-
gant in scriptis per notarium causæ. nihil enim dispo-
nit de parte, an & quando debeat aliquid facere in scri-
ptis. Et r. pr. præter finem & recusationem & libellū,
nil dandum est per partem in scriptis: & de libello ad
huc sunt opi. vt no. in cap. i. de libel. obla. tenet etiam
Bart. in d. Auth. nisi breuiore. & facit quod statim di-
cam in seq. gl. Sed quæro, ad quid scribitur recusatio?
Glo. ista secundò respondet, quod quo ad effectum iudi-
candi validitatem, & inualiditatem processus, quia pro-
posita recusatione, iudex non debet procedere super
principalis, & si processerit, cassabitur quicquid facit
post app. No. & pondera gl. q. a sentit apertissimè, quod ni-
si appelletur, valet processus gestus post propositam
b recusationem. Idem tenet Inno. in c. cum speciali. de
app. & ibi dicam, an hoc sit verum indistincte: melius
enim ibi cadit, q. hic. Glo. in ver. exceptiones, colligit
in princ. quod exceptio danda est in scriptis, & redigenda
est in actis. Host. dicit, quod de necessitate non est exceptio
porrigenda in scriptis, sed redigenda tandem in actis p.
notarium causæ, & bene loquitur. declara, vt dixi in
glo. præcedenti. An autem sufficiat scribere exceptio-
nes, & offerre scripturam iudici absq; alia verborum
expressione, vide glo. in c. appellatio. de app. lib. 6. quæ
concludit, quod sic. & facit ibi tex. in arg. Sed opp. contra
tex. de supfluitate. Nam sup. præmisit de recusatione,
nunc iterū submittit de exceptione, cū recusatio non
sit aliud, q. exceptio. Glo. ista respōdet, quod exceptiones
proprie sunt illæ, quæ proponuntur aduersarium, vel
contra rescriptum, recusatio vero contra iudicem, & sic
14 nulla superfluitas. No. bene glo. quod proprie & strictè
recusatio non comprehenditur sub ver. Exceptiones.
Et sic vñ, quod in materia odiosa verbum, Exceptiones,
non cōprehendit recusationem, sed in materia larga,
& fauorabili sic. quod no. pp. statuta imponētia pœ-
nam excipiēti, vt non extendantur ad recusantem iudi-
cem. Alia dicta gl. sunt clara. Et in fi. adde, quod plenè
de excep. Glo. in ver. petitiones, quærit quare petiti-
ones debet dari in scriptis: & rñdet, vt i ea patet Sed ad-
uerte tu: quia, vt dixi in alijs glo. præcedētib. hic non
probat, quod petitio siue libellus debeat dari in scriptis,
sed quod debet redigi in scriptis per notarium causæ, &

hoc vñ semper necessarium in causis etiam quæ expe-
diuntur simpliciter & de plano, sine strepitu & figura
iudicij. de quo dic, vt dixi & no. in cle. sape. de verb.
fig. Et generaliter an valeat iudicium sine libelli obla-
tione, dixi in cap. i. de libel. oblatio. No. tamen ex ra-
tionibus, gl. quod non solum interest partis libellū offer-
re, sed etiam iudicis, qui habet formare finem secun-
dum formam libelli. Ex quo inferitur partem non posse
remittere inuito iudice confessionem libelli. de quo
tamen dicendum, vt no. in d. c. i. & in d. cle. sape. Glo.
in ver. rñsiones, quærit quare respōsiones rediguntur in
scriptis. Respondet, vt apparet li. cōte. esse factam & c.
vt in gl. Quæro, quia tex. mandat hic interrogationes
scribi, de quibus interrogationib. intelligitur? Rñdet
dupliciter. Primo intelligendo de positionib. quas fe-
cit actor, super quibus vult aduersarij confessionem
habere: vnde exponit interrogationes, i. positiones, &
ad istas positiones reus respondet, aut per verbū Cre-
dit si solum fuit iuratum de calumnia: aut per verbum
assertium, puta Concedo, si fuit iuratum de veritate.
Et ex hoc & ex tex. gl. colligit differentia inter respō-
sionem, quæ fit ad libellum, & illā quæ fit ad positiones.
Nam prima appellatur responsio, secunda appellatur
pessio, vt in litera. Secundò intelligit gl. tex. in inter-
rogationib. proprie sumptis, quæ. i. fiunt a iudice ex of-
ficio suo. 3. o. q. 5. c. iudicantem. Dicit etiam quod pars pot
interrogare partē & aduocatus etiā, & valet rñsio, per
15 iura allegata in ea. No. ex glo. plura. Primo quod largo
sumpto vocabulo interrogatio potest dici positio: sed
c proprie & strictè est differentia inter interrogatio-
nem & positionem. qd no. pp. statuta. Et differunt in
d hoc, quia positiones fiunt assertiue, ita quod ponens
confitetur contenta: de iureiur. in c. cū in positionib.
& c. 2. de test. lib. 6. sed interrogationes fiunt interroga-
tiue, ita quod interrogans non confitetur, vt dixi in c. de cō-
fess. Itē positiones fiunt a parte, vt in c. 2. de cōfess. li. 6.
& in cle. sape. de verb. fig. Interrogationes verò fiunt
a iudice. l. i. ff. de interro. acti. & quod ibi no. Et de his
differentijs vide bonam glo. in d. c. i. de confes. & ex
hoc dico limitando istā gl. si dum dicit, quod et pars &
aduocatus possunt interrogare. Dic. n. quod licet valeat re-
sponsio de facto emanata, pars tamen non tenetur ad
talem interrogationem respondere, vt no. gl. in d. l. i.
& l. sine interrogatione, ff. de interr. act. no. gl. in cap.
pen. de iura. calum. vbi habes bon. glo. de his interro-
gationibus, & ibi aliquid dixi. Vide etiam gl. in c. iudi-
cantem. præalleg. quæ no. dicit, quod si pars vult inter-
rogare, oportet quod prius ponat. i. faciendo positionē,
& sic confitendo. ne videatur calumniōse interroga-
re: sed aliud est, cum iudex interrogat. Remedium ergo
est, vbi pars non vult confiteri, quod imploret officiū
iudi-

ADDITIONES.

a Nisi appelletur. Vide latissimè per Alex. in l. quia poterat, ff. ad
Trebell. & in consil. 89. inci. diligenter consideratis. in i. volu. &
Peru. in c. cum parati. infra de app. SEB. SAP.
b Post recusationem. Vide latè Ro. consil. 220. vbi multas opinio-
nes refert.
c Differentia est. Adde Pau. de Cast. consil. 228. in primo impressis.
d Quod ponens. Hanc differentiam etiam tradit Bart. in l. 2. §. quod
obseruari. C. de iura. calum. in l. i. ff. de interro. act. No. tamen cau-
relam, quod si interrogationes fiunt post li. contest. ad probandū,
& ad decisionem causæ, non tenetur interrogatus respondere, sed
debet petere, quod actor ponat assertiue. Ita no. Dom. Alb. in cap.
pen. col. 5. versu. quarto dicit. sup. de iur. cal. sequitur D. Fran. Curt.
in tract. positionum. in quarto. SEB. SAP.

F 2

proc. vbi præsuntur pro iudicibus, maxime literatis & peritis. Nec ob. dicta superius in primo membro, quia ibi fuit appellatum, & sic fuit extincta, vel saltem suspensa virtus sententiæ autoritate iuris, ut in iuribus hic alle. Sed in casu nostro, licet possit appellari, satis tamen est, qd non sit appellatum, & sic non est suspensa virtus sententiæ autoritate iudiciali. Et no. bonum intellectum ad illud c. in præsencia. Sed diceretur, quare aliud est respectu processus, ut pro eo non presumatur, licet non fuerit appellatum. Respondeo, qd iura respectu processus volunt scripturam adhiberi, ut hic, & sic oportet, qd fiat probatio per scripturam: & de facili hoc potest fieri adhibendo notarium, vel duos viros idoneos, ut hic. ¶ Vide in simili no. dictu Innoc. in c. super his, de accu. ante si. vbi dicitur, qd si excipitur contra aliquem, quod non est clericus, ipse ordinatus habet probare: quia iura mandant super hoc literas fieri. 2. q. 1. c. legum. Idem no. glo. 3. q. 5. in sum. vide et Innoc. in c. innotuit. de eo, qui fur. or. sus. vbi dat hoc pro regula, qd vbi ius exigit scripturam, debet sollemnitas probari per eum, qui stat pro sollemnitate, & non per excipientem. quod bene no. Ratio, quia est presumptio fraudis, si scriptura non exhibetur: sed respectu iustitiæ, iura non mandant sic scripturas fieri, cum & impossibile esset scripturam semper fieri, quoniam quandoque argumentis, quandoque ex presumptionibus iudex fundat motum animi sui: & ex similibus, ut l. 3. & l. ob. carm. ff. de test. & vide tex. opt. in c. causam. j. de re iudi. merito hoc casu præsuntur pro iudice, & non sic in alio. Et no. bene hanc differetiam, quia credo, qd nemo specificet eam attingat, qd viderim, & credo esse verissimam. Et habes rationem multorum iurium, & hoc quo ad secundum articulum. Venio ad tertium, quando, si non fuit appellatum, &c. Et in hoc subdistinguo, qd quandoque quis impugnatur sententiam respectu iustitiæ: quandoq; respectu processus. primo casu, aut error contra ius scriptum est expressus in sententia, & non presumitur pro ea; nec ommissio appellationis purgat hoc vitium nullitatis, ut in c. 1. j. de re iud. c. cum inter. eod. tit. l. si expressim. ff. de appel. & l. 2. C. quando prouo. non est neces. Hoc intellige, quando solum erat expressa causa contra ius, & secus si esset expressa etiam alia non contra ius, licet sit contra ius litigatoris; tunc sententia est nulla ex hoc capite, ut no. vult Innoc. in c. in præsencia. de renun. Et hoc casu dicendum, sicut quando nulla est causa expressa; de quo infra dicam. Quandoque talis error contra ius non est expressus, sed alias continet notoriam iniustitiam: & tunc ad huc puto sententiam esse nullam: nec præsuntur pro sententia, licet intra decendium non fuerit appellatum, ut tenet Innoc. in c. fraternitatis. de frig. & male. & videtur bo. tex. fm vnum intellectum in c. inter cetera. j. de re iud. vbi latius dicam. Quandoq; non continet notoriam iniustitiam, sed allegat error patens ex actis: & in hoc sunt opi. Nam Cy. in l. 1. c. de erro. cal. indistincte vult concludere sententiam nullam, & istum impugnantem ad tendendum ad probandum talem errorem: quia sententia iustificatur ex actis, cum ad ea semper sententia referatur. 2. facit c. cum ad sedem. de resti. spol. ¶ Innoc. & Host. hic post eum sentiunt oppositum. Dicit enim hic Innoc. qd si iudex dicit in sententia, Per A, & B, fuit probatum, nihilominus presumitur p sententiam, licet ex actis nihil appareat p illos probatum, ar. in c. in pntia, de renun. & de re iud. c. causam. ff. de re iud. l. cum prolatis. Nec ob. fm Host.

si dicat errorem fuisse expressum in sententia, quia iste est error contra ius litigatoris, quod ideo imputandum est ei, qui intra decendium non appellauit. Nec ob. cap. 2. de pur. vulg. quia, secundum eum, ibi notorium erat, sententiam non tenere: tum quia reus fuerat condemnatus per probationem a iure improbatam: tum quia fuit repertum publice cotrarium eius, quod videbatur fuisse probatum, ideo potuit sententia retractari. de app. c. sollicitudinem. §. si vero. Et no. bene casum illius cap. 2. sed attende, quia ipse Innoc. sentit contrarium in c. cum Bertoldus, j. de re iud. vbi dicit sententiam retractandam, etiam circa appellationem, si iudex dicit per A, & B, fuisse probatum, ut patet ex actis, postmodum ex inspectione actorum, non reperit per illos probatum. Sed concordat, qd aut iudex non retulit se ad acta, sed simpliciter dicit, Per A, & B, fuisse probatum, & pcedit dictu Innoc. & Host. hic. Aut retulit se ad acta, puta dicendo sic; Per A, & B, fuit probatum, ut patet ex actis, & tunc procedat illud dictum Innoc. & sic in veritate loquitur ibi, & hoc sentit Do. Ant. hic, & clarius in c. cum Bertoldus de re iud. Et ad hanc dist. esset reducendum dictum Cy. in d. l. 1. & dictum Do. de Ro. dec. 334. vbi dicunt, sententiam nullam, quando error patet ex actis. Alleg. dictum Pau. de re iud. c. pastoralis, in cle. & Arc. de sen. exc. c. Romana, li. 6. Et hanc reddit rationem pro diuersitate casuum. Quando enim expresse retulit se ad acta, tunc clarissime patet de errore iudicis, quia videtur expressum in sententia, quando constat ex actis, ad quæ expresse se retulit, ut patet in simili in l. pe. C. de sent. quæ sine cer. quan. & quod no. Innoc. in c. si. de libel. obla. Ergo talis sententia nulla, sicut quando iudex errauit in calculo in ipsa sententia, ut d. l. 1. C. de erro. cal. & l. 1. ff. quæ sent. sine app. re scin. sed in alio casu, qd expresse non retulit se ad acta, non patet necessario de errore iudicis. Forte. n. aliquid isti testes dixerunt postmodum interrogati per iudicem viua voce, arg. c. cum Ioan. de si. inlt. & licet presumptio sit in contrarium, tamen alia presumptio, quæ oritur ex autoritate iudicis, transit in rem iudicatam ex taciturnitate partis in non appellando, tanquam fortior elidit illam presumptionem minus fortem. Et satis est, qd notorie & indubitanter non constat de errore. Sententia enim facit ius inter partes. l. ingenuum. ff. de sta. ho. & c. cum inter, de re iud. facit illud dictu Innoc. in c. in præsencia, de renun. Et hoc no. Quandoque non allegatur error patens ex actis. Sed simpliciter allegatur iniustitia, & peitur acta produci ad probationem, vel aliter, & tunc in dubio obstat isti excep. rei iud. d. c. cum inter, & l. res iudicata. ff. de regu. iur. ¶ Sed dubium est quid si de facto fuit admissus ad disputandum de iustitia, vel

ADDITIONES.

a ¶ Contra ius. An & quando sententia lata contra ius sit nulla: vide de las. post Bar. & alios in l. pen. ff. de iust. & in. Alex. in l. q. Romæ. §. duo fratres. col. 40. ff. de ver. obl. & in l. si is ad quem, ff. de acqui. har. & de sententia, quæ continet notoriam iniustitiam, qd sit nulla, probat opt. tex. in l. si pars iudicantium, in prin. ver. nisi aperte. ff. de inoff. testa. vbi Ange. declarat, quando dicatur continere notoriam iniustitiam, de quo etiam per Peru. late in c. dilecto. in 55. q. verli. 2. aduerte. de appel. S. E. B. S. A. P.

b ¶ De facto. Vide Ro. in c. 184. inci. amplissime Doc. in si. Archi. in confi. 73. inci. diligenter, col. 2. Alex. in confi. 77. inci. in causa & lite. col. fi. in 2. vol. & in confi. 12. inci. viso, in prin. eo. vol. & in l. iudex postquam. ver. 6. fallit, ff. de re iud. vbi etiam tradit, quando pars constituitur sententiam iniustam. de quo etiam scribit idem Alex. in l. si seruus plurium, §. 1. ff. de leg. 1. S. E. B. S. A. P.

vel iniustitia, & constitit de ea tunc Innoc. in c. cum dilecta. de refer. & in c. cum Bertoldus, de re iud. tenet iudicem debere illam sententiam retractare, qd de qua re iudex cognouit, & c. l. de qua re, ff. de re iud. & c. cum sup. de cau. poss. & pro. & imputandum est parti non opponenti per prius excep. rei iud. ¶ Et dicit fin. Innoc. in c. qd plebriq; de imm. eccl. qd si pars, pro qua lata est ista sententia, facit illam iniustam, debet illa retractari, argu. in auth. sed iam necesse, C. de donante nupt. Sed in trium facit, quod no. glo. in clem. si appellationem. de appel. Non enim possunt partes renunciare huic transitui in rem iudicatam, & dare iurisdictionem iudici ad quæ. D. Ant. hic concordat, qd aut de iniustitia fuit disputatum coram iudice, qui non poterat a diri, nisi remedio apponens, & procedit hoc vltimum, nisi prius pronunciauerit se iudicem. Aut isti scientes & volentes prorogauerunt iurisdictionem illius, aut fuit actum coram iudice, qui poterat adiri per viam querelæ, & procedit primum dictum. Et mihi placet, quia presumptio primæ sententiæ conclusit per secundam. Nec credo Innoc. aliter sensisse, & hoc quo ad primum membrum subdistinctionis. Secundo vero membro, qd impugnatur sententia ex defectu processus, aduerte. quinque enim opi. principales reperiuntur. Primam Ioan. quam vult glo. hic sequi: ut nunquam præsuntur pro processu, sed oportet probari per legitima documenta, ut hic hanc vult tenere etiam Specu. in ti. de sen. prola. §. iuxta. verli. sed pone, qd attestat. publicatis. Secunda est opi. Innoc. hic in addi. quæ refert hic gl. ut si fuit lata contra presentem, & appellatam in tertia decedum præsuntur pro processu, & negati incumbit onus probandi. & cum hac opi. vult transire Io. An. hic. Et hanc opi. reperit Innoc. in c. cum in iure, de off. del. licet non multum firmet pedes. Sentit. n. aliam vult j. subijciam. Tertia opi. est Host. in c. cum inter, de re iud. quam recitat Io. An. ibi & cum ea simpliciter transit distinguens, an sententia sit lata de recenti, & non presumitur pro processu. An de antiquo, & præsuntur: & dicit factum antiquum quo ad hoc, secundum Host. si lapsus est biennium, arg. c. ex ratione, inf. de app. Quarta est opi. Compo. in c. bonæ, de elect. quam recitat Io. Cal. ut non appellans, amplius non audiat volens sententiam infirmare ex ordine, quia non appellando confirmauit iudicium, l. si. C. de sen. quæ sine cer. quan. sed quia difficillimum est oia acta recensere, ideo hanc reprobat Io. Cal. per rationem huius l. si. qd taciturnitas partis validat sententiam nullam, l. si expressim, ff. de appe. Posset tamen saluari fm eum, in facto antiquo, licet sup hoc non sit ius expressum. ¶ Et dicit factum antiquum ante tempus biennij qd dat ad prosequendam & finiendam appellationem, d. c. ex rone. aut tps 20 ann. ar. c. cum venerabilis, de exceptio. alias relinquendum est arbitrio iudicis. Omissio ergo appellationis solum transfundit onus probandi defectum in opponentem, fm eum. Quinta est opi. supra dicti Innoc. quam posuit in c. bonæ, de ele. & sentit in d. c. cum in iure, & hoc antequam fecisset additionem, ut simpliciter distinguamus, an transierit in rem iudicatam, b per lapsum decendij, an non, ut primo casu præsuntur pro processu, secundo non. Hanc opi. expresse tenet Spec. in tit. de proba. §. 1. ver. sequitur, & in tit. de sent. prola. §. vt autem, verli. & no. vbi latius & clarius loquitur, quam i alio loco superius alle. Hanc opi. vult non distinguatur, an sit lata contra presentem, vel absentem, tenent Do. de Ro. deci. 297. cum limitatione tamen, ut procedat quando est lata in præsencia, & constitit de ea tunc Innoc. in c. cum dilecta. de refer. & in c. cum Bertoldus, de re iud. tenet iudicem debere illam sententiam retractare, qd de qua re iudex cognouit, & c. l. de qua re, ff. de re iud. & c. cum sup. de cau. poss. & pro. & imputandum est parti non opponenti per prius excep. rei iud. ¶ Et dicit fin. Innoc. in c. qd plebriq; de imm. eccl. qd si pars, pro qua lata est ista sententia, facit illam iniustam, debet illa retractari, argu. in auth. sed iam necesse, C. de donante nupt. Sed in trium facit, quod no. glo. in clem. si appellationem. de appel. Non enim possunt partes renunciare huic transitui in rem iudicatam, & dare iurisdictionem iudici ad quæ. D. Ant. hic concordat, qd aut de iniustitia fuit disputatum coram iudice, qui non poterat a diri, nisi remedio apponens, & procedit hoc vltimum, nisi prius pronunciauerit se iudicem. Aut isti scientes & volentes prorogauerunt iurisdictionem illius, aut fuit actum coram iudice, qui poterat adiri per viam querelæ, & procedit primum dictum. Et mihi placet, quia presumptio primæ sententiæ conclusit per secundam. Nec credo Innoc. aliter sensisse, & hoc quo ad primum membrum subdistinctionis. Secundo vero membro, qd impugnatur sententia ex defectu processus, aduerte. quinque enim opi. principales reperiuntur. Primam Ioan. quam vult glo. hic sequi: ut nunquam præsuntur pro processu, sed oportet probari per legitima documenta, ut hic hanc vult tenere etiam Specu. in ti. de sen. prola. §. iuxta. verli. sed pone, qd attestat. publicatis. Secunda est opi. Innoc. hic in addi. quæ refert hic gl. ut si fuit lata contra presentem, & appellatam in tertia decedum præsuntur pro processu, & negati incumbit onus probandi. & cum hac opi. vult transire Io. An. hic. Et hanc opi. reperit Innoc. in c. cum in iure, de off. del. licet non multum firmet pedes. Sentit. n. aliam vult j. subijciam. Tertia opi. est Host. in c. cum inter, de re iud. quam recitat Io. An. ibi & cum ea simpliciter transit distinguens, an sententia sit lata de recenti, & non presumitur pro processu. An de antiquo, & præsuntur: & dicit factum antiquum quo ad hoc, secundum Host. si lapsus est biennium, arg. c. ex ratione, inf. de app. Quarta est opi. Compo. in c. bonæ, de elect. quam recitat Io. Cal. ut non appellans, amplius non audiat volens sententiam infirmare ex ordine, quia non appellando confirmauit iudicium, l. si. C. de sen. quæ sine cer. quan. sed quia difficillimum est oia acta recensere, ideo hanc reprobat Io. Cal. per rationem huius l. si. qd taciturnitas partis validat sententiam nullam, l. si expressim, ff. de appe. Posset tamen saluari fm eum, in facto antiquo, licet sup hoc non sit ius expressum. ¶ Et dicit factum antiquum ante tempus biennij qd dat ad prosequendam & finiendam appellationem, d. c. ex rone. aut tps 20 ann. ar. c. cum venerabilis, de exceptio. alias relinquendum est arbitrio iudicis. Omissio ergo appellationis solum transfundit onus probandi defectum in opponentem, fm eum. Quinta est opi. supra dicti Innoc. quam posuit in c. bonæ, de ele. & sentit in d. c. cum in iure, & hoc antequam fecisset additionem, ut simpliciter distinguamus, an transierit in rem iudicatam, b per lapsum decendij, an non, ut primo casu præsuntur pro processu, secundo non. Hanc opi. expresse tenet Spec. in tit. de proba. §. 1. ver. sequitur, & in tit. de sent. prola. §. vt autem, verli. & no. vbi latius & clarius loquitur, quam i alio loco superius alle. Hanc opi. vult non distinguatur, an sit lata contra presentem, vel absentem, tenent Do. de Ro. deci. 297. cum limitatione tamen, ut procedat quando est lata in præsencia, & constitit de ea tunc Innoc. in c. cum dilecta. de refer. & in c. cum Bertoldus, de re iud. tenet iudicem debere illam sententiam retractare, qd de qua re iudex cognouit, & c. l. de qua re, ff. de re iud. & c. cum sup. de cau. poss. & pro. & imputandum est parti non opponenti per prius excep. rei iud. ¶ Et dicit fin. Innoc. in c. qd plebriq; de imm. eccl. qd si pars, pro qua lata est ista sententia, facit illam iniustam, debet illa retractari, argu. in auth. sed iam necesse, C. de donante nupt. Sed in trium facit, quod no. glo. in clem. si appellationem. de appel. Non enim possunt partes renunciare huic transitui in rem iudicatam, & dare iurisdictionem iudici ad quæ. D. Ant. hic concordat, qd aut de iniustitia fuit disputatum coram iudice, qui non poterat a diri, nisi remedio apponens, & procedit hoc vltimum, nisi prius pronunciauerit se iudicem. Aut isti scientes & volentes prorogauerunt iurisdictionem illius, aut fuit actum coram iudice, qui poterat adiri per viam querelæ, & procedit primum dictum. Et mihi placet, quia presumptio primæ sententiæ conclusit per secundam. Nec credo Innoc. aliter sensisse, & hoc quo ad primum membrum subdistinctionis. Secundo vero membro, qd impugnatur sententia ex defectu processus, aduerte. quinque enim opi. principales reperiuntur. Primam Ioan. quam vult glo. hic sequi: ut nunquam præsuntur pro processu, sed oportet probari per legitima documenta, ut hic hanc vult tenere etiam Specu. in ti. de sen. prola. §. iuxta. verli. sed pone, qd attestat. publicatis. Secunda est opi. Innoc. hic in addi. quæ refert hic gl. ut si fuit lata contra presentem, & appellatam in tertia decedum præsuntur pro processu, & negati incumbit onus probandi. & cum hac opi. vult transire Io. An. hic. Et hanc opi. reperit Innoc. in c. cum in iure, de off. del. licet non multum firmet pedes. Sentit. n. aliam vult j. subijciam. Tertia opi. est Host. in c. cum inter, de re iud. quam recitat Io. An. ibi & cum ea simpliciter transit distinguens, an sententia sit lata de recenti, & non presumitur pro processu. An de antiquo, & præsuntur: & dicit factum antiquum quo ad hoc, secundum Host. si lapsus est biennium, arg. c. ex ratione, inf. de app. Quarta est opi. Compo. in c. bonæ, de elect. quam recitat Io. Cal. ut non appellans, amplius non audiat volens sententiam infirmare ex ordine, quia non appellando confirmauit iudicium, l. si. C. de sen. quæ sine cer. quan. sed quia difficillimum est oia acta recensere, ideo hanc reprobat Io. Cal. per rationem huius l. si. qd taciturnitas partis validat sententiam nullam, l. si expressim, ff. de appe. Posset tamen saluari fm eum, in facto antiquo, licet sup hoc non sit ius expressum. ¶ Et dicit factum antiquum ante tempus biennij qd dat ad prosequendam & finiendam appellationem, d. c. ex rone. aut tps 20 ann. ar. c. cum venerabilis, de exceptio. alias relinquendum est arbitrio iudicis. Omissio ergo appellationis solum transfundit onus probandi defectum in opponentem, fm eum. Quinta est opi. supra dicti Innoc. quam posuit in c. bonæ, de ele. & sentit in d. c. cum in iure, & hoc antequam fecisset additionem, ut simpliciter distinguamus, an transierit in rem iudicatam, b per lapsum decendij, an non, ut primo casu præsuntur pro processu, secundo non. Hanc opi. expresse tenet Spec. in tit. de proba. §. 1. ver. sequitur, & in tit. de sent. prola. §. vt autem, verli. & no. vbi latius & clarius loquitur, quam i alio loco superius alle. Hanc opi. vult non distinguatur, an sit lata contra presentem, vel absentem, tenent Do. de Ro. deci. 297. cum limitatione tamen, ut procedat quando est lata in præsencia, & constitit de ea tunc Innoc. in c. cum dilecta. de refer. & in c. cum Bertoldus, de re iud. tenet iudicem debere illam sententiam retractare, qd de qua re iudex cognouit, & c. l. de qua re, ff. de re iud. & c. cum sup. de cau. poss. & pro. & imputandum est parti non opponenti per prius excep. rei iud. ¶ Et dicit fin. Innoc. in c. qd plebriq; de imm. eccl. qd si pars, pro qua lata est ista sententia, facit illam iniustam, debet illa retractari, argu. in auth. sed iam necesse, C. de donante nupt. Sed in trium facit, quod no. glo. in clem. si appellationem. de appel. Non enim possunt partes renunciare huic transitui in rem iudicatam, & dare iurisdictionem iudici ad quæ. D. Ant. hic concordat, qd aut de iniustitia fuit disputatum coram iudice, qui non poterat a diri, nisi remedio apponens, & procedit hoc vltimum, nisi prius pronunciauerit se iudicem. Aut isti scientes & volentes prorogauerunt iurisdictionem illius, aut fuit actum coram iudice, qui poterat adiri per viam querelæ, & procedit primum dictum. Et mihi placet, quia presumptio primæ sententiæ conclusit per secundam. Nec credo Innoc. aliter sensisse, & hoc quo ad primum membrum subdistinctionis. Secundo vero membro, qd impugnatur sententia ex defectu processus, aduerte. quinque enim opi. principales reperiuntur. Primam Ioan. quam vult glo. hic sequi: ut nunquam præsuntur pro processu, sed oportet probari per legitima documenta, ut hic hanc vult tenere etiam Specu. in ti. de sen. prola. §. iuxta. verli. sed pone, qd attestat. publicatis. Secunda est opi. Innoc. hic in addi. quæ refert hic gl. ut si fuit lata contra presentem, & appellatam in tertia decedum præsuntur pro processu, & negati incumbit onus probandi. & cum hac opi. vult transire Io. An. hic. Et hanc opi. reperit Innoc. in c. cum in iure, de off. del. licet non multum firmet pedes. Sentit. n. aliam vult j. subijciam. Tertia opi. est Host. in c. cum inter, de re iud. quam recitat Io. An. ibi & cum ea simpliciter transit distinguens, an sententia sit lata de recenti, & non presumitur pro processu. An de antiquo, & præsuntur: & dicit factum antiquum quo ad hoc, secundum Host. si lapsus est biennium, arg. c. ex ratione, inf. de app. Quarta est opi. Compo. in c. bonæ, de elect. quam recitat Io. Cal. ut non appellans, amplius non audiat volens sententiam infirmare ex ordine, quia non appellando confirmauit iudicium, l. si. C. de sen. quæ sine cer. quan. sed quia difficillimum est oia acta recensere, ideo hanc reprobat Io. Cal. per rationem huius l. si. qd taciturnitas partis validat sententiam nullam, l. si expressim, ff. de appe. Posset tamen saluari fm eum, in facto antiquo, licet sup hoc non sit ius expressum. ¶ Et dicit factum antiquum ante tempus biennij qd dat ad prosequendam & finiendam appellationem, d. c. ex rone. aut tps 20 ann. ar. c. cum venerabilis, de exceptio. alias relinquendum est arbitrio iudicis. Omissio ergo appellationis solum transfundit onus probandi defectum in opponentem, fm eum. Quinta est opi. supra dicti Innoc. quam posuit in c. bonæ, de ele. & sentit in d. c. cum in iure, & hoc antequam fecisset additionem, ut simpliciter distinguamus, an transierit in rem iudicatam, b per lapsum decendij, an non, ut primo casu præsuntur pro processu, secundo non. Hanc opi. expresse tenet Spec. in tit. de proba. §. 1. ver. sequitur, & in tit. de sent. prola. §. vt autem, verli. & no. vbi latius & clarius loquitur, quam i alio loco superius alle. Hanc opi. vult non distinguatur, an sit lata contra presentem, vel absentem, tenent Do. de Ro. deci. 297. cum limitatione tamen, ut procedat quando est lata in præsencia, & constitit de ea tunc Innoc. in c. cum dilecta. de refer. & in c. cum Bertoldus, de re iud. tenet iudicem debere illam sententiam retractare, qd de qua re iudex cognouit, & c. l. de qua re, ff. de re iud. & c. cum sup. de cau. poss. & pro. & imputandum est parti non opponenti per prius excep. rei iud. ¶ Et dicit fin. Innoc. in c. qd plebriq; de imm. eccl. qd si pars, pro qua lata est ista sententia, facit illam iniustam, debet illa retractari, argu. in auth. sed iam necesse, C. de donante nupt. Sed in trium facit, quod no. glo. in clem. si appellationem. de appel. Non enim possunt partes renunciare huic transitui in rem iudicatam, & dare iurisdictionem iudici ad quæ. D. Ant. hic concordat, qd aut de iniustitia fuit disputatum coram iudice, qui non poterat a diri, nisi remedio apponens, & procedit hoc vltimum, nisi prius pronunciauerit se iudicem. Aut isti scientes & volentes prorogauerunt iurisdictionem illius, aut fuit actum coram iudice, qui poterat adiri per viam querelæ, & procedit primum dictum. Et mihi placet, quia presumptio primæ sententiæ conclusit per secundam. Nec credo Innoc. aliter sensisse, & hoc quo ad primum membrum subdistinctionis. Secundo vero membro, qd impugnatur sententia ex defectu processus, aduerte. quinque enim opi. principales reperiuntur. Primam Ioan. quam vult glo. hic sequi: ut nunquam præsuntur pro processu, sed oportet probari per legitima documenta, ut hic hanc vult tenere etiam Specu. in ti. de sen. prola. §. iuxta. verli. sed pone, qd attestat. publicatis. Secunda est opi. Innoc. hic in addi. quæ refert hic gl. ut si fuit lata contra presentem, & appellatam in tertia decedum præsuntur pro processu, & negati incumbit onus probandi. & cum hac opi. vult transire Io. An. hic. Et hanc opi. reperit Innoc. in c. cum in iure, de off. del. licet non multum firmet pedes. Sentit. n. aliam vult j. subijciam. Tertia opi. est Host. in c. cum inter, de re iud. quam recitat Io. An. ibi & cum ea simpliciter transit distinguens, an sententia sit lata de recenti, & non presumitur pro processu. An de antiquo, & præsuntur: & dicit factum antiquum quo ad hoc, secundum Host. si lapsus est biennium, arg. c. ex ratione, inf. de app. Quarta est opi. Compo. in c. bonæ, de elect. quam recitat Io. Cal. ut non appellans, amplius non audiat volens sententiam infirmare ex ordine, quia non appellando confirmauit iudicium, l. si. C. de sen. quæ sine cer. quan. sed quia difficillimum est oia acta recensere, ideo hanc reprobat Io. Cal. per rationem huius l. si. qd taciturnitas partis validat sententiam nullam, l. si expressim, ff. de appe. Posset tamen saluari fm eum, in facto antiquo, licet sup hoc non sit ius expressum. ¶ Et dicit factum antiquum ante tempus biennij qd dat ad prosequendam & finiendam appellationem, d. c. ex rone. aut tps 20 ann. ar. c. cum venerabilis, de exceptio. alias relinquendum est arbitrio iudicis. Omissio ergo appellationis solum transfundit onus probandi defectum in opponentem, fm eum. Quinta est opi. supra dicti Innoc. quam posuit in c. bonæ, de ele. & sentit in d. c. cum in iure, & hoc antequam fecisset additionem, ut simpliciter distinguamus, an transierit in rem iudicatam, b per lapsum decendij, an non, ut primo casu præsuntur pro processu, secundo non. Hanc opi. expresse tenet Spec. in tit. de proba. §. 1. ver. sequitur, & in tit. de sent. prola. §. vt autem, verli. & no. vbi latius & clarius loquitur, quam i alio loco superius alle. Hanc opi. vult non distinguatur, an sit lata contra presentem, vel absentem, tenent Do. de Ro. deci. 297. cum limitatione tamen, ut procedat quando est lata in præsencia, & constitit de ea tunc Innoc. in c. cum dilecta. de refer. & in c. cum Bertoldus, de re iud. tenet iudicem debere illam sententiam retractare, qd de qua re iudex cognouit, & c. l. de qua re, ff. de re iud. & c. cum sup. de cau. poss. & pro. & imputandum est parti non opponenti per prius excep. rei iud. ¶ Et dicit fin. Innoc. in c. qd plebriq; de imm. eccl. qd si pars, pro qua lata est ista sententia, facit illam iniustam, debet illa retractari, argu. in auth. sed iam necesse, C. de donante nupt. Sed in trium facit, quod no. glo. in clem. si appellationem. de appel. Non enim possunt partes renunciare huic transitui in rem iudicatam, & dare iurisdictionem iudici ad quæ. D. Ant. hic concordat, qd aut de iniustitia fuit disputatum coram iudice, qui non poterat a diri, nisi remedio apponens, & procedit hoc vltimum, nisi prius pronunciauerit se iudicem. Aut isti scientes & volentes prorogauerunt iurisdictionem illius, aut fuit actum coram iudice, qui poterat adiri per viam querelæ, & procedit primum dictum. Et mihi placet, quia presumptio primæ sententiæ conclusit per secundam. Nec credo Innoc. aliter sensisse, & hoc quo ad primum membrum subdistinctionis. Secundo vero membro, qd impugnatur sententia ex defectu processus, aduerte. quinque enim opi. principales reperiuntur. Primam Ioan. quam vult glo. hic sequi: ut nunquam præsuntur pro processu, sed oportet probari per legitima documenta, ut hic hanc vult tenere etiam Specu. in ti. de sen. prola. §. iuxta. verli. sed pone, qd attestat. publicatis. Secunda est opi. Innoc. hic in addi. quæ refert hic gl. ut si fuit lata contra presentem, & appellatam in tertia decedum præsuntur pro processu, & negati incumbit onus probandi. & cum hac opi. vult transire Io. An. hic. Et hanc opi. reperit Innoc. in c. cum in iure, de off. del. licet non multum firmet pedes. Sentit. n. aliam vult j. subijciam. Tertia opi. est Host. in c. cum inter, de re iud. quam recitat Io. An. ibi & cum ea simpliciter transit distinguens, an sententia sit lata de recenti, & non presumitur pro processu. An de antiquo, & præsuntur: & dicit factum antiquum quo ad hoc, secundum Host. si lapsus est biennium, arg. c. ex ratione, inf. de app. Quarta est opi. Compo. in c. bonæ, de elect. quam recitat Io. Cal. ut non appellans, amplius non audiat volens sententiam infirmare ex ordine, quia non appellando confirmauit iudicium, l. si. C. de sen. quæ sine cer. quan. sed quia difficillimum est oia acta recensere, ideo hanc reprobat Io. Cal. per rationem huius l. si. qd taciturnitas partis validat sententiam nullam, l. si expressim, ff. de appe. Posset tamen saluari fm eum, in facto antiquo, licet sup hoc non sit ius expressum. ¶ Et dicit factum antiquum ante tempus biennij qd dat ad prosequendam & finiendam appellationem, d. c. ex rone. aut tps 20 ann. ar. c. cum venerabilis, de exceptio. alias relinquendum est arbitrio iudicis. Omissio ergo appellationis solum transfundit onus probandi defectum in opponentem, fm eum. Quinta est opi. supra dicti Innoc. quam posuit in c. bonæ, de ele. & sentit in d. c. cum in iure, & hoc antequam fecisset additionem, ut simpliciter distinguamus, an transierit in rem iudicatam, b per lapsum decendij, an non, ut primo casu præsuntur pro processu, secundo non. Hanc opi. expresse tenet Spec. in tit. de proba. §. 1. ver. sequitur, & in tit. de sent. prola. §. vt autem, verli. & no. vbi latius & clarius loquitur, quam i alio loco superius alle. Hanc opi. vult non distinguatur, an sit lata contra presentem, vel absentem, tenent Do. de Ro. deci. 297. cum limitatione tamen, ut procedat quando est lata in præsencia, & constitit de ea tunc Innoc. in c. cum dilecta. de refer. & in c. cum Bertoldus, de re iud. tenet iudicem debere illam sententiam retractare, qd de qua re iudex cognouit, & c. l. de qua re, ff. de re iud. & c. cum sup. de cau. poss. & pro. & imputandum est parti non opponenti per prius excep. rei iud. ¶ Et dicit fin. Innoc. in c. qd plebriq; de imm. eccl. qd si pars, pro qua lata est ista sententia, facit illam iniustam, debet illa retractari, argu. in auth. sed iam necesse, C. de donante nupt. Sed in trium facit, quod no. glo. in clem. si appellationem. de appel. Non enim possunt partes renunciare huic transitui in rem iudicatam, & dare iurisdictionem iudici ad quæ. D. Ant. hic concordat, qd aut de iniustitia fuit disputatum coram iudice, qui non poterat a diri, nisi remedio apponens, & procedit hoc vltimum, nisi prius pronunciauerit se iudicem. Aut isti scientes & volentes prorogauerunt iurisdictionem illius, aut fuit actum coram iudice, qui poterat adiri per viam querelæ, & procedit primum dictum. Et mihi placet, quia presumptio primæ sententiæ conclusit per secundam. Nec credo Innoc. aliter sensisse, & hoc quo ad primum membrum subdistinctionis. Secundo vero membro, qd impugnatur sententia ex defectu processus, aduerte. quinque enim opi. principales reperiuntur. Primam Ioan. quam vult glo. hic sequi: ut nunquam præsuntur pro processu, sed oportet probari per legitima documenta, ut hic hanc vult tenere etiam Specu. in ti. de sen. prola. §. iuxta. verli. sed pone, qd attestat. publicatis. Secunda est opi. Innoc. hic in addi. quæ refert hic gl. ut si fuit lata contra presentem, & appellatam in tertia decedum præsuntur pro processu, & negati incumbit onus probandi. & cum hac opi. vult transire Io. An. hic. Et hanc opi. reperit Innoc. in c. cum in iure, de off. del. licet non multum firmet pedes. Sentit. n. aliam vult j. subijciam. Tertia opi. est Host. in c. cum inter, de re iud. quam recitat Io. An. ibi & cum ea simpliciter transit distinguens, an sententia sit lata de recenti, & non presumitur pro processu. An de antiquo, & præsuntur: & dicit factum antiquum quo ad hoc, secundum Host. si lapsus est biennium, arg. c. ex ratione, inf. de app. Quarta est opi. Compo. in c. bonæ, de elect. quam recitat Io. Cal. ut non appellans, amplius non audiat volens sententiam infirmare ex ordine, quia non appellando confirmauit iudicium, l. si. C. de sen. quæ sine cer. quan. sed quia difficillimum est oia acta recensere, ideo hanc reprobat Io. Cal. per rationem huius l. si. qd taciturnitas partis validat sententiam nullam, l. si expressim, ff. de appe. Posset tamen saluari fm eum, in facto antiquo, licet sup hoc non sit ius expressum. ¶ Et dicit factum antiquum ante tempus biennij qd dat ad prosequendam & finiendam appellationem, d. c. ex rone. aut tps 20 ann. ar. c. cum venerabilis, de exceptio. alias relinquendum est arbitrio iudicis. Omissio ergo appellationis solum transfundit onus probandi defectum in opponentem, fm eum. Quinta est opi. supra dicti Innoc. quam posuit in c. bonæ, de ele. & sentit in d. c. cum in iure, & hoc antequam fecisset additionem, ut simpliciter distinguamus, an transierit in rem iudicatam, b per lapsum decendij, an non, ut primo casu præsuntur pro processu, secundo non. Hanc opi. expresse tenet Spec. in tit. de proba. §. 1. ver. sequitur, & in tit. de sent. prola. §. vt autem, verli. & no. vbi latius & clarius loquitur, quam i alio loco superius alle. Hanc opi. vult non distinguatur, an sit lata contra presentem, vel absentem, tenent Do. de Ro. deci. 297. cum limitatione tamen, ut procedat quando est lata in præsencia, & constitit de ea tunc Innoc. in c. cum dilecta. de refer. & in c. cum Bertoldus, de re iud. tenet iudicem debere illam sententiam retractare, qd de qua re iudex cognouit, & c. l. de qua re, ff. de re iud. & c. cum sup. de cau. poss. & pro. & imputandum est parti non opponenti per prius excep. rei iud. ¶ Et dicit fin. Innoc. in c. qd plebriq; de imm. eccl. qd si pars, pro qua lata est ista sententia, facit illam iniustam, debet illa retractari, argu. in auth. sed iam necesse, C. de donante nupt. Sed in trium facit, quod no. glo. in clem. si appellationem. de appel. Non enim possunt partes renunciare huic transitui in rem iudicatam, & dare iurisdictionem iudici ad quæ. D. Ant. hic concordat, qd aut de iniustitia fuit disputatum coram iudice, qui non poterat a diri, nisi remedio apponens, & procedit hoc vltimum, nisi prius pronunciauerit se iudicem. Aut isti scientes & volentes prorogauerunt iurisdictionem illius, aut fuit actum coram iudice, qui poterat adiri per viam querelæ, & procedit primum dictum. Et mihi placet, quia presumptio primæ sententiæ conclusit per secundam. Nec credo Innoc. aliter sensisse, & hoc quo ad primum membrum subdistinctionis. Secundo vero membro, qd impugnatur sententia ex defectu processus, aduerte. quinque enim opi. principales reperiuntur. Primam Ioan. quam vult glo. hic sequi: ut nunquam præsuntur pro processu, sed oportet probari per legitima documenta, ut hic hanc vult tenere etiam Specu. in ti. de sen. prola. §. iuxta. verli. sed pone, qd attestat. publicatis. Secunda est opi. Innoc. hic in addi. quæ refert hic gl. ut si fuit lata contra presentem, & appellatam in tertia decedum præsuntur pro processu, & negati incumbit onus probandi. & cum hac opi. vult transire Io. An. hic. Et hanc opi. reperit Innoc. in c. cum in iure, de off. del. licet non multum firmet pedes. Sentit. n. aliam vult j. subijciam. Tertia opi. est Host. in c. cum inter, de re iud. quam recitat Io. An. ibi & cum ea simpliciter transit distinguens, an sententia sit lata de recenti, & non presumitur pro processu. An de antiquo, & præsuntur: & dicit factum antiquum quo ad hoc, secundum Host. si lapsus est biennium, arg. c. ex ratione, inf. de app. Quarta est opi. Compo. in c. bonæ, de elect. quam recitat Io. Cal. ut non appellans, amplius non audiat volens sententiam infirmare ex ordine, quia non appellando confirmauit iudicium, l. si. C. de sen. quæ sine cer. quan. sed quia difficillimum est oia acta recensere, ideo hanc reprobat Io. Cal. per rationem huius l. si. qd taciturnitas partis validat

app. & eis cui in fide sent. excomm. lib. 6. & super ea
ram prolatione credat literis ordinarij sigillatis, ut in
c. post cessionem, cum ibi no. sup. eo. non tñ præsūm
pro iustitia earum, nec pro ordine, sed oportet, q̄ iusti
ficentur per iudicem, vel aduersarium, ad cuius instan
tiam late fuerunt. arg. in c. sacro, de sent. excomm. no.
gl. & Inno. hic. Et idem Inn. in c. bong, de elect. ex quo
sing. no. q̄ licet appellatio non suspendat sniam censu
ræ, suspendit tamen ipsius præsumptionem, & respec
tu iustitiæ, & respectu p̄cessus. Vide alios effect⁹ not.
per glo. in c. ad repri. de offi. ord. & quod no. super ea.

26 ¶ Nunc quæro, an in casibus, in quib. non præsūmitur
pro processu iudicis, maxime tenēdo alias opi. de quib.
sup. saltem probet processus, si iudex illum recita
uit in snia, ut solet fieri: ut puta, quia dixit, Visis^a cita
tionibus & rñsionibus, li. contest. depositionibus tes
tium, &c. pronunciamus &c. præsūmatur pro p̄cessu:
tenet Innoc. q̄ non. Imo plus dicit, q̄ si instrū lūg est
confectum per tabellionem narrante singula acta in
teruenisse, & in fi. narrat se interfuisse, non intelligitur
loqui, nisi de his quæ in eodem loco & die coram ip
so fuerunt acta, & sic clausula illa tantum ad prolationem
snia illa die habite est restringēda, & reliqua nar
rata non probant, facit c. si Papa. de pri. lib. 6. & qd̄ no.
de censi. c. cum olim. super gl. 2. Imo & fm eum si no
b tarius diceret, b Tali die & loco fuit oblatus libellus,
& lis contest. adhuc non probarent prædicta per illud
instrumentum, quia quantum ad illa videtur tm testi
moniale. & de materia in Spec. de instru. edi. §. restat.

27 ad fi. ver. in summa. ¶ Et ideo no. sing. hoc dictum In
noc. quia quotidie allegat pro istis instrumentis multa
recitantibus, ut non faciant plenam fidē, nisi respectu
eorum, quæ potuerunt interuenire die cōfecti instrū,
de quibus notarius tunc fuit rogatus. pro hoc Auth. si
quis in aliquo documento, C. de edendo. & ibi p̄ Bart.
vide gl. in c. Abbate. j. de verb. sig. Sed quantum ad ma
teriam nostram Host. hic tenet contrarium, ex quo no
tarius posuit in instrū, vbi, & qñ, & coram quibus, &
q̄ in p̄sentia sua fuerunt acta oīa, postea in fine se sub
scribens singulis se interfuisse dicat, tale enim instrū
est testimoniale secundum eum, nec apparet quare fi
des sibi non sit adhibenda. arg. c. translatō. de const. Se
cus dicit vbi instrū esset simplex recitatorium actō
rū, quia tunc posset procedere dictum Inn. & no. be
ne hoc dictum Host. in practica, quando vis, ut instrū
mentum faciat fidem de alias gestis nunc narratis. li
cet Doct. transeant hic simpliciter cum d. Inn. sic limi
tato. Ego tamen alie. no. dictum ipsius Inno. in c. cum
in iure. prope fi. de off. del. vbi seipsum limitare vī. vbi
dicit, quod ad maiorem cautelā faciat iudex oīa acta
describi in snia, & si per alium notarium scribat snia,
q̄ acta facta sunt tunc, iudex præcipiet illa acta descri
bi in sententia, & publicationi autoritatē p̄stabit. &
ad hoc vide Bart. in l. eos. §. super his, C. de app. Si au
tem idē esset notarius, qui fecit acta & sniam: tunc si
ne aliqua solennitate publicationis, acta ipsius senten
tiæ scribet secundum eum, & sic clarissime sentit, q̄
vbi est idem notarius, qui scribit acta & sententiam,
satis est q̄ actis recitatis dicat se singulis interfuisse:
quod no. licet cautius sit seruare theoreticam Host. Ad
de etiam hic opin. Bart. in auth. si quis in aliquo docu
mento. in fi. p. l. i. C. de relatio. vbi larius ponit dicēs,
q̄ licet acta simpliciter recitentur in sententia: ex quo
tamen snia fuit lata p̄ntibus partib. & non p̄dicentib.

probantur ipsa acta per sniam, per text. illius l. i. C. de
relat. Ex quo infert generaliter, q̄ qñ iudex aliquid fa
cit, seu dicit p̄nte parte, si sibi displicet, debet contra
dicere: alias vī consentire, argu. ibi, quod dicit p̄petuo
menti tenendum. facit quod no. Inn. in c. ex parte De
cani, de rescrip. Dicit tamen Bart. q̄ in sententijs diffi
nituijs & interlocutorijs, vbi appellationi loc⁹ est, nō
vī pars consentire, nisi taceat per decem dies, vel per
alium

A D D I T I O N E S.

a ¶ Visis, vtrum probent verba narrativa, quæ dicit iudex, Viso li
bello, vī fa litis contest. &c. vide gl. in ver. fundat. in cle. literis, de
probat. Et adde mirabile effectū, quem habent talia verba expre
ssā in snia, quæ ponit D. Ant. in c. licet causam, in 16. col. eo. titu. Et
pro illa practica, ut in snia exprimant illa verba, Viso libello, & vi
sa lit. cont. vide gl. in ver. libello, in l. 2. C. de sent. ex breu. rec. Et an
alia verba prolata in snia probent acta. vide per Bart. in l. i. circa
me. C. de rela. & de hoc vide p̄ Spec. in ti. de prob. §. vidēdū restat.
ver. sed pone iudex i snia, p̄ lac. But. in l. veteris, C. de cōrah. & cō
mit. fi. & p̄ Inn. in c. cum in iure. cir. mediū. alias cir. fin. vlti. gl. de
off. dele. Et vide Bart. in l. acta. cir. fi. prin. ff. de rei iur. vbi dicit, q̄ ta
lis narratio in snia probat solēnitatē processus. & alle. Inn. in d. c.
cū in iure. & Spe. i. tit. de sen. pl. §. restat. ver. in snia. alias est §. nūc
autē. ver. & no. fm quosdā & dicit, q̄ Spe. alle. pro casu. l. fi. C. de re
la. Sed tu vide, de hoc Io. An. in addi. Spe. in tit. de reg. iur. vbi re
citāt longissimā disputationē Guid. de Suz. in hoc passu. & Bart. in
auth. si q̄s in aliquo. C. de edē. Et adde hic Bald. in c. i. in snia. 4. col.
ver. q̄ro quid si valer. in tit. de mil. vas. qui cōt. est vbi dicit q̄ si in
aliqua snia multū antiqua dī, q̄ pars fuit citata, q̄ p̄sumit cita
tio & ita dicit tenere Inn. in c. Albericus. de test. Et de q̄o. hic posi
ta p̄ D. Ant. vide in terminis p̄ Bal. & ibi Raph. in l. fi. qñ app. sit
& vide Ang. in l. si p̄ses, cir. prin. C. qñ & qñ iud. qui vī conclu
dere, q̄ verba appolita in snia nō probant, nisi quatenus appareat
ex actis. Vide Ang. in l. prolata. C. de sent. vbi dicit, q̄ si iudex in
snia dicat, Visis actis, quod illa verba nihil operant si enūciat im
possibile p̄p̄ tēporis breuitatē. Et adde quod no. d. Ant. in c. cōque
rente, cir. prin. ver. veniamus ad sniam. de off. or. no. illū tex. Itē vi
de in termino per Spe. in ti. de instr. edi. §. restat. in prin. vlt. col. vbi
concludit, talia verba iudicis in snia prolata non probare. Et idē
dicit Ang. quem vide originaliter in l. sciendū. cir. med. ff. de verb.
ob. Sed tu vide plene & elegāter de hoc p̄ D. An. i. c. i. in vlt. col. ff.
de fi. inst. & p̄ Imo. in l. 4. §. condēnatū. de rei iud. & in l. i. cū nulla.
co. ti. & de hoc vide Lap. alle. 44. &c. Adde an si in snia dicat, Viso
libello & c. præsūmatur pro snia. Alex. consi. 41. lib. 4. SEB. SAP.

¶ An & quando præsūmatur pro actis & pro snia, vide plenissime
per Io. de Imo. in l. sciendū. in repet. ff. de ver. obl. ANT. FRAN.
¶ Tali die. Vide late per Fel. in c. licet, col. 17. ver. intellige. inf. de
rei iud. Soc. in consi. 266. inci. in cā. ver. primū decidit. in 2. par. & i
cōsi. 231. inc. in p̄sent. in eadē parte. & Ale. in consi. 6. in 4. volu. &
Corn. in consi. 245. inci. vī, & D. Franc. Curt. in consi. 77. inci. super
motiuis. vbi etiam ponit quid in sententia arbitri. SEB. SAP.
¶ Qui scribit. Ad hoc vide Bal. in l. fi. circa fi. C. de rei iud. & Barto.
in l. sciendū, ff. de verb. obl. & Bal. in l. non idē circo, C. de iur. &
& fa. ig. vbi all. Inn. hic & in c. cū in iure. de off. deleg. & vide Bald.
in l. ex his verbis, C. de test. mi. circa me. vbi ponit, an notarius ho
die possit conscribere instrūmentum, dicendo, quod tñ hodie mutua
sti mihi, vbi addit Inn. hic. Item addit hic, quod no. d. Ant. in c. cā
ternitatis, in vlt. col. de test. Adde hic Do. Ant. in c. post cessionem.
in 15. col. ver. sextus casus. sup. eo. vbi dicitur, quod non credis no
tario attestanti aliquid de p̄terito, quia nō dat ei fides, nisi de his,
q̄ sunt edita tpe cōfecti instrūmenti. Adde hic Ang. in l. hi, qui ad
ciuitia, in fi. C. de app. vbi dicit quod snia lata in p̄ntē non cōtra
dicentem, omnia enūciata in snia præsūmunt vera, licet tūc in
teruenire non potuerunt. & ita dicit tenere Inn. in d. c. qñ cōtra.
Adde hic Ang. in l. Imperatores, ff. de pri. cred. vbi dicit, quod re
nunciatori facta in instrūmento nunquam statim in p̄iudiciū
tertij, quando enūciata non potuerunt interuenire tempore con
fecti instrūmenti, licet statim in p̄iudiciū contrahentium. Et
hoc dī esse dictum Io. Ant. in hoc c. quoniam. Sed de hoc vide ele
ganter per eundem Ang. in l. optemiam, in pen. col. C. de cōtrahen.
& cōmit. stip. vbi etiam ad hoc all. Ioan. An. in hoc c. qñ contra.
& vide Ang. cir. me. l. sciendū, ff. de verb. obl. & vide late per Ro.
in d. l. sciendū, in 30. col. ver. quod ad tertium. item addit hic qd̄
no. Bal. in c. causam, ad fi. de rei iud. & quod scribit Imo. post Bald.
in l. eo. ff. de test. Et adde quod sin. scribit Do. Anto. in c. cum dile
ctus, in pen. char. de suc. ab int. & in c. ea noscitur, & quod ibi no.
de his, quæ si a p̄la. Item vide ad hoc quod multum sin. no. Do.
An. post do. de Ro. in c. solite, in 6. col. & quod ibi no. de rest. spo.
vbi vide pulchra circa verba narrativa.

alium actum citius consentiat, ar. l. ad solutionem. C.
de re iur. & l. ab eo, C. quomodo & quādo iudex. quod
no. Dic ergo, q̄ aut p̄nte parte fertur sententia, in qua
recitantur acta, & probatur acta ipsa per sententiam,
ex quo nō fuit appellatum; siue idem notarius scripsit
acta, & sniam, siue nō, quia semper subest eadem rō,
siue factum sit antiquum siue recens. Aut fuit snia lata
in absentia: & cessat tūc ratio Bar. sed seruaf tūc quod
sup. dixi post Inno. & Hostien. quos tu videas, quia di
28 cta eorum faciunt ad materiam. ¶ Circa prædicta quæ
a ritur, 2. nunquid sicut præsūmatur pro sententijs iudi
b cum, ita præsūmatur pro dicto, seu laudo arbitri, vel
arbitratoris? Dy. consi. suo 13. quod inci. Prolomeus.
consuluit, q̄ sic. Et hoc dictum recitat Ioā. And. in add.
Spec. in tit. de arb. §. sequit. ver. quid actū fuerit in cō
promisso. all. l. ab ea parte. ff. de p̄ba. & Insti. de fideiuf.
§. fi. Insti. de inut. stipu. §. ita scriptum. Et dicit hoc ve
rum, nisi pendeat reclamatio. Ex his putat dom. Ant. q̄
c pendente reclamatio, seu petitione reductionis ad
arbitrium boni viri, nō præsūmatur pro laudo, quia
vel hæc præsūptio surgit ab autoritate rei iudica
tæ, quia hic non adest; vel ex partis præsētia, quæ nō
vī cōsensisse, ex quo nunc reclamatur. Et satis mihi pla
cet, ut hoc casu nō præsūmat nec pro iustitia, nec pro
processu, quia cessat autoritas iudicialis, super qua se
fundat c. in præsētia, de renun. Nam & infamis potest
esse arbiter, l. Pedius, ff. de arbit. 4. q. 7. c. infames, versi.
cognitores. & vide Bar. in l. si societatem. §. arbitratorū,
ver. quæro, quādo examinatur, ff. pro soc. & facit quod
dixi super glo. 2. In alijs autem gestis extraiudiciali
ter, nunquid præsūmatur solēnitatis debita. vide Inno.
in c. innotuit, de eo, qui fur. or. susce. & Bar. in l. sciendū,
ff. de verb. oblig. Vltima pars glo. quærit, an hāc
scripturam tabellionis, vel duorum virorum admittat
p̄batio in contrarium. Et responderet, q̄ sic; & est clara.
Nunc glo. expeditis, expedit aliqui hic per Doct.
ta cta, quæ veniunt ad declarationem materiæ huius c.

29 ¶ Et oppo. primo contra tex. & videtur, q̄ iudicib. sit
credendum, ut in c. cum dilectus. j. de accusa. & de ex
cess. p̄elat. c. inter dilectos. §. p̄terea. & arg. in c. 2. de
arbit. & c. cum dilectus, de electio. Sol. Innoc. q̄ vni
iudici non creditur, ut hic. Pluribus vero sic, ut in con
trario. Et sic seruatur curia Romana, secundum eum, li
cet aliqui p̄tradicant. Ex hoc infert Inno. quod ex quo
creditur duobus iudicibus, vel duobus scriptoribus,
ergo vni iudici, & vni scriptori: & sic duobus creden
dum est. quod placet Host. quia in ore duorū vel triū,
& c. j. de testib. c. in omni, de testam. c. cum esses, & c.
relatum, ff. de testi. l. vbi numerus. & ita communiter
transeunt Doct. hic. Sed aduerte tu, ne decipiaris. Nam
hæc dicta intelligenda sunt, quādo plures iudices assu
muntur in testes super gestis coram se, in alieno tñ iu
dicio, non coram se, quia in eadem causa non possunt
esse iudices & testes. 4. q. 3. c. i. de verb. sig. c. forus. j.
tit. proxi. c. dilecto. Et eadem ratione vnus iudex etiā
poterit esse testis coram alio, licet sibi ratione singu
laritatis non crederetur, in c. licet. j. de test. Et hoc sa
tis sentit Io. An. in alia apost. q̄ est in ver. ipsius. Intel
ligo ego proprie hanc literam, ut si orit difficultas su
per processu corā iudice vno, vel pluribus iudicibus,
non sit statim eorum assertio, et si vellent iurare, ra
tione p̄dicta, quia nō p̄nt esse iudices & testes, quia se
queret vbi essent plures cōiudices, nō esset necessario
obseruanda hæc constitutio. qd̄ repugnat menti huius

stitutionis, & et verbis, ut patet in ver. quatenus. & c.
ibi, Sic discretis & honestis deferatur iudicibus. Et sic
loquitur i plurali, & ibi, Per improvidos & iniquos, & c.
Et sic tollitur cōsideratio Inno. & aliorum, qui pōde
rabant principium, dum loquitur in singulari. Dico et,
q̄ non indifferenter iudices admittuntur in alio iudi
cio ad testificandū de gestis coram se, vel si ex facto,
vel non facto coram eis laus, vel vituperium eis ascri
bere, ideo nō sunt idonei testes saltem ad plenam fi
dem faciendam. ar. c. fi. de testi. lib. 6. solet notari in c.
cum a vobis, infra de testa. & cap. inter dilectos, de fi.
instrum. in c. 2. de arbi. Et ratio patet ad sensum. facit
optime quod leg. & no. 2. q. 6. cap. statuendum. Nunc
quæro, an iste notarius, seu duo viri idonei possint in
differenter scribere omnia fienda per partes, ut sic eis,
vel

A D D I T I O N E S.

a ¶ Quæritur. Vide Alex. in l. sciendū, col. 5. ver. item fallit in lau
do, ff. de ver. obl. & in consi. 129. inc. titulus quæstionis, col. 5. & fi.
in 2. vol. Cald. in consi. 5. sub tit. de arbi. & Car. in consi. 240. incip.
respondemus ad præmissa, in 2. dub.
b Arbitri. Vtrum præsūmatur pro sententijs arbitratorum, vel arbitra
torum, sicut pro sententijs iudicum. Et de hoc vide per Ro. in l.
sciendū, in 27. col. ver. dixit etiam. Ex his inferuntur ad quæstionē,
ut in ea. l. pe. col. vbi dixit etiam Lud. post Ang. q̄ si apparet, q̄ ar
biter tulit sniam præsentib. partib. licet aliter non appareat de cō
promisso, tñ præsūmatur compromissum præcessisse. Et q̄ præsū
matur p̄ sententia arbitri, tenet D. Ant. in c. in præsētia. in pen. col.
de renun. Et idem in sententia arbitratorum, tenet Bal. in cōclusio
nib. Spec. in tit. de app. col. 15. pro quo est tex. melior de iure, fm
D. Car. Im. & D. Ant. in c. nisi essent, circa prin. de p̄rab. Et quod p̄
sumatur pro sententijs arbitratorum, tenet Bal. in l. vnde si Neruæ. p̄
illum tex. ff. pro soc. Et ita etiam dicit tenuisse Dy. in illo cōsi. qd̄
inci. Prolomeus, & vtrum præsūmatur pro iudice in causa appella
tionis, vide per D. Ant. in c. vbi debitus, in 7. col. de app. Adde, an p̄
sumatur p̄ sententijs arbitratorū. Ant. de But. consi. 34. Bal. consi. 100.
5. lib. Pau. de Cast. consi. 73. in primo impressis.
c ¶ Pendente. Pendente reductione ad arbitrium boni viri, non p̄
sumatur pro laudo dato. Et idem tenet D. Ant. in consi. suo, quod
inci. quæst. hic dubia, & c. & in c. Quintanallus, in 41. col. de iur. iur.
& in c. in præsētia, in antep. col. de renun. & facit quod no. Bal. in
l. nam postea, in prin. de in iur. qd̄ limita, ut per D. Ant. in d. c. in
præsētia, in pen. col. de renun. Sed contrarium huius videtur de
terminare Bal. in conclusionib. Spec. in tit. de app. in 15. col.
¶ Circa hoc, an pendente reductione, præsūmatur pro snia arbitri. Di
cas q̄ non præsūmatur, quia sicut appellatio suspendit vires snia,
& facit q̄ p̄ illa nō præsūmatur, ut in l. ff. ad Turp. ita & reductio
petita suspendit vires snia arbitri. Ita Bar. in c. i. §. fi. in 1. col. quo
temp. mi. in vlt. sen. & vide eundem Bal. in l. tale pactum, in §. qui
prouocauit, in repe. ff. de pac. Et p̄ Lanfr. in trac. de arbi. in 7. par. in
20. q. Dicit tñ q̄ reductio non impedit executionem laudi, si p̄sta
tur cautio de restituendo. solum in casu succumbentia. Ita sing.
voluit Ang. in consi. suo, qd̄ inci. executio laudi impeditur & Bar.
in cōsi. suo, qd̄ inci. statuto cauet, q̄ lauda, & p̄ Lanfr. in d. trac. de
arb. in 38. q. & habet p̄ D. Car. i. c. expolita, de arb. ut indistincte te
net, q̄ nō possit peti executio, cū p̄ ipsam reductio sit suspensa
snia, & ei⁹ vires, & p̄terea nullo modo possit peti executio, sicut
nec p̄dēte appellatione, ut in tit. C. nil no. app. p̄d. ANT. FRAN.
d ¶ Præsūmatur. Vtrum præsūmatur pro gestis per iudicem extraiu
dicialiter, vide Rom. in d. l. sciendū, in 32. col. ver. item expresse,
& ver. item quid si constat quem promotum, & do. Ant. in c. inno
tuit, circa fi. de eo, qui fur. or. susce.
¶ An præsūmatur pro iudice aliquid extraiudicialiter agēte, vide
Bal. in l. iubemus, in §. sane, in vlt. col. C. de sacro. eccl. & eundem
in l. 2. ff. vbi p̄uēdu. deb. vbi dicit, q̄ præsūmitur p̄ facto iudicis et in
his, q̄ non requirunt figuram iudicij, de quo et per eundem Bal. in
add. Spec. in tit. de appel. in 6. col. & p̄ Alex. de Imo. in l. sciendū,
in 7. col. ff. de verb. obl. Et vide Spec. in tit. de instru. edi. §. restat, in
versi. quid si dum attestatioē vbi dicit, q̄ in dubio p̄sumitur pro
quocunque publico officiali, & ideo præsūmatur et p̄ notario, tā
quam publica persona, l. quoties, in prin. ff. de here. insti. Et de p̄
sumptione, q̄ resultat ex facto iudicis, vide, quæ habentur in c. in
præsētia, de renun. & in c. cum inter de rei iud. & c. bona, de elec. & p̄
glo. in c. quoniam contra de proba.
¶ Adde, an præsūmatur pro his, quæ sunt extraiudicialiter, Cald.
confi. i. de præsūp. Alex. consi. 1. 4. lib. 4. & consi. 202. 2. lib.
¶ Patet. Adde, an iudex possit esse testis in causa, in qua iudicauit,
& quid de aduocato, Arc. consi. 13.

vel eorum scripturis credatur? Innoc. dicit, q non, sed oportet q scribat ea quæ sunt coram iudice vel coram alio per ipsum ad hoc deputato. Et sic transeunt communiter Doct. hic. Sed ego dico, q aliqua leuia sunt, q ipsi soli notario fieri possunt, & per ipsum intimabuntur iudici, vt relatio nunciij super citatione facta, vel instrumentorum productio, & similia, vt no. Bar. in d. l. si finita. §. Iulianus, ff. de dam. infec. ad hoc l. eos, C. de app. & sup. dixi. Ad vnum tñ notabile dictum positum hic per Inno. aduerte, & tene meti pro practica quotidiana. dicit enim, q iudex poterit satis ipsum notarium, vel duos viros idoneos deputare ad vtrunque officium. s. receptionis testium, & scripturarum, & hoc habet, fm eum generalis consuetudo, quæ optima est legum interpretis, ff. de leg. l. minime. & l. si de interpretatione, sup. de consue. c. cum dilectus. dicit et, q receptio testium, positiones & confessiones, vbique recipiunt, & scribunt, siue in pntia, siue in absentia iudicis. Et dummodo fiat de iudicis mandato, inter acta iudicij computantur, & valent, quia reputantur facta coram iudice ex quo ipsius mandato facta sunt, secundum eum. Et hoc placet Host. secundum quem factum consilium est, q de autoritate iudicis, siue commissione per eum data fides fieri possit, non per illum solum, cui committitur, quia sibi tanquam in facto proprio non credetur, arg. C. de mand. prin. l. i. C. de testi. l. omnibus, C. de iure fi. l. prohibitum. lib. 10. sed conficiatur super hac commissione instrumentum manu alterius notarij, vel sigillo authenticò sigillatū, secundum eū. No. bene plurimè ex predictis, & non tradas vquam obliuioni. Primo, q notarius causa potest deputari ad officium receptionis testium, & sic vti duplici officio in eadem causa. Facit ad no. per me in c. ex literis, sup. eod. vbi vide. Ego tamen considero, q hoc dictum pot dupliciter intelligi. Primo vt deputetur nudus minister in receptione testium, ita q non efficiat iudex, vt puta, quia examinatis articulis, interrogatorijs, & approbatis personis testium p iudicē, sit commissio notario super receptione, quo casu efficit p pte examinatore, nō aut iudex, nec p pte receptor, vt dicit gl. in cle. vna. de offi. dele. Et hoc nō dubito posse fieri: quia non habet officij pntiosum, vt dixi in d. c. ex literis. Pōt secūdo intelligi, vt commissarius efficiatur iudex in receptione, vt qā examinare habet capitula, interrogatoria arcere, & cōpellere, seu punire testes, & c. vt in d. clemē. vna, ianctā gl. & istud credo non posse cōmitti notario, vt sic fit notarius & delegatus; quia tunc obstat mens huius c. & multa alia quæ no. & dixi in d. c. ex literis. & sic restringere hic dictū Inno. & aliorū. Secundo nota, q receptio testium pōt fieri vbique, & sic extra iudicium, & sic intellige de positionib. & interrogationibus, & p fessionibus recipiendis sup eis. qd no. in practica. & vide bo. glo. in d. cle. vna, de offi. dele. vide in c. i. de fer. Tertio no. bene istud dictum Host. vt notario nō credatur, seu ipsius scripturæ super commissione sibi facta. & sic vñ, q notarius nō possit scribere instrumentum procuratoris, si ab aliquo cōstituatur procurator facit c. nobilissimus, 97. dist. cum ibi no. & in c. cū in iure, de off. dele. An aut notarius cōstitutus procurator possit vti instrumento faciente ad causam, cōfessio tñ per ipsum notarium, vide Ioā. And. in reg. cum quid vna via. de reg. iur. lib. 6. in merc. Circa personas istorum duorum vrorū, qui assumuntur loco notarij, qntur, quales debeāt esse idonei, & nulla aliam quali-

tatem requirit. Ex hoc tñ verbo inferūt Ioā. An. & Host. q debēt esse honesti, & bonæ famæ, de quibus non sit verisimile, q aliquam falsitatem cōmittāt. & deo requirunt duo fm Host. quia nec iurati sunt, nec eis hoc publicum officiū cum solita solennitate iniunctum est. No. bene hoc dictum Host. quia vult, q isti sint priuatae personæ, nec iurabūt in assumptione officij. Hic dicebat Abb. nō esse iure cautum, q iurent, tñ dicant esse, q iurēt. & mihi satis placet, q iurent. Et credo, q licet expresse nō caueatur in iure, tñ satis est de mēte iuris, cum isti sint quasi testes, arg. l. Domitius Labeo, ff. de testam. & optime facit in simili c. peruenit, j. de testi. cog. quod dixi in cap. proposuisti. sup. eod. Sed quæro nunquid isti duo viri debeant ambo scribere? Goff. q sic. Non enim sufficit secundum eum, alterum scribere. Sicut in simili de pluribus arbitris, quod aut omnes pronuntiant, aut nullus, ff. de arbit. l. itē si vnus, §. item si plures, de quo in c. 2. de arbit. lib. 6. Host. dicit & melius, sufficere si vnus scribat, & alter subscribat. & test. ficitur coram eo sic fuisse actum. Pro hac parte facit in c. cum ab vno. de re iud. lib. 6. quod videtur tollere a. Goff. vbi vnus pronuntiat nomine suo, & aliorum. Et plus dicit hic Innoc. q non solum per vnum, ex te scribere possunt, sed etiam per quemlibet extraneum. Ille tamen, qui propria manu se non subscribit, debet per sigillum authenticum, vel subscriptionē, vel alio legitimo modo notum facere hoc sua autoritate factum fuisse. ar. d. c. cum ab vno. & de off. dele. c. significasti. & c. pastoralis. Et sic secundum Inno. quilibet tabellio chartis per alium factis autoritatem prestare potest. in Auth. de tabel. colla. 4. Hof. autem hoc vitium reprobat, per id, quod legi & no. in c.

ADDITIONES.

a Testium. Adde quod voluit Bal. consil. 41. §. lib. 1. C. de test. & Fely. in c. cum causam. col. si infra de testibus. Et quod de ipsa commissione facta notario per iudicem nō possit ipsemet notarius esse rogatus, tenet Bal. in l. iusuradi, ver. quaro vni testi, col. vii. C. de testi. in l. iudices, in fi. C. de fide instrum. Abb. in c. fraternitatis, in fi. infra de clerici. non resid. Ang. consil. 194. & in Auth. vt sponsa largi. §. & hoc insuper, col. 4. Alex. in consil. 212. inci. viso, col. 3. in 2. volum. S. E. B. S. A. P.

b Sed quaro. Subscribens se scripturæ per alium factæ præiudicat sibi, ac si per totū scripsisset. Ita no. Bar. & Ang. in l. emptor, §. Lucius, ff. de pac. per illum tex. no. Faciunt quæ no. Alex. in l. cum antiquitas, C. de test. vbi vult, quod idē operetur subscriptio, ac si totam scripturam scripsisset. quia facit pro hoc in l. hac consultiissima, §. ex imperfecto, C. de testa. ita habet locum nō solum qñ pater scripsit totum testamentum, verum et qñ subscript, authent. si modo, C. fami. etc. Adde nunc stante statuto, quod scripturæ mercatorum faciant plenā fidē, verificatur statutū et in scripturis subscriptis a mercatorib. ita no. determinat Pau. & Alex. in l. stipulatus, §. Chryfogonus, ff. de ver. obl. Confert, nā si quis negauerit subscriptionē esse suam, incurrat penā auth. cōtra qui propriā, C. de non nu. pec. quemadmodū si negasset totam scripturam esse suā. Ita ibi determinat no. Bal. Et an ille, q subscript dicat totū scripsisse, p pte, vel improprie, pōdera tex. 11. si ego, §. dotis, ff. de iud. do. BER. FOR.

c Vtrum subscriptio operetur idem qd operatur tota scriptura? Dicat quod subscriptio obligat subscribentē, sicut si scripsisset totā scripturam, qñ sciuit & legit scripturā, cui se subscribit, & non aliter, l. si ibi Bald. in 1. no. C. plus va. quod agi. & Pau. de Cast. plenē no. in cōsi. 353. inci. de casu. Sic et dicimus q sigillatio obligat sigillantem scripturam, quam prius legit, & illam sigillat etiā siue subscriptione, ita Bal. post gl. in ver. cum quis ita, in l. 2. C. de re. ali. non ali. & vltra ea quæ tradunt Doc. in §. Chryfogonus, hic all. & in l. cum antiquitas. & sup. all. vide q habentur in l. fideiuss. in §. i. in fi. ff. de pig. & in l. diuus, in §. item senatus, ff. de fal. vbi et per Alex. sed plenius p eum in consil. 177. in 2. parte cōsi. Adde tñ q subscribes, in dubio psumit consentire, & scire facere, nisi pbet cōtrariū. Ita Bar. in l. Cumana, ff. de pig. ac. Et an subscriptio idem operetur, q tota scriptura, vide omnino per Alex. in consil. 147. in consil. 147. in 2. parte cōsi. S. E. B. S. A. P.

in c. pe. & vlt. de fi. instr. Item ex quo iudex elegit induci iam & fidelitatem tabellionis, vel duarum personarum, non videtur, q extraneo id committere possit sine iudicis autoritate. Ad hoc c. fi. §. i. autem de offi. dele. Sed pro dicto Inno. qd est no. & bene meti commendandum, facit sing. c. inter dilectos, inf. de fi. instr. vbi videtur casus a contrario, iudicio meo. Ibi enim pōdeatur, q tota scriptura a instrumenti erat vnus manus, & subscriptio erat alterius manus: sed notarius in subscriptione dicebat, q totum propria manu scripsisset. & hoc erat indicium falsitatis: Sed secus si non dixisset, q propria manu scripsisset. & sic inuit, q per alium subscribere potest, dummodo ipse se subscribat auctoritatem prestando, & de hoc ibi dicat lausius. Itē facit pro Inno. quia non qualitas scripturæ, sed fides notarij est electa, quæ satis habetur ex subscriptione, ex quo attestatur de predictis fuisse rogatum. No. tamen ex primo dicto Inno. q vbi plures notarij ex forma statuti requiruntur ad certum actum, non est necesse, q omnes scribant gesta, sed sufficit scriptura vnus cum subscriptione alterius, seu aliorum, quod tene menti.

a Quæro hic vltimè, quia dicitur hic q debent scribi testium depositiones, quid de iuramentis ipsorum testium. Dicit Ioā. An. q scribi debet, cum præcedit ipsorum testium depositiones, inf. de test. c. fraternitatis, in fi. Item de de iuramento calumnia, licet tacite possit omitti in c. 2. de iura. cal. lib. 6. Et idem eadem ratione dic de toto processu iudiciali, vt probatur in rex. ibi vniuersa iudicij acta conscribunt, & ibi, nec pro ipsius præsumatur processu & c. Et hæc faciunt ad questionem notabilem. Quid si iudex reperit testes vacillantes, seu tepidare, ita q fides integra non sit eis adhibenda iudicio iudicis, nunquid non debeat redigi in actis? Inno. hic valde nō dicit, q debet is, qui testes recepit, & dicta in acta redegit, scribere seu scribi facere secundum suam sanam estimationem, quanta sit eis fides adhibenda, arg. inf. tit. i. c. cum causam quæ. & in c. constitutus. 1. & 2. & in c. constitutus. de fide i. in fi. Et nisi apponatur tale periculum, secundum eum, poterit accidere, q quamuis iudex qui prius fuit in testium receptione, & nouit ipsos vacillare, bonā sententiam ferat contra ipsorum dicta testium, tñ iudex superior, qui per appellacionem, vel alio modo cognoscet, feret sententiam in iustam secundum dicta testium, reuocando iustam sententiam, & hoc quia vacillationem ignorabat, & sic sibi non poterit imputari, arg. de fi. instr. c. cum Ioā. ad finem. Et ille per cuius negligentiam hoc accidit, etiam in foro animæ potest sibi timere, secundum Ioā. And. cum laesus sit proximus laus propter culpam suam: quia non adhibuit diligentiam quam in officio suo adhibere debuit. Facit inf. eodem ad finem, de offi. Arch. c. ea quæ. Et negligentia quæ in proprio facto culpanda est, in alieno est vituperanda. ff. iolu. matrimo. l. si constante. §. si maritus. Et no. bene prædicta, quia ex his inferitur, quod nisi sententia in causa appellacionis iustificetur ex actis, est retractanda, nec est præsumendum iudicem fuisse motum ex aliqua causa ad non sequendum acta, & depositiones testium. Contrarium tamen videtur innuere. c. causam. inf. de re iud. & Doct. ibi, sed vide, quod ibi dicam. Nam placet mihi hoc dictum Inno. hic per c. cum reuoc. & quod nō dicit Ioā. And. de reit. in foro animæ, dic vt plenius sup. remisi & dixi. Subiungit etiam

c circa hoc Inno. quod hanc vacillationem, seu variationem debet receptor testis facere describi audiente ipso teste, vt sic sit illi contradicendi facultas, partem autem non oportet esse pntem secum, dum eum, nec de eo aliquid scire donec processus sit publicatus, ne propter ipsius contradicentem impediat causarum processus. nec mirandum secundum eum, si testium præsentia requiritur: & ipsius contradictio audiatur, quasi sua interfit: cum per hoc sit pntendus, vt inf. de pōnis, c. super his. & l. nullum. C. de testi. Nec obstat c. cum dilectus. ad fi. de ord. cog. vbi nulla pōna ingeritur testi, quia ibi testis ex proprio dicto non cōtinuitur, sicut in casu nostro, sed absens per alios testes reprobat. No. bene hoc dictum, quod in casu cum dilectus, in fi. nulla pōna testis punitur, cum reprobat absens per alios testes, & adducit c. i. de excep. vbi probatur per verbum, Suficit & ibi dico lausius, & dixi in d. c. cum dilectus. Nam ex variatione seu vacillatione punitur solum pōna extraordinaria, vt sentit gl. in d. c. nullum. & clarius Bar. in l. infamem. ff. de publi. iud. videtur tamen aliquibus, & non male, secundum Inno. quod etiam teste absente, & penitus ignorante hoc scribi possit, quod satis placet Host. tum ne per ipsum testem secreta iudicij reuelentur ante attestationem publicationem, contra l. vbi. C. de fal. tum ne ex hoc anciores odia, litigia, vel bella oriatur, quæ etiam vitanda sunt. ff. de usufruc. l. æquissimum. tum ne ex hoc, quod occultum est, infametur testis, arg. vi. quasi i. c. ex merito. & c. deteriores. tum, quia solus iudex & non alius habet motum sui animi informare, ff. de testi. l. 3. & l. ob carme. Hæc dicit vera Io. And. dummodo nullā penā iudex testi illigat, vel illigere itēdat: alias seruet q dictū ē. No. bñ pñcta ad intellectū l. nullū. C. de testi. & c. i. de exc. Qñ aut deat facere vacillationē describi dicit Inno. q nisi faciat describi, dū testis testimonium suū pferat postea scribi non faciat, nec credat i hoc ei. Hoc placet Host. qñ ex eo itēderet testes punire, vel qñ illud scriberetur post magnū interuallū, alias si hoc vult abscondere ipse testis, nihil scribet eo pntente, sed ex quo ille exiit incōtinēti, & anteq. al. intromittat, vel ad alia diuertat, arg. inf. tit. 2. cap. præterea. Sed dices tu, Si prædicta sunt vera, certe dat ex

ADDITIONES.

a Scriptura. Quod subscriptio tantū operetur, quantum scriptura: vide de plene per Mo. in l. si ita stipulatus, §. Chryfogonus, ff. de ver. obl. vide d. i. in l. cum antiquitas, C. de testi. S. E. B. S. A. P.

b Testes vacillare. Adde, q non tantum debet scribi vacillatio, sed illius quantitatis, vt noscatur quantum sit fides illi testi adhibendum, de quo & vtrum possit se defendere testis dum videt, aut se in notarium vel examinatore scribere eius vacillationem, die plene vt no. in apo. ad istum, supra in pro. nu. 2. in ver. examinatore. & potissimū in apo. meis, vbi plenē ceteris examinaui hūc ar. Anch.

c Dicat, q vacillatio testis debet scribi per notariū in actis, ad qd vide Bal. in l. præsbyteri. in 1. col. C. de epi. & cle. & per Barr. in l. de quaestio. in §. formeta. in ver. Et ex hoc dicit Inno. ff. de quaest. & in l. 2. in prin. & in §. ideoque. ff. de testi. Et hoc intellige verum, quod notarius debet scribere talem vacillationem de commissione iudicis, alias si ex se scriberet, non probaretur vacillatio, ita fin. vult Ang. in Auth. vt sponsa largi. §. & hoc insuper in pe. col. vbi etiam dicit quod debet talem vacillationem scribere vidente & intelligente ipso vacillante. & vid. Bal. in l. nullum, C. de testi. ANT. FR.

d Vacillationem. Vide Ang. Arc. in tract. maleficiorum. in ver. fama publica in ver. nono quaro, vbi dicit, quod iudex non debet parcere calamo, quod faciat scribere omnes vacillationes. vide Rom. in consil. 8. inci. viso facto, circa prin. & Mar. in sing. 103. inci. varietas in teste. S. E. B. S. A. P.

e Nullum. Vide ad intellectum illius l. nullum. multa per Do. Ias. in l. i. §. qui mandatum. col. pen. ff. de offi. eius, cui manda. est iuris. & per Decium in c. præterea, supra de off. deleg.

ex hoc tanta potestas iudici, quod quasi semper poterit ad velle suum iustificare, vel condemnare. dicit Hosti. esto, quod sic fit: tamen hoc facere non poterit sine gravi pena. de re iud. cap. i. lib. 6. Dicit et, quod presumptio est pro iudice. de proc. c. i. nostra. de prob. c. nisi. de presc. 35 c. ad audientiam. cum si. Sed circa hoc queritur nunc quid tabellio debeat scribere hac vacillationem, si ipsam non deprehendit. Inn. primo dicit videri, quod non debet hoc in actis scribere, nisi ipse primo bene videat & cognoscat, quod vacillet. Refert alios dicere, quod solus iudex dicat in receptione testis, testem vacillasse, quod sibi credendum est: & tabellionem hoc debere scribere ad mandatum iudicis, etiam si ipse tabellio, nil de titubatione vel vacillatione perpendat. Prima ratio est quia tabellio non habet autoritatem in teste recipiendo, sed in scribendo tantum. Iudex vero habet autoritatem examinandi et & vinculandi ipsos testes, seu aliter puniendi, si sibi videbitur, ut in iuribus preal. & in tormentis ponendi, ff. de quaestioni. per totum inf. de re. iud. c. cum in contemplatione. & in c. i. de depofi. Alia ratio, quia iudex superior est: unde magis tabellio iudici, quam econtra credere debet. Tertia ratio melior est, quia tabellio circa scripturam intentus, non potest ita percipere titubationem, vel variationem, faciei ruborem, pallorem, vel mutationem, sicut iudex. Licet enim ipse iudex dicat, semper tamen potest oculos de testem habere: ergo ei magis credendum est qui veritatem novit, qui matrimonium accusare possunt. c. videtur. & facit secundum Hosti. quod non in sum. de testi. §. quis possit esse testis. sub §. & cum causa. ver. dabit autem. Potest tamen tabellio cum bona conscientia sic scribere, sicut Inn. Et iudex mihi tabellioni dixit ut scriberem, quod testis vacillabat: Sed efficacior esset scriptura, si adderet: Et sic mihi videtur quod vacillaret, & hoc si sic habet veritas. Non autem debet hoc dicere, si sibi non videtur: & debent quantum possunt cum veritate tamen, exprimere vacillationem. Et hoc diligenter non in practica. Habes enim ex predictis quatuor. Primo, an iudex debeat scribere vacillationem, & quid si non scribit. Secundo, an debeat scribi ipso teste, vel parte audiente. Tertio, an debeat scribere immediate, vel ex intervallo. Quarto, quid si notarius vacillationem non deprehendit, vel si: & multa alia bona incidenter. Quero ulterius de quaestione quotidiana & notabili: dicitur hic, quod instrumenti editiones debent describi, nunquid sit opus amplius ipsa originalia parti edere, vel in iudicium producere? Aduerte ad quaedam verba notabilia Inn. dicit enim hic, quod ex quo producta sunt instrumenta iudici, vel etiam coram alio de ipsius mandato, & ex platea: & tunc non agitur ad editionem instrumentorum propriorum, ad quae nisi raro agi non potest, sed agitur ad editionem actorum, ad quae semper agi potest, ut non sup. e. c. i. Prima enim instrumenta translata sunt in acta. Et idem est, secundum eum, si non sint exemplata: sed tantum scriptum est in actis, talis productum instrumentum, cuius principium est tale, & finis talis. Nam ex tunc illud instrumentum, vel eius tenor in actis computandus est. Et per hoc dicunt quidam secundum eum: quod etiam rescriptum procuratoris & delegationis inferendum est in actis. Idem tamen Inn. fateatur hoc utile esse & tutum: sed si non inferatur post li. contestata. non oportet procuratorem probare mandatum, ex quo admissus fuit vsque ad li. contestata. ff. de procu. l. Pompo. §. rati habitio. Nec iudex com-

missionem sibi factam probare tenetur post li. contestata. Sed postmodum Inn. a predictis recedit, dicens. Vel dic, & melius, quod bene debet probare rescriptum commissionis & procuratoris exhibitum in iudicio, & scriptum in actis, sed non tenetur monstrare ipsa originalia, nec tenorem eorum probare, sed si non sunt in actis scripta, eum probare oportet. Sicut enim hic innuitur satis expresse, sufficit in actis contineri, Talis exhibuit rescriptum Apostolicum & procuratoris, suam, nec aliter est necesse tenorem inferi. Et idem dicit de delegationibus & subdelegationibus. Hec sunt verba Inn. quae diuido in duas quaestiones. Prima, an instrumenta semel producta & exemplata, sint, denuo producenda: an vero sic scripta faciant fidem. Secunda, an post li. contestata teneatur procurator, docere de mandato, vel iudex de sua iurisdictione. Ad primam vides, quod voluit Inn. Concludit enim, quod non tenetur docere, etiam si ad plenum exemplata non sunt, sed in effectu, ut si dicitur, talis produxit instrumentum procuratoris, & c. Idem in effectu voluit Hosti. hic, licet multa verba inferat. Sed adducitur in contrarium sing. dictum Inn. in c. cum in iure. de offic. dele. in fi. vbi dicit notandum, quod quando offertur in iudicio instrumentum procuratoris, vel aliud simile, licet oblatio sit de actis, non tamen tenor instrumenti, unde nisi alias solenniter publicetur, semper oportet ostendi originale.

ADDITIONES.

a Amplius ipsa. An producto instrumento sit necesse producere instrumenta originalia, ex quo fuerunt apud acta producta & exemplata, de quo vide per Inn. in c. cum in iure. circa si. de offi. deleg. & per Bal. in re collectis, in l. 2. ff. de fi. Insti. vbi dicit, quod copia re data in actis facit fidem, ut habuit in facto. Ibi etiam dicit, quod instrumentum registratum facit fidem absque originali. Et adde hic Bald. in l. 2. in fi. c. de re iud. vbi dicit, quod si vnum instrumentum est registratum in iudicio per notarium, si postea petatur originale, ille non potest amplius cogi producere originale, quia illud registratum dicitur authenticum ad quod vide Inn. in c. Alber. de testi. & vide ad istam. q. tex. in l. fi. c. de fide instrum. & ibi Barto. & Bald. & vide hic Bald. & in apo. in l. fi. de fi. Insti. vbi dicit, quod si vnum instrumentum originale producitur apud acta, illud instrumentum non debet remanere apud acta, sed registrari, & originale debet tradi ei, qui ipsum produxit. Vide per Bar. l. chirographis. ff. de adm. tut. & per Bar. & Pau. de Cast. vbi est bo. tex. in l. publicati. c. de test. vbi dicit Do. Paul. quod ex quo instrumentum est registratum in actis, facit fidem absque alio originali. Inn. etiam plus dicit, quod etiam si non fuisset originale registratum in actis, sed data copia fuisset parti, si postea perdat originale, aduersa pars cogitur reddere illam copiam, ut registraretur in actis, quo facto, illi registrato adhibebitur fides, dum tamen exemplata sint auctoritate iudicis, coram quo facta sint, & vide etiam Bartol. in l. i. §. si quis duobus. ff. de secun. tab. Et de quaestione hic posita per D. An. vide in terminis per eundem in c. i. in l. 8. col. ver. secundo fallit, de fi. Insti. & in c. i. in pen. col. ver. ad secundum, an adhibeatur. Itē adde hic Do. de Ro. in antiquis decis. 123. Et quod instrumentum registratum in actis faciat fidem absque productione originalis, tenet Bal. & Angel. in d. auth. si quis in aliquo. & Bal. in l. nostram. in 4. col. c. de test. & in l. fi. c. de edi. diui. in l. 8. col. & in d. c. 2. de fid. Insti. & Spec. in ti. de res. presen. §. i. ver. sed dicitur. & ibi vide omnino Io. An. limitantem, vbi vult, quod ad hoc ut per hanc exceptionem in iudicio factam excludatur a peritione originalis, requiritur, quod sit facta citatio aduersario praesente. Et idem tenet Spe. in tit. de instr. edi. §. nunc dicamus. ver. pe. & facit l. gesta. C. de re iud. Quod intellige verum, et si post registrationem appareat originale esse abolitum, vel rasum, ut elegat voluit Bal. in l. i. ff. si tab. res. nul. extra. Et idem voluit Bal. in l. i. vnu. in fi. de test. & vide Do. An. in c. cum dilectus. §. nos igitur in vlt. col. ver. puto. de ord. cog. & vide omnino Bar. in d. l. publicati. Adde, an def. fides instrum. absque originali. Pet. de Anch. conf. 41. Rom. conf. 174. ZACHA. & Adde tu de hac q. Fel. post Inn. & Aret. in c. cum in iure. col. pen. ver. in quantum Doc. dicunt, supra de off. del. Gem. in c. i. in prin. & ibi remissive in app. Celsi. de ele. l. 6. & plenissime per I. an. hic in prin. num. 2. in ver. attendite. & ibi remissive in apo. Cel. in ver. iudex vel procur. SEB. SAP.

nale. Et hanc opi. recitat & sequi videtur Spe. de instr. edi. §. nunc dicendum, ver. illud. & de rescrip. presen. in princ. ver. his igitur, & ver. sed obijciatur. Concordant has opi. hoc modo, quod aut instrumenta non fuerint lecta parte praesente, nec autoritate & mandato in dicis exemplata, sed solus notarius hoc fecit, & tunc sola productio de actis est, & non tenor exemplatus; tunc quia tex. hic solus dicit scribendas productiones instrumentorum, tum quia notarius solus non potest authenticare scripturas, de quibus ipse principaliter non fuit rogatus, ut in c. pen. & vlt. de fide instrum. Vide bonam glo. & Doct. in c. Abbate, de verb. sign. in ver. fiat fides. facit authen. si quis in aliquo documento, C. de eden. Aut instrumenta fuerunt exhibita parte praesente & iudice perlegente & examinante, an sint sine vitio & mandante postmodum ea in actis redigi: & habet locum opi. Innoc. hic: ad hoc iura superius alle. No. tamen ex dicto Innoc. & insuper Hosti. quod licet instrumenta delegationis, vel procuratoris non sint exhibita in iudicio, nihilominus probari possunt per originalia, quia illa non sunt de actis iudicij, quod no. Ad praedicta etiam facit c. cum personae, de privileg. 37 in. 6. & c. contingit, de fide instrum. Venio nunc ad secundam quaestionem, an post li. conte. teneatur pars docere de procuratorio, vel iudex de sua iurisdictione. Vidisti Innoc. hic ponentem duas opin. contrarias, sed in vltima, ut non teneatur post li. contestata probare, perseverare videtur. Sed ipse Inn. in c. innotuit. infra de eo qui fur. ord. rece. approbare videtur primam. Dicit enim quod postquam pars paruerit iurisdictioni aliquius vsque ad li. contestata. si postea opponit de iurisdictionis defectu, sibi incumbit onus probandi. argu. l. fi. ff. de proba. & d. §. rati. Vide tu de hoc bonam glo. modificantem dictum Inn. in c. r. de elec. lib. 6. in ver. ab sentia. in fi. & remitto te etiam ad ea, quae plene no. in l. licet. C. de procu. vbi per glo. & Doc. Et inter ceteros Bar. ibi ad plenam indaginem distinguit sic, quod exceptio procuratoria est quintuplex. Quandoque n. oppo. Tu non potes esse procurator. Quandoque oppo. quod ex natura causae non potuisti constitui procurator. Quandoque oppo. quod iste, qui te constituit, non potuit constituere procuratorem. Quandoque oppo. contra procuratorem, quod non cauit. Quandoque oppo. contra procuratorem, Tu non es procurator, & in hoc ultimo consistit proprie materia nostra. Prima exceptio, quae opponitur ratione personae procuratoris, aut persona est talis, quae neque pro se, neque pro alio potest esse in iudicio, ut seruus in causis civilibus, & potest opponi quandoque, quia reddit iudicium retro nullum, l. 2. §. i. ff. qui satis. cog. Credo tamen, quod opponenti semper incumbat onus probandi: quia qui libet presumitur legitimus. c. i. de praesum. & l. i. ff. de procura. & c. i. de test. cum ibi no. Quandoque potest esse in iudicio pro se, sed non pro alio: ut mulier, miles, minor, & similes: & tunc debet opponi ante li. conte. ut l. ita demum. C. de procu. & no. in d. c. in nostra. eo. tit. Secundo oppo. exceptio de persona constituyente, de hoc no. in l. non eo minus. C. eo. titu. Tertio oppo. ratione causae, ut puta in causa criminali, in qua non interuenit procurator. Et dic, ut plene no. in c. veniens. de accusa. & in c. i. de iudi. lib. 6. & in l. pe. §. ad crimen. ff. de pub. iud. Quarto oppo. de cautione non praestita, & ista debet opponi ante li. conte. l. Pompo. §. rati. praal. Quinta est exceptio, Tu non es procura-

tor. & est materia nostra, & ista quandoque oppo. ab eo, contra quem procurator litigauit, quandoque op. ab ipso domino, cuius nomine litigauit procurator. Primo casu, si quidem ab initio contenditur de mandato, nec deceditur, sed propter dubium procuratoris admittitur cum cautione de rato, & tunc non potest hac exceptio ulterius opponi, nisi opponens in continenti hoc probaret, ut l. inter quos §. alieno. ff. de da. infec. Quandoque disputatur de mandato, & iudex pronunciat eum procuratorem legitimum & de care ro non potest opponi, argu. in l. 2. C. si ex fal. instr. & quod no. in c. licet, supra eo. Idem, si instrumentum procuratoris fuit in iudicio productum, & approbatum, ut no. hic Innoc. sed intelligo ego, ut supra dixi. Si vero de hoc nunquam fuit cognitum, nec disputatum, utrum haberet mandatum vel non, & tunc potest opponi quandoque, secundum eum, quia haec exceptio reddit iudicium retro nullum. de procu. c. in nostra. Et sic non obstat retardatio, cum reddat conte. li. inualidam. Dicit tamen, quod vbiq. supradictum est, quod postquam est determinatum, quod est procurator, opponi non potest, hoc verum, nisi opponens velit in se assumere onus probandi istam negatiuam, quae posset probare probando mandatum reuocatum, vel instrumentum falsum. Et sic in hoc videtur sentire cum hac vlt. opi. Inn. Et pro hac opi. ego adduco, quod cum singuli actus iudiciales sint distincti & separati, & defectus iurisdictionis, vel procuratoris concludat quaelibet acta, licet non opposuerit, & praedicauerit sibi in aliquibus, non tamen sequitur, quod in omnibus teneatur, & debeat sibi praedicare. Vide Doct. in simili in c. nonnulli, de rescrip. & no. glo. in cle. saepe. prope fi. de ver. sig. in vlt. partibus. quam omnino vide. Fateor tamen quod opi. glo. in d. c. r. de elec. lib. 6. est multum aequa, sed iure non probatur. Vltimo casu, quando opponitur exceptio falsi procuratoris ab ipso domino, cuius nomine agitur? Dic, quod semper hoc potest dici, nisi doceatur de mandato, & pro hoc tex. in c. in nostra, de procu. Adde no. per Inn. & alios in 38 c. ex parte decani, de rescrip. Vltimo hic queritur, quare in fi. dicitur, quod non praesumitur pro iudicis processu nisi quatenus constiterit legitimis documentis, quae sunt ipsa legitima documenta? Sol. Innoc. dicens, quod licet ipsa acta non scribuntur per tabellionem vel viros duos idoneos, valent tamen, si possunt probari per confessionem partium, vel per testes, vel alio modo. Et no. quod dicit de confessione partis. ad hoc alleg. tex. sing. in c. fi. infra eo. tit. vbi dicam. Hosti. sequitur Innoc. quia appellatione documentorum continentur testes, ff. de fide instrum. l. r. & in c. peruenit. in fra. titu. 2. Goff. tamen dicebat, quod hic appellabatur legitima documenta ea, quae sunt confecta per tabellionem, vel duos viros idoneos; Vtrunque dictum potest coniungi iudicio meo, ut dicamus, quod assertio iudicis non est standum. & ad hunc finem emanauit haec

ADDITIONES.

a Redigi. Vide Alex. in auth. si quis in aliquo, col. 3. ver. 7. fallit. C. de eden. & in conf. 6. inci. ponderatis. in 4. vol. SEB. SAP.
b Et similes. Adde quod voluit Ro. conf. 384. SEB. SAP.
c De cetero. Vide Alex. in conf. 59. inci. viso processu, colum. 2. ver. secundo respondeo. in 2. volum. & in conf. 102. inci. viso processu, col. 3. in 5. vol. & in conf. 61. inci. viso, colum. 1. eo. volu. 5. SEB. SAP.
d Quandoque. Adde Ro. conf. 384. ANT. FRAN.

hac constitutio, ut patet in princ. Sed oportet, quod probentur acta per legitima documenta: quæ sunt legitima documenta? Dico, quod omnes probationes legitime: & sic satisfactum est menti huius constitutionis. Et ex hoc deciditur quæstio, nunquid sufficiant literæ iudicis saltem cum testium subscriptione? Dic, ut plene dixi in cap. post cessionem, de proba. Fateor tamen, quod licet possit fieri probatio, aliter quam per scripturam tabellionis, vel duorum virorum idoneorum, tamen iudex non euadit poenam, ex quo ex sua negligentia oritur difficultas probandi. Et hoc iudicio meo apertissime voluit hæc litera, in versu. iudex autem. iuncto versu. nec pro ipsis præsumatur, & c. quæ venit continuata ad præcedentia.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici possunt uti in eorum fauorem lege vel consuetudine laicorum, si est fauorabilis.
- 2 Princeps non potest inducere legem, vel consuetudinem irrationabilem.
- 3 Negatiua quomodo probetur, quando est probata affirmatiua, & quomodo admittatur huiusmodi probatio.
- 4 Clericus potest se purgare per duos laicos, etiam si contra eum probatum est, per duos clericos.
- 5 Testes ex parte rei, quando præferantur, licet testes actoris, seu accusatoris sint aliquantulum idoneiores.

C A P. XII.



Ad nostram. Si probari potest reum deliquisse,

non est admittenda. Primo ponit prauam consuetudinem, quam secundo feruari prohibetur ibi, Volentes. Casus literalis. In regno Dacia lex talis, siue consuetudo seruabatur, quod si aliqui de criminibus accusabantur, qui per legitimos testes probari poterant contra ipsos, reputabantur immunes, dummodo valerent se purgare. Quandoque vero sacerdotes & clerici Dacia huic legi innitebantur. Peruenit hoc ad notitiam domini Papæ; Ipse volens, ut hæc mala consuetudo, quæ est contraria omni iuri, extirpetur a clero, mandat quatenus in probatione huius negatiuæ nullus audiatur, dum tamen ex aduerso possit affirmatiua probari. B. t. No. 1. secundum Do. Ant. arg. pro & contra, quod statutum loci ligat ecclesiasticas personas, etiam in quantum cā tractatur coram iudice ecclesiastico, dummodo sit alias iustum, quasi sentiat, quod irrationabilis istius constitutionis, seu statuti, fuit causa impediendi illius effectum. Sed hoc dictum sic collectum non placet, quia est de directo contra cap. ecclesia S. Mariæ, de constit. intelligendo, ut ibi dixi, & plene dixi in c. quod clericis, de foro compe. Vnde ut saluetur intellectus a contrario sensu huius tex. no. aliter, & sic, quod lege seu consuetudine laicorum merè priuilegiatiua possunt clerici uti in suum fauorem, a dummodo alias sit ratio nabilis. b Et satis colligitur hic a contrario sensu. & est verum, intelligendo secundum ea, quæ dixi in d. ca. quod clericis. Nam hæc lex, de qua in tex. non ligabat sed erat priuilegiatiua, & hoc tene menti sic intellectum. No. 2. tex. ibi, ut hæc pestis contraria omni iuri. quod lex contra bonos mores, seu peccati nutritiua, amittit nomen legis, & appellatur pestis. Non enim habet substantialia legis, cum lex debeat esse rationalis, & c. 4. dist. c. erit autem lex. Et ideo rectè dixerunt

Inno. & Host. t. quod etiam princeps non possit inducere hanc legem, vel talem consuetudinem roborare. 12. dist. c. illa. de consue. c. si. Idem Bar. in l. omnes populi. ff. de iust. & iu. ubi dicit non valere legem continet aliquod inhonestum. facit l. leges sacratissimæ, C. de legi. Ex his infertur, quod etiam respectu laicorum non valebit hæc lex, seu consuetudo. quod satis innunt verba literæ. Et ad verbum, A clero: supple, Maximè. Vel hoc dicit: quia fortè a laicis non poterat de facto illam euellere: de iure autè, oterat, ratione peccati, secundum Host. & bene. de iud. c. nouit. & secundum hoc no. quod consuetudinem peccati nutritiua etiam inter laicos, potest Papa tollere, & non mirum, cum ex huiusmodi causa emendet legem scriptam, et ipsius Principis. de præscrip. c. si. cum ibi no. & per gl. in reg. possessor. de reg. iur. lib. 6. facit, de consue. ca. ad nostram. & c. pen. No. quod purgatio per iuramentum purgandi, est subsidiaria. Nunquam enim admittitur, quando probationes legitimæ adfuerint. ad hoc c. accedens, de accu. & c. de hoc. de simo. cum si. & vide Spe. in tit. de iniqui. §. nunc tractemus. ver. sed quid si reus. & ibi in addi. Quæro, quid intendit litera, dum dicit, quod isti poterant se quoquo modo purgare, & c. Respondet gl. i. exponendo tex. Quoquo modo. i. per viles & sui similes, quod esse non debet, secundum gl. Debent enim esse isti compurgatores bonæ famæ, & c. Ex hac glo. colligitur vna ratio decidendi ad tex. quod non valebat ista lex, seu consuetudo: quia admittebat compurgatores inhonestos. secus ergo si fuissent honesti. Sed contra hunc intellectum facit litera in ver. Mandamus, quæ apertissime innuit, quod quando probatur affirmatiua, non debet quis admitti volens probare negatiua. Et hoc etiam apertissime sentit gl. si. t. Tu sic concludet totam materiam, quod aut apparente probatione super affirmatiua, reus vult negatiua probare per ipsius iuramentum, & aliorum compurgatorum iuramentum solum de credulitate iuxta formā c. quoties. §. poro. de purg. cano. & non debet admitti: quia ista non est sufficiens probatio, ubi potest constare

A D D I T I O N E S.

- a Fauorem. De statutis laicorum, an liget clericos, vel clericos alias possint eis uti, est ampla materia, de qua in c. ecclesia Sancta Mariæ. hic alleg. & habetur in l. priuilegia, C. de sacrosan. eccle. Adde tamen, quod statuta facta ab inferioribus non valent ad limitationem, seu præiudicium iurisdictionis superiorum, ut per Bal. in authent. sed nouo iure. in 2. col. C. de fer. fug. & habetur per Bal. in l. de bitoriis, & ibi etiam per Alex. C. de pac. & per Innoc. in c. venientes. de iure iur. & per Alex. in l. omnes populi. in 5. col. ff. de iur. & vide Innoc. in c. 1. de transa. ubi dicit, quod possunt fieri statuta a laicis, si modo confirmantur per Papam, alias non, per d. c. ecclesia S. Mariæ. Et adde etiam, quod statutum etiam contra ius canonicum, potest fieri a populo subdito ecclesiæ Romanæ, quo ad temporalē iurisdictionem: de quo vide per D. Abb. in c. quod clericis, in vlt. char. de fo. compe. & per Alex. in conf. 176. inci. redemptoris nomine inuocato, viso themate, & c. Sed vide plene de materia in dicto c. ecclesia. ANT. FRANC.
- b Rationabilis. Ad hoc illud textum alleg. Do. Abb. in c. si. de co. ha. cle. & mu. Vide multa per Do. And. Sicut in repe. rub. C. qui admitt. col. 7. SEB. SAP.
- c Probationes. Et ideo dicit D. Ant. in c. si. in 11. col. de iure iuran. quod quando probationes sunt incompatibiles, semiplena probatio contra plenam probationem nihil operatur: secus si essent compatibiles, cum possit deferri iuramentum in supplementum illius semiplenæ probationis. & vide hic D. Ant. & infra hoc eo. c. in finalibus verbis. Et in quantum D. Ant. hic in ver. pro hoc vide Spe. dicit, quod oblatio purgationis non facit filere accusationem, vel inquisitionem, vide plenè glo. & ibi d. Abb. qui clarè tradidit hanc materiam in c. ex tuarum. de purg. cano.

stare de veritate per legitimas probationes. & iste est casus proprius huius c. Ad idem c. accedens, de accu. & c. de hoc. de simo. & versu. Quoquo modo, ponitur hic ad maiorem detestationem huius consuetudinis. unde idem esset, si per testes idoneos iurantes modo prædicto vellet se purgare. Aut vult probare negatiua indirectè per testes deponentes non de credulitate, sed veritate: & debet admitti. ar. in c. ex tenore. de test. & hic in glo. si. in hoc casu non loquitur iste tex. t. Ad hoc vide glo. no. in c. clerici. 8. r. dist. quæ dicit, quod si duo clerici probant me commississe fornicationem tali die & tali loco, possum, etiam per laicos, probare contrarium indirectè, quod illa die semper fui in alio loco: & debeo absolui, quia non sum reus. ar. c. ex literis. sup. eo. quod no. bene, maximè in quantum dicit de testib. laicis, qui non sunt respectu ordinis æquales clericis. t. Ex quo infero ad vnum sing. quod testes ex parte rei præferuntur, licet testes actoris, seu accusatoris sint aliquantulum idoneiores. Faciunt no. in ca. ecclesia. 2. de elect. & in c. in nostra. de testib. Quandoque & tertio non apparent legitimæ probationes sup. affirmatiua, sed contra reum est vehemens suspicio, vel infamia, seu graue scandalum: & tunc admittitur, & etiam exigitur purgatio per iuramentum compurgandi & aliorum compurgatorum, iuxta formā d. c. quoties. §. poro. de quo ibi. & c. inter. eo. ti. Vide tamen gl. 2. q. 5. in c. presbyter. & in c. 1. & 2. de purg. can. cum sim. & hoc voluit tex. hic a contrario, ibi, Dum tamen possit, & c. debent tamen compurgatores esse honesti, & c. ut in c. constitutus, de purg. can. Quæro, in quo hæc lex, vel consuetudo erat iuri contraria? Glo. 2. instat & minus bene iudicio meo, quia tantum exemplificat de iure. Ego dico, quod erat contraria iuri diuino, naturali, & positio. Contrariebatur enim illi regulæ diuinæ: In ore duorum, vel trium, & c. hic enim excludebatur iuramentum duorum, vel trium per istam purgationem. Secundo erat aduersa iuri naturali, quia iste purgandus erat legitimus testis in facto suo, & præualebat legitimis testib. cui præfetto ratio naturalis repugnat. Nā ut recitat hic Host. hæc consuetudo erat in Saxonia, quod si fur tenens rem furtiuam in vna manu sub tunica, volebat cum altera manu iurare, quod rem illam non habebat, nec sciebat ubi esset, absoluebatur, nec audiebat agens, petens ut inspiceretur, quid habebat in altera manu, & dicebat hanc legem sibi datam a Carolo. Et intellexi a pluribus scholaribus illius patriæ, quod etiam hodie est, & viget ibi hæc lex, seu consuetudo. Erat tertio contraria iuri positio, ut in iurib. hic alleg. in ista gl. merito hæc consuetudo erat impræscriptibilis, quia contra rationem, & contra ius diuinum, cuius transgressio inducit peccatum, ut in c. si. de censu.

S V M M A R I V M.

- 1 An credatur libris antiquis, historiis, Chronicis, scriptis in lapidibus, vel scripturis ex archiuo publico productis.
- 2 Probationes imperfecte tendentes ad vnum, coniunguntur, secus si tendunt ad diuersa.
- 3 Spiritualia non possunt occupari licet vacatia, & nudus possessor potest per iudicem molestari. Secus vero in profanis, ubi possessor non potest molestari: nec possessio tenetur alteri tradere, nisi probanti proprietatem.

C A P. XIII.

Vm causam. Fines diocesis probantur per libros antiquos, adminicula, testes & famam. Communis diuisione. Secunda ibi, Mandamus. Casus litera. Cum inter Columbian. & Aegitanen. Episcopos quæstio verteretur super limitatione suarum diocesium, Papa commisit causam illam quibusdam iudicibus, mandans eisdem quatenus in negotio ipso procederent secundum diuisiones, quæ per libros antiquos, vel alio modo melius probarentur per testes & famam, & per alia quæcunque adminicula. No. 1. ibi, per libros antiquos, & c. tex. valde no. quod istis libris antiquis ecclesiarum creditur in probandis finibus diocesium, vel parochiarum. Et idem consimili ratione videtur dicendum in alijs, quæ sunt modici præiudicii, & dic, ut plenius infra dicam cum gl. 1. & nil mirum, Nam hæc probantur per verba enunciativa contenta in antiqua scriptura authentica, ut est gl. no. in c. cum olim. de censu. No. 2. ibi, testes, quod fines diocesis possunt probari per testes. Sed aduerte, cum tex. iste loquatur in facto valde antiquo, ut patet per illa verba, libros antiquos, & c. & illa, fama, & c. videtur intelligendum iste tex. de testibus deponentibus de auditu & communi opinione. Nam facta sic antiquata, de quorum initio memoria non existit, probantur per tale testimonium, de quo plene per Innoc. & Host. in c. veniens, de verbo. sig. lib. 6. & per glo. si. de præf. c. vlt. lib. 6. Dicunt enim isti, quod semper viderunt fines huius diocesis, prædicti usque ad talem locum, & nunquam audierunt dici contrarium, & c. prout no. in iurib. præal. Et hoc in terminis nostris tenet Arch. in c. inter. 16. q. 3. facit l. hoc iure, §. ductus aquæ, ff. de iur. act. que pri. Vl. no. q. diuersæ species probationis, quæ per se non sufficiunt, coniunguntur, & immiscetur ad faciendam plenam probationem, & sic habet locum illud vulgatum, & quæ non profunt singula, multa iuuant. & quotidie ad hoc all. c. istud. facit opt. l. 3. ff. de test. & 4. q. 3. c. si testes. sed intellige, & limita, ut dicam super glo. si. Glo. 1. colligit vnum no. ex tex. & postmodum annectit multa similia. Primo colligit, quod scriptura antiquorum librorum facit fidem. alleg. cap. ad audientiam. de præscrip. ubi habetur de libro censuali. Secundo adiunge alia similia, de quib. in glo. Hostien. & Ioan. And. in fi. glo. dicunt, quod licet gl. ponat species plurimas scripturarum, non tamen omnes distributivè faciunt plenam fidem, sed illæ solūmodo quæ reseruatæ sunt sub custodia

A D D I T I O.

- a Quod fines. Adde, quod confines probantur per instrumenta, quæ ad alium finem principaliter sunt facta. Ita dicit glo. no. in c. cum olim. de censu. & in c. si Papa. de priuileg. in 6. quas gl. all. D. Anto. in c. cum dilectus. de succel. ab intest.
- b Circa hoc de probatione confinium dicas, quod confines antiqui probantur per testes etiam de auditu. Ita Bal. in l. cōuenticulā. in 7. col. C. de epi. & cle. Item probantur per auctores terminorum, si eorum non interest, secundum Bal. ubi supra. Item probantur per infra, ut in l. Celsus. ff. de prob. Probatur per indicia, & per famam, ut per gl. in c. cū causam, de prob. ut per Bal. in l. cū aliquis, & ibi et per d. Pau. C. de iur. deli. ubi et glo. tangit. Et de probatione horum confinium, vide per Inn. & Io. de Imo. in c. veniens. de test. AN. FR.
- c Quod fines. Quomodo possint probari fines diocesis, tradit Are. in conf. 42. inci. viso consil. & Alex. post Bar. in l. cum aliquis. C. de iur. deli. ubi plura ad materiam huius Decr. vide etiam per Mod. in l. 1. ff. de cer. pe. SEB. SAP.

dia publica, & fideli. Aliæ vero non faciunt plenam fidem, licet adminiculentur. Quid enim si reperitur scriptum in aliquo libro ecclesiæ, quod domus talis, vel vinea debet solvere certum censum: an hoc probet? Arbitrabitur bonus iudex consideratis iuribus prædictis. Nam forte iam sunt centum anni, quod sacerdos potuisset scribere, & tota provincia, vel parochia erat ecclesiæ, non ergo debet tali scripturæ de facili credi sine alijs adminiculis. ar. c. si de si. instr. No. bene hæc dicta Doc. sed examinemus nunc plenius gl. Primo enim dicit, quod scriptura antiquorum librorum facit fidem. Host. & Io. intelligunt hoc procedere in libris reseruat in custodia publica & fideli. ^a Et pro hac restrictione optime facit tex. in d. c. ad audientiam. & dicunt ibi Do. quod satis faciunt fidem, si reperiuntur in camera Cardinalis, vel Episcopi. Ego hæc dicta non admitterem indistincte. Quid enim si Episcopus prætendens aliquod castrum per alium de tenentem pertinere ad ecclesiā suam, scripsit in libro antiquo ecclesiæ illud castrum pertinere ad ecclesiā, & successiue multis temporibus ille liber fuit detentus in camera episcopi, dicemus ne, quod probabit dominium castri cum grauissimo præiudicio possessoris? contra c. inter dilectos. de si. instr. ubi non creditur antiquissimis priuilegijs ecclesiæ, si sigilla consumpta sunt, vel enormem fracturam patiuntur. Dic ergo, quod aut agitur de nullius præiudicio, & tunc scripturæ librorum non authenticorum, vel scripturæ lapidum faciunt fidem, quia tunc sufficiunt probationes non plenæ, ita intellige quod non hic in gl. & in c. sanè. il. 2. 24. q. 2. & aperte no. Inn. super rub. de consec. eccle. vel alt. Pone exemplum: si dubitatur, an ecclesia fuerit consecrata, vel infans baptizatus, vel quid simile. Idem puto, si factus est antiquissimus, & agitur de modico præiudicio, ar. op. ex isto tex. & potest dici hic expressum. Non enim mandatur hic de libris repertis sub custodia publica & fidelis: sed indistincte per libros antiquos, &c. quia cum agatur de modico præiudicio, nec versetur interesse bursale, non est verisimile, quod quis scripserit falsum: vel quod illa scriptura tanto tempore fuisset tolerata, si non continuisset veritatem. Modicum autem est præiudiciū, an habeat iste episcopus, vel ille, ar. c. cum apostolica. de his, quæ fi. a præl. Quandoque agitur de magno præiudicio, & tunc aut est talis liber, vel scriptura, cui ab antiquis nostris communiter creditum est: vel reperitur in loco, ubi solum reseruantur scripturæ authenticæ, & tales faciunt plenam fidem, ut est tex. no. in d. ca. ad sententiam, de præscrip. facit l. Cens. ff. de prob. no. Bar. in l. i. ff. si cer. pe. Et ex his infero, quod istis libris historialibus seu chronicis, quibus a maioribus nostris fides communiter adhibita est, credere debemus. no. Bart. in d. l. i. vide bo. glo. in c. inter dilectos, de si. instr. in ver. magis, & in c. venerabilem, de elect. in ver. transu. lit. Hinc etiam est, quod dicta Arist. Hippo. & similia fidem faciunt: quia communiter in omnibus studijs recepta sunt. ad hæc l. septimo mense, ff. de sta. hom. & l. si pater, ff. de solutio. no. Bar. in d. l. j. Aut est talis liber, seu scriptura, cui communiter a maioribus nostris creditur non est, nec reperitur in loco, ubi solum reseruantur scripturæ authenticæ, & talis scriptura, seu liber facit adminiculum, seu præsumptionem, non autem plenam probationem. Hæc probantur a contrario in d. ciad audientiam, & fuit de mente Inn. in loco præ alleg. super rub. de consec. eccle. vel alt. quæ sic intelligitur, & vide ad materiam, quod not. glo. in d. c. ad audien-

tiam, & in d. cap. habeo. 1. dist. 1. Secundo dicit ista glo. quod creditur instrumento producto ex archiuo publico. allegat multa iura, & est archiuum, locus in quo reponuntur scripturæ publicæ, & facit pro hoc dicto cap. primū sup. eo. & capitu. ad audientiam, præ alleg. Tertio dicit glo. quod creditur scripturæ sculptæ in aliqua columna, vel lapide. Intellige hoc, ut dixi, ut in non tendentibus in alicuius præiudiciū, faciat plenam fidem. In alijs vero adminiculatur secundum qualitatem loci ubi reperitur, & secundum quantitatem præiudicii. dicto cap. sanè. Plenam autem fidem non faciunt, ut l. monumentorum, C. de relig. & sumpt.

ADDITIONES.

- ^a Et fideli. Vide Ro. in cons. 165. incip. liber registri. Pet. de Ancha. in cons. 14. incip. primo de iurib. Cor. Perus. in cons. 142. incip. videtur, col. 3. SEB. SAP.
- ^b Ad ecclesiā. Vide Bal. in l. exemplo, C. de prob. AND. BARB.
- ^c Lapidum. Item adde, quod corrumpens talia scripta in lapidibus tenetur l. c. iul. peculatus, tex. est in l. qui tabulam, ff. ad l. iul. pec. Item adde, quod valet probatio per Chronicam, glo. est in ver. non magis, quod communiter sequuntur Doc. ibi in c. inter dilectos, de si. instr. Et vide glo. in ver. patris tui, in si. in c. quanto de in. in. quæ dicit, non credi inscriptionibus sepulchrorum, & ibi Io. And. reuertitur ad c. sanè. hic alle. quod videtur probare. Et idem dicit, quod ille tex. non loquitur assertiue, sed sub dubio, forte. Ego responderē, quod posito, quod loquatur assertiue, sit speciale in crimine heresis, sicut est speciale, quod i. p. b. a. heretica prauitate admittitur testes singulares, ut singulariter voluit Bald. in l. i. C. qui num. tu. & fuit dictum Iaco. de Are. in l. testium, C. de testi. Et de probatione per chronicam, alle. gl. in ver. millesimo. in c. post appell. §. forma. 2. q. 6. Et de scriptura in marmore, quod aperte probet, adducas quod not. Do. Ant. in c. i. in 3. col. de si. instr. ubi dicit, quod inscriptum potest scribi in tabulis ligneis, cereis, marmoreis vel eburneis. & adde hic gl. in ver. transulit, in c. venerabilem de elec. & vide D. Ant. in c. propositum in si. i. col. de consec. eccle. vel alt. & ibi etiam clarius per D. Abb. qui refert ad istud propositum Inn. ibi in ru. Et adde hic quod no. Do. Ant. in c. ad audientiam. cit. prin. de spon. Et an sua possit scribi in charta rasa, vide per Bal. in apo. in l. quadam. in si. ff. de eden. Et vide quod no. Io. And. & Pe. de Anch. in c. si. de re iud. in 6. ubi dicunt, quod sua possit scribi in pariete. Et adde hic gl. in ver. scriptura, in c. solennitates, de consec. dist. 1. quæ dicit, quod probatur consecratio ecclesiæ, si ita inueniatur in libris ecclesiæ, ut etiam in lapide. Itē vide gl. in l. in testio, ff. de cod. & dem. Et quod probetur legitime per libros antiquos, vel per scripturas antiquas in lapidibus vel columnis sculptas, vel per libros censuales, tenet Spe. in tit. de proba. §. videndum, in 3. col. ver. non per libros. Item vide Do. in c. quauis, ante fi. 2. dist. ubi dicit, quod in factis antiquis statuitur libris historiari, & alle. no. in c. cum cam. Itē vide, quod de questione hic posita no. Bar. in l. j. ff. de albo scrib. Item quod reperiuntur scripturæ antiquissimæ contrarie, quod potest sit falsum, vide quod sing. scripti post D. Ant. in c. tā literis, de testi. Vide Bar. in l. vel ff. de rel. & sumpt. fu. Et quod per libros censuales antiquos, probet, tenet Arc. in c. ab eo. 1. dist. Flo. i. l. Cens. ff. de probationibus.
- ^d Adde, quod literis scriptis in marmoribus de antiquo sit data plena fides, tenet Bal. cōf. 345. incip. an patronatus. Et quod de libris censualibus vide Ab. cōf. 146. Io. de Ana. cōf. 84. Ro. cōf. 127. Et quod de libris archiui publici, vide per eundem cōf. 105.
- ^e De huiusmodi scripturis factis in tabulis marmoreis aut alijs, quod & quātū probet, vide plene per Bar. Bal. Ale. & alios nouissimos scribentes. in l. i. ff. si cer. pe. ubi et h. de Chronicis antiquis. De libris censualibus canonicorum, vel aliorum, qui non sunt scripti manu publica vide per gl. & Inn. in c. ad audientiam, de p. & vide Io. An. in addi. Spe. in tit. de inst. edi. §. nūc dicēdū, & per Bal. in rub. C. de si. instr. in pe. co. & per Pe. de Anc. i. cōf. lio 12. inc. circa primā dubitationē, ubi arguit ad vtranque partē, & vide Bal. & Sal. in l. exemplo, C. de p. b. a. q. dicunt, quod tales libri censuales probant contra subditos, non contra alios, & vide Bal. in l. f. C. sine censu. ubi dicit, quod si in libro censuali reperitur scriptum sic esse cōfuetū per decē annos, non est aliud querendum, & per talem librum probatur consuetudo, & vide etiam per Spe. in tit. de prob. in §. 2. in ver. 9. & vide Floria. in l. Cens. ff. de prob. Et an libri fiscales probent, vide per Bar. in l. l. l. l. ubi etiam per alios, C. de si. instr. ANT. FRAN.
- ^f Adminiculum. Idem tenet Abb. in consil. 74. incip. duo in l. dubio. in si. in l. nol. & D. Ant. de But. in c. 2. col. 3. ver. tertius casus. in fra. de fide instrum. SEB. SAP.
- ^g Adde Fely. idem tenentem in l. Cens. ff. de proba. Meo tamen iudicio talis probatio plenam fidem non facit.

& sumpt. fu. ubi dicitur, quod scripturæ monumentorum seu sepulchri, non probant proprietatem ipsius, & dic de intellectu huius legis, ut ibi plenius no. Vl. dicit glo. quod scripturæ, quæ olim fiebat in albo prætoris, fides adhibebat. Erat enim in loco dealbatus ante ostium prætoris, in quo describebantur prætorie edicta. & vide de hoc tex. nūc gl. in ver. in albo, in clem. 1. de iudi. Ex his habes plenè declararam primam glo. Gl. 2. colligit, quod per testes vtriusque parochiæ possunt probari fines diocesis, & per famam dicit tamen, quod fama plene non probat, sed adminiculatur. No. bene gl. quia vult per famam solam finem diocesis non probari. Archi. in hoc non firmat pedes, in cap. plures. 1. 6. q. 1. & vide per eum de materia huius cap. & c. iter memoratos. 1. 6. q. 3. Tu dic plenè, an & quā fama plenè, vel semiplene, vel nihil probet, ut no. Bar. in l. de minore. §. tormeta, ff. de q. d. in c. veniens. il. 1. j. ti. prox. Gl. vlt. colligit, quod adminicula, & si non plene probant, coadiuvant tamen plenas probationes. Ex quo colligit illud, quod non profunt singula, &c. sed circa hoc quero, vtrum hoc sit verum indistincte, ut probationes imperfectæ coniungantur ad faciendam plenam & perfectam probationem? Videtur, quod non. Videmus enim quod testes singulares nihil probant. in c. cum dilectus, de elec. & c. licet. supra eo. Et multa imperfecta non faciunt vnum perfectum, ut in c. quorundam, cum glo. 1. 23. dist. Sol. aut probationes diuise tendunt ad vnum, aut ad diuersa. Primo casu sunt commiscibiles, & si sunt sufficientes ad iudicis animū inducendum ad plenam credulitatem, inducunt etiam ad plenam probationem iuxta ea, quæ dixi in c. tertio loco supra eo. Et hoc procedit, siue istæ probationes sint eiusdem generis, ut in duobus testibus, siue sint diuersi generis, ut vnus testis, cum fama, iux. no. in c. de appell. & c. veniens. infra tit. prox. Et hoc casu, quo fama facit semiplenam probationem, quod quando sit, dicam in præ alleg. c. veniens. Item in alijs præsumptionibus, & adminiculis cōcurrentibus cum vno teste de visu, vel pluribus de credulitate, ut hic probatur, & et in d. l. 3. ff. de testib. & 4. q. 3. c. si testes, & c. causam q. de re iudi. & d. xi. in d. c. tertio loco. In secundo casu cum tendunt ad diuersa, tunc non sunt commiscibiles. Exemplum in pluribus testibus singularibus. Idem videtur, si aliqui testes deponunt de mutuo, sed non per se: & aliqui de confessione mutui, etiam non perfecte: ut non coniungantur ad faciendam plenam fidem: quia mutuum & confessio sunt diuersa, neque tendunt ad faciendum vnum totū, cum sepe sit vnum sine alio. Simile ad hoc quod leg. & no. in l. 2. §. 1. ff. de excusat. tut. l. 1. C. quando mul. off. tut. fun. facit d. c. licet. supra eo. Hæc sunt de mente Bar. in l. 1. §. idem Cornelio. ff. de quest. & l. admonendi, ff. de iureiu. & Cal. in c. veniens, præ alleg. Nunc ergo extra glo. opponitur, & videtur, quod ad ista adminicula non sit recurrendum in diuisione diocesis, sed defendendus est possessor do nec plene fuerit probatum de proprietate per contrariam partem. l. f. C. de proba. Nec possessor debebat arctari ad docendum de titulo suæ possessionis. 2. q. 5. in prin. l. cogi. C. de pet. hære. & c. ex literis. supra eod. Ex dictis Inno. & aliorum potest triplex solutio colligi. Primo, quod procedat iste tex. quando non constat de prima possessione alterius, alias procedit contrariū. Pro hoc alio bo. tex. cum ibi no. in c. 1. de relig. do. Secunda sol. quod contra possessorem erat hic vehem-

mens præsumptio iniustitiæ, cum ibi non probauerit eam habuisse a Papa, vel ab alio habente in hoc potestatem, nec præsumptio poterat iurare, cum de nouo hæc loca fuissent ad fidem conuersa, & sic talis possessio non releuat. 1. 10. dist. c. contra morem. Et no. hæc solutionem, ex qua infero, quod spiritualia iuste non possidentur, eo quod possidentur. vnde nudus possessor potest per iudicem molestari, vel si est præsumptio iniustitiæ contra eum, nisi doceat de proprietate. facit c. ordinarij, de offi. ord. lib. 6. & quod no. glo. in regula, beneficium, de reg. iur. lib. 6. secus est in alijs rebus profanis: quia in illis iuste quis possidet, nec tenetur tradere possessionem, nisi probanti proprietatem. d. l. f. Rationem diuersitatis puto hanc: hæc temporalia vacantia licet sine alicuius iniuria & pacto occupare, quod in nullius bonis est, hoc naturali ratione occupanti conceditur: Insti. de rerum diuisione. §. fere igitur, & 1. dist. c. ius naturale. Præsumitur enim res illius, qui eam possidet, nisi ab alio doceatur contrarium. Sed ipsi ritualia non possunt occupari, licet vacantia, sed debet haberi a Vicario Christi, vel alio deputato ab eo, seu autoritate canonis. Dicit hic Innoc. in si. facit quod no. in c. conquirente, de offi. ord. & quod dixi in cap. olim, il. 3. de restit. spolia merito non reuertuntur ad liberos antiquos, &c. Tertia sol. quod quilibet Episcopus hic occupauerat, in quantum poterat, & constabat de occupatione, & ideo Papa mandat questionem decidi, ut in tex. Vltimo opponitur, quod non poterat ex illo esse contentio hic de finibus, quia dioceses sue ut limitate, & etiam prouinciæ longe ante aduentum Christi: & secundum traditionem Gentium, & collationem suorum præsentium, Apostoli postmodum constituerunt Prælatos, Archiepiscopos, & Episcopos. 99. dist. c. 1. 80. di. c. 1. 13. q. 1. c. j. Ex dictis Doct. colligo quatuor solutiones. Prima, quod licet Apostoli ordinauerunt in quibus locis essent Episcopi, non tamen distinxerunt episcopatum fines, secundum Innoc. vnde de secundum Host. vnus episcopus excommunicabat, & saepe alius absoluebat. & sic exercebāt omnes iurisdictionem in solidum. facit quod no. in ca. cum sit Roma. de app. licet hæc solu. sit vera in se, mihi tamen non placet quo ad tex. nostrum: quia hæc præsupponebatur diuisione antiquitus facta, cum de ea manderetur inquiri. Secunda sol. etiam Inno. quod licet Apostoli aliqua diuiserint,

ADDITIONES.

- ^a Coniungantur. Adde an probationes imperfectæ coniungantur, Ro. cons. 7. & 91. Alex. cons. 2. 1. 4. lib.
- ^b Dicat circa hoc, quod probatio perfecta, siue plena sit ex pluribus simul iunctis, etiam si sint plura indicia, ut per Bart. sing. post glo. in l. 2. in 2. col. de excusat. tut. Et h. per glo. in c. cum causam, de probat. Et adde etiam quod per duas semiplenas, puta per vnum testem, & famam eo casu, quo fama semiplene probat, vel per vnum testem, & per confessionem ab sente parte. Vide etiam per Bart. in d. l. 2. & in d. l. admonendi. in 10. colum. ff. de iureiu. & per eundem in l. si finita, in §. Julianus, ff. de dam. infec. & vide glo. in c. cupientes, de elec. lib. 6. in ver. plena, & vide D. Abb. in d. c. cum causam, in 3. col. Et adde, quod in causis breuib. dicitur plena probatio, etiam quæ fit per iuramentum: vide Bar. in l. de minore, in §. tormeta, ff. de quest. & per eum. Anto. in c. veniens. il. 1. de testi. & per Bartol. & Bal. in auth. nisi breuiore. C. de sent. ex peri. reci. & vide Specul. in tit. de offi. iud. in §. postremo. in ver. sexto querendum. ANT. FRAN.
- ^c In d. c. tertio loco. Vide Ro. in cons. 333. incip. quo ad primum. in si. & Do. Iaf. in rep. l. admonendi, char. 24. in 3. col. cum seq. ff. de iureiu. And. Sic. in cons. 6. col. 1. & in cons. 29. in prin. in l. uol. Alex. in cons. 12. 8. incip. ponderatis, in 2. uol. & cons. 143. eo. uol. & in cons. 79. incip. in causa, col. 3. eo. uol. & cons. 176. incip. uiso, col. 3. eo. uol. SEB. SAP.

uiderint, non tamen omnia, q. d. forte erant de illis, q. nondum fuerunt diuifæ. Tertia folu. quod licet fuerit facta diuifio, tamen processu temporis potuit mutari, & offuscari. fape enim tractu temporis mutatur, & p. ditur, seu ignoratur rei & loci origo. 1. 2. q. 2. c. longinquitate. ff. n. reg. l. in finalibus. & in ca. ex literis. supra eod. & hæc bona & vera. Quarta folu. ad idem tendit, & est etiã vera. & propter multas varietates, quæ quod tidie fiunt, potuit insurgere ista dubitatio. Nam propter delictum populi, priuatur ciuitas dignitate episcopi. 2. 5. quæst. 2. cap. ita nos. Ita fape duo episcopatus per Papam vniuntur: & vna ecclesia fape erigitur in cathedralem, & datur sibi noua dioecesis. Et ex his & multis similibus potest oriri confusio limitum, quæ debet determinari, per ea, quæ habentur hic. & ad c. plures. 1. 6. q. 1. quod videtur alium modum præfigere in diffinitione huius quæstionis, multipliciter respondet Doctor. Placet mihi illa, vt ista dispositio addatur ad illam, & sic non sunt duo remedia successiua. Non sunt hic alia.

S V M M A R I V M.

1. Mulier nondum a viro cognita, an sit viro restituenda, cessante causa monachatus.
2. Priuilegia virginis, quæ sint.
3. Monachi, vel moniales descendunt per syndicum monasterij.
4. An vitio ingressu, bona collata monasterio reuocentur.

C A P. XIII.



Aufam. Possunt reprobari matronæ, per quas virginis probatur. h. d. Communis diuifio. Scda ibi, mādamus. Casus i terminis. Quædam puella contraxit matrimonium cum quodam iuvene, & tradu-

cta ab ipso, tandem recessit ab eo, & intrauit monasterium se virginem, & monacham, asseuerans. Iuuenis prædictus repetebat eandem dicens, quod eam carnaliter cognouisset. illa econtra virginem se esse ac monacham asseuerabat. Mulier propter hæc educta fuit de monasterio. Et induxit quasdam mulieres ad probandum per aspectum corporis virginis. Tãdem vir volebat reprobare mulieres illas, quæ inducæ fuerit contra ipsum. mulier vero dicebat, quod timebat violentiam sibi fieri ab illo. Consultus Pap. super hoc negocio, respondens mandat quibusdam iudicibus quatenus puellam illam ponant interim in illo monasterio, quod intrauit vt ibi vsque ad finem causæ valeat se cure morari, recepturi postmodum non solum probationes viri, quas inducere voluerit contra mulieres illas, quas induxit puella ad probandum virginis, verum etiam alias probationes hoc negocium continentes, quas vtrique pars duxerit producendas, quia dicit canon, quod manus & oculus obstetricum fape fallitur. Mādatur adhuc, vt honestas matronas, & in hoc prudentes deputare procurent ad inquirendum, vtrū dicta puella virginis priuilegio sit munita. Ber. Nota ex principio ibi, Et G. puellam, &c. quod cum agitur contra monachum, vel monacham, & reuocatur in dubium de ipsius ingressu, a concipiendus est libellus in personam ipsius monachi, & non monasterij, vt hic probatur aperte. Quid autem vbi non reuocatur in dubium ingressus, sed agitur ratione cōtractus,

vel delicti prius initi, vel commissi. Dic vt leg. & no. in authen. causa, quæ sit cum monacho, C. de episc. & cler. & aliquid tetigi in c. in præsentia. supra eo. No. 2. quod publicatio attestatum non impedit in causa matrimoniali productionem nouorum testium, etiam si tendat in præiudicium matrimonij spiritualis. Hoc enim fit non tantum in fauorem matrimonij carnalis, quantum vt euitetur peccatum matrimonij dissoluitur legitimi matrimonij, de quo dic, vt plenissime dixi in c. iuravit. supra eo. Vel no. sic secundum alium intellectum, quem do ad istum tex. non ponendo aliquam specialitatem in matrimonio, quod vbiunque causa est decidenda per iudicium peritorum, ita quod testes non possunt deponere de veritate, sed de credulitate secundum peritiam artis, possunt testes periciores, publicatione priorum non obf. recipi, quia primi de facili potuerunt decipi. Pro hoc ratio tex. ibi, Sepe manus fallitur, &c. quod posset procedere, quando recipiuntur vel iudicis officio, vt hic, vel ad partis instanciam, cui nihil possit imputari, quare illos prius non p. duxit, arg. c. si. qui mat. ac. pos. & vide omnino, quæ dixi in c. proposuisti. supra eo. No. productos in testes super peritia artis eorum posset tanquam criminosos, & inhonestos reprobari. Et no. ibi, Honestas prouidas & prudentes, &c. quales debent esse periti in arte, vt eorum testimonium sit in omni parte validū. Non enim sufficit sola peritia, sed etiam honestas requiritur. ad hoc l. magistros studiorum. C. de p. f. & medi. lib. 1. 0. No. vlt. q. virginis dicitur habere priuilegium, idest prærogatiuam & dignitatem quandam specialem, q. paucissimi habent: cum, vt ait Greg. pauci sine vicio in continentia reperiantur. 50. dist. c. quia sanctitas tua. Multique habent corporis integritatem, sed nō ipsam virtutem virginis. Quod declara vt no. in c. nisi cū pridem. de renun. in glo. in ver. virtutum flore. & facit quod le. & no. in c. nec solo. 3. 2. q. 2. Insuper potest hic notari vnum bonum dictum, quod in causa, in qua exuberat iudicis officium, potest etiam iudex parte nō exclusa testes ex officio suo producere, vt probat tex. ibi, Curetis &c. Et sentit Io. And. hic super isto verbo, Curetis. & facit quod habetur in c. constitutus, & c. oblatæ. de appel. & quod no. in l. 3. s. hoc autem iudicium. ff. de dam. infe. Oppo. & videtur, quod hic ante omnia mulier erat marito restituenda, vt in c. ex transmissa. & c. ex conuentione. de resti. spol. Sol. gl. 1. quod hic ista fatebatur se virginem & monacham: vnde si erat virgo, tenuit monachatus, & per consequens non debet restitui. de conuer. coniu. c. 2. & cap. ex publico. & pendente isto dubio, non debet restitui, ne corrumpatur ab eo. No. & pondera glo. quia sentit, quod cessante causa monachatus, sit mulier restituenda marito, licet nondum ab eo cognita fuerit. Io. And. videtur sentire contrarium per illud c. ex transmissa. quia vt ibi patet, non habetur hoc casu possessio sine copula, & dicit addendum, quod dicit in c. dudum. de conuer. coniu. & sic simpliciter transit hic Do. Ant. Sed tu dic, quod si habuit possessionem coniugis sine copula, fiet restitutio quo ad cætera, dempta copula, si timeat de corruptione, nec possit sufficienter per cautionē prouideri,

A D D I T I O.

- a. De ipsius ingressu. Vide Abb. in c. venientes, in glo. 1. de conuer. coniu. & in c. dudum, 1. no. eo. tit. & Bal. in auth. causa, C. de episc. & cler. SEB. SAP.

videri, vt probatur in c. literas. de resti. spol. Sed in isto casu non fiet, quia allegando ingressum religionis, negat spoliationem, & sic ante restitutionem debet finire quæstio. put dicitur hic. de materia vide, quod plene dixi in c. ex parte. de resti. spol. Quæro ad quid volebat iste inducere testes contra mulieres prius ductas ad probandum virginis. Gl. 2. respondet, volebat eas repellere a testimonio tanquam criminosas, &c. Et no. bene glo. quales debent esse testes, qui assumuntur ratione peritiæ, & dixi super tex. Vel secundum Inno. dic, quod forte volebat eas probare fuisse corruptas, vel volebat contra eas inducere alias matronas honestiores, & plures asserentes contrarium, quibus standum est, vt c. in nostra. infra tit. proxi. Dic etiam, quod si non sint plures, dummodo sint peritiores, præualēt dictis aliorum, licet plurium, ar. in d. c. in nostra, & tetigi in c. proposuisti. supra eo. Gl. vlt. inter cætera colligit ar. ex tex. quod in causa matri. b. apertis attestatibus, alij testes recipi possunt. Contra quod opponitur d. c. iuravit. supra eo. Dic plene ad contrarium illius c. vt ibi dixi. Et dic hoc esse verum in se, volendo ponere specialitatem in matri. sed aliqui volentes hic ponere aliquam specialitatem, vt glo. dicunt, quod hic loquitur de quadam speciali extra ordinem probationis, in qua ratio legis de percunctatione attestatationis, vt ne aliquid addatur, minuatur, vel corrigatur, locū non habet secundum eum. Vnde dicebat hic Vinc. q. reiteratur probatio hic, vt euigilet bonum considerationis. Item in aspersione instrumentorum. C. de fide instru. l. vlt. & in aspersione finium. ff. finium regun. l. si irruptione. §. ad officium. quasi velint isti dicere, quod hic non est timor de subornatione, quia non habent alia facere, nisi diligenter inspicere & referre. Sed certe hæc ratio non mihi satisfacit, quia videns se succubere in causa, posset corrumpere testes, vt referant se diligenter examinasse, & reperisse illam corruptam, vel virginem, secundum appetitum corrumpentis. Dico ergo quod aut est speciale, vt in glo. Aut procedit, quando causa deciditur iudicio peritorum, qui de facili possunt decipi, vt in tex. & super eo dixi. Aut procedit ex officio iudicis, vt supra dixi, in quo cessat subornationis timor, vt no. in c. venerabili, & c. cū clamor. infra tit. proxi. Aut loquitur non facta adhuc publicatione aliorum testium. Nam possunt testes quandoq. reprobari non publicatis eorum dictis, vt c. licet. sup. eo. & no. plene in c. ex parte Adæ. de testi. & sic multipliciter in hoc potest intelligi iste tex. Vlt. glo. querit quæ sunt priuilegia virginis. & colligit multa, & inter cætera dicit, quod virginis est sola, quæ potens est Deo animas præsentare, in Auth. de leno. &c. Non intelligas gl. quod alia virtutes hoc non possint, & sic quod verbum sola, habeat excludere alias virtutes, quæ male diceret, per c. firmiter. §. si. sup. de sum. Trin. vbi dicitur, quod non solum virgines & continentas, sed etiam coniugati possunt virtuose viuendo vitam æternam acquirere. Sed intellige, q. illa sola per se est sufficiens sine operibus aliarum virtutum: non tamen intelligas, q. sit alia virtuosus, sed q. etiam haberet alias virtutes, accessorie tamen, licet non principaliter. Nā uicem sunt colligata, vt in d. c. nisi cum pridem. cum glo. præalleg. & facit 2. 2. q. 1. c. cum renunciant & c. a. defleat peccator. de reg. iur. Secundo dicit gl. quod solum virgines habent laureolam. Dicit Host. quod etiã

c. martyres & prædicatores habebunt laureolam. c. unde dicit quod B. Io. Baptista. habuit triplicem laureolam, fuit virgo, prædicator, & martyr. Ideo dicitur in hymno ipsius: Sexta terdenis, &c. Dicit Ioan. And. quod laureola est quidam splendor præcipuus, qui prædictis confertur, quo ab alijs Sanctis distinguuntur. & dicitur laureola ab arbore lauro, quæ nunquam viriditate deponit, & olim victores coronabatur ea cum laude. Est enim hæc laureola corona laudis. Dic etiam, q. potest nuncupari aureola, & dicitur ab auro deriuatiue, propter ipsius splendorem. Vlt. extra glo. quæro, qualiter defendet se hæc mulier, ex quo dicebat se monacham. Dicunt Goffre. & Host. q. cum ista mulier sit in poss. monachatus defendetur lite pendente per Syndicum monasterij, & habebit expensas a monasterio, cū non videatur habere proprium. de accu. c. ex parte. & c. olim. & si apparebit cognita, educetur de monasterio cum rebus eam sequentibus, non cū his, quas separatim obtulit. facit fm Io. And. quod no. de cler. coniu. c. quod a te, & in cap. licet. de reg. & sic etiam transit But. & Innoc. t. Vñ isti ergo velle, q. vitio ingressu

A D D I T I O N E S.

- a. De materia. Vide Pau. de Cast. in consi. 272. inci. quia per primū, in 2. dubio. in prin. vbi dicit, quod maritus non debet audiri, si petit se restitui ad oscula. SEB. SAP.
- b. Causa matri. Adde hic glo. si. circa si. in c. cum ad monasteriū, de sta. mon. & glo. si. c. 1. de voto. Et ad intellectum huius glo. vide do. Abb. post gl. in c. Rex pacificus, in 2. col. in procc. Greg. Item dicit Aug. in lib. de virginitate, vt refert B. Tho. 2. 2. dist. 28. q. 6. art. 6. quod neque ipsa virginis, quia virginis, sed quando Deo dedicata est honoratur. Item vide 4. pulchras quæstiones de castitate, quas ponit B. Tho. 2. 2. q. 8. in omnibus articulis illius quæstionis. Item adde, quod status religiosorum præfertur virginitati, vt dicit B. Tho. 2. 2. q. 186. art. 8. circa si. & ita dicit tenere Aug. in lib. de virginitate. pro quo facit tex. in c. ex parte. il. 2. de conuer. coniu. Item quæ sit competens diffinitio virginis, ponit S. Tho. in 4. sen. dist. 34. art. 1. & in ea. dist. 2. q. art. 3. ponit vtrū virginis sit maior aliis virtutibus. Item vide 4. quæstiones de continentia, quas ponit B. Tho. in 2. 2. q. 6. in omnibus articulis illius quæstionis.
- c. An status religiosorum præfertur virginitati. dicas, quod sic, imò etiam martyres preferuntur, vide B. Tho. 2. 2. q. 152. art. 4. vbi etiam ponit quomodo virgines sequuntur agnum quocūque ierit. & vide eundem in q. 184. art. 4. & in d. q. 152. art. 3. vbi ponit quomodo sine ea habentur cætera virtutes, & an virginitas possit per penitentiam recuperari, & quo miraculo potest recuperari. & vide tex. in c. si Paulus. 32. q. 1. vbi habetur, quod virgines fatuæ, de quibus in Euangelio, dicuntur illæ, quæ seruauit virginitatem carne, & non spiritu: prudentes vero quæ seruauit vtroque modo. Et quod sit primū virginitatis in celo, no. in c. nuptiarum. 27. q. 1. & vide glo. in c. causam, de proba. quæ dicit, quod habent laureolam, quæ datur etiam martyribus. Vide Io. And. in c. 1. in vlt. glo. de sum. Trin. & in c. innotuit, de elec. & vide quæ habentur in c. incognitus. 32. q. 1. & de huiusmodi priuilegijs virginis per B. Tho. in 4. & ibi per Rich. dist. 49. & tene menti, quod sola virginitas replet paradysum, & potest animas Deo præsentare, & est principium aliarum virtutum, de quo vide glo. in c. causam matrimonij, in ver. priuilegio. & ibi per Do. Abb. in 2. col. de proba. Et adde quod virgo gaudet priuilegio casatæ patris. ita Bar. no. in l. quoties. C. de priuilegio. schola. lib. 12. ANT. FRANC.
- d. Laureolam. Adde hic tex. & ibi Arch. in c. & si ad tempus. 1. 1. q. 3. Item adde S. Tho. in 4. dist. 8. q. 1. art. 2. circa mediū. vbi dicit, quod laureola non cuilibet datur, sed illis tantum, qui sunt in statu perfectionis. Item vide infinitas quæstiones de laureola, quas ponit B. Tho. in 4. sententiarū, dist. 48. q. 5. art. 1. 2. 3. 4. & 5. vbi ponit vtrū laureola a fructu sit aliquod aliud præmium ab essentiali: & vtrū laureola differat a fructu. & vtrum fructus debeatur soli virtuti continentia, & vtrum conuenienter assignentur tres fructus tribus continentia partibus. & vtrum ratione virginis debeatur laureola, & vtrum martyribus, & vtrum Christo, & vtrum Angelis, & vtrum etiam corpori, & vtrum conuenienter assignentur tres laureolæ, & vtrum vnus laureolam virginis de materia excellentiori habeat. Has omnes quæstiones vide pulchre examinatas per S. Tho. in loco sup. alleg.